

Nieuwe verhandeling over de ziekten der oogen. Waar in gehandelt word van het samenstel en gebruik der oogen, de oorzaaken van derzelver ziekten, de toevallen, hulpmiddelen, en heilkundige operatien, die meest dienstig zyn tot derzelver geneezing. Met de nieuwe ontdekkingen over het samenstel van het oog, welke het onmiddelyk werktuig van 't gezigt aantoonen ... Naar den laatsten druk uit het Fransch vertaalt / [Saint-Yves (Charles)].

Contributors

Saint-Yves, M. de (Charles), 1667-1733
Mauchart, Burchard David, 1696-1751

Publication/Creation

Leyden : Pieter vander Eyk, en Jacob vander Kluys, P. Z., 1739.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/z62cptas>

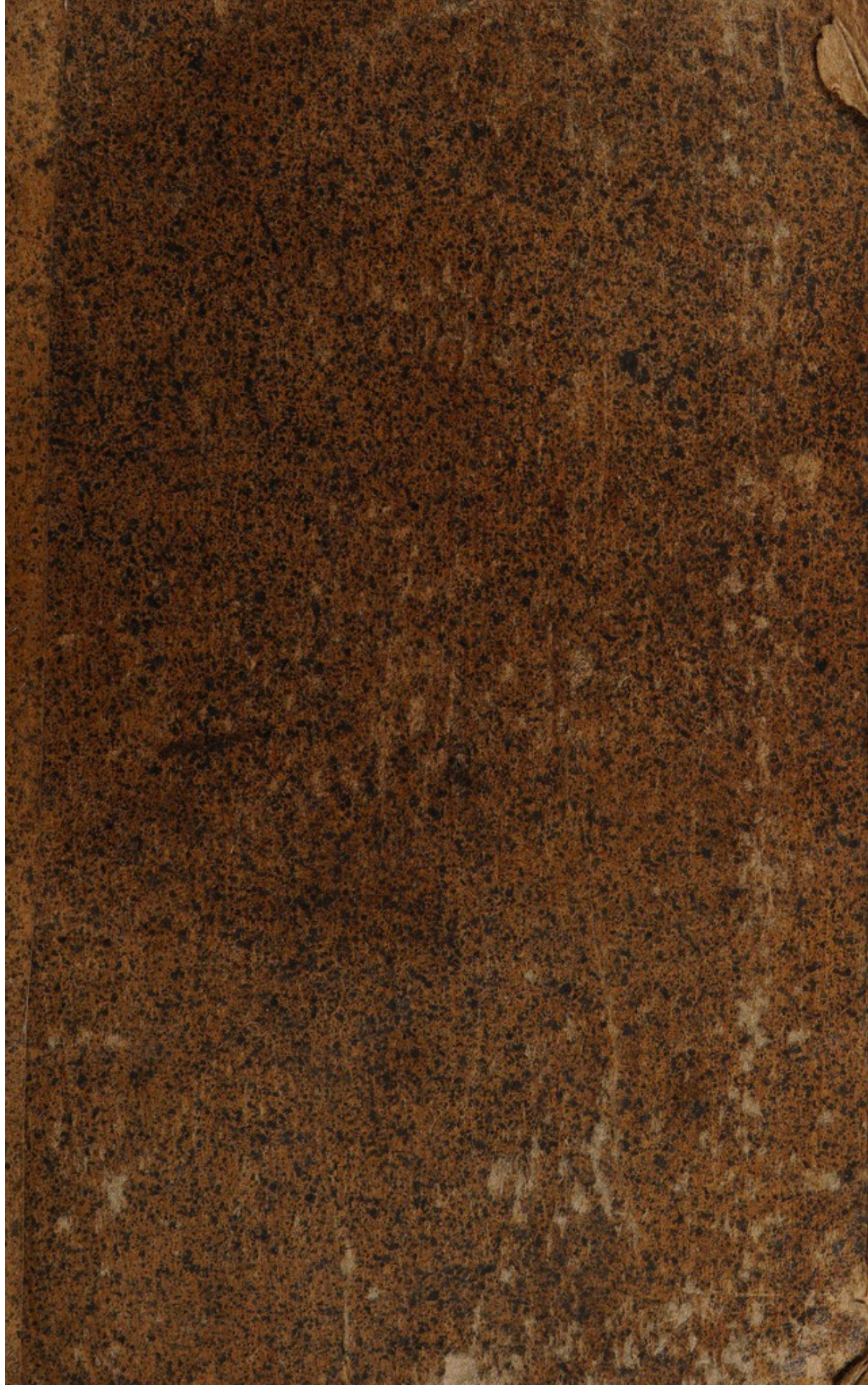
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

9 B
pp 212, 216 etc
manuscript

F x1

18/5

3.1/2
9.51

45582/A

N I E U W E
VERHANDELING
OVER DE
Z I E K T E N S
D E R
O O G E N.

Waar in gehandelt word van het samenstel en gebruik der Oogen, de oorzaaken van derzelver Ziektens, de toevallen, hulpmiddelen, en heelkundige Operatien, die meest dienstig zyn tot derzelver geneezing.

M E T
DE NIEUWE ONTDEKKINGEN
Over het samenstel van het Oog, welke
het onmiddelyk werktuig van 't
Gezigt aantoonen

DOOR DEN HEER
D E S A I N T Y V E S,
Heel en Oogmeester.
Naar den laatsten Druk uit het Frausich
vertaalt.

TE LEYDEN,
By { PIETER VANDER EYK, }
E N
{ JACOB VANDER KLUYS, P.Z. } 1739

DE VERTAALER

AAN DEN

L E E Z E R.

k heb tot aanpryzing van dit *Werk*, 't welk ik, uit het *Fransch* vertaalt, den *Nederduitschen Leezer* aanbiede, niets te voegen by het geen de *Schryver* in zyn *Voorreeden*, en de *Uitgever* van den *tweeden Druk* in zyn *berigt*, gezegt hebben. De *Leezer* zal daar uit zien kunnen, dat men hier vinden kan, 't geen men in andere *Verhandelingen* over de *Ziektens der Oogen* vergeefs zou zoeken, en dat alles, 't geen de *Schryver* zegt, van hem zelve gezien, en in zeer veele gevallen ondervonden is. Ik zou het daarom ook onnoodig geoordeelt hebben, iets by wyze van een *Voorreeden* te berigten, indien zekere redenen my niet verplicht hadden te zeggen, wat my gelegentheyd tot het vertaalen van dit *Werk* gegeven hebbe.

De aanpryzingen, die *Menschen der zaken* kundig aan de *Leerlingen der Heelkunde* gedaan hebben, om dit *Werk* te leezen, en de aanrading der zelve om het, ten algemeenen nutte, te vertaalen, zyn oorzaak geweest,

DE VERTAALER

weest, dat de Overzetting in het voorleeden Jaar door geen onvermaard Doctor in de Geneeskunde ondernomen is. Die Heer was daar in gevorderd tot het eynd van het elfde Hoofdstuk des tweeden Deels, wanneer hem de dood overviel; en zou dit Werk dus agter gebleven zyn, indien het de tegenwoordige Uitgevers zig niet hadden eygen gemaakt, die my toen verzogten het zelve verder te vertaalen, en tot de Drukpers bekwaam te maaken. Ik was eerst voorneemens het vertaalde, om het des te naaukeuriger te kunnen uitgeeven, nog eens tegen het oorspronkelyke overtezien, en daar de vorige Overzetter mogt gemist hebben, gelyk de oplettensle zelfs van mislagen niet vry is, het te verbeteren; maar ik veranderde wel haast van voorneemen. Voor eerst zag ik, dat zulk een overzien, indien het met de vereyste naaukeurigbeyd geschiede, my weynig minder tyds als een nieuwe Vertaaling kosten zou; en dan zou 'er ten anderen nog vry veel onvolmaaktheyd zyn overgebleeven, om dat men gemakkelyk in het Werk zelfs tweederley schryffstyl zou ontdekt hebben, en ik oordeelde daarom, dat het beter geweest was, dit werk niet ondernoomen te hebben, als gebrekkig uittevoeren. Ik heb dan de Overzetting begonnen, en met genoegen ge-

eyn-

AAN DEN LEEZER:

eyndigt : en ik laat het oordeel aan den Leezer over , of ik zulks wel , of kwalyk , gedaan hebbe. Hier en daar heb ik 'er eenige weynige aantekeningen bygevoegt.

Ik durf gerustelyk zeggen , dat het oogmerk , waarom ik dit Boek vertaald heb , het zelve is , als waar toe het van onzer Schryver is uitgegeeven. Men kan niet ontveynsen , dat in een Land , waar in de kennis der natuur , en des menschelyken lichaams , hoe langs hoe algemeener word , 'er egter verscheyden Menschen gevonden worden , die zig voor Oogmeesters uitgeeven , zonder een gegronde kennis van het samenstel der Oogen , of derzelver Ziektens , te hebben ; en 't is te vreezen , dat men by gebrek van zodaanigen , die der zaaken volkomen kundig zyn , altyd Menschen zal vinden , die alleen uit winzugt zullen aanneemen , Oogziektens te geneezen , en Operatiën te doen , waar toe zy niet in staat zyn. Ik wensch van harten , dat het uitgeeven van dit Werk gelegentheyd zal geeven , om veele jonge Genees en Heelmeesters aantezetten , het samenstel van het Oog , en desselfs Ziektens , naauwkeuriger te onderzoeken , en het geen onze Schryver gezegt heeft , met anderen te vergelyken , op dat zy daar door nog grooter maate van deeze noodsaakelyke kennis verkrygen mogen. En mag dit

DE VERT. AAN DEN LEEZ.

de uitslag zyn, dat de Ziektens der Oogen in 't gevolg gelukkiger, als voorheen, geneezen worden, en dat die ellendigen, welke ongeneeffelyke Oogziektens hebben, en nu zoo dikwils door breed opgeeven misleyd worden, niet nog ongelukkiger gemaakt worden; ik zal blyde zyn, dat ik de overzetting van dit Werk ondernomen heb, en de tyd, daar aan te kost gelegd, wel besteed agten.

Vaar wel, Leezer, en gebruik dit Werk, deeze onze vertaaling, zoo veel gy kunt, tot beyl van uwen naasten.

AAN

AAN ZYNE
DOORLUGTIGSTE
HOOGHEYD
DEN HEERE
DEN HERTOG

MYN HEER,

De vermaarde naam
van UWE DOOR-
LUGTIGSTE
HOOGHEID is
zoo aanzienelyk, dat ik de-
zelve aan het hoofd van dit
Werkje niet zou durven zet-
ten, zonder te verfoeken dat
my daar toe verlof vergunt
wierd. Het vertrouwen,
waar meede dezelve my wel
heeft willen vereeren, geeft

*

4

my

O P D R A G T.

my regt tot de vryheyd , die ik neem , om het zelve aan U Ed. optedraagen. 'T zal veel eer voor my zyn, MYN HEER, als UWE DOORLUGTIGSTE HOOGHEID dit gering eerbewys myner levendige erkenenis gelieft aanteneemen. Indien het oneyndig beneeden de waardigheyd van UWE DOORLUGTIGSTE HOOGHEID is, het is ten minsten een teeken, van de diepe eerbied, waar meede ik de eer heb te zyn

MYN HEER,

UWER DOORLUGTIGSTE
HOOGHEYD

Onderdanigste en Gehoorzaamste Dienaar
DE SAINT YVES.

VOOR,

VOORREDEN.

Het Menschelyk Lichaam is samen-
gesteld uit zulk een grooten getal
deelen, geschikt met zoo veel wys-
heyd, dat men de wyze hand van
desselvs Werkmeester niet genoeg
kan aanbidden, die aan den Mensch Zintui-
gen gegeven heeft, op dat de Ziel door der-
zelve hulp in de voorwerpen, die dezelve
omringen, zou onderscheyden, 't geen haar
nadeelig of voordeelig zyn kan. Onder alle
de Zintuigen, zoo noodzakelyk tot behou-
denis van den Mensch, is het Gezigt dat gee-
ne, 't welk hy alleronvermydelykst schynt
van noden te hebben; en zonder hier in te
treeden in een al te wydloopige optelling van
desselvs voordeelen, behoeft men maar aan
te merken de droevige staat van die geenen,
die daar van berooft zyn, en de vreeslyke
ongerustheden, die de minste ongesteltheden
van dit werktuig geven. Dit heeft my be-
woogen, om in de wyde uitgestrektheid der
Heelkunde dit deel uittekiesen, 't welk my
tot hier toe weynig in de grond onderzocht
schynt te zyn, maar ook alle aandacht van een
arbeydzaam en zig daar op toeliggend Man
waardig; en heb ik my daarom gezet tot een
byzondere kennis van het Oog en desselvs
Ziektens. Het naaukeurig onderzoek, dat
ik gedaan heb naar desselvs deelen en haar
gebruiken, heeft my gelegentheid gegeven
om die gevoelens te verlaaten, die ik voor-
heen, gelyk alle andere Natuurkundigen, had
aangenomen, en myn werk te maaken, om
de twyffelingen uit den weg te ruimen, die

V O O R R E D E N.

'er tot hier toe over het onmiddelyk werktuig van 't Gezigt zyn opgekomen, zoo wel als over de verscheide aard der Cataracten, die van de Schryvers niet genoeg verklaard zyn, wien het daarenboven zeer aan kennis kost ontbreeken, by gebrek van ondervinding en opmerking. Ik zal daarenboven zeggen, dat 'er Menschen zyn, die dit gedeelte der Heelkunde dermaten verzuimt hebben, dat zy die geenen, die daar hunne voornaamste bezigheyd van maakten, als Kwakzalvers hebben aangemerkt, en zelfs als zoodanigen behandeld. Ondertusschen heeft deeze Konst haare regulen, en wel zoo moejelyk om te begrypen, als eenige andere deelen der Heelkunde, gelyk ik in deeze Verhandeling hoop te doen zien; want gemerkt het groote getal der Ziekten, die de Oogen aantasten, en dat der fyne Operatien, die derzelver gencezingen vereyschen, schynt het, dat men, wegens de moejelykheyd dezer wetenschap, weynig daar aan doen kan, als met zig geheel daar op toe te leggen.

De begeerte om algemeen te zyn in een Konst, die zoo veele deelen heeft als de Heelkunde, is zeer prysselyk; maar zoo men met waarheyd zeggen kan, gelyk men daar niet aan kan twyffelen, dat elk van desselvs deelen van een groote uitgestrektheyd is; zoo moet men ook toestemmen, dat het bynaar onmogelyk is in alles even zeer uit te steeken. Dit is het, 't welk veelen genoodzaakt heeft, zig eeniglyk aan eene van de deelen der Heelkunst over te geven. In der daad, het is niet wonder, dat de dikwils herhaalde on-
der-

VOORREDEN.

dervinding van een meenigte byzondere gevallen, die gegaan zyn door de handen der geenen, die zig niet als op een byzonder deel der Heelkunst toeleggen, hun daar van uitgestrekter kennis als anderen gegeven heeft; maar of men algemeen is in zekere kunst, of niet als maar een gedeelte daar van behandelt, als elk in zyn soort tot het algemeene welzyn maar wat toebrengt, en aan het Gemeen meededeelt, 't geen het zelve dienstig zyn kan, hy kwyf zig niet minder van 't geen hy aan de Maatschappy schuldig is, en het Gemeen moet hem niet minder daar voor verplicht weezen.

Ik weet wel, aan welk een gevaar men zig bloot stelt, als men een Boek uitgeeft; ik weet, dat men dat soort van Menschen moet vreezen, die onbekwaam om iets voor den dag te brengen, het zig tot eer rekenen gebreeken in het werk van een ander te ontdekken; zoo wel als de zoodanigen, die beschaamd zynde, dat zy hun geheele leven in valsche denkbeelden hebben doorgebracht, zig niet kunnen overwinnen om toetestaan dat zy bedroogen zyn, die gedreeven door liefde tot zig zelven geene andere uitvlugten weeten, als middelen ter hand te slaan, om waarheden te verduisteren, die zy niet hebben kunnen ontdekken. Maar ik weet ook, dat onder de voortreffelyke Meesters, aan wien de Heelkunde verschuldigt is de volmaaktheyd, waar toe zy gebragt is, 'er verscheyden gevonden worden, wier redelykheid en billikheid, overeenstemmende met
het

V O O R R E D E N.

het licht, de waarheyd zoeken en hoog agten, overal waar zy die vinden mogen.

Invoegen het verlangen, om zoo veel als my mogelyk was te vergoeden, 't geen elk aan de Maatschappy schuldig is, my bewoogen heeft om het voorbeeld te volgen van zoo veele goede Schryvers, die misschien het Gemeen van veele zeer nuttige werken zouden berooft hebben, indien zy naar tegenstreevingen geluifert hadden; en ik hoop, dat ik ter goeder trouw, en zonder vlyery, daar aan gevende het geen my als waar is voorgekomen, het zelve my ongevergt verschoonen zal over alles, het geen men in dit Werkje nog zoude kunnen eyschen, in het welk ik meededeel de kennis, die ik door myn arbeyd verkreegen heb, en die voor anderen tot een hulpmiddel dienen kan, om nog meerder te verkrygen en het Gemeen te behoeden tegen het gevaar, waar aan de Zieken zig bloot stellen, als zy zig bedienen van middelen, die by toeval gegeven zyn, en dikwils van Menschen, zoo onkundig van het maaksel des Oogs en desselvs Ziektens, als van de kragt der middelen, die zy met zoo veel verzekering geven.

Om een voegsaame gedaante aan deeze Verhandeling te geven, heb ik dezelve in twee Boeken verdeelt, welker eerste vooraf behelst eene beschryving der deelen van het Oog, derzelver gebruiken, en byzondere regulen om de gronden der weetenschap, waar over ik schryf, te kennen, welke bestaan in de kennis van de staat en de verscheide veranderingen des Gezigts; waar na ik aanstonds be-

V O O R R E D E N.

begin met de Ziektens van de uitwendige deelen des Oogs. Daar en boven geef ik een manier aan de hand om de Operatie van de Traanfistul te doen , waar door men bynaar altyd de Traaning voorkomt. Ik leer ook de manier , om verscheyde Ziektens van het Oog te geneezen , door de onderaardsche Steen daar op te leggen , waar van voor my in deeze gelegentheden geen gebruik gemaakt is.

Het tweede Boek behelst de Ziektens der verscheyde deelen , die den Oogbol samenstellen ; men zal daar in vinden een byzondere optelling van de verscheyde soorten der Oogontsteekingen , en een nieuw samenstel over de manier , waar op de Cataracte gemaakt word. Ik deel in dit zelve Boek myn manier mede om de Operatie van de Cataracte te doen , als dezelve geplaatst is in de voorste Kamer van het Oog. Daarenboven behandel ik twee Ziektens , die aan het Netvlies komen , en die tot hier toe niet gehouden zyn hun zitplaats in dit deel te hebben , gelyk ook verscheyde soorten van heldere Droppen , met een algemeene manier om de Oogen te verbinden.

Ik spreek niet als van Ziektens , die ik zelfs gezien en behandelt heb. Ik gaa ook met stilzwygen voorby die van geen groot belang zyn. Ten opzigt van de Ziektens , die niet als zeldzaam , en in byzondere gevallen voorkomen , ik heb daar practische waarneemingen bygevoegt , om daar meerder kennis van te geven , en diergelyke gevallen voortekomen , indien men dezelve weder mogt ontmoeten.

Ik

V O O R R E D E N.

Ik heb getragt, zoo veel als my mogelyk was, deeze Verhandeling geschikt te maaken, en my uittedrukken met een eenvoudige (en verstaanbaare styl, op dat ieder een het zou kunnen verstaan, maar inzonderheyd jonge Heelmeesters, die zig daar op willen toeleggen. Ik heb zelfs niet aan de hand gegeven als de allereenvouwigste middelen, en de gemakkelykste om te bereyden; en zoo ik 'er al een voor my zelven gehouden heb, is dat geweest om mynen Leerling te begunstigen; daar en boven verzekert zynde, dat de oefening aan de zoodanigen, die zig geheel en al daar op willen toeleggen, zal kunnen ontdekken, 't geen de kunst voor het allerverborgensst houdt. Dus hoop ik, dat die geenen, die begeerig zullen zyn om hun Gezigt te bewaaren, zoo veel hun mogelyk is, in deeze Verhandeling de middelen zullen vinden, niet alleen om te beletten dat het zelve niet verandere, maar ook in desselvs grootste volmaaktheyd te houden, en te herstellen, als het zelve eenige vermindering lyden mogt.

Ik zal met genoegen aanneemen de tegenwerpingen, die het Gemeen my over deeze Verhandeling zal willen doen. Ik zal het zelve daar van rekenschap geven, en alle mogelyke voldoening daar aan tragten te geven in een ander byzonder werk.

B E R I G T.

Wegens deeze nieuwe Druk.

De eerste Druk van deeze uitmuntende Verhandeling is in het Jaar 1722 te Parys uitgegeeven. Het Gemeen heeft tyd gehad om zyn oordeel over dit Werk te vellen, en heeft daar de waardy van erkent. Men moet dat regt doen aan desselvs Schryver, die den 31 Augustus 1731 te Parys gestorven is. Het geeft een gunstig vooroordeel voor deezen bekwaamen Heelmeeſter, dat hy zyne fraaje ontdekkingen niet in 't ligt gegeeven heeft, als na een dertigjarige onderzinding. Zonder te treden in een verdrietig Verhaal van 't geen anderen voor hem geschreeven hebben over de Stof, die hy behandelt, vergenoegt hy zig met zyne eygene waarneemingen te melden, en hy spreekt bynaar van geene gevallen, als waar van hy zelvſ ooggetuige geweest is. Hy was een al te opregt en eerlyk Man om zyne Leezers te bedriegen, en teffens een al te groot vyand van Kwakzalvers, om zig door misleydende beloften te doen gelden. Hy erkent ter goeder trouw, dat 'er verscheyde Ziektens zyn, welker geneezing men niet onderneemen moet, om dat zy inderdaad naar geene middelen luisteren. Hy wraakt ten hoogſten het gedrag van sommige Heelmeeſters, wien de liefde tot Geld dryft om alles te onderneemen. Een Schryver van aard gelyk de Heer de Saint Yves, volmaakt, gelyk hy was, in de oefſening van de Operation der Heelkunde, koſt niet als een treffelyk werk aan het Ge-

B E R I G T.

Gemeen geeven. Gelyk deeze Verhandeling schaars geworden was, en dezelve daar en boven met ernst gezogt wierd, zoo oordeelde men, dat een nieuwe Druk graag van alle Genees en Heeln.eesters zou ontfangen worden. De eerste was opgepropt met onnoemelyk veele, en zelfs merkelyke, fouten. Men had daar een Lyft, maar zeer gebrek-kig, van gegeeven. Men heeft in deeze laatste Druk zorg gedraagen, om alle deeze fouten te verbeteren, nevens een groot getal anderen, die niet aangeteekent waaren. Het Gemeen kan hier uit oordeelen, of deeze Druk de voorgaande niet overtreft.

GOEDKEURINGEN.

Van de Heer Burette, Raadsbeer, Genees-meester, en onder-Bibliothecaris van den Koning, Doctoor-Regent in de Geneeskunde te Parys, Leetor en Professor in het Koninklyk Collegie van de Koninklyke Academie der Opschriften en beschaavende Weetenschappen, Dag-verhaal-Schryver der Geleerde, en van Koningsweege oordeeler over de Boeken.

Ik heb op order van myn Heer de Cancellier geleezen een Handschrift, tot Opschrift hebbende: *Nieuwe Verhandeling over de Ziek-tens der Oogen*, door den Heer de Saint Yves,
Heel

GOEDKEURINGEN.

Heel en Oogmeester, en geloof, dat het gedrukt zynde nuttig aan het Gemeen zal zyn. Gegeeven te Parys den 16 April 1721.

Was getekend
BURETTE.

GOEDKEURINGEN.

Van de Heeren Winslow en Sylva, Doctoren Regenten van de Faculteyt der Geneeskunde te Parys, door die Faculteyt benoemt tot onderzoek van dit Boek.

Wy ondergeschreeven Doctoren Regenten in de Faculteyt der Geneeskunst in de Academie te Parys, door de Faculteyt aangeestelt om te onderzoeken het Boek, genaamt: *Nieuwe Verhandeling over de Ziekten der Oogen*, door de Heer de Saint Yves, *Heel en Oogmeester*: hebben, na dat wy het zelve net veel aandagt geleezen hadden, bevonden, dat dit Werk voldoet aan de groote agting van desselvs Schryver; en wy hebben geoordeelt, dat het gedrukt zynde aangenaam zou weezen aan Kenners, en zeer nuttig voor het Gemeen. Gegeeven te Parys den 28 Augustus 1721.

Was getekend
WINSLOW EN SYLVA.

* *

GOED-

GOEDKEURING.

Van de Heer Emmery.

Gezien hebbende de goedkeuring van de
Gemeelde Doctoren, staat de Faculteyt
toe dat dit Boek gedrukt word. Gegeeven
te Parys den 20 January 1722.

Was getekend

EMMERY, *Deken.*

GOEDKEURING.

*Van de Heer Helvetius, Raadsheer van de
Koning, algemeen Opziender van desselvs
Legers en Gasthuysen in Vlaanderen, Do-
ctor Regent van de Faculteyt der Genees-
kunst in de Academie te Parys, Lid van
de Koninklyke Academie der Weetenschap-
pen.*

Ik heb met aandacht geleezen een Hand-
schrift genoemd: *Verhandeling van de Ziek-
tens der Oogen.* De Ontleedkundige Beschry-
ving, die de Schryver daarin doet met naau-
keurigheyd en oplettentheyd op alle de dee-
len van dit Werktuig, de netheyd waar op
hy beschryft de Ziektens, derzelver ver-
scheyde oorzaaken, en de kragtigste midde-
len om die te hulp te komen, doen my den-
ken,

GOEDKEURING.

ken, dat het drukken van dit Werk zeer nuttig aan het Gemeen zal zyn. Gegeeven te Parys den 13 January 1722.

Was geteekend

J. HELVETIUS.

GOEDKEURING.

Van de Heer Arnaud, gewoon Heelmeeſter van het Parlement, oud Provoost der gezworenen Heelmeeſters te Parys, en oud Vertooncr in de Heel en Ontleedkunde in de Koninklyke Tuin der Planten.

Ik heb dit tegenwoordig Boek met aandacht geleezen. Het Werk is my voorgekomen een verſtandig Schryver en volmaakt in dit deel der Heelkunde waardig te zyn. Hy heeft gevolgt de beſte manier der Schryvers, die nuttig willen ſchryven om goede Leerlingen te maaken.

Hy geeft eerst een denkbeeld van het waaragtige geſtel van het deel; daar uit trekt hy geredeneerde gevolgen om te verſtaan de werking van het Gezigt, de Ziektens die dit Werktuig kunnen benadeelen, en de Heelkunde voor derzelver geneezingen dienſtig. Zyn practycq komt over een met onze grondbeginfels, en de beſte Ontleedkundige waarne-

GOEDKEURING.

mingen. Ik verwonder my niet over de zeldsaame gaaven van den Schryver ; hy heeft ons daar al over lang ontwyffelbaare proeven van gegeven , Ik hoop , dat zulk een Boek goede Leerlingen zal maaken , en dat men het zal kunnen zetten onder het getal der allernodigste , die men in het Gemeenebest der Letteren heeft.

Was geteekend

ARNAUD.

GOEDKEURING.

Van de Heer Petit , gezwooren Heelmeeſter te Parys , Oud Provooſt van zyn Genootſchap , Vertooner in de Heelkunde , en Lid van de Koninklyke Academie der Weetenſchappen.

Onder de Oogmeesters , die in onzen tyd geſchreeven hebben , vergenoegen zig ſommigen met een Lyſt op te geeven van de Operatien , die zy zeggen gedaan te hebben , maar van hun niet beſchreeven zyn ; anderen geeven een verzameling van Brieven tot hunne lof , en verhaalen , dat zy voorzien zyn van geheymen , die zy voor zig behouden. Men ziet klaar , dat zy niets als hun byzonder voordeel beoogen ; zoo dat men hun-

GOEDKEURING.

hunne Schriften niet anders moet aanmerken als Kwakzalvers Bekendmaakingen.

De Heer de SAINT YVES in tegendeel geeft in deeze Verhandeling een naaukeurige beschryving van het Oog, en van de Ziekten die het zelve aantasten; hy verklaart getrouwelyk de hulpmiddelen, en beschryft de Operatien die hem gelukt zyn; hy toont zyn verlangen om nuttig te zyn aan het Gemeen. Ondertuffchen hoe goed my dit Werk mooge voorkomen, geloof ik niet dat het Gemeen nog te vreedten zal zyn; hy was deeze erkenenis schuldig aan het regt, dat de geheele Wereld hem federt veele Jaaren gedaan heeft.

Was geteekent

P E T I T.

NB. Na het afdrukken der Bladen hebben wy nog deeze fouten ontdekt.

Pag. 7 Regel 9. Staat *Oogen* Lees *Oogleden*
90 1 van ond. *Priempje* *baakje*
109 3 van ond. *door het gezwel* *in het*
gezwel
met een priem . . . *met een baakje*

De overige, die 'er mogten ingesloopen zyn, zal men kunnen verbeteren, als de vertaaling met dezelve gunst, als het oorspronkelyke zal ontfangen worden.

REGISTER

DER

HOOFDSTUKKEN

IN DEEZE VERHANDELING BEVAT.

BESCHRYVING VAN HET OOG.

- I. HOOFDS. *Van het Oog in het algemeen, en de deelen die desselvs Bol omringen.* Pag. 1
- II. *Van de Spieren van het Oog.* 7
- III. *Van den Oogbol en desselvs deelen.* 9
- IV. *Van de Zenuwen, die zig door alle de deelen van het Oog verspreyden.* 15
- V. *Van de verdeeling der Bloedvaten, welke het voedsel aan de Vliesen geeven, en de doorschynende lichaamen van den Oogbol dus onderhouden.* 18
- VI. *Van de Vaten, die het overige van het Bloed en de Vogten, welke de Vliesen, en de doorschynende lichaamen van den Oogbol voorzien hebben, terug voeren.* 20
- VII. *Van het gebruik van verscheyde deelen van het Oog, die de Gezigtstraalen matigen.* 23
- VIII. *Van het onmiddelyk werktuig van't Gezicht, en de gronden om desselvs veranderingen te kennen.* 27
- IX.

REGISTER

IX. *Van drie foorten van Gezigt.*

36

EERSTE DEEL.

Van de Ziekten van het Oog.

I. HOOFDS.	V an de Anchylops of Ettergezwel van den grooten Hoek.	38
II.	Van de Ægilops of Traanfistul.	44
III.	Van de Fistuls der Oogscheelen.	56
IV.	Van het Gerstengraan, de Hagel, en Steen der Oogscheelen.	62
V.	Van de Wratten of Preywratten der Oogscheelen.	65
VI.	Van de Kanker der Oogscheelen.	67
VII.	Van de Schurft en loopend Zeer der Oogscheelen.	71
VIII.	Van de kwaade geschiktheyd der Oogbayren, Trichiasis genoemd.	74
IX.	Van de verslapping van de bovenste Oogscheel.	78
X.	Van de Ingetrokkentheyd der Oogleeden.	83
XI.	Van de Onsteking en Roos der Oogscheelen.	87
XII.	Van de Waterzugt der Oogleeden.	88
XIII.	Van de Papgezwellen.	89
XIV.	Van de Vetgezwellen.	91
XV.	Van de omkeering van de onderste Oogscheel.	93
XVI.	Van de tegennatuurlyke vereeniging der Oogscheelen.	95
	*** 4	XVII.

REGISTER.

XVII.	<i>Van de Watergezwelletjes en Waterblaasjes aan de Oogleden en het Bindvlies.</i>	100
XVIII.	<i>Van de Vleesige Uitwassen, die tusschen de Oogleden en den Oogbol zyn.</i>	101
XIX.	<i>Van de Ettergezwellen, die tusschen den Oogbol en het Oogbol gemaakt worden.</i>	103
XX.	<i>Van de verzameling der Vogten die agter den Oogbol komt.</i>	105
XXI.	<i>Operatie van een zonderling Gezwel in het Oogbol.</i>	109
XXII.	<i>Van de Vleesige Uitwassen, die op den Oogbol komen.</i>	111
XXIII.	<i>Van de Nagel of Pterygion.</i>	113
XXIV.	<i>Van Scheele Ooogen.</i>	116

TWEEDE DEEL.

Van de Ziektens die den Oogbol aantasten.

I. HOOFDS.	V <i>an de onnatuurlyke groot- van den Oogbol.</i>	123
II.	<i>Van de Ziektens, die volgen op Slaagen, die het oog ontfangen heeft.</i>	128
III.	<i>Van de Oogontsteeking in 't algemeen.</i>	131
IV.	<i>Verdeeling der Oogontsteeking, welke in de volgende Artikelen begreepen word.</i>	133

DER HOOFDSTUKKEN.

- I. ARTIK. *Van de drooge Oogontsteeking*
ibid
- II. *Van de vogtige Oogontsteeking.* 134
- III. *Van de Oogontsteeking die na een Zinking volgt.* 135
- IV. *Van de Oogontsteeking met een drooge Dragt.* ibid.
- V. *Van de Oogontsteeking, die den Oogbol bezet aan de kant der Hoeken.* 136
- VI. *Van de Oogontsteeking met Puysten op op den Oogbol.* ibid.
- VII. *Van de Oogontsteeking met kleyne Ettergezwellletjes op het Hoorn en Bindvlies.* 137
- VIII. *Van de Roofsighe Oogontsteeking.* ibid.
- IX. *Van de allerhevigste Oogontsteeking Chemosis genaamt.* 138
- X. *Van de Oogontsteeking met een Venuskwaal.* 140
- XI. *Van de Oogontsteeking in de Choroides.* ibid.
- XII. *Van de Oogontsteeking veroorzaakt door Vuiligheden en Strontjes aan de Oogen.* 141
- XIII. *Van de Oogontsteeking door Slaagen aan het Oog ontfangen.* ibid.
- XIV. *Van de Oogontsteeking door het breeken der Vaten, die over het Bindvlies heen loopen.* 142
- V. HOOFDS. *Van de voortteekenen der Oogontsteekingen.* ibid.
- VI. *Van de geneezing der Oogontsteekingen, welke in de volgende Artikelen begreepen word.* 144

REGISTER

- I. *ARLIK. Van de geneezing der drooge Oogontsteeking.* 146
- II. *Van de geneezing der Vogtige Oogontsteeking.* 147
- III. *Van de geneezing der Oogontsteeking, die op Zinkingen volgt.* 151
- IV. *Van de geneezing aer Oogontsteeking met Dragt.* *ibid.*
- V. *Van de geneezing der Oogontsteeking, die den Oogbol bezet aan de kant der Hoeken.* 152
- VI. *Van de geneezing der Oogontsteeking met Puisten.* *ibid.*
- VII. *Van de geneezing der Oogontsteeking met kleyne Ettergezwelletjes op het Hoorn en Bindvlies.* 153
- VIII. *Van de geneezing der Roofige Oogontsteeking.* *ibid.*
- IX. *Van de geneezing der Oogontsteeking genaamt Chemosis.* 154
- X. *Van de geneezing der Oogontsteeking uit een Venuskwaal.* 156
- XI. *Van de geneezing der Oogontsteeking van de Choroides.* 157
- XII. *Van de geneezing der Oogontsteeking, veroorzaakt door Strontjes en Vuiligheden in het Oog.* *ibid.*
- XIII. *Van de geneezing der Oogontsteeking, veroorzaakt door slaagen, die het Oog ontfangen heeft.* 159
- XIV. *Van de geneezing der Oogontsteeking, veroorzaakt door de breeking der Vaten, die over het Bindvlies heen loopen.* 160

DER HOOFDSTUKKEN.

- VII. HOOFDS. *Van de Oogontsteeking die op de Kinderpokjes volgt.* 161
- VIII. *Van de middelen voor de Oogontsteeking, die op de Kinderpokjes volgt, en voor de toevallen die haar verzellen.* 164
- IX. *Van het Ettergezwel van het Oog.* 165
- X. *Van de verzweeringen van het Hoornvlies.* 169
- XI. *Van de Druifwyze Gezwellen.* 172
- XII. *Van de witte Vlak op de Oogen.* 176
- XIII. *Van de Staaren of Cataracten in 't algemeen.* 179
- XIV. *Van de waare Staar of Cataracte.* 181
- XV. *Van de twyffelagtige Cataracten, welke in de volgende Artikelen begreepen worden.* 188
- I. ARTIK. *Van de vliesige Cataracte.* *ibid.*
- II. *Van de draadige Cataracte.* 193
- III. *Van een Cataract door Slaagen.* 194
- IV. *Van de Cataracte veroorzaakt door een verandering van het Vlies, 't welk de Kaas van het Glasagtig Vogt bekleed.* 196
- XVI. HOOFDS. *Van de valsche Cataracten, welke in de volgende Artikelen begreepen worden.* 197
- I. ARTIK. *Van de Oogverduistering met graauheyd.* *ibid.*
- II. *Van de schuddende Cataracten.* 202
- XVII. HOOFDS. *Van de oorzaken der Cataracten.* *ibid.*
- XVIII. *Van de teekenen der Cataracten.* 210
- XIX. *Van het geen men doen moet voor de Operatie van de Cataracte.* 217
- XX. *Van de manier om de Operatie der Cataracte te doen,* 220
- XXI.

R E G I S T E R

- XXI. *Van de manier om de Operatie te doen aan de Cataracten, die in de Kamer van het wateragtig Vogt zyn.* 226
- XXII. *Van de manier om de toevallen te boven te komen, die in de Operatie van de Cataracte voorkomen.* 230
- XXIII. *Van de middelen om de toevallen te hulp te komen die op de Operatie van de Cataracte volgen.* 240
- XXIV. *Van het oppervlakkig Ettergezwel van het Cristallyne Vogt.* 246
- XXV. *Van de Ziektens van het Netvlies.* 247
- XXVI. *Van de uitdrooging van het Netvlies.* 250
- XXVII. *Van de volkomen heldere Drop.* 251
- XXVIII. *Van de onvolkomen heldere Drop.* 258
- XXIX. *Over de manieren om de Oogen te verbinden.* 261
- XXX. *Van de middelen om het Gezigt door Brillen te hulp te komen.* 269
- XXXI. *Van de verscheydentheyd der Brillen.* 271
- XXXII. *Van de middelen om zig van 't gebruik der Brillen vry te maaken.* 272
- XXXIII. *Van de toevallige oorzaaken die het Gezigt kunnen kwetsen.* 274
- XXXIV. *Van de Operatie die men aan het Oog moet doen om 'er een kunstig Oog in te zetten.*

N I E U W E
 VERHANDELING
 V A N D E
 Z I E K T E N S
 D E R
 O O G E N.
 E E R S T E D E E L

BESCHRYVING VAN HET OOG.

E E R S T E H O O F D S T U K .

Van het Oog in het algemeen , en de deelen , die deffels Bol omringen.

 ELYK deese Verhandeling niets tot haar onderwerp heeft , als de Ziektens van het Oog , dat is te zeggen , de tegen natuurlyke staat van dit Werktuig , zo schynt het noodzakelyk te zyn , alvorens een denkbeeld te geven van deffels maakfel , en van het gebruik der deelen , die het samenstellen. Men kan deese deelen in twee soorten onderscheyden. Het eerste behelst die , welke

A ke

ke den Bol van het Oog omringen ; het tweede bevat die , welke den selve uitmaaken. De deelen, die den Oogbol omringen , zyn de Beenen , die het Ooghol maaken , de Oogleden , de Klier , het Traan-knobbeltje , en het Vet , waar by men nog voegen kan de Traanbuis in den Neus. Die, welke den Bol samenstellen , zyn de Spieren , de gemeene en bysondere vliessen , en de Vogten, of de doorschynende lichaamen, die haar befluiten.

Het Ooghol is eene beenagtige holligheyd , geschikt voor het Oog. Het selve heeft eene zeer wyde opening , en een naauwe bodem , doorboort met een gat , 't welk men de gefigt opening noemt. Het is samengesteld uit seeven Beenen , het Voorhoofts been maakt het bovenste gedeelte ; het bovenste Kake en Jok-been maaken het onderste , en een gedeelte der syden. Het gedeelte van het Kakebeen, t'welk opwaarts gaat naar den grooten Hoek van het Oog , maakt met het Nagelwyse Been de holligheyd , waar in de Traanpak geplaatst is. Het gedeelte van het Zeef-been, gemeenlyk het Plat-beentje genoemd , maakt het agterste , en inwendige sydelyke gedeelte , aan de kant van den grooten Hoek. Het Wiggebeen maakt het sydelyke en agterste gedeelte aan de kant van den kleynen Hoek. Eyndelyk een kleyn gedeelte van het Beentje van t'Gehemelte maakt het onderste, en alleragterste gedeelte van den grond van het Ooghol.

De Oogscheelen , dienende , om het voorste gedeelte van den Oogbol te bedekken,

ken, zyn beyde famengestelt uit vel, zynde elk derselve geboord met een Kraakbeen, de Kam genoemd, en met Hayrkens, welke Ooghayrkens genoemd worden, en eyn-delyk hebben zy Spieren, om haar te be-weegen. Het vel der Oogleden is flapper, als ergens anders. Het Kraakbeen van de bovenste Oogscheel is wyder, als dat van de onderste, hebbende in 't midden omtrent vyf linien breette, en allengskens afneemen-de naar de Hoeken, zynde des niet tegen-staande naauwer aan de kant van den Neus, als aan de syde van het Slaapbeen. Het Kraakbeen van de onderste Oogscheel heeft omtrent twee linien breette, welke het by-naar zyn geheele langte door behoud: de dikte dezer Kraakbeenen vermeerdert, naar mate zy nader aan den boord der Oogleden komen. De vereeniging deser Kraakbee-nen, aan de syde van den Neus, word de groote Hoek genoemd, en die, aan de kant van het Slaapbeen, noemt men den kleynen Hoek.

De Oogscheelen hebben twee Spieren; namelyk een bysondere, en een gemeene. De eerste behoort tot de bovenste Oog-scheel, en dient, om die top te ligten, en de tweede is gemeen aan beyde de Oogle-den, en zyn gebruik is die te sluiten. De eerste, genoemd de Opligter van de bovenste Oogscheel, neemt zyn oorspronk in den bodem van het Ooghol, wat boven de ope-ning, daar de Gesigt - Zenuw doorgaat, en breeder wordende, eyndigt hy in het Kraak-been van deese zelve Oogscheel. De twee-

de is samengesteld uit half ronde Vesels ; welke aan den omtrek van het Ooghol , aan een vry sterke Pees by den grooten Hoek van het Oog , en aan de twee Oogscheelen , die zy tot aan haar Kraakbeen toe bedekken , alwaar zy ook eyndigen , haar vastigheyd hebben ; zo dat , wanneer zy werken , zy het Oog sluiten , de Oogscheelen nader aan malkander brengende.

De Oogleden zyn van binnen bedekt met een Vlies , t' welk vastgehegt is aan haare boorden , en vervolgens het voorste gedeelte van den Oogbol bekleed , eyndigende aan de rand van het helder doorschynende Hoornvlies. Het zelve is ook vastgehegt aan de rand van het Ooghol ; en t' komt daar van daan , dat men het aanmerkt , als een vervolg van het Panvlies. Dit Vlies , gemeen aan den Oogbol en de Oogleden , is bekend onder den naam van het Bindvlies. Als men het zelve naaukeurig naspeurt , bevind men het overtoegen te zyn met een ander Vlies , t' welk dunder is als het eerste , en een soort van Opperhuit is , welke zig ongevoelig schynt uit te strekken over het helder doorschynende Hoornvlies. Agter het Bindvlies vertoont zig een ander Vlies , gemaakt door de vereeniging der *Aponeuroses* , of breede Peesen der Spieren , waer van wy naderhand zullen spreken , en is voornamelyk dat Vlies , t' welk het Wit van het Oog uitmaakt.

Aan de binnenste rand van elke Oogscheel , ter plaatse , daar zy malkander aanraken , om zig te sluiten , is er eene ry van
Stip-

Stippen, by wyfe van gaatjes, zynde de uiteynden van veele kleyne gootjes, die eene vogt verfchaffen, welke, door zyne fmee- righeyd, het loopen der Traanen over de Wangen belet, en defelve naar den Neus heenleyd, om te gaan door de buifen, waar van wy fpreken zullen. Als dit vogt te dik word, veroorzaakt het, t' geen men Dragt of Etter aan de Oogen noemt.

De Traanklier is geplaatft aan den ingang van het bovenfte gedeelte van het Ooghol, aan de kant van den kleynten Hoek. Zy verfchaft geduurig door veele kleyne buisjes, welker openingen zig van binnen, in eenige afftand van elkanderen, langs de bovenfte Oogscheel, vertoonen; zy verfchaft, zeg ik, eene wateragtigheyd, die het voorfte gedeelte van het Oog gedurig nat makende, de bewegingen van deefe Oogscheel teffens gemakkelyk maakt, en daar door het Hoornvlies helder houdt. Het overfchot van deefe wateragtigheyd word ontfangen van twee byfondere openingen, geplaatft aan de binnenfte rand des Kraakbeens van elke Oogscheel, omtrent drie linien van den grooten Hoek afgelegen. Men noemt fe Traanftippen, welke als de ondereynden van twee kleyne Trompetjes zyn, by wyfe van gootjes, die zig naar de kant van den Neus vereenigen in een gemeene, zeer korte pyp. Dese pyp opent zig in een kleyn, langwerpig fakje, de Traanfak genoemd, geplaatft in een Goot, gemaakt door het famenkomen van het Nagelwyfe met het bovenfte Kakebeen. Dit fakje pafte op een

vliefige goot, de Traangoot genoemd, welke door een soort van Tregter uitloopt in het onderste gedeelte der Neusgaten, onder de onderste plaatwyse deelkens der Neus, en boven het verwulft van 't Gehemelte. De pyp, waar van ik spreek, is besloten in een beenige Goot, genaamt het Neus-canaal, welke uitgeholt is in het bovenste Kakebeen, en bedekt door een gedeelte van het Nagelwyse Been. t' Is hier door, dat de traanige vogtigheyd, ontfangen van de Traanstippen, uitwatert in de sak, waar van wy spreken, om vervolgens uit te gaan door den Neus, of agter het Gehemelte te loopen in de Keel, alwaar het zig dan met de Kwyl vermengt.

Aan den grooten Hoek van 't Oog ziet men een roodagtige Knobbel, gemeenlyk het Traanknobbeltje genoemd, welkers gebruik is den loop der Tranen naar de Traanstippen heen te leyden, doende ten haaren opsigte het werk van een Dam. Dit zelve lichaam, van naby onderfogt zynde, vertoont zig klieragtig, en het schynt een vogt door te laten syperen, bynaar gelyk aan dat van de Kliertjes der Ooghayren. De Oogleden, bedekkende een gedeelte van den Oogbol, schynen de zelve te beschermen tegen den aanval van lichamen van buiten, waar toe ook kunnen helpen de Ooghayrens, en door haare bewegingen de wateragtigheyd van de Traanklier over het Hoornvlies gelykelyk te verspreyden, om het zelve helder te houden. De Oogleden daar en boven schikken het overschot van dese

deze wateragtigheyd naar de Traanstippen. Eindelyk mag men zeggen , dat zy dienen , om de straalen van het al te schitterend licht te matigen.

De groote veelheyd van Vet , waar mede het Oog omringt is , dient niet minder , om het zelve te beschermen tegen de hardigheyd der kanten van het Ooghol , en om de Spieren , die het zelve beweegen , zagt te houden , als ook , om het in een bekwaame plaats , ter uitvoering zyner bewegingen te onderhouden.

T W E E D E H O O F D S T U K .

Van de Spieren van het Oog.

De Bol van het Oog heeft ses Spieren , welke men , naar mate van haar be-
loop , regte en schuinse genoemd heeft. De
Regte zyn vier in getal , en de schuynse twee.
De eerste hebben verscheyde namen ge-
kregen , [met opsigt op derselver gebruik.
’t Komt daar van daan , dat men de eerste
de Opheffer of de Hovaardige genoemd heeft,
de tweede de Neertrekker of de Ootmoedi-
ge , de derde is de Nahalende , en de vier-
de de Afkeerende. *

Deze vier Spieren nemen haar begin van
den bodem van het Oogbol , aan den omtrek
der

* Sommige hebben de derde Spier ook Drink-
broer , en de vierde , Verontwaardiger genoemd.

der opening , daar de Gefigt-Senuw door-
gaat , en strekken zig uit tot over de helft
van den Oogbol , alwaar zy ingeplant wor-
den met breede en dunne Peesen , welke
zig gefamentlyk vereenigen tusschen het
duistere Hoornvlies en Bindvlies , en be-
dekkende het overige van den Oogbol ,
strekken zy zig uit tot aan het helder door-
schynend Hoornvlies , alwaar zy eyndigen.
Een der twee schuynse is groot , en de an-
dere kleyn. De Groote neemt zyn begin uit
den bodem van het Ooghol , aan de syde
van de Nahalende Spier , en gaat door een
kraakbeenig Katrolletje , geplaatst omtrent
de rand van het Ooghol , boven den groo-
ten Hoek , en maakt vervolgens een dun-
ne Pees , welke over den Oogbol gaat , om
te eyndigen aan desselvs agterste gedeelte ,
aan de sy van den kleynen Hoek , digt by
de Afkeerende Spier. De kleyne schuinse
neemt zyn oorspronk digt by den rand van
het Ooghol , aan de kant van het Neusca-
naal , en schuins voortgaande langs de syde
van den kleynen Hoek , gaat hy onder den
Oogbol , om in zyn agterste gedeelte de Pees
van de groote schuinse te ontmoeten.

Het gebruik der regte Spieren is ten dee-
le aangeweesen door de verscheide namen ,
die men daar aan gegeven heeft. Als alle de-
se Spieren ter zelve tyd en gelykelyk wer-
ken , houden zy den Oogbol in een vol-
kome balans ; maar zo het gebeurt , dat twee
dezer Spieren , die digt by malkander leg-
gen , te samen werken , kunnen zy voor dien
tyd aan het Oog een schuinse beweging ver-

oorfaaken. By voorbeeld, als de Opheffer en de Nahaler op een en defelve tyd werken, zullen zy het Oog fchuins naar omhoog drajen, en naar den grooten Hoek: even zo ook de andere; en indien deefe Spieren de een na den andere werken, kunnen zy een foort van rond-gaande beweging aan den Oogbol verwekken. Ten opfigt van de fchuinfe Spieren, zonder hier te fpreken van de verfcheide meeningen, welke men over haar gebruik heeft, houd ik my aandie van den Heer Couper, als op derfelfer regt beloop gegrond zynde, en ik zeg met hem, dat, als deefe Spieren ter zelve tyd werken, zy den Oogbol regt naar buiten, en naar de oppervlakte * van het Hoofd brengen; maar als de groote fchuinfe alleen werkt, doet hy het Oog fchuins naar beneden gaan, en als de kleine fchuinfe alleen in zyn famen-trekking is, brengt hy het fchuins naar boven.

DERDE HOOFDSTUK.

Van den Oogbol, en deffelws deelen.

Men onderscheyd gemeenlyk de Vliesen van het Oog in gemeene, en in byfondere. De gemeene noemt men niet alleen dat, 't welk den Oogbol aan de Oogleden hegt, 't welk wy het Bindvlies genoemd hebben, als meede dat van de Peefen der vier regte Spieren, 't welk wy gefegt hebben het Wit van het Oog te maken; maar ook die, welke

* Fleur.

alle de Vogten bedekken. De byfondere noemt men die, welke elke Vogt in 't byzonder bedekken.

De eerste der Vliesen van den Oogbol word het Hoornvlies genoemd, om zyne vastigheid. Dit Vlies bedekt alle de deelen, welke den Oogbol uitmaken; van voren is het doorschynende, en in desselvs verdere uitgestrektheyd duister; 't is daarom, dat men het midden van zyn voorste gedeelte het doorschynende Hoornvlies genoemd heeft, en het overige van zyn uitgestrektheid het duistere Hoornvlies, of het harde Vlies, welkers dikte vermindert, naar mate het nadert aan het doorschynende gedeelte. Men moet aanmerken, dat desselvs bolagtige uitstektheid *a* meer uitspringt, als het overige gedeelte van den Oogbol. Men kan het een en het andere gedeelte van dit Vlies verdeelen in verscheide lagen, die de een op den ander gelegd zyn. Dit Vlies is ook met zyn agterste gedeelte vast aan de Gesigt-Senuw, waar van hier na zal gesproken worden; het zelve schynt een agtervolging daar van te wesen, en in het verdere gedeelte van zyn uitgestrektheid is het van plaats tot plaats vast aan de *Choroides* * door Bloedvaten. Het

tweede

a Convexité.

* Dit Vlies word van sommige in onze taal genoemd het Druivevlies, van andere het Netgelyke Vlies; dog beyde deese benamingen kunnen ook op andere Vliesen der Oogen toegepast worden. Zie Heysters Compend. Anat. tom. 1. p. m. 143. Waar uit noodzakelyk verwarring voor zodanige Leefers, die nog niet ver in de Ontleedkunde gevordert

dert

tweede Vlies is in 't gemeen bekend onder den naam van *Uvea* of *Choroides*. [Druivevlies, Netgelyke Vlies, zegt Vlies der Oogen.] Men kan het onderscheyden in twee deelen. Het aanmerkelykste bekleed de geheele inwendige oppervlakte van het duystere Hoornvlies, waar aan het zeer vast is, ter plaatse zyner vereeniging met het doorschynende Hoornvlies, door veele Vefels, die peesagtig schynen, en een soort van een ronde, zeer naauwe Band, maaken, de hayrwyse Band of Cirkel genoemd. Ik zal dit gedeelte met veele Ontleders *Choroides* noemen. Het tweede gedeelte maakt het gecouleurde deel, 't welk dwars door het doorschynend Hoornvlies zig vertoont, en 't geen men Regenboog noemt, in welks midden een ronde opening gevonden word, de Oogappel genoemd.

De *Choroides* kan verdeelt worden in twee aanmerkelyke lagen, van de Gesigt-Senuw af, tot aan de Hayrwyse Band toe. De binnenste maakt, by de Band, straal en golfsge- wyze ploojen, op de manier van een Star, welke men Hayrwyse uitsteekfels kan noemen, om eenige overeenkomst met de Ooghayrkens. Deeze ploojen of uitbreydingen zyn vervult met een zeer fyn strengetje van hayrkleyne Vaten, welke van de Vaten van de

dert zyn, moet voortkomen. Ik heb daarom dit woord onvertaalt gelaten: Misschien zou het gevoeglyk kunnen genoemd worden het zachte Vlies der Oogen, in tegenstelling van de Sclerotica, die het harde Vlies genoemd word.

de *Choroides* komen, gelyk wy in 't vervolg zeggen zullen, als wy spreken van de voeding der doorschynende Lichaamen. De binnenste laag is bestreeken van binnen, gelyk de buitenste van buyten, met een zwarte felpagtigheid*, zo wel als het agterste gedeelte van de Regenboog. Sommige houden deeze felpagtigheyd voor een Vlies. Het tweede gedeelte, of de Regenboog, is dikker als het eerste, en is voorsien van vleesagtige Vefels, op de manier van straalen geschikt. Deeze Vefels zyn als zo veele Spieren, welke voortkomende van de groote omtrek des Regenboogs, by het gat van den Oogappel eyndigen, alwaar zy uitloopen op een ronde, smalle, dunner Spier, welks kleine omtrek den Oogappel maakt, die zig verwyd door middel van de straalsgewyse Vefels, en vernauwt door de ronde. Daar is eene ruimte of tusschenwytte tusschen de Regenboog en het doorschynende Hoornvlies, welke men de voorste Kamer noemt, en een ander agter de Regenboog, welke men de agterste noemt. Deeze twee tusschenwyttens vervatten een vogt, genoemd het Wateragtige, waarom men die ook noemt Kamers van het wateragtig vogt.

Het derde Vlies, Netgewyse genoemd, is een uitstrekking van de Gesigt-Senuw. De twee Gesigt-Senuwen neemen haar oorspronk van de verheventheden der Hersenen, de Beddens der Gesigt-Senuwen genoemd, van waar zy zig uitstrekken naar voren, en zig boven de Sadel van het Wiggebeen by de Tregter vereenigen; en vervol-

* Velouté.

gens gefcheyden wordende gaan zy uit het Hooft, door de openingen der Gefigt-Senuwen, om elk te komen tot zyn Oog, aan het agterfte gedeelte van het duiflere Hoornvlies. Het Lichaam van elke Gefigt-Senuw is bekleed met het dikke en dunne Herfenvlies: het zelve befluit haar op de manier van een fcheede, welke zig vereenigt met het duyftere Hoornvlies, fonder verder te gaan. Het dunne Herfenvlies maakt verfcheyde cellekens, van plaats tot plaats onderfcheyden, welke eene zachte fubftantie in zig bevatten, gelyk aan die van de Herfenen. De Gefigt-Senuw in het Oog komende word als toegestopt, en maakt een kleyn witagtig knobbeltje, uit welks omtrek het Netwyfe Vlies fpruit, die de binnenfte oppervlakte van de *Choroides* bekleed, tot aan de hayrwyfe cirkel, alwaar zy fchynt te eyn-digen. Het zelve fchynt eene witagtige en bynaar doorfchynende ftof te zyn, omtrent gelyk aan geweekte ouwel, maar veel meer doorfchynende; het heeft veele Vaten; waar van in't vervolg zal gefproken worden.

De doorfchynende Lichamen van den Oogbol, gemeenlyk de Vogten genoemd, zyn drie in getal, te weeten, het Glasagtig Lichaam, het Criftallyne, en het wateragtig Vogt. Het Glasagtig Lichaam is onmiddelyk omringt van het Netvlies, 't welk als de vorm is van het grootfte gedeelte van deffelv oppervlakte; deffelv voorfte gedeelte is ingedrukt, op de manier van een kas in een ring, om het Criftallyne vogt, te plaatfen. Het glasagtig lichaam is famengeftelt
uit

uit verscheide vliefige, zeer fyne, en doorschynende vellekens, welke gesamentlyk op zodanig een wys geschikt zyn, dat zy een menigte kleyne cellekens uitmaken, vervult van eene vogt, bynaar gelyk aan het wit van een Ey; daarenboven, het glasagtig lichaam is bedekt met een teer vlies, 't welk vast is aan het Netvlies, by de hayrwyse cirkel, alwaar men swarte straalen ziet, alle rontom het crystallyne vogt, verkeerdelyk genoemd Hayrwyse Vefels of Uitsteekfels; want het zyn niet anders als groefjes, in welke de hayrwyse uitsteekfels, waar van wy hier vooren gesproken hebben, beslooten zyn, en die de swarte felpagtigheid van deesse uitsteekfels behouden, na dat men die, door de *Choroides* af te separeeren, daar van heeft afgetrokken. Dit Vlies schynt van vooren in twee vliessen verdeelt te worden, waar van het eene van agteren over het Crystallyne Vogt heengaat, en het andere van voren, houdende het zelve in het glasagtig vogt beslooten.

Het Crystallyne Vogt is een lichaam van figuur als een Ert *a*, van agteren meer uitgebogen *b* dan van vooren, samengesteld uit veele vatrike, en zeer doorschynende lagen *c*, zynde de een op den anderen geschikt, bynaar als de vliessen van een Uijen. Het is geplaatst in de kas *d* van het glasagtig vogt, tusschen de verdeelingen van het vlies van het vogt, waar van wy spreken; het

legt

a Lenticulair. *b* Convexe.

c Couches. *d* Chaton.

legt in het midden van het voorste gedeelte van het glasagtig lichaam, regt tegen over de opening van den Oogappel, in eenige afstand van de Regenboog, makende door deesse tusschenwytte de agterste kamer van het wateragtig vogt, gelyk wy gezegt hebben, en beset, samen met het glasagtig vogt, bynaar de geheele holligheid van den Oogappel. Het wateragtig vogt is eene zeer vloeybaare, heldere, en doorschynende wateragtigheid, schoon een weynig flymagtig, welke de twee kamers net vervult, die met elkander gemeen zyn door den Oogbol. De agterste kamer is zeer kleyn, en zy bevat weynig van het wateragtig vogt.

Alle de deelen, die ik beschryven zal, zyn Zenuwen, Slagaders, en Aders, tot welker naauwkeurige beschryving ik nu overgaa.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de Zenuwen, die zig door alle de deelen van het Oog verspreyden.

De uitwendige deelen van het Oog, te weten, het vel van de bovenste Oogscheel, het bovenste gedeelte van de ronde spier, de Traanklier, en het Traanlakje krygen Zenuwen van de eerste tak van het vyfde Paar. De zelve komt in het Ooghol door een spleet van het Wiggebeen, alwaar zy zig verdeelt in drie takken, namelyk, een bovenste, die boven over het Oog loopt, om te komen in de opening boven de Winkbraau-

braauwen, of in de sleuv, die men dikwils vind in plaats van die opening, waar door deze tak uit het Ooghol uitgaat, en zig verspreyd, niet alleen tot het vel, en het bovenste gedeelte van de ronde spier, maar ook tot het Voorhoofd, en desselvs Spieren.

Van de twee andere takken is 'er een aan de binnenste, en de ander aan de buitenste zyde. De binnenste tak draayt zig schuyns naar den grooten Hoek van het Oog, en schiet, in het doorgaan, een takken uit, 't welk in het Hoofd wederkomt door een kleyn gaatje, genaamt het inwendig gaatje des Ooghols, schiet dan wyders dwars in het Zeefbeen, en verdeelt zig door veele takjes in het Snot-vlies van de Neus; vervolgens continueert deese tak zynen loop naar den grooten Hoek, om verspreyd te worden in het Traansakje, in het nabygelege gedeelte van de ronde spier, en in het vel. Deese tak geeft nog een kleyne Zenuw, die met de Beweegers van het Oog communiceert, om een kleyn Zenuw-knoopje te maaken, gelijk wy in het vervolg zeggen zullen. De buitenste tak van de Oog-Zenuw gaat naar den kleynen Hoek, verdeelt zig in de Traanklier, en geeft takken aan de naby geleege deelen.

De uitwendige deelen van het Oog krygen wyders Zenuwen van de tweede tak van het vyfde Paar. Deese tak, de bovenste Kakebeens genoemt, gaat uit het hoofd door een bysondere opening van deselve naam, en geeft aanstonds een takje, 't welk het Jokbeen doorboort, om verspreyd te worden

in het naby geleegde gedeelte van de ronde spier, en het vel; zy geeft een andere tak, welke nederwaarts gaat, om verspreyd te worden door de Kiezen, en het agterste gedeelte van het Gehemelte. Vervolgens dringt deese tak in de beenige Goot, die aan het onderste gedeelte van het Ooghol is, en Zenuwen gegeven hebbende aan de holligheden van het Kakebeen, en aan de Tandén, gaat die uit door de uitwendige opening des Ooghols, onder de ronde Spier, en communiceert met eenige takjes van het harde gedeelte van de Gehoor-Zenuw.

De Spieren van het Oog hebben haare Zenuwen van het derde, vierde, en zesde Paar, gemeenlyk het lydende Paar genoemd. Het zesde, 't welk de oorsprong is van de tusschenribbige Zenuw, is niet als voor de afkeerende Spier van het Oog.

De andere Spieren hebben haare Zenuwen van het derde Paar, waar aan de Ontleders den naam van Beweegers der Oogen gegeven hebben. Dit Paar komende in het Ooghol verdeelt zig in vier takken, een voor de opheffende Spier van het Oog, die 'er weer een geeft aan de Opheffer van de bovenste Oogscheel, een voor de Neertrekker, een voor de Nahaaler, en een voor de kleyne schuynse. Behalven deese verdeeling, geeft zy nog een tak, welke communiceert met de kleyne Zenuw van den Oogtak, waar van wy gesproken hebben, en maakt met de zelve een kleyne ertgewyse Zenuwknoop. Uit deese Knoop komen veele Zenuw-draaden, die alle gaan rontom de Gesigt-Zenuw,
B het

het duyftere Hoornvlies doorbooren , indringen tuffchen dit Vlies , ende *Choroides* , en zig verfpreden naar den Regenboog , waar van elk , in het doorgaan over de *Choroides* , daar aan Zenuw-draaden geeft , die zig daar fchynen te openen , bynaar op dezelfde manier , als de Huit-Zenuwen op het famenweeffel van de Huit uitloopen.

Na dat elke Zenuw-draad aan de *Choroides* die Zenuw draaden gegeven heeft , waar van wy fpreken , continueeren zy haar loop naar den Regenboog , alwaar zy zig nog in twee vefelen verdeelen , waar van de een eyndigt in de hayrwyfe Cirkel , en de ander in de ftraalwyfe Spieren van de Regenboog.

V Y F D E H O O F D S T U K .

Van de verdeeling der Bloedvaten , welke het voedsel aan de Vliesengeven , en de doorfchynende Lichamen van den Oogbol dus onderhouden.

De Kropflagaders geven takken aan ieder Oog , welker getal niet altyd het zelve is , en die dwars door het duyftere Hoornvlies heen gaan , voornamelyk aan zyn agterfte gedeelte , by de Gefigt-Zenuw : dezelfde dringen binnen in zyn dikte , en vaten daar aan gegeven hebbende , doorbooren zy het door verfcheyde takken , die verfpreyd worden tot de *Choroides* , en waar van de voornaamfte zig , bynaar regt door , tuffchen de lagen van dit vlies uitftrekken , om by de

de Regenboog te komen. Deese takken maaken, door haare samenloop van de een en de andere syde in de dikte of verdubbeling van de *Choroides*, een slagaderlyke Cirkel, die niet vereenigt is, maar van plaats tot plaats van binnen en van buyten in een geplooyt. Het voorste gedeelte van de slagaderlyke Cirkel geeft een menigte van kleyne vaten aan den Regenboog en zyne Spieren. Zy verschaft wyders een oneyndig getal van zeer kleyne en fyne vaatjes, welke in het voorste of uitwendige gedeelte van den omtrek van het Druivevlies eyndigen, dicht by den rand van het doorschynende Hoornvlies, en die zig onmiddelyk openen in de voorste Kamer, om het wateragtig vogt te verschaffen, volgens de Heer Hovius, aan wien men deese ontdekking verschuldigt is. Het agterste gedeelte van de slagaderlyke Cirkel maakt voornamelyk het vaatryk Samenweeffel, 't welk de hayrwyse Uitsteekfels uitmaakt, gemeenlyk *Processen* genoemd, en geeft onbegrypelyk kleyne vaten aan de hayrwyse Cirkel of Band, die in den omtrek van het Cristallyne vogt, en het nabygelege Glasagtige is, en aan desselfs bysondere vliessen. De verdeelingen der groote takken, die het duyftere Hoornvlies doorboort hebben, verspreyden zig op verscheide wyfen door de vliessen van de *Choroides*, op de manier van halfronde streepen, over en weer onder malkander gelegd en vermengt, en veroorsaaken daar de swarte Felpagtigheyd, die desselfs binnenste oppervlakte, en die van de *Choroides* vervt. Zy geven ook tak-

ken aan het Netvlies, en dat doorgeloopt hebbende, geven zy een menigte van hayr-kleyne ten uiterften subtile vaten, die het Glasagtig vogt en zyn vlies voeden. Het Netvlies heeft nog vaatjes, welker stam voortkomt van de Gefigt-Zenuw.

S E S D E, H O O F D S T U K.

Van de Vaten, die het overige van het Bloed en de Vogten, welke de Vliesen, en de doorschynende lichamen van den Oogbol voorsien hebben, te rug voeren.

Het overschot van het voedsel aller deeser deelen komt te rug door aderlyke buisen, aan elk deel in het bysonder toegeschied, welke zig van weersyden in de verdubbeling van de *Choroides* vereenigen in kleyne aderlyke stammekens, die naar het duistere Hoornvlies gaan, en na veele hayr-kleyne Aderkens ontfangen te hebben, dat van binnen en van buiten doorloopen, en zig met de Kropaderen vereenigen. Het wateragtig Vogt, zynde onmiddelyk uitgestort in de voorste Kamer door bysondere slag-aderlyke openingen, vind in de agterste Kamer weder bysondere aderlyke Vaatjes, by den omtrek van de binnenste oppervlakte van de *Choroides*, die het zelve weder in de Bloedvaten brengen. Zo dat, naar mate dat deese vogt in het Oog komt door de Vaten, die

die het aanbrengen , zy andere vind , die het doortogt verleenen , om uit het Oog uit te gaan , en te gelyk de doortogt van het bloed door de hayrkleyne Adertjes gemakkelyk te maaken , volgens 't gevoelen van de Heer Hovius. Deeſe Schryver heeft nog byſondere Vaten * gevonden voor de voeding van het dooſchynende Hoornvlies , welke komen van die van de Tranklier , het Vet , en de Spieren , indringen in het Bindvlies , en zig invlyen tuſſchen de vellekens van het dooſchynende Hoornvlies.

Het overſchot van dit voedend ſap keert ten deeſe weder door dergelyke daar toe geſchikte Vaten , om by de Aderen te komen , en ten deeſe dringt het door de gaatjes van de buitenſte oppervlakte van het dooſchynende Hoornvlies , om deſelve te ſuiveren en glad te houden.

Men merkt aan , dat als men , een Oog van een Menſch uit zyn Ooghol getrokken hebbende , het ſelve drukt , dat men dwars over het dooſchynende Hoornvlies een oneyndig getal droppeltjes vogt zal zien uitkoomen , die als een dauw over het uitwendige gedeelte van dit Vlies zig vertoonen.

T'komt

* De beſchryving deeſer Vaten word gevonden in de verhandeling van gemelde Heer Hovius , genaamt *Verhandeling van de rondgaande beweeging der vogten in de Oogen* . zynde van zyn Ed. by wyſe van een Academifche Diſputatie uitgegeven , ter verkryging van den tytel van Doctor in de Geneeskunde , en naderhand Ao. 1716. met verandering en vermeerdering herdrukt.

'T komt by deese gelegentheyd te pas eene aanmerking te maken over de ontdekking van de Heer Hovius, rakende de Slagaders, die het wateragtig Vogt aanbrengen, en de Aders, die het weerom voeren. Deese ontdekking gedaan zynde door inspuiting van een vogt in de Slagaders en Aders, schynt men te mogen gelooven, dat deese inspuiting de fyne en teere Vaten der Oogen forceeren kan, en bygevolg een verkeerde loop, in plaats van eene regte vertoonen. Wat my belangt, ik geloof, dat het waarschynerlyker is, dat het wateragtig Vogt veroorzaakt word in het Oog door een soort van doorsweeting, door het Glasagtige en Crystallyne Vogt heen, en dat het niet anders is, als het fynste en helderste deel van het voedend sap deeser doorschynende lichamen, 't welk de tusschenwyte, die 'er is tusschen de Crystallyne Vogt en het doorschynend Hoornvlies, vervult hebbende, midden door de kleyne openingetjes van dit Vlies wegloopt, om plaats te maaken aan het vogt, dat op nieuw te voorschyn komt; en dat zou ons wyders meer overhalen om dat te gelooven, als men in aanmerking neemt, dat het voorste gedeelte van het glasagtig vogt altyd in zyne cellekens een wateragtig vogt bevat.

S E V E N D E H O O F D S T U K .

*Van het gebruik van verscheide deelen
van het Oog, die de Gesigtstraalen
matigen.*

Alle de deelen, die den Oogbol uitmaken, helpen voornamentlyk tot het Gesigt. Maar om wel te verstaan, hoe die daar aan deel hebben, is het noodzakelyk aan te merken, dat alle de verscheide punten der verligte voorwerpen, op allerley wyse, het licht wederom kaatsen door een oneyndig getal van linien, stralen genoemd, waar van een gedeelte, dwars heen loopende door de vogten, of doorschynende lichamen der Oogen, haare indrukken maaken op de *Choroides*, * van waar zy overgebracht worden tot de Hersenen, door middel, der Zenuwen. Men moet aanmerken, dat alle de stralen, dwars door de doorschynende lichamen van het Oog heenloopende, haar eerste rigtlyn niet volgen. In der daad, gelyk de oppervlaktens en dikte *a* der lichamen, die zy doorloopen, verscheiden zyn, en het meeste ge-

* Onze Schryver schynt het gevoelen van Mariotte te omhellen, en de *Choroides* te houden voor het onmiddelyk werktuig van 't gesigt, (zie het volgende Hoofdstuk), terwyl andere, en misschien met meer waarschynelykheyd, het zelve plaatsen in het Netvlies.

a Consistance.

gedeelte der ſtraalen ſchuyns valt op deeſe oppervlaktens , zo moeten die noodſakelyk draajen , wyder afgaande van , of naderende aan de lootregte lyn. Deeſe veranderingen der rigtlynen zyn bekend by de Natuurkundigen, onder den naam van ſtraalbuigingen *a* , welke ſodanig zyn , dat , als een ligt-ſtraal ſchuyns valt op de oppervlakte van een doorſchynend lichaam , 't welk meer dikte heeft als dat , door 't welk die ſtraal heenloopt , deſelve dan gebroken of gedraayt word , nader aan de lootregte lyn komende ; en in tegendeel , indien het doorſchynend lichaam , op de oppervlakte waar op de ſtraal valt , minder dikte heeft als dat , door 't welk deſelve heen loopt , deſelve zig dan draayt , verder afgaande van de lootregte linie. Deeſe verſcheyde veranderingen komen de licht-ſtraalen niet over , als om dat haar doortogt midden door de doorſchynende lichamen zo veel te vryer is , als deeſe lichamen meer vaſtigheyd hebben.

Wy hebben geſegt , dat van elk punt van een verligt voorwerp een oneyndig getal van lichtſtraalen uitgaat , die op allerhande wyſe zig uitbreiden. Die geene onder haar , welke op dat gedeelte van het Hoornvlies vallen , 't welk net tegen den Oogappel overſtaat , maaken een Kegel *b* , welks punt in het voorwerp , en welks grond op het Hoornvlies is. Deeze ſtraalen , dwars door de doorſchynende lichamen van het Oog heenlopende , lyden daar verſcheyde buigingen ,
en

en door dat middel komen zy alle by malkander in de grond van het Oog, en maaken daar eyndelyk zo veele kleyne Kegels, tegen de eerste overgestelt, en op zodanig een wys geplaatst, dat haare gronden net tegen die van de eerste overstaan, en haare punten in de grond van het Oog eyndigen. De eerste kan men noemen Kegels der voorwerpen, en de laatste Kegels des gesigts. De punten van de Kegels des Gesigts, vallende in de grond van het Oog, vertoonen het beeld van het voorwerp. De een en de ander maaken, door de samenkomst van haare gronden, om zo te spreken, Gesigtbundeltjes, die malkander op verscheyde manieren overkruiffen, in het dwarsheenloopen door de doorschynende lichamen van het Oog, voornamelyk door de Cristallyne vogt; invoegen de Kegels der voorwerpen van de eene syde, de Kegels des Gesigts aan de andere syde veroorsaaken; by voorbeeld, de bovenste Kegels der voorwerpen maaken de onderste des gesigts, en de Kegels des gesigts van de regter syde, komen uit die der voorwerpen van de linker syde; terwyl de Kegels der voorwerpen, die regelrecht voortgaan, geene straalbuiging altoos ondergaande, Kegels des gesigts maaken van deselve rigtlyn. 't Is deese doorkruifing en versameling van de verscheyde Gesigtbundeltjes, die de beeltenis der voorwerpen in den grond van het Oog het onderste boven afschilderen. De Natuurkundigen beelden gemeenelyk elk van deese Kegels af door drie linien of straalen, welke van een punt van een

verligt voorwerp uitgaande , zig verspreyden naar mate zy nader aan den Oogappel komen, en die vervolgens zig by malkander voegen, om niet dan een punt in den grond van het Oog te maaken , gelyk aan dat , t'welk van het voorwerp uitgaat, en om hunne figuren niet te belemmeren, beelden zy niet meer als drie Kegels uit op de manier, als wy zeggen , dat ze overgekruist zyn , gelyk ik verklaart heb. Daar zyn er , die zig vergenoegen , om elk van deese Kegels door eene enkele linie af te beelden , zo dat men in hunne figuren niet als drie linien ziet , die malkander overkruissen tusschen het Voorwerp , en den grond van het Oog.

Te veel of te weynig verheventheyd * van het Cristallyne Vogt maakt , dat de versameling der punten van de Kegels des gesigts valt of aan deese, of aan geene zyde van den grond van het Oog , en by gevolg daar verwarde afbeeldingen veroorzaakt. De al te groote verhevenheyd van het Cristallyne vogt versamelt die te schielyk , en de geene, wien dit overkomt , worden Byziende genoemt , en die bedienen zig met vrugt van holle Brillen , welker eygenschap zynde de Straalen van het licht te verspreyden , zo maakt dat , dat zy zig niet vereenigen , als in een bekwaame afstand. Zoo het in tegendeel gebeurt , dat het Cristallyne Vogt te weynig verheventheyd heeft , dan vereenigen de Kegels des gesigts zig
weer

* Convexité.

weer niet ſchielyk genoeg. Die geene, welke dat overkomt, worden geſegt een oud Gefigt * te hebben, en die vinden hunne verligting in meer uitſtekende Brillen, welker eygenſchap het zynde de Ligſtraalen by een te verſamelen, zo maakt dat, dat zy zig vereenigen in een bekwaame afſtand.

De Oogappel verwyd zig door middel van zyne ſtraalwyſe Veſels, om by den duiſter, en in een verre afſtand van het Voorwerp, veele Ligſtraalen te ontfangen; zy ſluit zig toe door middel van haare rondgaande Veſels, om by helder licht, en in een naby gelege afſtand van het voorwerp, er weynige ſtraalen te laten inkomen.

Na in weynige woorden ontvouwt te hebben het gebruik der deelen, die de Gefigſtraalen matigen, kan men overgaan tot het onmiddelyk Werktuig van het gefigt.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van het onmiddelyk Werktuig van 't Gefigt, en de gronden, om deſſelvs veranderingen te kennen.

MEn weet, dat de Natuurkundigen twee meeningen hebben over het onmiddelyk

* Oude lieden kunnen niets van naby zien, om dat de Ligſtraalen, wegens de platheyd van hun Hoornvlies en Criſtallyne vogt, zig in hunne Oogen niet vereenigen.

lyk Werktuig van het Gefigt. De Heer Descartes en zyne Navolgers meenen', dat het het Netvlies is, t' welk ontfangt het indrukfel van het licht, afgekaatst van de verligte Voorwerpen, en dat dat, door middel van zyne Vesels, het zelve overfet tot aan de plaats, geschikt voor de bevatting van het Voorwerp. De Heer Mariotte, en veele andere, meenen in tegendeel, dat het de *Choroides* is, die het indrukfel van het licht ontfangt, en dat deffelvs zenuwagtige Vesels, welke zy zeggen een voortfetfel van het dunne Hersen-Vlies te zyn, het vervolgens overbrengen tot aan haare oorsprongen.

Hebbende, door de behandeling van de Ziektens der Oogen, gewiffe kundigheden ten aanzien van het Gefigt gekreegen, zo ben ik ook, door het eenvoudig onderzoek van de veranderingen des Gefigts, gewaar geworden, dat het Netvlies zyn onmiddelyk Werktuig niet was, gelyk hier na zal gezien worden, en dat het zelve alleenlyk dient, om de doorgang van de Lichtstraalen te matigen, dat zy haare indrukfelen maaken op de *Choroides*, welks zenuwagtige Vesels deffelve vervolgens overvoeren tot aan de Hersens, en dat alfoo de meening van den Heer Mariotte, verworpen door de meeste Natuurkundigen, de beste is. In waarheyd de redenen, die hy aangedrongen heeft, om zyn gevoelen staande te houden, waaren niet kragtig genoeg, om de allerschranderste Verftanden te overtuigen. De Heer Pecquet, die zyn gevoelen meende om ver
te

te stooten, doet dat door zulke zwakke redenen, dat zy altyd eene twyffeling overlaten.

Ik heb opgemerkt door een zeer groot getal van waarneemingen, dat de verscheide graaden van de zwakheyd des gesigts verfelt waren met gelyke graaden van zwakheyd der beweging van den Regenboog; zoo dat ik, door het onderzoek van deese bewegingen, bynaar altyd onfeylbaar geoordeelt heb van de graad van het Gesigt, zonder dat de zieke my te vooren in die gedachten gebragt had. Dat meer is, ik heb opgemerkt, dat, als het Gesigt geheel weg is, de Regenboog gemeenlyk of verwyd, of vernauwt blyft, zonder eenige blykbaare beweging in alle de graaden van het ligt.

Om de waarheyd van 't een of het ander deeser gevoelens over het onmiddelyk Werktuig van het Gesigt te ontdekken, dagt ik, dat deese aanmerkingen der Practycq niet genoegsaam waren, om aan het Gemeen genoegsaame opheldering te geven, zonder eenige ondervinding der Natuurkunde, en eenige waarneming over het gestel van het deel daar by te voegen. Tot dat eynde heb ik de volgende ondervinding uitgeoefen. Zoo men een Oog neemt, en men van agteren aan den Oogbol, aan de syde van den ingang der Gesigt-Zenuw, alles weggenomen heeft, 't geen de *Choroides* bedekt, zo dat de zelve in zyn geheel blyvende, men in een donkere plaats een aangesteeken Wasligtje voor den Oogappel van het Oog zet, dan ziet men het zelve
het

het onderste boven afgebeeld te zyn op de *Choroides*; en zoo men vervolgens op dezelfde plaats de *Choroides* wegneemt, zonder het Netvlies van zyn plaats te neemen, en men daar na het ligt daar voor ſet, als te vooren, dan ziet men het zelve afgebeeld te worden op een geolyt papier, omtrent twee linien buyten het Netvlies geplaatst.

Hoe eenvoudig deefe ondervinding ook zyn mag, zy ſchynt te bewyzen, gelyk ik reeds geſegt heb, dat de *Choroides* het onmiddelyk Werktuig van het Gefigt is, en dat het Netvlies, door zyne doorſchynentheid, alleen eene gematigde doortogt verſchaft aan de bundeltjes der Ligſtraalen.

Weshalven men het Netvlies vergelyken kan by het glas van een Spiegel, 't welk niet anders doet als doortogt te geven aan het ligt, en de *Choroides*, by het verſoelyſel, t' welk de beelteniſſen der Voorwerpen door het glas heen ontfangt, en zonder het welk de Voorwerpen zig niet vertoonen zouden. De volgende ontdekking, die eene naauwe verbintenis van de *Choroides* met de Gefigt-Zenuw aanwyſt, beveſtigt wyders myn gevoelen. Als men de Gefigt-Zenuw in twee ſplyt, te gelyk met de Vlieſen van den Oogbol, zal men bevinden, dat de *Choroides* als ingeſet is in de Gefigt-Zenuw, rontom den oorsprong van het Netvlies, door zeer fyne vlieſjes, vermengt met de Subſtantie van de Gefigt-Zenuw, het geen men onderſcheyden kan door de verſchillende couleur; het zelve blykt klaarder in een Oſſen-oog, als in een Paarden of Menſchen

fchen-Oog. Men ziet zelfs in een Os tekenen van de Substantie van de *Choroides*, in die van het duistere Hoornvlies.

Daar en boven wetende, dat het ligt, 't welk zyne indrukfels maakt op de *Choroides*, ook in de Regenboog bewegingen van verwijding of vernauwing veroorzaakt, meende ik, dat deese tweederley werking niet geschieden kon, als door middel van eenige zenuwagtige Vessels, die te gelyk tot de *Choroides* en tot de Regenboog verspreyd worden. En dat is het, 't welk my bewoogen heeft, om met naukeurigheid na te speuren de zenuwagtige Vessels, welke uitgaan uit het kleyne ertgewyse * Zenuwknoopje, gemaakt door vereeniging van een tak van het derde, en van een van het vyfde Zenuw-paar. Deese Knoop verschaft veele zenuwagtige Vessels, die rontom de Gesigt-Zenuw kruipen, vervolgens het duistere Hoornvlies doorbooren, en tusschen dit Vlies en de *Choroides* indringen; maar eer zy zig verspreyden in de Regenboog, verdeelen zy zig in verscheyde Zenuw-draaden, waar van sommige verdwynen in de Regenboog, en andere in de *Choroides*, alwaar zy zig schynen te openen bynaar op deselve wys, als de Zenuwen van de Huit op het samenweeffel desselvs uitloopen.

Deese verdeeling der Zenuwen, gevoegt by de kennis van de beweegingen der Regenboog, hebben my bewoogen tot het
ge:

* Lenticulaire.

gevoelen , dat de *Choroides* het voornaame Werktuig was , t' welk de indrukfels der Lichtstraalen, afgekaatit van de voorwerpen, ontfangt , en dat het daar is , alwaar de beeltenissen vertoont worden, op de manier, als ik verklaard heb.

Ik merk het Netvlies aan als een foort van een Opperhuit , t' welk deefe indrukfels matigt , en derselver levendigheyd , om zo te spreken , verdooft , welke , zonder het zelve , zo veel verwarring in dit werktuig zou veroorfaaken , als er komen zou by dat van het Gevoel , de Smaak , en de Reuk, zonder het fyne en eenvormige Vlies, t' welk deselve bekleed. In der daad , het maakfel van het Netvlies schynt haar gebruik te openbaren, naardien het doorschynend en week is , en het Licht daar dwars door heen loopt , gelyk men gezien heeft door de proef , die ik gedaan heb. Weshalven men gelooven mag, dat dit Vlies niet meer doet tot het Gesigt, als de Opperhuit aan de Huit tot het Gevoel. Daar en boven gelyk het Netvlies niet is als de zagte substantie van de Gesigt-Zenuw , zo heeft men grond om te vermoeden , dat het zelve, ten aansien van zyne weekheid, onbekwaam is, om de indrukfels der Lichtstraalen tot de Hersenen over te brengen.

T'is op deefe overeenstemming van het Gesigt met de bewegingen van den Regenboog , dat myn gevoelen over het gesigt voornamelyk gegrond is. In der daad, deefe verscheyde beweegingen van de Regenboog , die zig voegen naar de kragt tot
zwak-

zwakheyd van het licht, ſchynen aftehangen van de verſcheyde indrukſels, die de Ligtſtraalen op de *Choroides* maaken, welke ter zelve tyd een ſchudding maakt in de zenuwagtige Vefels, die uitgaan uit de kleyne Zenuwknoop, gemeen aan het derde en vyfde Zenuwpaar, en die gaande naar de Regenboog zig verdeelen over de *Choroides*; zo dat, naar de kragt of zwakheyd van de indrukſels van het licht op de Vefels van de *Choroides*, de Zenuwen van de Regenboog, communiceerende met die van de *Choroides*, ter zelve tyd haare vefels meer of minder doen beweegen; te weten de ſtraalwyſe, om den Oogappel te verwyden, of de rondgaande, om die te vernauwen. Weſhalven het ſchynt, dat het Netvlies geene gemeenſchap hebbende met de Regenboog, om het zelve deeſe bewegingen te geven, dit voordeel moet overgelaten worden aan de *Choroides*, waar van de Regenboog een voortſetſel is.

Eyndelyk, de verſcheyde waarneemingen die ik gedaan heb over de bewegingen van de Regenboog, hebben my doen beſluiten deeſe regels te geven, om daar uit te kennen de kragt, de zwakheyd, of het geheele verlies van 't geſicht; naardien 'er zeer dikwils Ziektens in de Oogen gevonden worden, die niet ſchynen te kunnen verſtaan worden; omdat het zieke Oog geſond ſchynt gelyk het andere. Men maakt het onderſcheyd, en doet onderzoek, fluitende de twee Oogleden van de Zieke, en met de duim in het rond boven het lid van het eene

Oog vryvende: vervolgens opent men het Oog, dat tegen het licht staat, en men onderzoekt, of de Regenboog zyn werktuigelyke beweging heeft in 't vernaauwen of verwyden van den Oogappel, en tot wat graad zy deeze beweging heeft. Of het by voorbeeld is een vierde, of de helft, of niet met al. Sluitende het Oog, met het welke men deeze proeven gedaan heeft, opent men het ander, en men onderzoekt het op dezelve wys. Daar is niet meer als een vierde Gefigt in het Oog, als de Regenboog niet meer als een vierde beweging van samentrekking heeft; zoo het de helft van deeze beweging heeft, heeft het Oog niet meer als de helft van het Gezigt; zo de Oogappel geheel en al verwyd bevonden word, en de Regenboog geen beweging van samentrekking altoos heeft, dan is het Gefigt van dat Oog gemeenelyk geheel weg.

Daar is eene andere Regel in een tegengesteld geval; te weten, als de Oogappel vernaauwt bevonden word, en men die op dezelve wys onderzoekt hebbende, geen beweging altoos in de Regenboog ziet, 't welk overgesteld is tegen de verwyding, waar van ik spreek. In de vernaauwing van den Oogappel is het Gefigt verlooren, gelyk in desselfs verwyding, en naar mate de Regenboog in het laatste geval zyne beweging heeft, kan men oordeelen van de kracht of zwakheid van het Gefigt, gelyk in het eerste. Men moet aanmerken, dat, als ik spreek van de vernaauwing van den Oogappel, ik daar door niet versta, dat deselve ten eene-
maal

maal geflooten is, maar alleenlyk voor een gedeelte.

De oorzaak van deese verschillende gesteltheden van de Regenboog komt van een soort van Lamheyd in deffelv's Spieren; desselfs al te groote verwyding is een gevolg van de Lamheyd van de rontgaande Spier, en zyn al te groote toefluiting heeft tot oorzaak de Lamheid van de straalwyse Spier. Men moet de algemeene oorzaak deeser Lamheden niet toeschryven, als aan de verstopping der Zenuwen van de *Choroides*, die de beweging aan deese kleyne Spieren geven, door de gemeenschap, die zy hebben met haare Zenuwen.

Het gebeurt, hoewel zeldzaam, dat de Oogappel bynaar zonder beweging gevonden word, zo wel in zyne verwyding, als in zyne samentrekking, en dat des niet tegenstaande het Gesigt, hoewel zwak, egter in stand blyft. Men moet in dit geval aanmerken, dat 'ereene Lamheyd is in de Zenuwagtige Vessels van de Regenboog, en dat het indrukfel van het voorwerp overgebracht word tot de Gesigt-Zenuw, door middel van deffelv's naauwe vereeniging met de *Choroides*. Ik heb altyd opgemerkt, dat de Lamheyd van de *Choroides* met zig sleept die van de Regenboog, en dat de Lamheyd der Zenuwdraaden van de Regenboog de *Choroides* geen schade toebrengt, hoewel het Gesigt in dit laatste geval zwak bevonden word; 't welk nergens schynt van daan te komen, als van de al te groote verwyding of vernaauwing van den Oogappel, welke te veel, ofte weynig stralen doorlatende, de volkomenheyd van het Gesigt belet.

N E G E N D E H O O F D S T U K .

Van drie soorten van Gefigt.

Men verdeelt gemeenelyk het Gefigt in drie soorten, te weeten, in een goed Gefigt, in een Gefigt der Byzienden, en in een oud Gefigt.

Een goed gefigt is dat, waar door men wel leelen kan op de afstand van een voet. In dat gefigt is het Cristallyne vogt in zyn volkomenheyd; men onderfcheyd van verre, gelyk in een oud gefigt, maar zo fcherp niet. Dit gefigt heeft drie graaden of Brandpunten *; de eerfte is op een half voet, de tweede op een voet, en de derde op een weynig meer.

Het gefigt der Byfienden heeft een zeer kort Brandpunt; zy zien van naby onderfcheyden, zy hebben zelfs weynig ligt van doen om te leelen; maar van verre zien zy verward, en merken de voorwerpen niet op een zekeren afstand van weynig belang. Men fchryft de oorzaak van deefe gefteltheyd des Gefigts toe aan het Cristallyne Vogt, dat te bultig is.

Daar zyn in de Byfienden drie graaden of voornaame Brandpunten. Sommigen zien niet te leelen, als het voorwerp tegen den Neus aanbrengende; anderen houden het twee of drie vingers breed verder. Daar zyn 'er
eyn-

* Fojers.

eyndelyk , die het Voorwerp een half voet , en zelfs meer van zig afhouden. Als de Byzienden eenig ver afgelegen voorwerp onderscheyden willen , hebben zy holle Brillen van noden.

Die een oud Gefigt hebben , hebben het Brandpunt zeer ver ; zy zien onderscheyden van verre , en verward van naby ; men schryft de oorzaak van deese gesteltheyd des Gefigts toe aan het Crystallyne Vogt , dat al te plat is. Het zelve heeft ook drie graaden of Brandpunten ; het eerste is op een afstand van anderhalv voet ; het tweede op derdehalv ; het derde is uitgestrekter ; 't komt daar van daan , dat zy niet van naby kunnen leesen zonder Brillen. Dit Gefigt is gewoon aan oude Lieden , en het is ten eenemaal overgestelt tegen dat der Byzienden , die wel van naby , en verward van verre zien.

Van deese drie soorten van Gefigt zyn 'er twee , die veranderen. Een goed verandert somtyds in een Byziende , inzonderheyd in Menschen , die veel leesen , of die zig op fyne werken toelleggen ; het zelve is onderworpen , om te veranderen in een oud Gefigt , in een ver gevorderde leeftyd. Het Gefigt der Byzienden verandert noyt , nog in een goed , nog in een oud Gefigt ; een oud Gefigt verandert dikwils in een goed Gefigt. Deese verscheide veranderingen van het Gefigt geschieden niet , als door de verscheide veranderingen , waar voor de bultigheyd van het Cristallyne Vogt vatbaar is. Als het voedend Sap , 't welk dienen moet om deese bultigheyd te bewaaren , vloeybaar genoeg

is , om door te loopen tot aan de uyteynden der fynſte Vaten van het Criſtallyne Vogt , word het volkomen in ſtaat gehouden ; zoo in tegendeel dit Sap te dik is , kan het zig daar zo overvloedig niet indringen ; waarom dan deeſe bultigheyd meer of min ſlinkt , naar de verſcheyde hoedanigheden van het Sap.

E E R S T E B O E K
V A N D E Z I E K T E N S
V A N H E T O O G .

E E R S T E H O O F D S T U K .

*Van de ANCHILOPS , of Ettergezwel
van den grooten Hoek.*

De *Anchylops* is een Gezwel , gelegen in den grooten Hoek van het Oog , bynaar altyd onder de vereeniging der Oogleden , 't welk in een Ettergezwel overgaat ; daar is tweederley ſoort hier van ; het een met pyn , en het ander bynaar ſonder pyn.

Dat 't welk met pyn is , is dikwils verzelt van een zeer hevige Koorts , welke duurt , tot dat de gemaakte etter een uitgang gevonden heeft. De

De *Anchylops*, waar by weynig pyn is, is gemeenlyk zonder Koorts; de opfletting van den grooten Hoek is gering, de couleur van het vel zelfs is maar weynig verandert.

Dit Gefwel komt uit verscheide oorzaken; voornamentlyk door de Waterige Vogt, die van het Oog door de Traanstippen in den Neus loopt. In der daad, indien deese Vogt, die deese kleyne Canaaltjes moet doorloopen, eenige kwaade gesteltheyd krygt, of dat de deelen, waar door het moet loopen, verstoppt worden, zo zal het, door daar te blyven, noodzakelyk oorzaak worden van een Ettergezwel aan den grooten Hoek.

Deese Vogt word verandert op tweedereley wyse; de eerste is, als het door zyne scherphheyd de binnenste wanden van den Traansak doorknaagt, en daar door eene druiping van etteragtige stof veroorzaakt, welke in de Traancanaal komende, deselve verstoppt; de traanige Vogt zyne doorgang zo onderschept vindende, vervult de Traansak, blaast ze op, en doet desselvs bovenste gedeelte opsetten, 't welk gekent word door eene verheventheyd onder de vereeniging der Oogleden, zo dat, als men deselve drukt, de Etter over de Traanstippen heen loopt.

De dikte of lymigheyd, die de traanige Vogt overkomt, is de tweede wys, waar op die verandert word. Voor als dan niet gaan kunnende door de Traan-canaal, word zy opgehouden in de Traansak, waar van dergelyke opfetting, als waar van ik spreek, voortkomt, met dit onderscheyd nogtans, dat, als men het Gezwel drukt, de Vogt

door den Neus weglloopt, 't welk niet geschied in het Gezwel, dat van de eerste oorzaak voortkomt.

Somtyds is 'er geen gebrek in de Traanige Vogt, maar daar valt eene ontfteeking op de Vliesen, die het Traancanaal maaken; deese Pyp als dan verstopt zynde door de opblaasfing van zyn spongieus samenstel, word de waterige Vogt in de Traanfak opgehouden, word fcherp, en doorknaagt desfelvs wanden, waar uit deselve toevallen, als waar van ik spreek, voortkomen.

De volheyd van de Traanfak, door het daar in opgehouden waterige Vogt, 't zy deselve door de Neus weglloopt, of door het Oog, als zy met de Vinger gedrukt word, word van sommige Waterfugt genoemd; maar deese nieuwe naam is niet toepasselyk genoeg op deese Ziekte, naardien alle Waterfugt uitstorting van Vogt onderstelt in eenige holligheyd, waar uit zy geen uitgang heeft. Dog in dit geval gaat de Stof, die in de Traanfak bevat word, uit, zo haast deselve gedrukt word; het gebeurt zelfs in de meeste deeser Zieken, dat dit Vogt van zelfs, geduurende de slaap, door den Neus een uitgang vind, zo dat des morgens de fak ledig gevonden word, maar een uur of drie, na dat deese Zieken zyn opgestaan, is de fak weder vol, waarom zy die dan genoodsaakt zyn leeg te maaken. Uit deese waarneeming schynt het, dat de Traanfak, terwyl de Zieke op is, een plooy maakt, die zyn onderste Pyp toefstopt.

Als de Traanfak vol is, op de manier, als
ik

ik hier boven heb aangemerkt, en de Vogt, die ze bevat, zo dik is, dat die niet kan uitgaan, nog door de Traanstippen, nog door de Traanbuis, veroorzaakt zy eene hevige Ontsteeking, die tot een Ettergezwel overgaat, en de Ziekte maakt, waar van wy spreken.

De Teken en, dat dit Ettergezwel gemaakt is, zyn genoegzaam aangewezen door het geen ik gezegt heb; maar het is moeilyk het zelve in zyn begin te kennen. Terwyl de loop der Traanen door haare gewoone wegen begint op te houden, of met minder gemak te geschieden, bemerkt men aan den grooten Hoek eene slymerige Vogt, verselt met een ligte Ontsteeking, Prikkeling of Jeuking, en Traaning; Toevallen, die in de meeste Zinkingen 'er bykomen.

Als men drukkende op den grooten hoek van het Oog, door de Traanstippen eene witagtige Vogt ziet uitgaan, of dat de opsetting van den Traanlak zig openbaart, moet men vreesen, of de Vogt, die in deese lak beslooten is, niet scherp word, en of 'er geen Ettergezwel op volgen zal.

Alle de Ettergezwellen van den grooten Hoek veranderen gemeenelyk in een Traan fistel, en somtyds in een Kanker, als de Vogt, die haar veroorzaakt, kwaadaardig is.

Men moet wel onderscheyden, of het Ettergezwel gemeenschap heeft met de Traanlak, of dat het niet als oppervlakkig is tusschen het Vel en de ronde Spier; in dit laatste geval heeft men niet te vreesen, dat het

een Traanfistel zal worden, indien de stof tusschen de Spier en de Sak in gevonden word.

Als men door de voorgaande tekenen bevonden heeft, dat de Vogt in de Traansak opgehouden word, moet men dat ter bekwaamer tyd te hulp komen, uit vrees, dat de Ziekte grooter zal worden; weshalven men den Zieke moet Aderlaten, en hem alle morgen laten nemen Sop, bereyd van Kalfsvlees, Kervel, Osetong (*a*), Bernagie (*b*), Cichorye (*c*), en Kreeften; en zorgen, om hem van tyd tot tyd te doen purgeeren. Men kan ook gebruik maaken van huis-baaden, en andere middelen, bekwaam om de gesteltheyd van het Vogt te veranderen. Hier komt voornamentlyk te pas het gebruik van Insputtingen door de Traanstippen; maar men moet aanmerken, dat, als de Sak merkelyk verwyd is, men die een weynig met de Vinger moet drukken, terwyl men spuit; sonder 't welk de Insputting, ver van nuttig te zyn, schadelyk zou worden, naardien de Vogt, dien men in de Sak dringt, sonder dit voorbehoedsel dezelve nog meer zou verwyden.

Na dat men zig een dag vyf of ses van de Spuit bedient heeft, indien de Vogt, ingespooten door de Traanstippen, niet in de Keel komt, of niet door den Neus gaat, word desselvs gebruik onnut, 't welk my bevestigt in 't gevoelen, dat dezelve niet te pas

(*a*) Buglossa. (*b*) Borrago. (*c*) Cichoreum.

pas komt, als enkel in de verstoppingen van de Sak, en niet in de Traanfistel.

Het Verband, 't welk de Traansak in zyne opfetting toedrukt, vermag veel meer, als de Smit, om dat het de Vogt geduurig dringt naar zyn onderste opening. Men kan zig te gelyk bedienen van Eau de la Reine, om driemaal daags de uitsetting van buiten daar mee te vryven.

Van binnen zal men het Oog wasschen met warme Wyn, waar in men wat heeft laten droppelen van de Baïsem van de Commandeur van Pernes. Alle avond zal men op den grooten hoek leggen een Compres, in deese Wyn nat gemaakt. Daar zyn 'er, die het door dit middel geneesen, als de verstopping van het Traancanaal van weynig belang is, en als het Nagelwyse Been niet verandert is.

De Abt de Grace genas somtyds de Fistuls en de Ettergezwellen van den grooten Hoek met zyn Pleyster. Hy leyde 'er een, die het geheele Oog bedekte, en liet dat een Maand lang dragen, zorg dragende, dat het Oog des morgens en des avonds afgedroogd, en dat 'er alle dagen een nieuwe Pleyster gelegd wierd.

Als 'er by een der bovengenoemde gevallen een ontsteking aan de Traansak komt, zelfs als die veroorzaakt word door een versakking, die op dit deel komt, moet men den Zieke Aderlaten, en middelen aanwenden, bekwaam om de vermeerdering van die versakking voortekomen. Men kan zig te dien eynde bedienen van het binnenste van een

een gebraden Appel, gemengt met het Wit van een Ey, of wel van doorgevreeven Cassia, en een gebraden Appel, van elks evenveel; onder malkander gemengt. Als het Ettergezwel doorgebrooken, en het Nagelwyse Been niet verandert is, zal men de Verzwearing geneesen met de Pleyster van den Abt de Grace, en, indien het noodzakelyk is, de Zieke purgeeren. Als men oordeelt, dat de Stof, die in de Traansak bevat word, in Etter verandert is, moet men niet wagen, tot dat zy van zelve opening maakt, om dat haar verblyf aldaar een bederf aan de byleggende Beenen zou kunnen veroorsaaken; weshalven men met een Lancet eene opening moet maaken, agtgevende op het beloop der Vessels van de rontgaande Spier, en de Wond versorgen met de Pleyster van den Abt de Grace.

T W E E D E H O O F D S T U K .

Van de Ægilops of Traanfistul.

Schoon men in 't algemeen door het woord Fistul verstaat, een Verzwearing meer of minder diep, welks opening nauw, en de bodem ruim is, verselt met eenige Hardigheyd in haare gantsche uitgestrektheyd; doet nogtans de ondervinding zien, dat de Verzwearing van den grooten Hoek, Traanfistul genoemd, hoe oud die ook zyn mag, zelden met Hardigheyd gevonden word; wyders is die niet, als in het gedeelte van
het

het vel van de ronde Spier, 't welk de Traanfak bedekt.

Men kan zeggen, dat de Traanfistul een Verzweering is van de Traanfak, somtyds verzelt met die van het vel, 't welk dezelve bedekt, of een verandering van de Beenen, die haar omringen; en dikwils sonder dat het vel of de byleggende Beenen verandert bevonden worden.

Men ziet hier uit, dat men in 't algemeen twee soorten van Traanfistuls kan stellen, de eerste is verzelt met een Verzweering van het Vel, en word Open genoemd; de tweede, waar in het Vel niet zweert, word Verborgten of Verholten genoemd, in welke men somtyds ziet eene uitbulting by den Traanfak; en in andere gevallen ziet men 'er geen, 't welk ook gelegentheid gegeven heeft, om deese laatste Fistul plat te noemen.

Als de Vogt, die in de Traanfak beslooten is, geene scherpheyd heeft, word het Nagelwyse Been niet verandert bevonden; maar in tegendeel, als de Zieke lang met haar Fistul gaan, word de Stof scherp in de Sak, knaagt de Wanden, bederft het Nagelwyse en bovenste Kakebeen, en gaat eyndelyk voort tot het onderste gedeelte van het Ooghol, 't welk zy zeer dikwils aansteekt. Ik zal deeze laatste soort een vermengde Fistul noemen.

In deeze Ziekte komt 'er van tyd tot tyd eene ontsteeking aan den grooten Hoek, die zig somtyds over het geheele Oog verspreyd. Deeze Ontsteeking komt dan, als de Vogt, die de Fistul veroorzaakt, scherper en kwaad-
aar-

aardiger wordende , het Oog prikkelt , over-
gelopen zynde over de Traanftippen.

Deeze Fiftuls geven op zekere tyden meer
vogt op als op andere , dikwils geven zy zeer
weynig , en fomtyds zeer veel. Deeze toe-
vallen verschillen , naar mate het Bloed meer
of min bedorven is.

Men moet hier voor oorfaaken der Traan-
fiftels aanzien alle de zodanige , die wy ge-
zeft hebben , dat een Ettergezwel veroor-
faaken ; want wy weten , dat veele van dee-
ze Fiftuls daar gevolgen van zyn. Men ziet
'er daar en boven ; die op de Venus-Ziek-
tens , de Scheurbor , en de Klier-gezwellen
volgen ; en men ziet 'er eyndelyk , die een
gevolg van de Kinderpokjes zyn.

Men kent de verhoole Traanfiftul , als
men die plaats van den grooten Hoek , die
over de Traanfak legt , drukkende , een et-
teragtige Stof uit de Traanftippen ziet uit-
komen ; en uit de natuur van de Stof , die
'er uitkomt , zal men weten , of 'er een be-
derv in 't Been is. In der daad , indien de
Etter groen of zwartagtig is , dat is een be-
wys , dat de Beenen merkelyk verandert zyn ;
en indien de Etter overvloedig is , hoe goed
ook , al is 'er zelfs nog geen bederv aan 't
Been , zo zal het 'er haast bykomen. Men kan
makkeelyk van een open Traanfiftul oordee-
len door het Tentyfer , en uit de natuur van
de Stof , die 'er uitkomt.

Wat de Voortekenen van de Traanfiftul
* belangt , als die geene , die van deeze
Ziek-

* Voortekenen in de Ziektens worden die ge-

Ziekte worden aangetast, veele Zinkingen onderheevig zyn, is zy ongemakkelyk om te geneezen, niet alleen om de scherpheyd van de Vogt, maar ook om de veelheyd der verzakkingen, die deese Fistul bynaar altyd verzellen. Zoo in tegendeel de Zieken vry van pynen zyn, en de Zinkingen niet dikwils wederom komen, en dat de Stof, die uit de Fistul loopt, niet veel en wel gesteld is, is de Geneezing gemakkelyker. De Fistuls eyndelyk, die uit een overblyffel van Halsklieren of Venus-ziekten spruiten, kunnen niet geneezen worden, als door die kwaade overblyffels, die dezelve geduurig voedsel verschaffen, weg te neemen.

Om de Traanfistul te geneezen, zo dezelve beslooten is, kan men het eenige dagen bezoeken met het gebruik der Inspuitingen door de Traanstippen: maar zo die niet helpen, moet men de Sak open maaken, en door die opening inspuiten; waar na men op de Fistul zal leggen de Pleyster van den Abt de Grace, en daar meede aanhouden tot de Geneezing, indien de bygeleegen Beenen niet bedorven zyn, want als dan moet men tot de Operatie komen, die wy daar na zullen beschryven.

Alle die geene, die de Operatie van de Traanfistul gedaan hebben, zo wel de Oude, als de Nieuwe, hebben gemeent, dat desselvs geneezing afhong van de geheele wegneeming van het bedorve Nagelwyze Been. De

eer-

noemt, welke voorbeduiden, wat 'er op de Ziekten volgen zal.

eerste, om de Ingetrokkentheyd (*a*) van de onderste Oogscheel, waar van zy de oorzaak toeschreeven aan het verlies van de Pees der ronde Spier, voor te komen, hebben de opening van de Fistul altyd beneeden deeze Pees gemaakt. Onder de Nieuwe volgen sommige de manier der Ouden, andere geloovende, dat het snyden van de Pees der ronde Spier geen deel altoos heeft aan deeze Ingetrokkentheyd, maaken geene zwarigheyd om die af te snyden, als de wyduitgestrektheyd van de bederving hen daar toe verplicht.

Beyde het Nagelwyze Been ontbloot hebbende, maken hun werk, om het Bederf weg te neemen door een gloejend Yser, dat zy door een Pyp (*b*) twee of driemaal daar tegen aan leggen. * Zy zyn voldaan in hunne Operatie, als zy van de Zieken hooren, dat zy in den Neus de reuk van iets dat verbrand is gewaar worden, of dat 'er Bloed of wateragtig Vogt door de Neusgaten uitloopt. Vervolgens bezorgen zy de Wond met Wieken, waarlyk lang genoeg, om de gemeenschap, die zy tusschen de Neus en de Fistul gemaakt hebben, te onderhouden. Maar de weynige zorg, die zy draagen, om de langte en grootte van haar Wiek te houden, tot dat de kanten van de nieuwe Traanpyp

(*a*) Eraillement. (*b*) Canulle.

* Deeze Operatie, nevens verscheide manieren, waar op die van de Oude gedaan is, word breeder beschreeven van Fabricius ab Aquapendente in zyn Boek, genaamt Opera Chirurgica pag. m. 435 en 436.

pyp gecicatrifeert zyn , maaken hunne Operatie dikwils onnut ; om dat de Traanen , geduurig in de Traanstippen inkomende , zonder uitgang door den Neus te vinden , daar niet lang behoeven te zyn , om een nieuwe Kwaal te veroorzaaken , bynaar zo groot als de eerste.

Daar zyn veele ongevallen , die deeze Operatie verzellen ; de eerste is , dat men de insnyding doende boven de Pees van de ronde Spier , de Slagader aan den grooten Hoek kan doorsnyden , voornamentlyk als men een platte Fistul opereert. De Zieke loopt dan gevaar , om zyn Gefigt te verliezen , gelijk men heeft zien gebeuren , als de Heelmeester niet in agt neemt , dat hy den Oogbol niet moet drukken in het opleggen van het Verband , dat hy leggen moet op den grooten Hoek , om de Bloedstorting , die de opening van de Slagader veroorzaakt , te stuiten.

Het tweede ongeval is de Ingetrokkentheyd van de onderste Oogscheel , 't welk geschied door de wegneeming van het Vel , 't welk de twee Oogscheelen vereenigt , 't zy het zelve veroorzaakt worde door de werking van de Stof die uit de Zweer loopt , of door de hitte van het Brandyser , waar van men zig bedient heeft voor de Bederving van het Been.

Het derde ongeval is de Traaning , die op de Operatie altyd volgt , als men geen zorg gedragen heeft , om de gemaakte gemeenschap tusschen het Oog en den Neus te onderhouden. In der daad , het is gemakkelyk te zien , dat de Traanklier geduurig haare

Vogt verschaffende, en de Traanstippen zig niet kunnende ontlasten, om de Roof aan het uiteynde van haar Pyp, het noodfakelyk geschieden moet, dat deeze Vogt over de Wangen loopt.

Als men de Operatie van de Traanfistul onderneemen wil, is het noodfakelyk den Zieke daar toe te bereyden. Deeze bereyding moet verscheyden zyn, naar maate de Vogt, die de Fistul veroorzaakt, meer of min bedorven is. Want indien de Stof, die 'er uitgaat, weynig en wel gesteld is, en zoo 'er niet veele Zinkingen kort op malkander komen, dan zyn de Aderlating en Purgatie alleen genoegzaam voor deeze bereyding; maar zo in tegendeel de Vogt, die 'er uitgaat, door zyne scherpte veele Zinkingen op het Oog verwekt, zal 'er een veel werkelyker voorbereyding van noden zyn, het wegneemen namentlyk van alle toevallen, eer men tot de Operatie komt. In dit geval zal het, behalven de Aderlating en Purgatie, noodfakelyk zyn, den Zieke een naaukeurige levenswys te doen houden, daar in bestaande, dat hy geen Wyn drinkt, en alle morgen een half pint Wey neemt, gemengt met Syroop van Violen, geduurende vyftien dagen of drie weeken. Men is somtyds genoodsaakt den Zieke een Huis-Bad te laten gebruiken, en de Aderlating en Purgatie verscheyde ryfen te herhaalen, tot dat 'er aan het Oog geene roodheyd meer is; want zo men met deeze Operatie werk begon, terwyl het Bloed scherp en bedorven was, zou men oorzaak geven tot een ver-
sak-

fakking op het Oog, die het zou kunnen doen zweeren, of andere toevallen daar bybrengen, die nog moejelyker waren als de Fiftul.

Als de Zieke dus zal voorbereyd zyn, zal men tot de Operatie komen. Zoo de Fiftul open is, maar de opening niet groot genoeg, zal men dezelve verwyden met geprepareerde Spons, het Ciesmes (*a*), of Lancet, naar dat men het nodig zal oordeelen.

Zoo de Fiftul verhoolen is, zal men de Infnyding doen onder de Pees van de ronde Spier; indien de Sak, die de Stof bevat, geene opsetting maakt, die zig boven deeze Pees uitstrekt. Als dan zal men zyne Infnyding op deeze plaats moeten beginnen, en naar beneden voortgaan, tot omtrent drie linien beneden deeze Pees, gevende aan deeze sneede de gedaante van een halve Maan, welks uitbultende gedeelte tegen over den Neus, en het holle tegen over 't Oog is, en welks midden eyndelyk is tegen over de Pees van de ronde Spier, wykende zo ver af, als mogelyk is, van de vereeniging der Oogfcheelen. Zoo de Stof niet als beneden de Pees fchynt te zyn, zal men zig vergenoegen, om de Infnyding met het Lancet te doen, beginnende onmiddelyk boven den rand van het Ooghol, het Lancet in de Sak latende indaalen, en de Wond fchuins van om laag naar om hoog verwydende, waar in men voort zal gaan tot een lyns afstand van de Pees; en vervolgens zal men daar in leggen een geprepareerde Spons tot daags daar aan, om
de

a Bistouri.

de opening rond te maaken. Dan beproeft men met een Stilet, om het onderste van het veranderde Nagelwyse Been te kennen; dat kennende, zal men het Stilet vast op die plaats houden, en de Pyp van bovenen langs het Stilet inbrengen, die neer doende daalen tot desselvs uiteynde waar toe dit heenschiet.

De Pyp wel verzekert hebbende, moet men het Stilet te rug trekken, en het gloejend Yfer neemen, 't welk men door de Pyp doet gaan, zo ras als mogelyk is, het zelve latende stuiten op de plaats, dien men branden wil. Zo ras als het Been doorboort is, moet men het gloejend Yfer en de Pyp bynaar te gelyk te rug trekken. Indien het Bloed door de Neus loopt, dat is een bewys, dat de Operatie wel gedaan is; gelyk ook indien de Lugt door de Wond uitgaat, als de Zieke de Neus sluit, en te gelyk beweging maakt, om die te snuiten.

Men legt dan daar een Wiek van eene genoegsaame langte, om te gaan over de opening, gemaakt aan het Vlies, 't welk het inwendige, of onderste deel van het Nagelwyse Been bedekt, en een Pleyster daar boven op, met een Compres geweekt in een verkoelend Oogwater.

Indien men genoodsaakt mogt zyn de In-snyding te doen boven de Pees van de ronde Spier, gelyk het bovenste gedeelte van het opperste Kakebeen gemeenlyk bedorven is, moet men, voor dat men het Nagelwyse Been doorboort, het gloejend Yfer twee of driemaal brengen op dit aangestooke gedeelte

te van het opperste Kakebeen; vervolgens zal men het gloeiend Yser op het Nagelwyse Been brengen, ter plaatse, hier boven aangewezen. Den Zieke zal men verbinden, gelyk ik gezegt heb. Den volgenden dag moet men 'er de Pleyster afneemen, de Wond afdroogen, en 'er een nieuwe opleggen. Den derden dag zal men 'er de Wiek uithaalen, en het voorste gedeelte van een Schryfpen neemen, aan beyde de syden open, om in de Wond te brengen tot aan het Been toe, 't welk men doorboort heeft. Daar is nog eene andere Wiek nodig, welks eene eynde men nat maaken zal in een bytend Vogt, en dat in de Schacht van de Pen brengen, tot dat het eynde, 't welk in het Vogt nat gemaakt is, komt in de opening van het Nagelwyse Been, en nadert tot op het Verhemelte. Dan zal men de Schacht te rug trekken, die gedient heeft, om het Oog en de Traansak te beschermen tegen de werking van het bytend Vogt, en 'er de Pleyster weder op leggen. Den volgenden dag zal men een grooter Wiek neemen, en vervolgen met die te vergrooten, tot dat men 'er een in kan brengen, wat kleynder als een groote Schryfpen.

Als men daar toe gekomen is, blyft men de Wond verbinden, en 'er Wieken opleggen, tot dat men oordeelt, niet alleen dat de Beenen zyn afgeschilfert, maar ook dat 'er een Vlies gemaakt is over de geheele inwendige omtrek van de nieuwe Pyp. Dan haalt men 'er de Wiek uit, en men laat de Wond van buiten toelopen. Door deeze

middelen blyft het Oog in zodanig een ſtaat , dat 'er Menſchen zyn , waar aan men bynaar niet zou kunnen merken , dat zy oit een Traanfiftul gehad hadden.

De opening , die men maakt in het Vel en de ronde Spier , om te komen in de Traanfak , moet zo weynig langte hebben , als mogelijk is ; want zo die te groot is , laat zy altyd een lelyk Lidteken over. Daarenboven eene lange Infnyding zou noyt grooter lugt kunnen geven aan het inwendige gedeelte van de Sak , die by het Nagelwyſe Been legt , den rand van het Ooghol dat belettende. Ik zal zelfs meer zeggen , dat geene , 't welk doorgesneeden was , om de opening langer te maaken , zou in korten tyd toelopen , en daar zou niet overblyven als die opening , die de Wiek door zyne grootte kon open houden. Maar zo men genoodſaakt is de Infnyding te doen boven de Pees , is het nodig , dat die langer zy , om de twee plaatſen , daar men het Brandyſer moet bybrengen.

Ten aanſien van de gemengde Fiſtuls , dat is te zeggen zodanige , waar in de Beenbederving zig uitſtrekt tot aan het onderſte gedeelte van het Ooghol , daar in moet men een gedeelte van het aangeftooken Been door afſchilfering daar laten afvallen. Ten dien eynde zal men een Schacht van een Pen nemen van de grootte als een Wiek , en welks onderſte eynde toe is , en daar in maaken eene ſleuv , een ſyn breed , 't welk net paſſen moet op het Been , dat men verteeren wil. Vervolgens zal men in de Schacht van
dee-

deeze Pen een stukje geprepareerde Spons leggen, nat gemaakt in een bytend Vogt, en deeze Pen in plaats van een Wiek daar in brengen. De Vogt dus de Spons doende opzwellen, zal die gaan door de fleuv van de Pen, naar het bedorve Been toe. Zoo in de eerste reys die uitflag daar van niet komt, die men gehoopt had, zal men het vervatten, waar toe dan een Pyp gemaakt word, van die plaats af, daar het bederv in het Been is, tot die toe, daar men dat in het Nagelwyse Been gemaakt heeft. Door dat middel zal men het gevaar voorkomen, 't welk het Brandyser zou hebben kunnen toebrengen; 't welk niet zou kunnen gebruikt worden, zonder aan den Oogbol te raaken, waar op het verlies van dit Werktuig volgen zou.

Terwyl het oogmerk, dat men hebben moet in de Operatie van de Traanfistul, is, om de Beenbederving weg te neemen, en een nieuwe Buis te maaken, die de plaats vervult van de natuurlyke, die verstopt is, moet men aanmerken, dat het niet genoeg is zulk een Buis door de Operatie gemaakt te hebben; men moet die zoo maaken, dat hy blyft, na dat de uitwendige Wond al toegeloopen is. Weshalven men wel agt moet geven, eer men de Wieken wegneemt, die de opening open houden, dat 'er een soort van Vel of Vlies gemaakt is in de geheele uitgestrektheyd van de nieuwe Pyp, gelyk wy reeds gezegt hebben.

Schoon ik myn best gedaan heb, om zo klaar, als my mogelyk was, te beschryven de manier, om in deeze Operatie wel te slaan,

gen, is het ondertuffchen een zaak, niet gemakkelyk om te doen, dan voor die geene, die het maakfel deezer deelen kennen; want in deeze Operatie ziet men niets; niets als het Tentyfer, een goed oordeel, en een volkomen kennis van het maakfel der deelen, verftrekken hier voor leydslieden. Daar en boven de Beenen zyn in alle Onderwerpen niet van een en dezelve gedaante, nog op de eyge plaats, altyd iets meer of minder hebbende.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de Fiftuls der Oogfcheelen.

Behalven de Traanfiftul zyn 'er nog andere, die de Oogfcheelen op vericheyde plaatfen aantasten. Sommige komen onder den Oogbol na een voorgaande Ettergezwel. Daarenboven als 'er een knobbelagtig Gezwel is in het onderfte gedeelte van het Ooghol, aan de fyde van den kleynen Hoek, zo dit Gezwel tot zweeren komt, dan bederft de Stof, die zy bevat, het Been, daar zy by legt; en na dat die Stof 'er uitgelopen is, word de Wond een Fiftul, indien men geen zorg draagt, om het bedorve Been te doen afichilferen.

De Fiftuls der Oogfcheelen volgen op de Ettergezwellen die gezet zyn tuffchen de ronde Spier en het Vel. Deeze Ettergezwellen zyn van tweederley foort, kleyne of groote. Als zy kleyn zyn, komen zy van een

een Gortkobbeltje *a*, 't welk verzweert tuffchen het Kraak-been, en het vel, die dat bedekt, waar van de Etter zig een opening maakt, doorboorende de rand van de Oogfcheel, tuffchen de wortels der Ooghayrtjes, en befmet die met eene vuyligheyd, die gedurig neerdruypt en daar aan vast gaat zitten. De opening van dit Ettergezwel kleyn zynde, zo vergadert zig de ftof in een fakje, dat naauelyks een Ertje zou kunnen bevatten, en fomtyds minder, dat dan het zelve aan het uyteynde pypagtig maakt, en deeze plaats van de Oogfcheel altyd opgeblazen houdt.

Om deeze foorten van Fiftuls te geneezen moet men het onderfte eynd van een Tandeftoker pennetje natmaken in een bytend vogt, en dat in de Fiftul brengen, om op de grond te koomen. Daar door maakt men een roof, die de opening verwyd, en de hardigheyd wegneemt. Na dat er de roof afgevallen is, groeyt het vleefch weder aan, en daar op volgt de geneefing.

De Fiftuls, die grooter zyn, komen in de Oogfcheelen door een Ettergezwel, 't welk gemaakt word van den grooten hoek af, tot op het midden van de Oogfcheel. De Etter gemaakt zynde, verkrygt voor zig een opening door de Traanftippen; zo dat dezelve gedurig lopende de grootte der Oogleden vermindert; maar daar fchiet nog een fak over, die altyd nieuwe Etter verfchaft,

D 5

't welk

't welk deeze wond pypagtig maakt, en den Oogbol een onverwinnelyke ontsteeking veroorzaakt.

Dit geval gebeurde aan eene aanzienelyke Juffrouw, aan welke ik de operatie deed, in tegenwoordigheyd van de Heeren le Dran en Arnault, vermaarde Heelmeesters te Parys. Deeze Juffrouw had de Roos op haar bovenste Oogfcheel, verzelt met een opzwellling desselvs en met roodheyd, aan het Traanknobbeltje, en het Bindvlies. De Roos raakte aan t' zweeren, en veranderde in een Ettergezwel, 't welk zig uitstreckte van het midden van de Oogfcheel tot aan den Neus, boven de vereeniging der twee Kraakbeenen. De stof maakte zig een opening door het bovenste Traanstip, invoegen het eene gedeelte door deeze opening vloeyde, terwyl het andere tot aan de gemeene Canaal neerzakte, om vervolgens weder opteklimmen door de Pyp, die over de onderste Traanstip legt, en ging vervolgens uyt door desselvs opening. Ik deed aanstonds veel moeyte, om de loop van deeze stof te ontdekken. Maar eenige tyd daar na spuitende door het bovenste Traanstip, en de tuyt van myn spuyt rigtende naar de plaats, alwaar deeze opsetting was, bevond ik dat het water de geheele holligheyd vervulde, 'tgeen my deed kennen, dat daar een Fistul was, en my bewoog, om dezelve van boven te openen, zo naby aan het Kraakbeen, als het my mogelyk was. Ik spoot vervolgens door de opening, die ik gemaakt had, en bevond, dat het water in de bovenste Traan-

pyp

pyp inkwam, en door den Neus heen liep. Ik fette een wick van geprepareerde spons, om myne opening te houden, en zo goed als ik kon de geheele sak te ontdekken. Daar raakte een stukje spons weg, 't welk er eenige dagen daar na weder uitkwam door het onderste Traanstip.

Ik bragt het Tentyfer in de geheele lengte van de sak, om die te kennen, en sneed van myn opening af tot aan het eynde des saks toe, 't welk strekte tot het midden van de Oogscheel. Ik deed even zoo aan de syde van den Neus, zynde de sak in zyne geheele lengte open. Ik nam met fyne schaartjes al het vel, 't welk die bedekte, weg, beginnende van om hoog, tot boven den grooten hoek, ik maakte dus, dat deeze tweede snee by den Neus komende, omtrent een een afstand van een lyn van de eerste af bleef; vervolgens ligte ik het gedeelte van het vel, dat gesneden was, met een tangetje op, en scheed met de punt van een schaartje naar den Neus toe, op dat de uiteynden der twee lippen zig niet samen zouden kunnen vereenigen, dan als de bodem van de Fistul genezen was. Ik ley de volgende dag de onderaartche steen * op de grond

* Het zal voor de Leerlingen misschien niet onnut zyn, hier met een woord aantemerkken, hoe deeze Steen gemaakt word: men smelt Zilver in Sterkwater, zo lang, tot dat het Sterkwater het Zilver, op de manier van Vitriool, na de grond doet zakken: deeze stukjes Vitriool van Zilver worden gesmolten, en het gesmolte Vogt uitgegoten

grond van de Fistul, en desselvs hardigheyd wierd verteert; de wond wierd geneeelen met de groene Balsam van Feuillet, en de Pleyster van den Abt de Grace. Weynige dagen daar na hielden alle de toevallen op, en de Fistul was geneesen.

Wat de Fistuls belangt, die onder den Oogbol zyn, ik heb over vyftien Jaar onder handen gehad een Jonge van Versailles, die te Parys kwam, zulk een Ettergezwel onder den Oogbol gehad hebbende, welks Etter zig lugt gemaakt had door een opening in 't midden van de onderste Oogscheel. Ik bevond, myn Tentyser door deeze opening daar in brengende, dat het lang hangen van de Etter onder den Oogbol dat Been bedurven had, 't welk het onderste gedeelte van het Ooghol maakt. De Etter liep in de holligheden van het bovenste Kakebeen, en kwam door den Neus uit. Gelyk deeze loop wat moejelyk was, en de Etter blyven kon op de grond van deeze Holligheden, en die bederven, zo liet ik hem een van die Kiefen uittrekken, welker Wortel somtyds tot aan deeze hollen toekomt. Ik spoot vervolgens 'savonds en 'smorgens door de opening van de Oogscheel het Afkooksel van Holwortel *a*, Gentiaan en Myrrhe. De
Vogt

ten in eenige gaatjes, die in Kley uitgeholt zyn, in welke gaatjes dit Vogt dan wederom stolt, 't welk daar uitgenomen zynde *Lapis Infernalis* of onderaardsche Steen genoemd word, zynde een der grootste Corrosiven, die men in de Practycq der Heelkunde heeft.

a Aristoloche.

Vogt kwam uit de Hollen in de Mont door de opening van de Tand. Deeze Zieke wierd, door 'tgebruik van deeze Middelen, ten eynde van twee Maanden geneezen.

Ik heb twee Fistuls gezien, veroorzaakt door koude Vogten. De eerste kwam aan een Kind, zynde een gevolg van een knobbelagtig gezwel, geplaatst aan het uitwendige gedeelte van het Jokbeen, 't welk het onderste deel van het Ooghol maakt, aan de syde van den kleynen Hoek. Het Gezwel verzworen zynde, en de Stof zig van zelve lugt gemaakt hebbende door een zeer kleyne opening, die men, dog sonder vrugt, had zoeken te sluiten; hebben de Ouders eyndelyk my ontboden: bevonden hebbende dat het Been bedorven was, verwyde ik de opening, om gemakkelyker het Brandysfer daar aan te kunnen brengen, waar op ik liet volgen het gebruik van Brandewyn met Campher. Eenige tyd daar na separeerde dat gedeelte van het Been, 't welk bedorven geweest was, en de Zieke genas volkomen.

De andere Fistul kwam ook als een gevolg van een knobbelagtig Gezwel, welks Stof zig van zelve opening maakte, het Vel en de ronde Spier doorbreekende, en het Been wierd bedorven bevonden. De Zieke was onder de handen van een andere Heelmeester; zo dat ik hem niet behandelt hebbende, ik niets zeg, dan 't geen ik gezien heb.

VIERDE HOOFDSTUK.

*Van het Gerstegraan, de Hagel en
Steen der Oogscheelen.*

Het Gerstegraan is een Gezwel, van verscheyde grootte, voortkomende op verscheyde plaatsen der Oogscheelen. Men noemt het gemeenelyk Gortig. Als het kleyn is, komt het niet als aan de rand der Oogscheelen, tusschen de Ooghayrtjes, of daar zeer naby; in tegendeel als het grooter is, strekt het zig uit naar het midden van de Oogscheel. Deeze Gezwellen zyn in haar begin gemeenelyk verzelt met een ontsteeking; en als zy niet zweeren, houd deeze Ontsteeking op, de Stof, die ze veroorzaakte, word hard, en doet ze veranderen in Wennen, die somtyds zagt, en somtyds zeer hard zyn.

Alhoewel dezelve niet ongemakkelyk zyn, gemerkt zy niet pynelyk zyn, is 'er onder tusschen niemand, die niet verlangt, om 'er van verlost te wezen. Deeze Ziekte is veranderingen onderworpen, want het gebeurt somtyds, dat zy voor eenigen tyd verdwynt, en vervolgens eenige dagen daar na wederom komt.

Wat de Geneezing van deeze Ziekte belangt, die verschilt naar de omstandigheden, die 'er meede verzelt gaan. Zoo 'er Ontsteeking by is, een weynigje van een gebrade Appel, op de manier van een Pleyster

fter of Pap daar op gelegd , doet die haast verdwynen , en zelfs dikwils het Gezwel weg gaan. Zoo het hard word , moet men 'er de Pleyfter Diabotanium , of dat van den Abt de Grace opleggen. Zoo het door deeze middelen niet zagter word , moet men het met de punt van een Lancet openen. Zelden vind men 'er Etter in ; want het is dikwils niets anders , als een foort van hard Vlees , 't welk men met een bytend Vogt moet verteeren ; men legt 'er vervolgens de Pleyfter van den Abt de Grace op , en komt 'er dikwils met een Corrosiv aan , om het verder te verteeren. Men moet wel in agt neemen , om op een reys niet te veel van het Corrosiv te gebruiken , uit vrees dat men de Oogfcheel zal doorvreeten , en het gezonde , dat boven het Gezwel is , verteeren.

Zoo het Gerstegraan aan de onderste Oogfcheel geplaatst is , is het gemeenelyk meer van binnen als van buiten ; waarom men de Oogfcheel omkeerende , het zelve gemakkelijk ontdekt. Men kan het geneezen , door het te verteeren met de onderaardsche Steen ; ten zy men het beter keurde , om het op de volgende wys weg te neemen.

De Oogfcheel omgekeert zynde , laat men dwars door het Gezwel een kromme Naalde , waar in een Zyde-draad steekt , doorgaan. De Naalde daar door heen zynde , neemt de Operateur met zyn eene hand de twee eynden van de Zyde-draad , om het Gezwel opteligten , terwyl hy met de andere met een Lancet afnyd het Vlies , 't welk het Gezwel bedekt by den rand van de Oogfcheel ,

scheel, vervolgens legt hy het Lancet neer, nemende een regte Schaar, welks eene blad hy in de Wond brengt, en het andere rigt naar de kant van den Oogbol, om het Gezwel zo naby aan zyn grond, als hy eenigfins kan, aftefnyden. De Wond, die men maakt, word gemeenelyk in agt dagen geneezen, als men daar op legt een Oogwater, gemaakt uit tien parten Water, tegen eene part Brandewyn.

Daar zyn nog andere kleyne Gezwelletjes, die aan de randen der Oogscheelen komen, endie men Hagel noemt, om haare witheyd en hardigheyd. Haar grootte is niet altyd dezelve. Zoo zy groot zyn separeert men ze van de Oogscheel met een Lancet, makende een opening in het Vel, 't welk ze bedekt, waar na men dat lichaam met een kleyne Priempje (a) daar uit ligt. Maar alle soorten sonder onderscheyd zullen 'er van zelve wel uitkomen, als men, in plaats van een opening, het Vel, 't welk ze bedekt, een reys of tweemaal met de onderaardsche Steen aanraakt, om het te verteeren. Daar zyn daar en boven nog andere soorten van Gezwellen, die ook aan de randen der Oogscheelen komen; men noemt ze Graveel. Zy worden veroorzaakt door een verharde Vogt, 't welk verandert word in kleyne Steentjes of Zantjes, en haar geneezing is dezelve, als die van de voorgaande Gezwellen.

V Y F-

(a) Curette.

V Y F D E H O O F D S T U K.

*Van de Wratten of Prey-Wratten
der Oogſcheelen.*

Men merkt aan, dat 'er aan de Oogſcheelen drie ſoorten van Wratten komen. Het eerſte is kleyn, ſmal, hangende, en haar wortel eindigt by de oppervlakte van het Vel. Het tweede is breeder, en ſteekt meer door als de voorige. Het derde is niet alleen veel breeder als de voorgaande, maar haare wortels komen door de geheele dikte van de huiſt, en hebben verſcheyde Bloedvaten, die zig uitſtrekken tot aan de oppervlakte van de Wratt, en eindigende als in verſcheyde zaadige bundeltjes (a), alle van malkander onderſcheyden, waar uit Bloed komt, als zy maar even aangeraakt worden. Deeze laaſte ſoort van Wratten is zeer gevaarlyk, om dat zy dikwils in Kanker verandert. Zy veroorzaakt een jeuking, die noodſaakt, om 'er dikwils de hand aan te brengen, waar door het komt, dat zy door de force van het vryven bloot gemaakt worden, en daar door in een kankeragtige en kwaadaardige Zweer veranderen. De twee eerſte ſoorten zyn niet gevaarlyk.

Om de twee eerſte ſoorten der Wratten te geneezen, kunnen die middelen, welke
goed

(a) Paquets grénelés.

goed zyn voor die op andere plaatsen des lichaams voortkomen, ook aan deeze gebruikt worden, als de Melk van een wilde Vygeboom, het Sap van Schelkruid, waar meede men haare oppervlaktens aanraakt. Men kan ze ook vryven met Porcelein (a) en Wrattenkruid (b), tot dat deeze Planten haar Sap uitgeven. Als zy door deeze middelen niet geneezen worden, zal men de volgende gebruiken. Zoo de bodem der Wratten naauw is, zal men die met een Nyptangetje een weynig boven haar grond vatten, om ze vervolgens met een Zydedraad door een dubbelde strik af te binden. Deeze afbinding is oorzaak, dat deeze Gezwellen afvallen, om de verstikking der Vaten, die haar het voedsel verschaften. Zoo de Wratten al te diep zyn, raakt men haare oppervlakte aan met een Strootje, in bytend Vogt nat gemaakt. Dit Corrosiv zal ze, na eens of tweemaal daar aangebragt te zyn, verteeren, eene Zweering veroorzaaken, en te gelyk den afval van dit Gezwel. Men legt 'er een Diapalma Pleyster boven op, en vervolgt dat tot de volkome geneezing.

Wat de kankeragtige Wratten belangt, die heb ik geneezen met een Vogt, welks gebruik niet alleen den afval der Wrat besorgt, maar ook het Lidteken van de Zweer.

S E S-

(a) Pourpier. (b) Verrucaire.

S E S D E H O O F D S T U K.

Van de Kanker der Oogſcheelen.

De Oogſcheelen zyn niet minder aan de Kanker bloot geſtelt, als andere deelen van het Aangezigt. Deeze Ziekte is zelfs zo veel te moejelyker, om dat men altyd verboden heeft die aanteraaken, en 't komt daar van daan, dat men dezelve *noli me tangere* wil my niet aanraaken genoemd heeft. In der daad, de Operatien, die men hier doet, zyn zeer zelden van een gelukkigen uitſlag gevolgt geweest. Daarenboven de middelen, die men op de plaats zelfs heeft aangewend, en die de Vogt, welke deeze Ziekte veroorzaakt, hoe weynig zy ook zyn mag, prikkelen en ſcherp maaken, doen dezelve in weynig tyd zo aanmerkelyken voortgang neemen, dat men geen hulp of verzagting meer hoopen kan, zelfs niet van die middelen, die anders de allerbekwaamſte zouden zyn.

De oorzaaken van deeze Ziekte hangen minder af van de bederving van den geheelen hoop bloeds, als van een gebrek van dat deel, waar naar deeze Vogt in 't byzonder toe gaat.

Ik heb vyf ſoorten van Ziektens opgemerkt, die de Oogſcheelen aantasten, en de Kanker veroorzaaken. De eerſte is een hard Gezwel, 't welk gemeenelyk aan de bovenſte Oogſcheel vaſt is, en aan zyn grond va-

ten heeft, vervult met bloed, dat dezelve een blaauwagtige couleur doet vertoonen. De Zieke voelt daar by vlagen pyn aan met schooten.

De tweede soort word veroorzaakt door een Wrat, welke aan den grooten Hoek van het Oog zit, onder de vereeniging der twee Oogleeden. Deeze Wrat heeft diepe Wortels en Bloedvaten, gelyk ik aange-merkt heb in het Hoofdstuk van de Wrat-ten der Oogscheelen.

De derde soort is een soort van Ader spat, welks zwartagtig bloed de Vaten ook een blaauwagtige couleur doet vertoonen. In deeze drie gevallen word het Bloed door zyn stiifstaen scherp, en byt het Vel en de Oogscheelen, waar uit dan een kankeragtige Zweer met fungus Vleesch voortkomt, dat in gevolg van tyd van zelve verteert word, en de Zweer neemt zodanig toe, dat hy over de andere deelen van het Aangezigt loopt, en eyndelyk worden zyne kanten hard.

De vierde soort word veroorzaakt door een afvlieting der Traanen, die geduurig op het Traanknobbeltje uitgestort worden, 't zy 'er een Fistul is of niet, en die deeze Traanknobbel door haare kwaadaardigheyd wegvreeten en doen verzweeren, waar op een kankeragtige Zweer volgt, die naderhand de onderste Oogscheel verteert, en wegknaagt, en welks kanten eyndelyk hard worden, gelyk de voorgaande.

De vyfde soort kan bykomen door een stoot, gekregen aan den rand van het Ooghol, of omtrent de Oogen, die het Vleesch
kneust,

kneust, het gestel haarer Vaten verandert, en daar door een stilstand van het bloed veroorzaakt, 't welk scherp wordende maakt, dat deeze Kwaal in een kankeragtige Zweer verandert, welks kanten hard worden, 't welk ik heb zien gebeuren aan den Heere Ferrand, Lieutenant-Generaal van de Artillery, door een stuk van een Kogel, dat hy gekreegen had tegen het Jokbeen.

Alle de Kankers, die de Oogleden aantasten, hebben gemeenelyk zeer jammerlyke gevolgen; want als de Zweer, waar door zy begonnen zyn, harde kanten heeft, word die zeer zelden geneezen, wyders heeft het veel zwarigheyd in, als de kankeragtige Zweer zonder hardigheyd is. Men mag hoo-
pen, om het optedroogen (a) door middel van het Vogt, waar van ik gesproken heb, handelende van de kankeragtige Wratten. Ik heb 'er veele door het gebruik van dit middel geneezen; maar als de kanten van de Zweer hardigheden hebben, is 'er geen andere hoop, dan in het verzagten van de Toevallen.

Die geene, welke het ongeluk hebben, om met deeze Ziekte besogt te worden, niets anders wenschende, als daar van geneezen te worden, zoeken altyd naar middelen, waar van men hun wonderen hoo-
pen doet. De ondervinding doet alle dagen zien, dat derzelver gebruik, verre van de Ziekte te verminderen, die in tegendeel vermeerdert. Weshalven het in dit geval het aller-

E 3

vey-

(a) Cicatrifer.

veyligst is, eene naaukeurige levenswys te houden, onthoudende zig van al dat geene, dat in staat is het bloed te bederven en drif-
tig te maaken; als daar zyn gefoute, gekruide, en gerookte Spysen en Erten &c.

Men zal op het lydende deel leggen gedestilleerde Waters van versche Kikvorschen, en dulle-Byen (a), waar by men eenige greynen Sout van Loot en gebrand Loot gedaan heeft. Men kan ook gebrand Loot in een zeer fyne Poejer neemen, dat vermengende met het slymige van Lynsaad, om het op Plukfel te stryken, en op de Wond te leggen; 't welk de scherpheyd en de kwaadaardigheyd van de Vogt verbetert. En als men merkt, dat het gebruik van eenig middel, hoe goed het ook zyn mag, ophoud den Zieke te helpen, moet men eenig ander in de plaats neemen, als daar is *Eau d'Arquebuse*, gedestilleert met Water van dulle-Byen, in plaats van Wyn. Men zal de Wond 's avonds en 's morgens met dit laauwe Vogt wasschen, en 'er Wieken, in dit Vogt nat gemaakt, opleggen. Zoo die opdroogen, zal men ze van tyd tot tyd met dit zelve Vogt nat maaken, waar in men mengen kan Poejers van Gezegelde Aarde, van het geen van Loot bereyd word, en alle zulke dingen, die strekken, om de scherpe en bytende Vogt, die de oorzaak van de Kanker is, te verbeteren.

Men vind by de Schryvers een oneyndig getal middelen voor deeze Ziekte; maar men moet

(a) Solanum.

moet wel in agt neemen, zig niet te bedienen van zodanige, die, hoe weynig het ook zyn mogt, door haare fcherpheyd en vlugheyd fchadelyk zyn. Men moet den Zieke van tyd tot tyd Aderlaten en purgeeren, naar dat men het nodig zal oordeelen.

SEVENDE HOOFDSTUK.

Van de Schurft en loopend zeer der Oogen.

De Oogleeden zyn ook aan Schurft onderworpen, die van den anderen verſchilt door de meer of minder uitgeſtrektheid der jeukerige Zweeren, die rontom haare randen voortkomen, en door de meer of minder kwaadaardigheyd van het Vogt, die haar veroorzaakt.

Men kent deeze Ziekte door een zwaarte op het Oog, en een opzwellling der Oogleeden, verzelt met ongemakkelyke prikkeling en jeukte, Hette en Roodheyd aan de Hoeken der Oogen, en zelfs aan het Bindvlies. Daar loopt uit de Zweeren eene lymige Vogt, vermengt met fcherpe Traanen, en naar dat die meer of minder dik is, kleeft ze de Oogſcheelen by nagt meer of minder aan malkander. Somtyds beſlaat zy maar een gedeelte van de Oogſcheel, en op een ander tyd beſet ze die geheel en al.

Als deeze Ziekte lang geduurt heeft, inzonderheyd in oude Luyden, word de onder-

ste Oogscheel merkelyk grooter, en omgekeert, 't geen het Kraakbeen zig als een vleefige Vrong (a) doet vertoonen.

Het loopend Zeer, 't welk de Oogscheelen aantast, heeft veel overeenkomst met deeze Schurft, uitgezondert de Vrong. Haare Teken en zyn bynaar dezelve; en als men de Oogleden omkeert, ziet men, dat ze van binnen rood zyn, en dat 'er zig eenige oneffenheden voordoen, als die kleyne Zaadjes, die in de Vygen gevonden worden.

De oorfaaken van deeze Ziektens komen van het bloed, 't welk met filtig en bytend Vogt overladen is, 't welk zig op de Oogleden neerlegt, die men dan, naar de kwaadaardigheyd van dit Vogt, meer of minder ongestelt bevind.

Wat de naaste oorzaak belangt, die is gemeenelyk een Verzweering van die klieragtige Vaten, die de dragt aan de rand der Oogleden brengen, welke eyndelyk verzwooren zynde, geduurig een dikke Vogt uitsyperen, die haare Verzweering geduurig voedsel geeft, en meer en meer vergroot.

Schoon deeze Ziekte bezwaarlyk is te boven te komen, zal men nogtans eene spoedige geneezing vinden in die Middelen, die de beweeging van het Bloed stillen en matigen, (gelyk ik aanmerken zal in het Hoofdstuk van de Oogontsteeking) mits men by het gebruik van deeze de navolgende middelen voege.

Om de Verzweering der Oogscheelen te ge-

(a) Bourlet.

geneezen, als het de Schurft is, die haar veroorzaakt, bedien ik my van de onderaardsche Steen, daar op gelegd, als ik zeggen zal, spreekende over de Verzweeringen aan den rand der Oogfcheelen, die na de Kinderpokjes overgebleeven zyn. Door dit middel komt men in zeer weynige dagen tot zyn oogmerk; niet te min kan men voor het gebruik van de onderaardsche Steen zig bedienen van een Water, gemaakt uit twee Drachmen leever van Spiesglas, een half Once geprepareerde Ooge-niet, een half Drachme Campher, twintig Greyn Kruid-Nagelen, die men gesamentlyk agt dagen lang laat trekken met Water van Oogentrooft, Venkel, Schelkruid, en Wynruit, van elks vier Oncen. Men legt dit Water driemaal daags op het Oog, te gelyk gebruikende een Zalf, gemaakt van een Once gesmolte en gezuiverde Boter, die men eenige ryfen affpoelt in Roosen en Weegbree Water, waar onder men een Dragme geprepareerde Ooge-niet mengt. Men legt het alle avonden, als men naar Bed gaat, tusschen de Oogleden, zo dat 'er een gedeelte over het Oog heen gaat.

Wat het loopende Zeer der Oogleden belangt, het zelve vereyscht zulke sterke middelen niet, om dat de Verzweeringen, die tusschen de Oogleden komen, zig naauwlyks vertoonen. Ik bedien my van een eenvoudig middel, 't welk redelyk wel gelukt, en 't geen ik maak van Sout van Loot, en Sout Armoniac, van elks vier Greyn, gesmolten in Roosen en Weegbree Water, van elks

vier Oncen. Men wast de Oogen en Oogleden vier of vyfmaal daags daar mee. Dit middel aangewend, nevens het gebruik der inwendige, bekwaam om de gesteltheyd van het Bloed te veranderen, en de scherpe Vogt, waar neede het overladen is, te verdryven, bevordert in 't kort de geneezing van deeze Ziekte.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

*Van de kwaade geschiktheyd der
Ooghairen, Trichiasis
genoemt.*

Schoon de kwaade geschiktheyd der Ooghairen eene zeer ligte Ziekte schynt te zyn, zien wy evenwel Menschen, wien deeze ongesteltheyd niet alleen zeer hardnekkige Zinkingen veroorzaakt, maar wien zy zelfs het Gefigt doet verliezen. In der daad, men kan makkelyk denken, dat de Ooghayren, wendende haare punten naar het Hoorn en Bindvlies, als zoo veele kleyne Spelden zyn, welke die plaatsen, alwaar haare eindens geduurig aanraaken, steekende, Verzweeringen zullen veroorzaaken, welker Lidtekenen, dikwils zeer dik zynde, het verlies van het Gefigt te weeg brengen; en zoo die Zweeren daar blyven, kunnen de Zieken het ligt niet verdraagen, of eenig voorwerp onderscheyden.

De Schryvers, die van de Trichiasis gesproo-

sprokken hebben, hebben drie foorten gestelt, die men, naar myne gedagten, tot twee zoude kunnen brengen. De eerste word veroorzaakt door een kwade geschiktheid der Ooghayren, die zig naar binnen keeren, zonder dat het Kraakbeen der Oogleden zyne natuurlyke plaats verandert. De tweede in tegendeel word veroorzaakt door het Kraakbeen van de onderste Oogscheel, 't welk naar binnen gedraayt wordende, de Ooghayren naar die kant met zig sleept, zo dat haar uiteynde tegen den Oogbol aankomt. Als het Kraakbeen zig naar binnen keert, is 'er van buiten eene opzwellling aan de Oogscheel, die zig vertoont als een soort van een Lugtgezwel.

De oorzaak van de eerste soort der Trichiasis is een gevolg van de Kinderpokjes, de Schurft, en loopend Zeer der Oogen, die de kleyne openingetjes van het Vel, alwaar de Ooghayren doorkomen, verzworen hebbende, derselver uitvalling veroorzaken. Deeze Zweeren opdroogende maaken die plaats van het Vel, waar door de hayren haare uitgang gehad hebben, vaster; waar door het gebeurt, dat die, welke weer moesten aangroejen, het gestel van deeze plaats geslootener vindende, eene andere loop neemen; en in plaats van zig naar buiten te keeren, wenden zy zig naar de kant van het Oog, alwaar zy minder tegenstand vinden.

De tweede soort der Trichiasis heeft tot oorzaak eene wateragtigheyd, die doorsypt tusschen de ronde Spier, en het Vel, 't welk

't welk hem bedekt. Daar op volgt een blaasagtig Gezwel op de Oogfcheel, 't welk zyn Kraakbeen naar binnen doet draajen; en dat wederom met zig fleepende de Ooghayren, die daar aan valt zyn, veroorzaakt die foort van Trichiasis, waar van wy fpreken, en die gemeener is aan bejaarde Menfchen, als eenige andere.

De voorbeduiding is vry droevig, te meer om dat deeze Ziekte dikwils eene hebbelyke (a) Verzweering op de Oogen houdt, die een geduurige Traaning veroorzaakt, met moeyte om het licht te verdraagen; en fomtyds fpruit 'er uit een geheel verlies van het Gefigt.

Wat de geneefing van de eerfte foort der Trichiasis belangt, dezelve bestaat in het uittrekken van die hayrtjes, die zig naar de kant van het Oog wenden, en in te beletten, dat 'er geen nieuwe aangroejen; 't welk men verkrygt, met een Litteken te maaken aan haare Wortels door de onderaardsche Steen, waar mede men die effen aanraakt.

De tweede foort der Trichiasis geneeft zelden door op de plaats gelegde middelen. Men mengt een Drachme Geest van Sout met een vierde pint Brandewyn [Paryfche Maat] om 'er de Oogleeden vyf of zesmaal daags mee te vryven. En als de Ziekte aan de onderfte Oogfcheel is, maakt men een klein Verband, om tegen deeze Oogfcheel aan te leggen, 't welk den Zieke verligt, terwyl hy dat draagt. Dit Verband tegen het
Vel

(a) Habituelle.

Vel aangelegt , noodsaakt het Kraakbeen zyn natuurlyke plaats te herneemen , en door dit middel herstelt het zig somtyds geheel en al.

Maar het allerveyligste middel is de Operatie te doen op de volgende wys. Men vat het vel , de geheele langte van de Oog-scheel , met twee Tangetjes , waar van het een geplaatst moet zyn op drie linien afstand van den grooten Hoek , en het ander op drie linien afstand van den kleynen Hoek. Men snyd met een Schaar zo veel van het opgeligte Vel , als men nodig zal oordeelen , volgende de leiding van de plojen der Oogleden. Men heeft drie Naalden , in elk van welke een gewaschte draad steekt , om het Vel alleen op drie plaatsen door te steeken , waar van een is in het midden , en de andere aan beyde de eynden ; men moet die vastmaaken door een knoop en strik , van de middelste steek beginnende.

Men moet opmerken , dat men , om deeze Operatie veyliger te doen , de eerste steek regt in 't midden van elke Lip van de Wond doen moet. Die aan de syden moeten schuyns gedaan worden , en op zodanig een wys , dat de steek van de Lip van onderen nader komt aan de middelste , als die van de boven lip , namelyk omtrent eene linie. Men moet dezelve zaak in agt neemen ten aanzien van de steek van de andere syde. Deeze steeken zo gesteld zynde , als men dan de twee uiteynden van het Kraakbeen schuyns trekt , zo keeren ze het naar buiten. Na dat men elke steek geknoopt heeft ,
moet

moet men de draaden by de Knoopen afsnyden , en op de Wond een Drukwiek (a) leggen , nat gemaakt in Water , met een weynig Brandewyn gemengt. Men moet de Drukwiek vier of vyf dagen lang nathouden , na welke tyd de Trichiasis gemeenelyk geneezen is. Men moet zorg dragen , om op den vierden dag de draaden uit de Wond te trekken , ondersteelt zynde , dat dezelve in dien tyd geheelt is.

NEGEND E H O O F D S T U K .

*Van de verflapping * van de bovenste Oogfcheel.*

De bovenste Oogfcheel verflapt op tweederley wyfen ; in de eerste blyft dezelve altyd neergedrukt , zonder zig te kunnen opheffen ; in de andere blyft zy altyd opgeheven , zonder te kunnen neergedrukt worden. Dit komt niet anders , als van een bysondere ontbinding van haare Spieren. In het eerste geval is de Opheffer aangetaft ; in het tweede de ronde Spier of Neerdrukker. Deeze verflapping is volkomen of onvolkomen. Zy is volkoomen , als de Oogfcheel
zon-

[a) Compreffe.

* Paralyfie , dit woord betekent eygentlyk ontbinding , lamheyd , maar ik heb het verflapping vertaalt , om dat de Ziekte , die in dit Hoofdstuk beschreven word , onder dien naam by andere Schryvers zo voorkomt.

zonder eenige beweging is; zy is onvolkomen, als die nog eenige beweging heeft, en deeze laatste heeft verscheyde trappen, die niet van elkander, als in 't meer of minder verschillen. Als het Ooglid altyd open, en zonder eenige beweging blyft, is het, 't geen de Ouden een Haafen-Oog genoemd hebben.

Uit het geen ik zegge ziet men wel, dat het altyd dezelve oorzaak is, die deeze twee Ziektens voortbrengt. Het onderscheyd bestaat nergens anders in, als dat in die soort, waar in het Oog altyd geslooten is, de opheffende Spier verslapt is; terwyl in de andere, waar in het Oog altyd open blyft, de ronde Spier geraakt is. Het gebeurt dikwils in een algemeene verslapping, dat het gevoel en de beweging weg zyn; maar in die soort van verslapping, waar van ik spreek, is 'er geen gebrek als in de beweging, sonder dat het gevoel daar in deel heeft, ten minsten zeer zelden,

Gelyk alle Verslappingen gemeenelyk gevolgen zyn van eenige Beroerte, zoo kan men insgelyks zeggen, dat deeze ook een soort van ligte, en als ongevoelige Beroerte is, welkers Stof, die dezelve veroorzaakt, vallende op de Zenuwen, die naar de bewegende Vessels der Oogscheelen verspreyd worden, deselve verstoopt of toedrukt.

De Purgeerende en andere Middelen, waar van men zig in de Verslappingen bedient, komen ook hier te pas. De warme Minerale Wateren, waar van men dagelyks gelukkige gevolgen ziet, brengen ook het
zel-

zelve uitwerksel voort in deeze Verflapping. Ik heb veel Menschen, die met deeze Ziekte befogt waren, behandelt, en heb ze geneezen, gebruikende Purgeer en Zweetmiddelen, en boven al Soppen van Slangen.

Men kan zig ook bedienen van een Rooking, die men aan het Oog, en daar omtrent laat komen, gemaakt met Rosmaryn, Thym, Salie en Wyn, die men samen laat koken in een Koffykan. Men overdekt dezelve vervolgens met een omgekeerde Tregter, die 'er net op sluit. Men houd het zieke Oog tegen het eynde van de rook, die uit de mond van de Tregter, als uit een kleyn Schoorsteentje, uitgaat, 't welk men 's avonds en 's morgens, elke reys een kwartier, doet. Dit brengt dezelve uitwerking voort als een stooving op verflapte deelen. Men moet in agt neemen, om het Oog op een zekeren afstand te plaatsfen, waar op het die warmte verdragen kan. Te gelyk moet men zig van een ander middel bedienen, 't welk is een kleyn Tin Schaaltje te nemen, 't welk de Oogleden bedekt, en op zyn bodem een pyp heeft, op de manier van een Mouw, vier vingers breed lang. In deeze pyp of mouw druipt men een geestige Vogt, gemaakt uit Brandewyn, eenige reysen gedistilleert met Kruidnagelen, Lavendul, Orego en Thym. Daar op set men het Schaaltje over het Oog, en maakt het pypje met de hand warm. De geestige Vogt dan uitgeset door de warmte van de hand vervoegt zig naar 't verflapte deel, en herbrengt de diergelyke geesten in de bewegende Vefsels.

fels. Men moet dit driemaal daags beforgen. Veele zyn door dit middel geneezen; voor al, als hunne Kwaal niet al te zeer verouderd was.

Daar komt wyders aan de Oogleden zekere beweging, of fchielyke en onwillige opspringing, die ik aanmerk als een ftuyp-trekkende beweging der Oogleden. Dit toeval is van geen gevolg, als het niet dikwils komt. Het word geneezen, als men het, met het hol van de hand, met Eau de la Reine vryft, en die driemaal daags geduurende eenige ogenblikken op het deel legt.

Deeze ftuip-trekkende beweging verandert fomtyds in een Stuiptrekking van het geheele Ooglid. Als dan blyft het geflooten zo lang, als men een *Miferere* kan leezen, na welke tyd het weer word opgeligt, 't geen het zelve dikwils op een dag overkomt. Deeze Stuiptrekking tast de ronde Spier aan, geduurende welke de beweegende Vefels van deeze Spier ftak en gespannen worden. Men kan dit vergelyken by een foort van Stuiptrekking, Kramp genoemd, die fomtyds by nacht aan het Been komt, als men wakker wordende het wat veel uitrekt, zo dat het blyft, zo lang men een *Miferere* leezen kan, zonder dat men het Been kan te rug trekken. Weshalven men de oorzaak van deeze ftuip-trekking niet zoeken moet, als in een onregelmatige beweging der dierlyke geesten, die met al te veel snelheyd in de Vefels van de ronde Spier loopende, de werking van de Opheffende Spier eenigen tyd beletten.

Twee dingen zyn 'er dienftig om deeze

F

ftuip-

stuiptrekking in een ogenblik te doen ophouden. Het eerste is met de hand rontom het Ooghol en de Oogscheelen te vryven. Het tweede is, als het toeval 'er is, te niezen.

Schoon deeze twee middelen in een ogenblik helpen, beletten zy egter het wederom komen van de Trekkingen niet; weshalven men zig bedienen moet zo van in als uitwendige middelen, bekwaam om die te doen ophouden, als daar zyn Aderlatingen, Purgeermiddelen, en die tegen de vallende Ziekte zyn, gelyk de Wortel en het Zaad van de Pioeuny, de Afkookfels van zweetverwekkend Hout en Wortels, Eykenvaren, Cinnaber van Spiesglas, vlugtige Souten &c. Onder alle deeze middelen, heb ik 'er geen beter gevonden, als de gesublimeerde Bloemen van het mengsel van Armoniac Sout, met het *caput mortuum* van Vitriool Olie. Deeze Bloemen moet men smelten in water, om al het Sout daar uit te haalen, en die vervolgens doen droogen. Men neemt 'er 's avonds en 's morgens drie greyn van in een weynigje Confect. Hyacynth. Gemeenelyk doet dit middel de toevallen der stuiptrekkingen binnen agt dagen ophouden. Belangende de uitwendige middelen, men moet de Oogleden onder en boven vryven met een Smeerfel gemaakt uit Oly van Wurmen, gemengt met eenige droppels Salvolat., of Eau de Carme. Gedestilleerd Water van Vleerbloemen alleen gebruikt doet zeer veel in de stuiptrekking van de Oogscheel, zo wel als in desselvs Verflapping.

Als

Als de Oogfcheel geflooten is zonder zig te kunnen opligten, is 'er eene Operatie, door welke men een gedeelte van het vel van deeze Oogfcheel wegneemt. De Wond geneezen, en het Vel zoo flap niet meer zynde, komt de beweging weer in de opheffende Spier van de Oogfcheel. De Ziekte geneezen zynde, openen en fluiten deeze Menschen hunne Oogleden naar hun believen.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van de Ingetrokkentheyd der Oogleden.

Alle, die tot hier toe over deeze Ziekte geschreven hebben, hebben de omkeering der Oogleden voor haare Ingetrokkentheyd gehouden, gelyk ook de Verflapping van de ronde Spier, zonder welke het Oog zig niet fluiten kan. En de Oude, zo wel als de Nieuwe, hebben ons van die Ziekte gesproken, onder den naam van een Hazen-oog, het zelve verward hebbende met dat, waar van ik te vooren gesproken heb. Ik verftaa door deeze Ingetrokkentheyd eene wangestalte, die aan de Oogleden komt, door een Wond van het Vel of de Kraakbeenen, die dezelve boorden, 't welk vry dikwils volgt, als die Kraakbeenen gebrand of gefneden zyn, of ook na de operatie van de Traanfistul. In die, welke op het branden volgt, heeft het Ooglid de gedaante als van

een Tuit van een Lampetkan. In die, welke veroorzaakt is door het snyden van de Kraakbeenen, en het Vel, dat haar bedekt, vertoont het Oog op die plaats als een foort van een Hase-mond. Die Ingetrokkentheyd eyndelyk, welke fomtyds volgt op de operatie van de Traanfistul, bestaat in de scheiding der Kraakbeenen aan de kant van den Neus, 't welk gelegentheyd geeft aan het uiteynde van het onderste Kraakbeen, om in de geopereerde plaats in te gaan. Deeze Ziekte doet zig van zelve genoeg kennen uit het geen daar van gezegt word, sonder dat het nodig is daar de tekenen van te beschryven; het is genoeg te onderzoeken, welke de Ingetrokkenheden zyn, die geneezen kunnen worden.

Die, welke door Branding veroorzaakt is, is niet geneeslyk, zo zy het Kraakbeen, dat de Oogscheelen boort, te veel beschadigt heeft; want de Wond al te groot zynde belet daar door, om te kunnen geneezen worden.

Zo in tegendeel de Ingetrokkentheyd van weynig belang is, en dat het Kraakbeen niet gebrand is, als aan de binnen kant van de onderste Oogscheel, het buitenste deel gezond blyvende, dan kan het geneesen worden. Ten dien eynde moet men de Oogscheel naar buiten keeren, en op desselvs binnenste oppervlakte effentjes de onderaardsche Steen leggen, welks uitwerking men aanstonds wegneemen moet, door 'er weer laauw Water op te leggen. Daar zal dan een Zweering op volgen, welke de plooy
van

van het Kraakbeen zal wegneemen, en het nader aan den Oogbol brengen, de Oogfcheel dus in zyn voorige ſtaat herſtellende.

De Ingetrokkentheyd veroorzaakt door een Wond, die het Kraakbeen en het Vel doorfnyd, kan geneeſen worden, als men het aanſtonds toenaayd, en de twee uiteynden van het Kraakbeen, dat van een geſcheyden was, wel vereenigt.

Gelyk in de Wond, die de Ingetrokkentheyd veroorzaakt, het Vel en inwendige Vlies der Oogfcheelen, zo wel als het Kraakbeen dat haar boord, gelykelyk geſcheyden zyn; zo moet men, om dat niet door te ſteeken, op de volgende wys te werk gaan. Men moet met een kromme en eenigſins ſnydende Naalde, waar door een Waſſche draad gehaalt is, de twee lippen van de Wond van het inwendige Vlies by de boord van de Oogfcheel, aanſtonds doorſteeken, en dan de Naalde te rug trekken, ſonder daarom de draad 'er uit te haalen, welks twee eynden men moet laten hangen, vervolgens moet men met een Zilveren Naalde, die een ſtaale punt heeft, de lippen van de Wond van het vel doorſteeken, ook dicht aan de rand van de Oogfcheel, en deeze Naalde in de Wond latende, moet men rontom dezelve verſcheyde draajen doen, op de manier van een 8 in 't Cyffer, met de draaden, die men heeft laten hangen. Eer men de draaden omdraayt, moet men in agt nemen, dat elk eynde, 't welk opgeligt word, eerſt moet doorgaan onder het uiteynde van de Naalde, die aan zyne zyde is, want an-

ders zou het zekerlyk door de Wond moeten heen gaan, 't geen de vereeniging, die men bevorderen wil, beletten zou. Vervolgens moet men 'er een verkoelend Oogwater boven op leggen, tot dat de Wond geheel is, en dan de draaden en de Naalden wegneemen.

Als men een slag heeft gekregen, die het Kraakbeen der Oogleden van een scheyd, en het niet aanstonds verbonden is door Menschen, die de kanten weeten samen te voegen, gelyk het behoort, zo blyft 'er na het Lidteken een spleet, op de manier van een Hafemond. Dit toeval komt meest aan de bovenste Oogscheel. Daar zyn Schryvers, die meenen, dat men met de lippen van de Wond te verkoelen, en 'er met een Zilveren Naalde het zelve aan te doen, als aan een Hafemond, de Oogscheel in zyn voorige staat herstellen kan. Maar het Kraakbeen door de nieuwe Insnyding in zyne langte vermindert zynde, kan men het niet lang genoeg maaken, om weder te vereenigen, en den Oogbol te bedekken; 't geen de Operatie onnut maakt, gelyk ik door myne eige ondervinding gezien heb, hebbende dat eens aan de bovenste Oogscheel van iemand gedaan, die eenige Jaaren te vooren daar aan gewond was.

Ten aanzien van de Ingetrokkentheyd, die na de operatie van de Traanfistul komt, dezelve is volstrekt ongeneeslyk, om dat het Lidteken, dat op de geneezing volgt, al te diep zynde, het onderste naar zig trekt, en de vereeniging met het bovenste belet.

ELFDE HOOFDSTUK.

*Van de Ontsteeking en Roos der
Oogſcheelen.*

De Zwellingen , die aan de Oogen komen , zyn Roofen en andere Ontſteekingen , die dikwils Ettergezwellen worden. 'T is onnodig 'er de tekenen van te beſchryven , die van zig zelve klaar genoeg zyn , als Zwelling , Roodheyd en Pyn. De Geneesmiddelen zyn in 't algemeen die , welke in de Ontſteekingen van andere deelen te pas komen , als de Aderlating en het gebruik der middelen op de plaats zelve.

Als de Ontſteeking nog niet als in zyn begin is , en dat men niet te doen heeft , als deſſelys voortgang te beletten , dan bedient men zig van een Oogwater , gemaakt uit Weegbree en Roofen-water , en wit van een Ey , met malkander gemengt , of ook van een ſoort van een Pap , gemaakt van een gebraden Appel , gemengt met wit van een Ey. Maar zo ras als men merkt , dat het Gezwel tot zweeren komt , legt men boven op het deel Drukwieken , nat gemaakt in het Afkookfel van Kaasjesblaan , Melotenbloemen , Provincie-Roofen en Yſop , 't welk een middel maakt , bekwaam om los te maken , of te doen zweeren.

Als de Ontſteeking Roofiſch is , bedien ik my van gedestilleerd Water van Vleerbloemen , gemengt met een vyfde part Brandewyn ,

dewyn, met welke Vogt, laauw zynde, de Oogleden van tyd tot tyd gebet worden.

Zoo de ontfteeking, in plaats van los te worden, in een Ettergezwel verandert, moet men het zelve openen, zo ras als mogelijk is, uit vrees, dat het blyven van de Stof nadeel aan de Oogscheel zou toebrengen. Men maakt de opening met een Lancet, dat men aan de eene kant van het Gezwel daar by brengt, en brengt het al snydende verder, tot dat al het Vel, 't welk de Etter bedekte, open is, volgende daar in dezelve lyn, die de plooy van de Oogscheel maakt, als die zig opent. De Etter leeg gemaakt zynde, legt men 'er nog Wiek nog Plukfel op, maar enkel Compressen, nat gemaakt in ses parten Water, en eene part Brandewyn. Deese Wond word in korten tyd geneesen.

TWAAALFDE HOOFDSTUK.

Van de Watersugt der Oogleden.

Als 'er een Vogt uitgestort is tusschen het Vel en de Spieren der Oogleden, zo maakt die daar een soort van een Watersugt. Ik heb dit geval zien komen aan de bovenste Oogscheel in den Heer Ferrand, Lieutenant Generaal van de Artillery, die aan een ongeneeslyke Kanker gestorven is, welke voornamentlyk de onderste Oogscheel, den Oogbol, en de Wang had aangetast.

Ver-

Vervallen zynde in een Waterfugt van de Buik, kwam hem nog over eene Zwelling aan de bovenste Oogſcheel, die neerhong als een Sakje met water. Het onderfugt hebbende, bevond ik, dat het een byſondere Waterfugt van deeze Oogſcheel was, die dezelve door zyne zwaarte een ongemakkelyke ſlintering veroorzaakte. Ik maakte 'er een opening aan met het Lancet, in agt nemende het Vel langs de ploojen door te ſnyden: daar kwam ruim een Lepel vol geelagtige Vogt uit. Eenige dagen daarna doorboorde de Heer Petit, Heelmeeſter te Parys, hem den Buik, om 'er het Water uit te trekken, daar kwam een Vogt uit, t'eenemaal gelyk aan die, welke de Oogſcheel had uitgelevert in myn Operatie.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Papgeſwellen.

Het Papgezwel in 't algemeen is een beſlooten Gezwel, 't welk komt aan een van beide de Oogleden. Daar zyn drie ſoorten van bekend, die elk haare naam hebben van de Stof, die in 't Vlies beſlooten is.

Dat, welks Vlies vervult is met een Stof, gelyk aan Pap, word eygentlyk een Papgezwel genoemd. Dat, welk eene Stof bevat, gelyk aan Honing, krygt den naam van een Honing gezwel. Dat eyndelyk, 't welk een vaſter Stof beſluit, die de dikte en couleur

van smeer heeft , word een Smeer-gezwel genoemd. Dog , terwyl 'er geen verschil is tusschen deeze drie soorten , als door de stof , die 'er in beslooten word , bevat ik ze alle drie onder den naam van een Papgezwel.

De oorzaak van deeze Gezwellen komt van een verwyding van eenige Vet-voerende Canaaltjes of Vaatjes , waar door een ruimte gemaakt word , waar toe de Vaten geduurig de stof , die zig daar bevind , brengen , welks meer of minder dikte en stilstand het onderscheyd maakt. Dit Gezwel groeyt dikwils aan tot de grootte van een Neut.

Deeze Gezwellen worden genoeg gekent op het gezigt en gevoel ; maar men kan de natuur van de stof , die daar in beslooten is , niet kennen , als door ze te openen.

Deeze Gezwellen zyn nog gevaarlyk nog pynelyk , om dat de stof , die zy bevatten , niet zeer scherp zynde , geen Ontsteeking veroorzaakt. Het ongemak , dat men daar van voelt , is eene spanning en zwaarte aan de Oogleden , met eenige mismaaktheyd.

Niets als de Operatie kan deeze soort van Gezwellen geneesen , de losmaakende middelen niets uitvoerende. Weshalven men den Zieke door een noodzakelyke Aderlating en Purgatie voorbereyd , en hem in een bekwaame gestalte gezet hebbende , moet men het Vel , dat het Gezwel bedekt , tusschen twee vingeren neemen , om een gedeelte van de halve grootte van het Gezwel in de breette door te snyden , volgende het beloop der rimpels van het Vel. Vervolgens zal men in het Gezwel met een priempje
steek-

steeken , om het op te ligten , naar maate men het met een Ciesmesje van het overige van het Vel en de Spier van de Oogſcheel losmaakt. Als men het Gezwel rontom los gemaakt heeft, moet men het van onderen, zo naby aan zyn wortel, als het mogelyk is, met een Schaar afſnyden. Vervolgens moet men op de Wond een Ettermaakend middel *, en daar boven op de Pleyſter Diapalma leggen. Zoo de geheele wortel van het Vlies door de Zweering niet weggaat, moet men het met de onderaardsche Steen aanraaken. Op die wys zal men het Gezwel, de Wond verbindende, behandelen, tot dat het geheel en al gecicatrifeert is.

Alle de Gezwellen, die ik geopent heb, hadden geen andere ſtof in, als die gelyk aan ſmeer is; zy zyn volkomen geneeſen door de middelen, die ik heb voorgesteld.

Men moet in agt nemen, om aan de Oogſcheelen noyt eene kruyswyſe ſneede te doen, om deeze ſoort van Gezwellen weg te nemen, op dat men de mismaktheyd voorkome.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Vetgeſwellen.

De Gezwellen, die de Oude Vetgezwellen genoemt hebben, zyn vry zeldſaam, ik heb

* Digestiv.

heb niet meer als drie Menschen gezien, die met deeze Ziekte aangetast waaren aan de bovenste Oogfcheel by de kleyne Hoek.

De Schryvers hebben over deeze Ziekte verscheydentlyk geschreeven. Daar zyn 'er die meenen, dat het Water is, 't welk dezelve maakt, en hebben het *Hydatis* Water-vlies genoemd, een naam, die te kennen geeft een doorschynend Sakje met water; maar alzoo ik door ondervinding weet, dat het Vet is, schein my de naam van een Vet-gezwel beter te pas te komen.

Dit Gezwel legt aan het bovenste gedeelte van het Ooghol, aan de kant van de Traanklier, tusschen deeze Klier, en de kleyne Hoek: zy word gekent door eene opzwellling aan de bovenste Oogfcheel, welks Vet, daar in beslooten zynde, de Huit uitsiet en rekt; zo dat het dezelve een plooy doet maken, die zo laag sakt, als de rand van de bovenste Oogfcheel. Als men de Oogfcheel onligt, en het Gezwel drukt, sakt het weg en verdwynt. Als men de Oogfcheel van onderen beschouwt, vertoont het zig aan den kleynen hoek van het Oog; en zo men ophoud met drukken, neemt het zyn vorige plaats weder.

Men kan dit Gezwel niet als door de Operatie geneezen. Weshalven men den Zieke voorbereyd, en in een bekwaame gestalte geplaatst hebbende, het Vel, dat het Gezwel bedekt, moet doorsnyden, volgende altyd het beloop van desselvs ploojen; maar men moet in agt neemen, dat het Vel van de bovenste Oogfcheel al te veel uitgerekt zyn-

zynde, men 'er een gedeelte van, geschikt naar de grootte van het Gezwel, moet wegneemen. Vervolgens zal men in het Gezwel met een Priem steeken, om het op te ligten, naar maate men het met de punt van een Ciesmesje van de naby leggende deelen zal losmaaken; gekomen zynde tot aan zyn wortel, moet men het met een Schaartje regt afsnyden op de plaats, daar het vast zit. Zoo 'er na de Operatie een klein gedeelte van het Blaasje op de grond overbleef, kan men dat verteeren met eenig bytend Vogt of de onderaardsche Steen. Vervolgens zal men de Wond verbinden, gemeenelyk op dezelve wys, als in een Pap-gezwel; en de geneezing zal niet langduurig zyn. Ik heb deeze Operatie met zeer goede uitslag gedaan.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van de omkeering van de onderste Oogfcheel.

De onderste Oogfcheel zwelt fomtyds op, en word als vleesagtig aan de kant van het Oog, waar door het komt, dat de Oogbol niet voor het Gezwel wykende, de Oogfcheel zig naar buiten, samen met zyn Kraakbeen omkeert.

Twee oorzaaken zyn 'er van dit Gezwel der Oogfcheel. De eerste is een Verzwearing van desselvs binnenste Vlies, 't welk door de scherpheyd van het filtige Water,
daar

dat dezelve bevogtigt, haar verzweert, en fungeus vlees doet groejen, dat haar doet opzwellen.

De tweede oorzaak komt van de kant van den Oogbol, 't zy die uit zig zelfs opgeblazen is, of door eenig buitengewoon ding naar buiten uitgeset; de onderste Oogfcheel als dan, door den Oogbol tegen den rand van het Ooghol gedrukt zynde, zwelt merkelyk op door de moejelykheyd, die het Bloed vind, om door de Aders weder te keeren, wegens deze drukking. Deeze opblaafing word wel haast gevolgt van de omkeering der Oogfcheel.

Om deeze Ziekte te hulp te komen, als zy komt van de eerste oorzaak, moet men beginnen met de fcherpheyd van de Traanvogt te verzagten; alhoewel deeze oorzaak weggenomen zynde, de Oogfcheel zig noyt van zelfs herftelt.

De tegenftand van deeze Ziekte tegen alle foorten van hulpmiddelen, heeft my doen denken, dat men, om daar in wel te flagen, noodfaakelyk eene Zweering aan deeze Oogfcheel maken moest, die bekwaam was om de Vaten ledig te maaken, en het vleesagtige gedeelte, 't geen het Bloed daar deed voortkomen, weg te neemen. Ik heb my ten dien eynde bedient van de onderaardsche Steen, die ik gelegd heb op de geheele inwendige oppervlakte, die naar buiten was omgekeert, aanftonds daar op de werking van deeze Steen wegnemende door 'er laauw Water op te leggen. Daar op volgde in twee dagen eene zweering, welke opge-

gehouden zynde , leyde ik 'er op nieuw de onderaardsche Steen op ; 't welk ik vervolgde te doen , tot dat ik dagt , dat het Gezwel kleyn genoeg geworden was , dat het Kraakbeen door zyn eygen kragt de Oogfcheel kost herstellen , en in zyn eerste gestalte wederbrengen ; deeze manier heeft my altyd gelukt.

Ten opfigt van de tweede oorzaak , daar van zal ik ſpreken in het Hoofdstuk , dat van de opblaasfing van den Oogbol handelt ; want wat dat gebrek van de Oogfcheel , 't welk daar van daan komt , belangt , men heeft daar toe geen ander middel , als het geen ik voorgestelt heb voor de omkeering , die van de eerste oorzaak komt , uitgezonderd eene Operatie , die eenslaags het vleeſige gedeelte wegneemt.

SESTIENDE HOOFDSTUK.

Van de tegennatuurlyke vereeniging der Oogfcheelen.

Men noemt het een vereeniging der Oogleden , als de bovenſte vaſtgehegt is aan de onderſte , of dat de een of de ander , of alle beyde vereenigt zyn met het Bindvlies.

Daar zyn vier oorſaaken , die dit toeval te weeg brengen. De eerste komt van de Geboorte , als de Kinderen in de Wereld komen , zonder haare Oogen te kunnen openen

nen door de vasthegting van het fyne Vlies, 't welk het Bindvlies bedekt, en eyndigt aan de uiterstens van elke Oogfcheel; zoo in dit geval de twee uiteynden samen vereenigt zyn in de geheele langte der Oogleden, zal derselver samenvoeging ook zoo zyn: en zo die niet vereenigt is als in de helft van zyne langte, zal de samenvoeging ook niet als deeze plaats beslaan, schoon alle de vereenigingen der Oogleden, die ik van de Geboorte af heb zien komen, zig niet uitstrekten als van den kleynen Hoek, tot aan het midden der Oogleden, of een weynig meer. Ik twyffel niet, of daar zyn Kinderen, die met eene geheele samenvoeging der Oogleden gebooren worden, en dat de oorzaak, waarom de vereeniging niet volkomen gevonden word, daar van daan komt, dat de Traanen voortgeset naar den kleynen Hoek, de vereeniging van dit fyne Vlies aan de kant van den Neus breeken, en, om zoo te spreken, de helft van de Operatie doen.

Men kan deeze soort van vereeniging der Oogleden gemakkelyk kennen, als men de een naar om hoog, en de andere naar om laag trekt; want als dan opent zig dat gedeelte, dat niet vereenigt is, en men ziet een fyn Vliesken over haare binnenste randen heen, 't welk belet, dat zy zig meer uitspannen.

De tweede oorzaak, die de vereeniging der Oogleden met malkander maakt, komt van de Verzweeringen, die aan haare randen komen, en die gemeenelyk met een ontfteeking van het Bindvlies verzelt zyn, en
by-

by gevolg met een moejelykheyd om het licht te verdragen, die de Zieken noodsaakt de Oogen altyd geslooten te houden; deeze geduurige nadering der twee Oogscheelen veroorzaakt de vereeniging van derselver randen, voornamelyk aan de kant van den kleynen Hoek, om dezelve reeden, als ik te vooren gezegt heb.

De derde oorzaak, die deeze vereeniging te weeg brengt, komt van brandingen, welke aan beyde de randen der Oogleden een Wond veroorzaaken. Als zig daar een ontsteeking van het Oog byvoegt, en een moejelykheyd om het licht te verdragen, noodsaakt dit toeval de Zieken, om hunne Oogleden geduurig geslooten te houden, waar uit derselver vereeniging volgt.

De vierde, die de Oogleden niet alleen met het Bindvlies vereenigt, maar ook derselver randen met malkander, geschied, als de Branding beschadigt heeft de twee randen der Oogscheelen, en daar en boven derselver inwendige oppervlakte met het Bindvlies; dit geval gebeurt zeer dikwils van ongebluste Kalk, die in de Oogen springt, 't zy als die geblust word, of andersins, en die deeze plaatsen der Oogscheelen, en van het Bindvlies, dat daar aan vast is, brand. Daar op volgt eene ontsteeking, die de Oogen lang geslooten houd: eyndelyk raakt de Kalk weg, en gaat uit het Oog met de Traanen; en de Wonden van de Oogscheelen en het Bindvlies samen tot een Litteken wordende, maaken de laatste soort van vereeniging.

Deeze Ziekte laat zig gemakkelyk kennen , want men bemerkt die ligtelyk , als men het Oog examineert , indien 'er enkel een vereeniging is der Oogleden met malkander , of van den Oogbol met de Oogleden.

Men kan van deeze Ziekte voorzeggén , dat als de vereeniging van de Geboorte afkomt , dezelve zeer gemakkelyk is om te geneezen ; maar als die veroorzaakt word door branding of verzwearing der Oogleden , is het veel moejelyker , en nog zo veel te meer , als de Oogfscheel met den Oogbol vereenigt is.

Men kan deeze Ziekte niet geneezen , als door de vereenigde deelen van malkander te fcheyden , en te beletten , dat zy na de Operatie niet weder vereenigen.

In de vereeniging , die van de Geboorte afkomt , moet men een Tentyfer met een fleuv inbrengen door de opening , die aan de kant van den grooten Hoek is , en het zo ver , als mogelyk is , voortzetten naar de kant van den kleynen Hoek . Vervolgens moet men een regt Ciesmesje inbrengen in het gefleuvde Tentyfer , om het Vlies , dat de vereeniging maakt , dóór te snyden , tot aan de famenvoeging der twee Kraakbeenen aan de kant van den kleynen Hoek . Om te beletten , dat het doorgesneede Vlies zig in de flaap niet weder vereenigt , zal men de twee randen met een verkoelende Zalf befmee ren . Men kan ook tuffchen het Oog en de Oogfscheel inbrengen een plaatje Loot , op de manier van een ingeset Oog , in welks
mid-

midden een kleyn uitsteekfeltje is, om te beletten, dat de Oogleden malkander aanraaken. Men moet zorg draagen om het Oog en de Oogleeden driemaal daags te wasschen met een Oogwater, gemaakt uit een gelyke hoeveelheyd van Roosen en Weegbree Water, waar in men een weynig geprepareerde Oogeniet gemengt heeft.

Zoo 'er een vereeniging is der Oogleden met den Oogbol, moet men die van malkander scheiden met een fyn Ciesmesje, dat aan zyn uiteynde een kleyn Knopje heeft, om te beletten, dat de punt het Oog of de Oogscheel niet kwetsen kan, terwyl men de verdeeling maakt van de vereeniging, die geschieden moet de Oogscheel met de Vingers opligtende. Vervolgens moet men het Ciesmesje inbrengen tusschen den Oogbol en de Oogscheel aan de kant van de vereeniging die men doorsnyden zal, vermyden- de meer aan de kant van de Oogbol, als aan die van de Oogscheel te snyden. Als de vereeniging wel zal gescheiden zyn, moet men tusschen den Oogbol en de Oogscheel een plaatje Loot leggen, op de manier van een ingeset Oog zonder uitsteekfeltje, en zorg dragen om het Oog drie of viermaal daags te wasschen met het Oogwater, dat ik beschreeven heb, het plaatje Loot eens weg genomen hebbende, 't welk men 'er aanstonds weder moet leggen; en daar in moet men zoo voortgaan, tot dat beyde de Wonden geneezen zyn.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

*Van de Watergezwelletjes en Water-
blaartjes aan de Oogleden en het
Bindvlies.*

Het gebeurt dikwils , dat 'er aan den rand van de Kraakbeenen der Oogleden , en het Bindvlies , eene opsetting komt , gelykende naar de Blaasjes , die op het Vel in de brandingen gezien worden. Dezelve worden zo groot als een Ert of Linze , en zyn vervult met een zeer helder Water. Men noemt ze Waterblaasen , teroorzaak van het Water , dat ze bevatten. Son.tyds verspreyd zig eene wateragtigheyd tusschen het Bindvlies en de Rok die het zelve bedekt , welke wateragtigheyd den een van den ander scheidt , zo dat men in de beweegingen van het Oog door een soort van rimpel merkt , dat 'er eenig Water verspreyd is tusschen die Vliesen , dat daar een opzwellling veroorzaakt. Deeze Ziekte is niet gevaarlyk , maar alleen ongemakkelyk , als zy niet anders beset als een kleyn gedeelte van het Bindvlies of van de rand der Oogscheel. Het veyligste middel om ze te geneezen , is met de punt van een Lancet dezelve handig door te steeken , maakende een opening zo lang als de opsetting ; in een ogenblik ontlast zig dan dit kleyne Sakje van zyn Vogt , en daar op volgt de Geneezing zonder eenig ander middel.

Als

Als het gebeurt, dat het Water de geheele omtrek van den Oogbol befet, ver-
toont zig het Bindvlies rood; in dit geval
moet men den Zieke Aderlaten; indien men
ziet, dat de wateragtigheyd vermindert, hem
purgeeren, en op het Oog leggen een ge-
componeerd Water uit een half drachme
Steen van Crollius, gesmolten in een half
pint [Parysche maat] gemeen Water, of
men kan zig ook bedienen van Wyn, waar
in men heeft laten kookken Provincie Roo-
fen, Salye, Thym en Alfem; Kalkwater
doet hier ook zeer veel goed. Door deeze
middelen zal men wel haast deezen aanwafch
van de wateragtigheden doen verdwynen.

ACHTIENDE HOOFDSTUK.

*Van de vleefige Uitwaffen, die tuffchen
de Oogleden en den Oogbol zyn.*

Daar zyn twee foorten van vleefige Uit-
waffen, die tuffchen den Oogbol en
de Oogleden komen, de eene is kleyn, en
komt niet als aan het Traanknobbeltje, de
ander is grooter, en groeyt tuffchen de Oog-
fcheel en den Oogbol.

Deeze Uitwaffen hebben haare uitwen-
dige oppervlakte verdeelt in veele kleyne
korreltjes, gelykende naar die, die men aan
de Moerbefien ziet; weshalven men die ook
den naam van Moerbefien zou kunnen ge-
ven.

ven. Zy zyn dikwils rood, en fomtyds trekken zy wat naar een Loot couleur.

Haar oorzaak komt fomtyds van de Traanen, die door haare fcherpheyd de oppervlaktens knaagen van die plaatsfen, alwaar deeze Uitwaffen haar oorsprong neemen, en het komt daar van daan, dat zy opkomen als een foort van Vleefch, gelyk een *fungus*, die meer of min groot is.

Somtyds worden zy veroorzaakt door tegengehouden Bloed, 't welk door zyn ftilland eenige Vaatjes doet opzwellen, of ook wel knaagt, fonder dat derfelfver uitwendige deelen verfwooren zyn; waar door het gebeurt, dat het Bloed op deeze plaatsfen opgehoopt wordende, dit famenweeffel zal doen opfetten, en dus een Uitwas doen voortkomen.

Deefe foorten van Uitwaffen zyn niet gevaarlyk, als men die ter gelegener tyd te hulp komt. Ik bedien my van twee midde-len om die weg te neemen; eerft, raak ik die aan met de fonderaardsche Steen, als de plaats, die zy beftetten, daar toe bekwaam is, wel in agt nemende, dat de Steen niet aan eenig ander deel van het Oog raakt, maar juiftelyk aan de Uitwafch.

Het tweede middel is 'er een Naalde door te fteeken met een Zyde draad om het op te ligten, op dat men het met regte Schaartjes of een Lancet zou kunnen uitsnyden. Na dat die weggenomen zyn, legt men zagte verteerende middelen op de Wond; als by voorbeeld een Poudet gemaakt van eene part Aluyn met agt parten Suiker Candy, waar van men 's morgens en 's avonds de groot-

grootte van een Ertje op de Wortel van de Uitwas moet leggen.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Etter-gezwellen, die tusschen den Oogbol en het Ooghol gemaakt worden.

Daar komen twee soorten van versamelingen van Vogten tusschen den Oogbol en het Ooghol; namelyk een Ettergezwel, dat op de ontsteeking dezer deelen volgt, en een uitstorting van vogten op het Vet, 't welk den Oogbol omringt. Ik zal in dit Hoofdstuk van het Ettergezwel handelen, welks tekenen zyn Zwelling, Pyn en Roodheyd van den Oogbol.

Als het Ettergezwel agter of op zyde van den Oogbol is, zal de Etter, die daar in gemaakt word, dezelve dringen naar de kant, die tegen die versameling over staat.

Als de ontsteeking een Ettergezwel word, komt 'er de Koorts by met slapeloosheyd, en daar is een pynlyke klopping in die plaats, daar de Etter moet gemaakt worden, gevoegd by een hevige Hoofdpyn.

Als de Etter in de Ettergezwellen van de bodem van het Ooghol overvloedig is, zoo dringt zy den Oogbol naar buiten, en rekt de Gezicht-Zenuw, waar uit dikwils het verlies van het Gezicht volgt.

Als deeze Ziekte begint, veroorzaakt zy pyn in het Ooghol, en men word gewaar,

dat den Oogbol zig naar buiten uitset. Dan moet men de Zieke een zeer naauwkeurige levenswys doen houden, welke bestaat in niets anders te gebruiken als V leeschnat en Gerstewater, ook moet men hem Aderlaaten, naar maate de Vaten vol zyn; want in deeze Ziekte behoeft het Bloed niet zeer bewaard te worden. Op het Oog moet men Oogwaters leggen, bekwaam om los te maken, en te beletten, dat de Stof, die in Etter verandert moet worden, niet al te overvloedig zy. Ten dien eynde, moet men Meloten Bloemen en Lynzaad laten kookken in Venkel en Weegbree water, waar meede men het Oog van binnen, en boven de Oogleden van tyd tot tyd moet wasschen, en op het Oog wat Plukfel leggen, in dit Vogt nat gemaakt.

Als men oordeelt, dat de ontsteeking een Ettergezwel word, moet men het Wit van een Ey klussen, en het mengen met het binnenste van een gebraden Appel, om het warm op het Oog te leggen, zonder dat te drukken.

Zoo ras als men merkt, dat de Etter gemaakt is, moet men het Gezwel openen; want hoe langer men het uitselt, hoe overvloediger de Etter word, en in staat om denabyleggende Beenen te bederven.

Men moet de plaats zoeken daar de Etter is, en die met een Lancet openen, volgende het beloop der Vefelen van de ronde Spier. Als de opening gemaakt, en de Etter leeg gemaakt is, steekt men 'er een Wiek in van geprepareerde Spons, en in 't ver-
volg

volg spuit men daar 's morgens en 's avonds in met Tinctuur van Aloë, en legt 'er een Wiekje met Wasch in, tot dat men ziet, dat de Verzweering wel gezuivert zynde in staat is om te kunnen geheelt worden.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de versameling der Vogten, die agter den Oogbol komt.

Daar komen ook andere versamelingen als van Etter agter den Oogbol, die dezelve naar buiten doen uitwyken; want eene overtollige wateragtigheyd, of een dikke en flymerige Vogt, dikwils indruipende in het Vet agter den Oogbol, doet dezelve opzwellen, en dringt den Oogbol naar buiten, gelyk in een Ettergezwel.

Ik zal drie waarneemingen van deeze Ziekte, die weynig voorkomt, voorstellen, op dat de ondervinding van de geneezing, die ik daar aan gedaan heb, dienen moge voor de zulken, die diergelyken eens mogte behandelen.

De eerste waarneeming geschiedde in de persoon van de Heer le Brun, Koopman in de Straat van St. Denys, daar de Dauphyn uithangt. Het Vet agter den Oogbol was gezwollen samen met de Traanklier door een flymerige Vogt, zo dat de Oogbol op zyn minst drie linien naar buiten gedreeven was. Sommige Heelmeesters wilden de Traan-

klier wegneemen, in hoop, dat de Zweering, die aan de Wond zou komen, den Oogbol zou te rug brengen, en dat dus de opzwellling van het Vet verdwynen zou. Ik was van een tegenstrydig gevoelen, vreezende, dat men deeze Operatie doende, de Ziekte, die my voorkwam van de natuur van een Knobbelgezwel (a) te zyn, in een Kanker mogt veranderen. Ik genas het volkomen, doende hem drie Maanden lang gebruiken de Aethiops Mineralis, op dezelve manier, als ik gezegt heb, handelende van de knobbelagtige Oogontsteekingen. *

De tweede waarneeming geschiede in een Jongman van St. Germain aan de Laje, die te Parys kwam, hebbende den Oogbol ontsteeken, traanende, en uitermaaten naar buiten uitgezet. De Oogleden door den Oogbol tegen de randen van het Ooghol gedrukt waren opgezwollen, en zelfs begon de bovenste reeds blaauw te worden, als of het Koudvuur daar had willen aankomen. Ik wierd daar geroepen met de Heelmeester van den Hertog de Heer Dantin. Deeze Jongman zeyde ons, dat zyn Kwaal hem angekommen was van een brandende Sonneschyn, die hem aanstonds pynen in de grond van het Oog veroorzaakte, en dat hy na deeze pynen vervallen was in de droevige toestand, waar in hy zig tans bevond.

Ik

(a) Scrophule.

* Zie hier van in 't breede het tweede Deel van dit Werk.

Ik was aanstonds van gedagten, dat hy een Ettergezwel agter het Oog kost hebben, of dat het Vet, 't welk den Oogbol omringt, opgezwollen was, door een versakking van eenige flymerige stof in dit Vet ingedroopen: dat als hy een Ettergezwel had, men met een Lancet, dwars door de ronde Spier heen, in het onderste van het Ooghol moest komen, om naar te speuren de stof, die den Oogbol omringde. Maar om diergelyk een Operatie niet buiten noodsaakelykheyd te doen, wilde ik my alvorens gerust stellen, of het niet wel eenige flymerige vogt was, die deeze toevallen veroorzaakt had.

Ten dien eynde raadde ik hem 's avonds agt greyn Mercurius dulcis in te neemen, en zig den volgenden dag te purgeeren met een middel gemaakt uit Senebladen, Manna en Jalap, 't welk men, na dat hy weg was, klaar maakte. Op de avond waar op hy dit middel innam, liet ik hem aan de Keel Aderlaten.

Opgemerkt hebbende, dat de Purgatie de Patient verligt had, liet ik hem nog twee dagen met de Kwik en het zelve Geneesmiddel voortgaan, dat hem in weynige dagen genas van een Kwaal, waar van te vreezen was het verlies van het Gesigt, en tefens eene geheele bederving van het Oog.

De derde waarneeming geschiede in een Pachters Vrouw van Damartin, die ik eenigen tyd te Parys behandelt heb, hebbende een versameling van flymerige vogten, die het Vet agter den Oogbol gelegen opblaasde, en denzelve buitenwaarts drukte. Dee-

ze

ze Ziekte was verzeld met ondraagelyke pynen en flaapeloosheyd, en schoon ik die door het gebruik van hulpmiddelen gestilt had, stak egter dit Oog altyd wat meer uit als het ander. Drie Jaaren daar na wierd ik geroepen, om haar te bezoeken te Lagny, alwaar toen haar woonplaats was. Daar was by haar een Geneesheer van Meaux en een Heelmeester van Damartin. De Zieke ondersogt hebbende, vond ik den Oogbol uitermaaten naar buiten uitgeset, en zelfs zyne Vliezen opgezwollen. Het Oog zelfs had reeds een Loot couleur, en daar was bynaar het Koudvuur in. Zy had een kwaadaardige Koorts, met roode vlakken over het geheele Lichaam, en groote pyn in het Hoofd. Ik voorseyde, dat zo men haar den Oogbol niet wegnam, zy in gevaar was om te sterven, en indien men die wegham, dat de Operatie gevolgd zou worden van een ontlasting, die het Hoofd zou verligten. Ik verskeerde, dat tegen de tyd, dat de Wond zou dragen, de Koorts en alle toevallen zouden ophouden. De Genees- en Heelmeester waren van myn gevoelen. Weshalven ik haar de Operatie deed op het zelve ogenblik, het Oog, zo ver als my mogelyk was, uitnemende, digt by de plaats, daar de Gefigt-zenuw zig met den Oogbol vereenigd. Vervolgens leyde ik 'er in 't verbinden een beschermend Oogwater op, gemaakt van het Wit en Dojer van een Ey en Olie van Roozen, leggende op het Oog wat Pluksel in dit middel nat gemaakt.

Tusschen de vierde en vyfde dag na de
Ope-

Operatie hielden de Koorts en alle de toevallen op, en zy wierd omtrent twintig dagen na de Operatie geneezen, door het gebruik van het Water de la Pierre divine, waar meede ik het Oog driemaal daags liet wasschen.

EENENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Operatie van een sonderling Gezwel in het Ooghol.

Ik heb in het Jaar 1718 een Meysje behandelt van Gonesse, twaalf Jaaren oud, met een zeer bysonder Gezwel, waar van hier de waarneeming gezien word.

Dit Gezwel nam zyn begin in het onderste van het Ooghol onder den Oogbol, welks Appel het draayde naar het bovenste van de opperste Oogscheel, en drong de onderste een halve duim en meer naar beneden. Vervolgens strekte het zig uit, een duim breed over de Wang neersakkende.

Ik stelde een dag met de Heer Mery, eerste Chirurgyn van het *Hotel Dieu*, de Heer Carrerre, Heelmeeester van haar Koninklyke Hoogheyd, en anderen.

Ik deed een Insnyding in het Vel en in de ronde Spier, op de manier van een omgekeerde halve Maan, zo lang, als de uitgestrektheyd van het Gezwel dat vereyschte; vervolgens stak ik door het Gezwel met een Priem, om het op te ligten, ik scheide het met een Ciesmesje van de plaatsen, waar
aan

aan het vast zat, te weeten de ronde Spier, het gemeene Vlies van het Oog, en de onderste Oogfcheel. Het Gezwel gefcheyden zyn, fneed ik met een regte Schaar deffelvz Wortel, die hard was gelyk ftyf Leder; waar na ik op deeze Wond een Ettermakend middel leyde, en in de tyd van dertien dagen wierd zy geheel geneezen. Het Oog hernam zyn plaats, de Oogappel bevond zig ook in zyn natuurlyke plaats, en de Zieke zag weder uit dit Oog, gelyk uit het ander.

Het is opmerkelyk, dat dit Gezwel drie holligheden had. Die, welke digft aan het Vel was, bevatte eene etteragtige Stof, redelyk vloeybaar. De tweede was vervult met een dikker, en voor een gedeelte fmeeriger stof. De Stof van de derde was als het wit van een Ey.

Ik begreep, eer ik de Operatie deed, dat 'er twee ongemakken voor te komen waren, die deffelvz goeden uitflag zouden kunnen beletten. Het eèrste was het Vlies, gemeen aan het Oog en de Oogfcheel, door te snyden, want indien dat gebeurt was, zouden de Traanen, die geduurig in het Oog loopen, in de Wond gevallen, en die belet hebben om toe te fluiten,

Het tweede ongemak was de gemeene Canaal, die de Traanen in de Traanfak brengt, door te snyden, om dat die dan, in plaats van hunne loop door den Neus te neemen, dezelve dan door de Wond zouden genomen hebben, en dus deffelvz geneezing in de weg geweest zyn.

T W E E E N T W I N T I G S T E
H O O F D S T U K .

*Van de vleefige Uitwaffen, die op
den Oogbol komen.*

De vleefige uitwaffen, die op den Oogbol komen, zyn meer of minder verheven, naar maate van hunne grootte. Dezelve komen van eenige Steeken of Wonden, die men aan 't Oog gekreegen heeft, alwaar zy dan, door het breeken van eenige Bloedvaten, uit haar zelven voortkomen. Ik heb een Uitwas zo groot als een Ert zien komen door een Hageltje, gekreegen door het affschieten van een Snaphaan, 't welk het Oog getroffen hebbende aan de kant van den kleynen Hoek doorgedaan was tot in den Oogbol, een weinig verder als de plaats, die men gemeenelyk doorsteekt in de Operatie van de Staar of Cataracte. Ik oordeelde, dat de Wond, als die heelde, aan deeze Uitwas tot een band zou verftrekken, en dat die van zelvz zou afvallen; 't welk ook tegen den vyfen dertigften dag zoo gebeurde.

Somtyds komen 'er Uitwaffen op het doorschynende Hoornvlies. Daar zyn Schryvers, die dezelve meenen weg te neemen met Mercurius sublimatus corrosivus; wat my belangt, ik doe 'er die Operatie aan, die ik in de verhandeling van het druyfwyze Ooggezwel (a) zal voorstellen; ik leg 'er ver-

vol-

(a) Staphyloma.

volgens alle morgens wat gestooten Zout op, telkens de grootte van een Ertje, om het zoo geheel te verteeren.

Ik heb aan het Oog van een verminkt Soldaat (a) een vleefige Uitwas gezien, die anderhalve duim lang was. Het nam zyn begin aan dat deel van den Oogbol, daar het vleefige deel van de Neerttrekkende Spier eyndigt. Desselvs grootte was zoo merkelyk, dat het den Oogbol naar om hoog drong, en de onderste Oogscheel, waaraan het vast zat, naar beneden. De drukking van dit Gezwel op het Oog, en de verwyding die het maakte in de Oogscheelen, veroorzaakten hem onverdraagelyke hoofdpijnen met slapeloosheyd.

Na deeze Uitwas, die my zeer hard, en als een Vyggezwel toefcheen, ondersogt te hebben, meende ik die te kunnen wegneemen, maar om ze volkomen te geneezen, oordeelde ik, dat men te gelyk den Oogbol moest wegneemen: 'twelk ik deed in tegenwoordigheyd van de Heer Carrerre, Heelmeeester van haar Koninklyke Hoogheyd, en van de Heer Marcel, ook een Heelmeeester. Ik stak een Naalde in het Gezwel met een draad, die my diende om het zelve opteligten, ik sneed vervolgens zoo naby aan het Oog, als my mogelyk was. Daar kwam een Bloedstorting, die gestuit wierd door een bloedronnend Water, gemaakt uit Cyprisch Kooperrood, in water gesmolten. Twee dagen na de Operatie bragt ik myn Naalde met een Zyde draad
weer

(a) Invalide.

weer in den Oogbol, om de wortel van het Gezwel weg te nemen, die ik 'er de eerste reys niet had kunnen uitligten. Ik fcheydde aanstonds het Gezwel van de onderste Oogfcheel, en vervolgens nam ik het gefamentlyk met den Oogbol weg; daar kwam eene tweede Bloedftorting, maar die zoo hevig niet was; de Zieke wierd verligt, en in korten tyd geneezen, zonder dat 'er, nog flapeloosheyd, nog Hoofdpyn, overbleef.

Ik deed een andere Operatie aan een arme Vrouw van omtrent vier en veertig Jaar, die aan de St. Jacobs Poort woonde. Zy had een kankeragtig Oog, over 't welk ter plaatfe van het doorfchynende Hoornvlies een Fungus kwam, die door zyn opzwellling de Oogleeden belette de zig te fluiten. Ik deed de wegneeming, gelyk de voorgaande, maar zoo dicht als mogelyk was, by de plaats der vereeniging van den Oogbol met de Gezicht-zenuw. Deeze Vrouw wierd in korten tyd geneezen, niet tegenftaande haar ouderdom.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Nagel of Pterygion.

Schoon men door de Nagel of Pterygion verftaat een vleefige of vetagtige Uitwas, die zyn begin neemt aan den grooten Hoek van het Oog tuffchen de twee rokken of

H

vlie-

vliesen van het Bindvlies, die zig somtyds uitstrekt tot aan, ja zelfs over den Oogappel; is het ondertusschen dikwils niet anders, als een versameling van Bloedvaten, die vervult zynde met dik Bloed, een soort van een Vlies uitmaaken. Men moet aanmerken, dat de Nagel niet altyd zyn begin neemt van den grooten Hoek, naardien men die dikwils ziet voortkomen uit de kleine, zo wel als van het bovenste en onderste gedeelte van den Oogbol. Ook gebeurt het somtyds, dat dezelve te gelyk alle de uitwendige en de voorste deelen vanden Oogbol beset.

Als de Nagel in zyn begin is, en 'er een ontsteeking van dat gedeelte van het Oog, 't welk ze beset, word bygevoegt; kan men ze geneezen zonder Operatie, gebruikende middelen, die de Ontsteeking doen ophouden, zoo nogtans dat zy niet al te sterk zyn, gelyk van sommige Schryvers worden voorgesteld. Ik bedien my met vrugt van de Pierre divine, gesmolten in water, of van die van Crollius; indien men het door deeze middelen niet geneest, moet men komen tot de volgende Operatie.

Men laat de Zieke op de grond op een Kussen zitten; de Operateur agter hem gezeeten zynde moet hem tusschen zyne beenen houden, keerende het Hoofd van de Zieke naar zyn linker been, indien het het regter Oog is; in zodanig een plaatsing moet hy op de volgende manier opereeren.

Men laat een kromme Naalde, waar in een Zyde draad steekt, gaan onder de Vaten,

ten, die de Nagel maaken, zoo dat ze die alle omvangt; vervolgens moet men die opligten, en de twee eynden van de Zyde draad met een dubbelde knoop toebinden, vastgemaakt in het midden van het lichaam der Nagel; op dat, als een van de eynden des Nagels zal doorgesneeden zyn, de Zyde draad niet wegraake. Als dan moet men de twee eynden van deese Zyde draad trekken, om de Nagel in deszelfs midden een weynig op te ligten. Dan moet men met een Lancet doorsnyden het Vlies, 't welk de Vaten bedekt, door de geheele langte van de Nagel, van boven en beneden. Vervolgens moet men het eene blad van een lang fyn Schaar-tje steeken tusschen het lichaam van de Nagel en het Bindvlies, en het ander blad boven op de plaats der vereeniging van de Nagel met de Traanknobbel, en alle deeze Vaten met eene snee van de Schaar doorsnyden; vervolgens moet men met de Zyde draad opligten 't geen men gesneeden heeft, en het naar de tegenoverstaande zyde keeren, om met een Lancet te kunnen afsnyden en afscheyden alle de hegtingen, die het met het doorschynende Hoornvlies heeft. Vervolgens zal men de vier eerste dagen het Oog betten met Water en Sp. vitæ; en om de Wond te geneezen, moet men zig bedienen van Pierre divine in water gesmolten.

Zoo de Nagel de geheele omtrek van het Oog beslaat, zal men die in vieren verdeelen, en op een reys niet meer als een vierdepart met de Naalde bevatten, om de goede uitslag niet te verhinderen, en opereeren,

gelyk ik gezegt heb; 't welk men herhaalen moet, tot dat alle de Vaten, die op de uitwendige oppervlakte van het Oog zyn, afgesneden zullen weezen. Het Verband is als vooren.

Zoo het aan het linker Oog is, moet men, als men 'er de Naalde doorgesteeken, en de Nagel gebonden heeft, de Zieke ophigten, en hem op een Stoel zetten, om de Operatie te voleyndigen, die niet zou kunnen geschieden, zoo de Zieke in zyn voorgaande situatie bleef, hebbende de Operateur dat niet in zyn magt, zoo hy niet volkomen regts en links is. Zoo het gebeurt, dat de Nagel gemaakt word door een vetagtig lichaam, moet men de Zyde draad, waar mede men die gebonden heeft, zeer zagtkens trekken, uit vrees dat zy desselvs midden niet wel zou doorscheuren.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van Scheele Oogen.

Daar zyn verscheyde gevoelens onder de Schryvers over de Scheelen. Zommige meenen, dat de oorzaak van deeze wange-
stalte is een gebrek van het doorschynende Hoornvlies, dat te bultig *, of te schuyns geplaatst is. Andere willen, dat het een gebrek van het Cristallyne Vogt is, maar zy be-

* Vouteé.

bedriegen zig beyde, want het komt niet als door een gebrek der Spieren, gelyk ik zal doen zien.

Men noemt zo een Scheel, die zyne Oogen niet gekeert heeft naar de kant van het voorwerp, dat hy gadeslaat. De Menschen, die dit gebrek hebben, zien nu scheel met het eene Oog, en dan met het ander; somtyds schynt het, dat beyde de Oogen te gelyk scheel zien. Daar zyn 'er, die niet als zeer weynig scheel zien, als zy digt by het voorwerp zyn, dat zy beschouwen, en wat meer, als zy daar ver van af zyn. Andere zien scheel met het eene Oog digt by het voorwerp, en met het andere op een verder afstand. Als men het Oog fluit, dat niet scheel ziet, herstelt zig het scheele, en als men de Oogscheel opent, vind men dat scheel, 't welk van te vooren regt zag.

Alle deeze verscheyde proeven omtrent scheele Oogen, doen genoeg zien, dat 'er zekere onovereenstemming * van beweging in een der regte Spieren van het Oog is, en dat desselvs oorzaak daar van daan komt, dat de diergelyke Geesten niet gelykelyk in die alle vloejen: 't geen ik hier van zegge, betreft de scheelheyd in de Kinderen. Daar en boven, kan deeze Ziekte nog komen in allerley ouderdom; maar in dit geval komt het gebrek gemeenelyk van een verflapping der regte Spieren van de Oogen. De Menschen, die deeze Ziekte hebben, zien twee of drie, en somtyds meer voorwerpen, daar zy 'er egter niet meer als een gade slaan;

H 3

men

* Discordance.

men noemt dit gemeenelyk dubbeld zien, 't welk komt, om dat de twee Oogappels niet in een evenwydige lyn staan, waar door het gebeurt, dat de Lichtstraalen, die van een voorwerp worden weerom gekaatst, in het eene Oog op de eene, en in het ander op de andere Vefel vallen, die geen gemeenschap heeft met dat punt, waar van de eerste zyn begin neemt; zoo dat als de indrukking, die het licht doet op beyde de Oogen, valt op verscheyde Vefels, die niet van het zelve punt haar oorsprong neemen, 'er een dubbele of driedubbele aandoening uit spruit op dat deel, 't welk de gemeene Gevoelplaats * genoemd word, 't welk verscheydentheyd van voorwerpen doet zien.

Om dit des te beter te verklaaren, moet men weten, dat het Gesigt geschied door zenuwagtige Vefels, die alle rontom de inwendige holligheyd van beyde de Oogbollen verspreyd worden, en die gemeenschap hebben met een zelve beginsel in de Hersenen, waar uit zy haar oorsprong hebben. De Vefels, die aan de zyde van den grooten hoek van een der Oogen zyn, hebben gemeenschap met die, die aan de kant van den grooten hoek zyn in het andere. Als die gelykelyk aangedaan worden door het licht, van een voorwerp weerom gekaatst, komt 'er niet als een en dezelve aandoening in haar beginsel, en 't komt daar van daan, dat men niet meer als een voorwerp ziet, maar naardien de Oogappel van een scheel Oog niet in een evenwydige lyn is met de

an-

* Sens commun.

andere, zo gebeurt het daar door, gelyk ik gezegt heb, dat sommige Vefels geroert worden door het licht in een van beyde de Oogen, terwyl het zelve in het andere Oog die aanraakt, die geen gemeenschap hebben met de eerfte, 't welk een ongefchiktheyd in 't Gefigt veroorzaakt. Om daar de proef van te neemen, heeft men niet te doen, als zyn vinger op eene der Oogleden te leggen; invoegen men daar door den Oogbol wat lager als de andere doet zakken, want de Oogappels dan niet in een evenwydige lyn zynde, of niet van gelyke hoogte, zoo ziet men dubbeld om de reden, die ik gezegt heb.

Het geheele verfchil, dat 'er is tuffchen Menfchen, die fcheel zien van hunne kindsheyd af, en tuffchen die geene, wien dit gebrek in een bejaarder ouderdom overkomt, beftaat daar in, dat de eerfte niet dubbeld zien, gelyk de laafte. In de eerfte draayt het fcheele Oog zig gelykelyk aan alle kanten, als zy het Oog, dat gezond is, toefluiten; terwyl in de laafte, als zy hun gezond Oog fluiten, het andere zig niet beweegen kan naar die kant, die tegen de zyde overftaat, naar welke de Oogappel gedraayt is. Hier uit ziet men, dat de oorzaak van dit gebrek in de Kinderen komt van de Geesten, die niet gelykelyk in de Spieren der Oogen, 't zy de Nahaalende, 't zy de Afkeerende, gevoert worden, 't welk den Oogbol naar eene kant doet draajen: terwyl in bejaarde Menfchen een der Spieren met verflapping aangedaan zynde, het Oog als onbeweeglyk naar de eene kant blyft, door de famentrek-

king van de tegenoverstaande Spier, en niet geleyd kan worden naar die zyde, die tegen de verslapte overstaat.

Na dus te hebben doen kennen het onderscheyd dezer Ziekte komende in de kindsheid, of die in een bejaarde ouderdom komt, moet ik spreken van de middelen, die daar voor dienstig zyn. Ik zal beginnen met die der Kinderen, welker geneezing bestaat in de herstelling van de gewoone loop der Geesten in de Spieren; men kan daar in wel slaagen, als men op de volgende wyze te werk gaat.

Men laat het Kind zitten regt over een Spiegel, en in die gestalte doet men hem zyn Gesigt regt op die Spiegel zetten; zoo dat elk Oog juistelyk gade slaat den Oogappel van dat, 't welk in de Spiegel daar regt tegen over staat; als men hem deeze oefening een kwartier 's morgens, en even lang 's avonds laat doen, herstelt zig het Gesigt eyndelyk. Daar en boven, zou men hem fyn Schrift kunnen laten leezen, of aan fyne werken laten arbeyden, die veel oplettentheid vereysschen.

Men moet opmerken, als de Kinderen eenig voorwerp beschouwen, dat zy het zelve niet op de syde zetten; weshalven men hen, zo lang als de werktuigen nog teer zyn, wennen moet om regt uit te zien, gelyk alle Menschen doen, die niet scheel zien. Ten tyde van deeze oefeningen, moet men op de Oogen leggen geestlyke middelen, om in de zenuwagtige Vessels weder te brengen de nodige geesten, om de Spier, die verslapte

is.

is, te doen beweegen. Men bedient zig met een goeden uitflag van Eau de la Reine, de Balsen van Fioraventi, en diergelyke dingen, waar meede men driemaal daags het Voorhoofd, de slaap, en boven de Oogleden moet vryven.

Ten opzigt van de Brillen, die van een oud gebruik zyn, als men die de Kinderen opzet, gebeurt het gemeenelyk, dat zy niet als door een der Brilglaazen zien, terwyl het ander Oog scheel blyft; waarom ik uitgevonden heb een soort van een Masker Neus, die een gedeelte moet bedekken van het scheele Oog, of van beyde, als zy beyde scheel zien. Het zelve moet niet verder over de Oogen uitgestrekt worden als tot de Oogappel, zoo dat het dezelve geheel onbedekt laat. Men is ook somtyds genoodsaakt het Oog, 't welk niet scheel ziet, geheel te bedekken, op dat het scheele zig herstelle, en dat de werking, die het nu geheel alleen doet, het zelve gewenne om regt te zien.

Wat bejaarder Menschen belangt, deeze Ziekte kan gekomen zyn door koude op het Oog en op het hoofd gevat te hebben, of door een uitstorting van Vogten, die zig op de Spieren van het Oog neersletten. Somtyds veroorzaakt een Zinking op deeze deelen het zelve uitwerksel.

Men geneest deeze Ziekte door Aderlatingen, Purgeermiddelen, en somtyds ook Braakmiddelen; men houdt tegen het Oog de waasem van Koffy 's morgens en 's avonds, en ook van Brandewyn; men laat de Zieke drinken het afkooksel van Oogentroost en

Sassafras. Alle de Geneesmiddelen, die voor de verslapping dienstig zyn, komen ook hier te pas, en zodanige zyn de warme Minerale Wateren &c.

Deeze Ziekte heeft somtyds tot oorzaak eene hette der Ingewanden, of dampen, die naar het hoofd gedreeven worden; dan is men genoodzaakt op de Voet ader te laten, verfrissende dranken te laten drinken, en huysbaden te doen gebruiken, en somtyds ook verkoelende Minerale Wateren; waar in men zig altyd gedragen moet aan 't gevoelen der Geneesheeren.

Eynde van het eerste Deel.

N I E U W E
VERHANDELING
V A N D E
Z I E K T E N S
D E R
O O G E N.
T W E E D E D E E L

V A N D E
Z I E K T E N S
DIE DEN OOGBOL AANTASTEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

*Van de onnatuurlyke grootte van den,
Oogbol.*

IK heb in het eerste Deel van de Ziektens gehandelt, die het Oog buiten het Ooghol deden wyken, zonder dat de Oogbol groo-ter wierd. Nu zal ik spreken van die, welke de deelen, waar uit dezelve is samen gestelt,

stelt, aantasten, beginnende met zyn onnatuurlyke grootte.

Ik heb twee soorten van Ziektens, die den Oogbol grooter doen worden, opgemerkt. De eerste is, als 'er in den Oogbol een zeer groote overvloed van waterig Vogt gevonden word, die men kan aanmerken als een Waterfugt van den Oogbol. De tweede, als zyne Vliesen buiten gewoon dik en als vleesagtig worden, en vervolgens kankeragtig; zo dat het door zyne grootte binnen het Ooghol niet bevat kunnende worden, daar uit naar buiten uitpuylt. Ik neem niet voor hier te spreken van Oogen, die van natuure groot zyn, maar van zulke, aan welke deeze grootte toevallig is.

Ten aanzien van de eerste oorzaak, die gelegentheyd geeft tot de vermeerdering der grootte van den Oogbol, is het gemakkelyk te zien, dat indien de Canaaltjes, welke dienen om het wateragtig Vogt weder weg te voeren, of indien de openingetjes, waar door dezelve wegraakt, verstopt worden, terwyl de geene, die het zelve aanbrengen, in haar natuurlyke staat blyven; het is, zeg ik, gemakkelyk te zien, dat als dan de vermeerdering van deeze Vogt noodsaakelyk die van den Oogbol moet veroorsaaken.

Schoon men door ontleedkundige proeven verzekert zy van de geduurige aanbrenging van het wateragtig Vogt, de dagelykche kunstoeffening laat ons daar omtrent geen twyffel over, naardien, wanneer men genoodsaakt is eene insnyding in het doorschynende Hoornvlies te doen, om 'er Etter uit

te haalen , of dat eenige Cataracte in de voorste Kamer geplaatst is , 'er te gelyk veel van het waterige Vogt uitloopt , die in een ogenblik het Oog doet invallen , en de dag daar aan vind men het weder vol , gelyk van te vooren ; 't welk niet geschieden kan als door een geduurige en spoedige aanbrenging van dit Vogt.

Wat de tweede oorzaak belangt , die den Oogbol groot doet worden , men weet , dat de Vliesen , die dezelve famen stellen , voorzien zyn met een oneyndig getal kleyne slagaderlyke Vaatjes , die dezelve geduurig bloed tot de voeding aanbrengen , en Adertjes , die het overige bloed te rug brengen ; zoo dat , als het bloed al te grof is , om te komen in de Vaatjes , die het te rug moeten brengen , het zelve in deeze Vliesen stil staat , daar dik word , en dezelve als vleefig maakt.

Indien de stilstand van zwaarder bloed toebrengt tot desselvs verdikking , zoo heeft de geduurige afscheyding van het wateragtig Vogt , nodig tot voeding der doorschynende lichamen van het Oog , daar geen minder deel van , om dat het bloed , beroofd zynde van deeze vloeybaare deelen , veel taajer word , en gevolgelyk geschikt , om de uitwerking , waar van ik spreek , voort te brengen.

Indien het wateragtig Vogt de oorzaak van deeze Ziekte is , ziet men de Oogen buiten het Ooghol uitspringen ; zoo dat zy naauwlyks door de Oogleden kunnen bedekt worden.

den. Gemeenelyk worden de twee Oogen te gelyk aangetast.

Als de vliessen van den Oogbol vleesagtig worden, word 'er gemeenelyk niet meer als een Oog aangetast. Men gevoelt pyn met zwaarte in dat Oog, 't welk allengskens grooter word, en somtyds komt het zover, dat het een grootte krygt, de natuurlyke grootte drie of viermaal overtreffende.

Deeze Ziekte verschilt van dat soort van ontsteeking, 't welk *Chemosis* * genoemd word, waar in een uitstorting van bloed geschied tusschen de vliessen van den Oogbol, die in Etter verandert, gelyk wy in 't vervolg zeggen zullen; terwyl in deeze het dikke bloed geensins word uitgestort, maar infakt in de Vliessen, en zeer zelden aan 't zweeren raakt. In de *Chemosis* is 'er in het begin eene hevige ontsteeking met een scherpe pyn; terwyl in die Ziekte, waar van wy spreken, de ontsteeking in 't begin maar matig is, even zoo vermeerdert de pyn niet, als naar maate het kwaad meer voortgang neemt.

De onnatuurlyke grootte van den Oogbol, die tot oorzaak heeft de stilstand van het wateragtig Vogt, is geensins gevaarlyk, al-

* Ik kan geen woord in onze Taal vinden, 't welk het uitdrukt, 't geen het woord *Chemosis* te kennen geeft. De Oude hebben 'er door verstaan die ontsteeking des Oogs, waar van niet alleen de Oogbol, maar zelfs de Oogleden wierden aangetast, zoo dat de Oogappel, door het opzwellen der Vliessen rontom, als in een hol gezonken lag.

alleen is zy voor de Oogen en het Gezigt ongemakkelyk, maar die veroorzaakt word door een verdikking der Vliesen, is zeer gevaarlyk; want niet alleen doet zy het Gefigt verliezen, maar ook zeer dikwils het leven; om dat deeze Ziekte als een Kanker aan de Vliesen van het Oog is, die, schoon zy zig somtyds zoo niet ontdekt als in andere deelen des lichaams, egter niet nalaat in't vervolg zeer hevige pynen met Koorts te verwekken, die eyndelyk de Zieken doen sterven.

De Geneezing van deeze twee Ziektens moet verscheyden zyn naar de verscheyde oorzaaken die haar voortbrengen. Zoo die komt van het wateragtig Vogt, komen die Hulpmiddelen te pas, die het water beroeren *, en de verstopte Canaaltjes openen; zoo dat de Purgeermiddelen, verdunnende, en zweetverwekkende afkookfels hier van nut zyn.

Zoo in tegendeel de Vliesen van den Oogbol vleesagtig geworden zyn, moet men aanstonds een naaugezette levenswys onderhouden, gelyk in de Kanker, strekkende om het bloed te verzagten, te bevogtigen, en te verdunnen; waar toe men neemen moet Soppen gemaakt van Kreeften, wilde Cichorey, Kervel, en andere planten van dezelfde natuur. Men moet den Zieke Aderlaten en purgeeren, en hem huisbaden laten gebruiken.

Men moet op het Oog pynstillende en losmakende hulpmiddelen leggen, even gelyk die,

* Lymphc.

die , waar van ik gesproken heb in het Hoofdstuk van de Kanker der Oogſcheelen , waar naar ik den Leezer wyze.

Het gebeurt ſomtyds , dat de grootte van den Oogbol zoo ongemakkelyk word , dat men genoodſaakt is die uit te neemen. Dan moet men de Operatie doen zoo diep en naby de Gezigt-zenuw , als het mogelyk is. Het gebeurt zelfs dikwils , dat men den Oogbol uitnemende , 'er weder vleesch uitgroeeyt , dat aanſtonds de gedaante van den Oogbol aanneemt , en vervolgens in grootte aanwaſt , en een Fungus veroorzaakt , die buiten het Ooghol uitſteekt , en den Zieke aan de noodzaakelykheyd onderwerpt , om voor de tweede reys dezelve Operatie te ondergaan. Ik bedien my in diergelyk geval met een goeden uitſlag van het Water , waar van ik gesproken heb in het Hoofdstuk van de Kanker , 't welk deeze wederinſtorting belet.

T W E E D E H O O F D S T U K .

Van de Ziektens , die volgen op Slaagen , die het Oog ontfangen heeft.

De Slaagen , van het Oog ontfangen , zyn meer of min hevig ; weshalven de toevallen , die daar op volgen , verſcheyden zyn. Handelende van de ſtaaren , zal ik ſpreken van die , die door Slaagen komen ,

men, als mede van de Druyfgezwellen, die door dezelve oorzaak worden te weeg gebragt. Ik heb geen oogmerk, als om hier te handelen van de verwarring der Vogten in het Oog, als het zelve geraakt is door een hevige slag, die niet open gemaakt is, gelyk ook van de wederslag, die op de Gefigt-zenuw gemaakt word. Sommige Bloedvaten door de hevigheyd der slag gebroken wordende, veroorzaaken een uitstorting van bloed op de voornaame deelen van het Gefigt, waar uit een merkelyke vermindering desselvs voortspruit.

Als de slag een blaauwe Bloedvlak * veroorzaakt heeft, en eene verwarring in de vogten van het Oog. door het breeken van een Bloedvat in het Druivevlies, kan men, als men door de opening des Oogappels ziet, geene der Vogten, die geheel en al zig met bloed vermengt vertoonen, onderscheyden; weshalven men deeze Ziekte noemt een verwarring der vogten van het Oog.

Om dezelve te hulp te komen, moet men aanstonds den Zieke eenige reysen Aderlaten, om de Vaten leeg te maaken, en te beletten, dat 'er geen nieuw bloed word uitgestort. Men tapt een Duif wat bloed af onder de Vleugel, en laat daar van eenige druppelen 'savonds en 'smorgens in het Oog loopen, en legt 'er boven op een Compres, nat gemaakt in een mengsel van twee Lepels Wyn, waar in men vier druppels van de Balssem van de Commandeur gedaan heeft.

I

Elke

* Ecchymose.

Elke reys dat men den Zieke verbind , wascht men het Oog altoorens met een mengfel van een Lepel vol Wondwater , en ses Lepels gemeen laauw water. Door dit middel herstelt men het Gefigt , door het uitgestorte bloed te doen verdwynen , mits dat de grond van het Oog niet beschadigt is.

Als een hevige slag het lichaam van het Oog zelfs geraakt heeft , indien 'er niets van binnen zig vertoont , en dat de Zieken de helderheyd van het ligt alleen roodcouleurig zien , zonder de voorwerpen te onderscheyden , moet men denken , dat 'er een bloedvat in de grond van het Oog gebroken is , 't welk deeze toevallen veroorzaakt. In dit geval moet men zyn best doen om ook dit bloed te doen verdwynen , door het in 't werk stellen van die zaaken , hier boven opgenoemt. Als het uitgestorte bloed begint te verdwynen , zien de Zieken alles blaauw , en vervolgens zien zy de voorwerpen in hunne natuurlyke staat. Als men merkt , dat het bloed verdweenen is , is het niet meer nodig eenige andere hulpmiddelen te gebruiken , als zulke , die de natuurlyke staat der deelen , welke door de Slag geleeiden hebben , versterken en herstellen , 't welk men doen zal door het gebruik van gedestilleerd Campher water , leggende dat drie of viermaal daags op het Oog.

Somtyds verplaatst de slag het Cristallyne Vogt uit zyn Kas , waar door het gebeurt , dat de Zieken de voorwerpen zien in beweging , of op eenige andere ongeregelde manier.

nier. Maar welke middelen men ook in 't werk stelt, het is onmogelyk, om dit deel in zyn natuurlyke plaats te herstellen.

DERDE HOOFDSTUK.

Van de Oogontsteeking in het algemeen.

De Oogontsteeking is een ontsteeking of roodheyd aan het Bindvlies; somtyds verzelt met een brandende hitte en traaning; somtyds zonder 'teen of 't ander. Het gebeurt ook, dat deeze Ontsteeking zig uitstrekt over alle de deelen van den Oogbol, en die dezelve omringen.

Deeze Ziekte is de gemeenste van alle, waar meede de Oogen aangetast worden, naardien zy bynaar alle de andere Ziektens verzelt, waar aan zy onderhevig zyn.

Daar zyn verscheyde soorten van Oogontsteekingen, sommige zyn zonder gevaar en kunnen gemakkelyk geneezen worden, andere in tegendeel zyn gevaarlyk, en zeer moejelyk om te geneezen; waarom ik voorneem in dit Hoofdstuk te spreken van alle de verscheyde soorten der Oogontsteekingen, en derzelver oorzaak te doen kennen, op dat men zig een regt denkbeeld van de natuur dezer Ziekte zou kunnen maaken, als zy begint voor den dag te komen.

Ten opsigte van de oorzaaken der Oogontsteekingen, dezelve zyn of in of uitwendige;
I 2 het

het bloed is de bron van alle Oogontsteekingen, die van een inwendige oorzaak komen, 't zy het misdoet door zyn veelheyd, 't zy het verkreegen heeft eenige kwaade hoedanigheyd van dikte, scherpheyd, of uitzetting; inderdaad, indien het bloed misdoet door zyn veelheyd, zal het in al te grooten overvloed gedreeven worden in de kleyne Vaatjes, die het Oog doorloopen, waar uit een Oogontsteeking volgen zal.

Zoo het bloed te dik is, is het zeker, dat desselvs al te dikke deeltjes, geduurig gevoert in de zeer fyne vaatjes van het Oog, daar een verstopping zullen veroorzaaken, waar uit een Ontsteeking zal spruiten by gebrek van een vrye circulatie, het bloed al te scherp zynde, zal de wateragtigheyd, die de Traanklier geduurig verschaft, zig van dezelve natuur bevindende, niet nalaaten het Bindvlies te prikkelen, naardien het het zelve geduurig bevogtigt, waar op dan een Oogontsteeking zal volgen.

Eyndelyk, indien het Bloed al te veel uitgezet is, zoo zal deeze uitzetting, ook komende in de teere en fyne vaten van het Oog, dezelve Ziekte veroorzaaken.

Ten opfigt van de uitwendige oorzaaken, is het gemakkelyk te zien, dat alles, 't welk in staat is het Bindvlies, en het Vlies, 't welk dat bedekt, merkelyk te prikkelen, of wel eenige scheyding in de Vaatjes dezer deelen te veroorzaaken, noodzaakelyk een Oogontsteeking moet te weeg brengen, gelyk wy zeggen zullen spreekende van de verscheide soorten van Oogontsteeking.

Wat

Wat de tekenen belangt, daar zullen wy van ſpreken, als wy van elke Oogontſteeking in 't byzonder handelen. Deeze Ziekte is ſomtyds moejelyk om de toevallen, die 'er op volgen. Dikwils word zy nog meer aangezet door de hulpmiddelen, die de Zieken gebruiken, zoo ras als zy daar van aangetaſt worden, en die niet te pas komen; of wel de hevigheyd van deeze Kwaal is zoo ſpoedig, dat het moejelyk is het uitwerkſel daar van opteſchorten, en te beletten, dat het Geſigt niet verlooren gaa, gelyk wy in deeze verhandeling nog zullen zien.

VIERDE HOOFDSTUK.

Verdeeling der Oogontſteeking.

Men verdeelt gemeenelyk de Oogontſteeking in een drooge en vogtige, maar men kan daar ook nog andere byvoegen, wegens de verſchillen die ik opgemerkt heb, gelyk in 't vervolg blyken zal.

EERSTE ARTIKEL.

Van de drooge Oogontſteeking.

De eerſte ſoort van Oogontſteeking, die men drooge noemt, is die, welke eene roodheyd verwekt in het Oog zonder traaning,

ning, nog etterige stof. In deeze Ziekte is 'er nog opblaafing aan de Oogfcheel, nog pyn in het Oog, nog in het Hoofd; zy word veroorzaakt door dik bloed, 't welk ftilstaat in zommige vaten van het Bindvlies, en niet in alle; want in deeze Ziekte is 'er een gedeelte van het Oog rood, en een gedeelte niet.

T W E E D E A R T I K E L.

Van de vogtige Oogontfteeking.

De tweede foort van Oogontfteeking, vogtige genaamd, word veroorzaakt door een overvloed van traanige vogt, welke geduurig over den Oogbol gaande, die prikkelt door zyn fcherpheyd, en zoo wel ontfteekt, als het inwendige gedeelte der Oogleden, die daar van opgeblaazen worden. Zy verzeert zelfs vry dikwils het doorschynende Hoornvlies. Deeze Ziekte is verzelt met pynen in het Oog en fchooten; zo dat de Zieken den dag niet zien kunnen, nog het licht verdraagen, zonder zeer gevoelige pynen. De Kinderen zoo wel als oude Luyden zyn zeer onderworpen aan deeze Oogontfteeking, in welken dezelve hardnekkig word wegens de natuurlyke vogtigheyd hunner gefteltenis. In het beloop dezer Ziekte, hebben de Kinderen zelfs niet alleen de Neusgaten en de Lippen opgeblaafen, maar ook bedekt met puyften en vlakken, zoo wel als de andere deelen van het Gefigt.

DERDE ARTIKEL.

*Van de Oogontsteeking, die na een
Zinking volgt.*

Daar is een derde soort van Oogontsteeking, die eene jeuking in het Oog veroorzaakt, met eene zypering van een dikke en slymerige vogt, die de Oogleden by nacht aan malkander kleeft. Deeze Oogontsteeking is zeer dikwils een gevolg van een Zinking op de Hersens. Zy is de gemakkelykste van allen om te geneezen.

VIERDE ARTIKEL.

*Van de Oogontsteeking met een
drooge Dragt.*

Daar komt ook voor een vierde soort van Oogontsteeking, die naar den aard van een drooge zweemt, waar in het Bindvlies rood is, en de Oogleden zyn vol van een drooge Dragt, op de manier van semelagtig meel. Een gedeelte van deeze Dragt verspreyd zig over den Oogbol, zoo dat de Zieke vuiligheyd schynt te zien, 't welk hem zeer lastig valt, en het Bindvlies doet rood worden.

V Y F D E A R T I K E L.

*Van de Oogontsteeking, die den
Oogbol bezet aan de kant
der Hoeken.*

De vyfde soort van Oogontsteeking is, als de Oogen van de Zieke niet rood zyn als aan de kant der Hoeken, en geenfins aan het bovenste of onderste gedeelte van den Oogbol. Als het Traanknobbeltje ontstee-ken is, dan zwellen de Vaten, die daar onder doorgaan, tot aan het doorschynende Hoornvlies; deeze Ziekte is onderhevig aan de verandering in een andere, Nagel genoemd, waar van ik reeds gesproken heb.

S E S D E A R T I K E L.

*Van de Oogontsteeking met Pui-
sten op den Oogbol.*

Daar is een sesde soort van Oogontsteeking, waar in het Oog als kleyne bundeltjes heeft van opgezwollen Aderen, die uit de inwendige oppervlakte der Oogleden voortkomen, en zig uitstrekken tot aan het Bindvlies en doorschynend Hoornvlies, alwaar een Puistje gezien word van de grootte van een Ertje. Somtyds breyd zig de rood-
heyd

heyd uit over het Hoornvlies, alwaar dan aan desselvs uiteynde een witagtige Etter gezien word. Men begrypt wel, dat door de uiteyndens van deeze Vaten die stof word uitgestort, die de Puistjes veroorzaakt. Men kan deeze Ziekte niet geneezen, ten zy het Puistje doorboort is, of dat het geen daar in bevat word door bekwaame middelen verdreven word.

SEVEND E ARTIKEL.

*Van de Oogontsteeking met kleyne
Ettergezwelletjes op het Hoorn
en Bindvlies.*

De sevende soort van Oogontsteeking is, als het geheele Bindvlies rood is, met kleyne Ettergezwelletjes, die geplaatst zyn, ten deele op het doorichynende Hoornvlies, en ten deele op het Bindvlies. Somtyds zyn 'er vyf of ses rontom het Oog, dan zyn zy eens zoo groot als een speldeknop, en dan als een Ertje.

ACHTSTE ARTIKEL.

Van de Roofige Oogontsteeking.

De agtste soort van Oogontsteeking is die, die van de Roos komt, die het Bindvlies doet rood worden, de Oogleden opblaast,

en veroorzaakt pynen met ondragelyke hette in de Oogen en in het Hoofd. Daar komen Korsten en Schurft aan de naby gelegen deelen van het Oog, gelyk aan het Voorhoofd, de Slaap, en de Neus, die afgevallen zynde altyd tekenen nalaten, gelyk aan die, die na de Kinderpokjes overblyven.

NEGENDE ARTIKEL.

*Van de allerhevigste Oogontsteeking
Chemosis genaamt.*

Men vind een negende soort van Oogontsteeking, waar in het gehele Bindvlies zoo merkelyk opgeblaazen word, dat het zelve wel een Vinger breed dik word, 't geen het doorschynende Hoornvlies als ingezonken doet schynen. Deeze Ontsteeking is verzelt met zeer groote pynen in het Hoofd en het Oog, met zwaarte boven het Ooghol, Slaapeloosheyd, Koorts, Kloppingen &c. In deeze Oogontsteeking gebeurt het dikwils, dat het geheele doorschynende Hoornvlies door zweering afvalt, 't geen de voorste Kamer van het Oog bedervt. Het Lidteken, 't welk op dit toeval volgt, belet, dat het Cristallyne en Glasagtige Vogt niet wegvloejen, en bygevolg dat de Oogbol niet geheel en al bedorven word. Somtyds gebeurt het een en het ander.

Deeze soort van Oogontsteeking is dikwils een gevolg van een Slag aan, of om-

omtrent het Oog ontfangen; anders gebeurt het ook wel, zonder dat eenige uitwendige oorzaak deeze Ziekte is voorgegaan; eyndelyk kan dezelve veroorzaakt worden door de neerfetting van de fcheydende ftof *, aan het eynde van een kwaadaardige of andere Koorts.

Ik heb een Juffrouw gezien, aan welke de vermoeytheyd van een reys, die zy genoodfaakt was geweest te paard door den regen te doen, een Pleurisziekte veroorzaakt had. De Geneesmeesters ten platten Lande haar niet hebbende doen Aderlaaten, kwam haar een Oogontfteeking over van dezelve aard, als waar van ik fpraak, die de Pleurisziekte deed ophouden; maar de Koorts geduurig blyvende met de Ontfteeking aan het Oog, veranderde dezelve wel haast in een Ettergezwel. Het ander Oog wierd op den twintigften dag met dezelve toevallen, en met even veel hevigheyd aangetast.

Toen de Zieke in ftaat wierd om vervoerd te worden, kwam zy te Parys om met my raad te pleegen. Onderzoekende haare Oogen, vond ik het eerfte, waar van ik fpraak, geheel en al verlooren, en 't andere bedekt met een Lidteken, 't welk door 't gebruik der hulpmiddelen, die ik haar deed neemen, zo ver geneezen is, dat zy genoeg zien kan om alleen te gaan. Men zal deeze middelen vinden in het Hoofdstuk van de Lidtekens of Schellen, die na de Ettergezwellen overblyven.

TIEN-

* Depot Critique.

T I E N D E A R T I K E L.

*Van de Oogontsteeking met een
Venus Kwaal.*

De tiende soort van een Oogontsteeking heeft bynaar dezelve verschynselen als de voorgaande, uitgezondert dat het Bindvlies opgeblaasen, hard, en vleesagtig zig vertoont. Zy begint aanstonds met een overvloed van witagtige stof, naar het geele trekkende, die geduurig over het Oog druipt. Deeze Ziekte is vry zeldsaam, en desselvs beginsel is een Venus Ziekte. Ik heb veele Menschen gezien, die daar van aangetast waaren; in de meesten, openbaarde zig deeze Ziekte twee dagen na dat de druiping in de Venus Ziekte begonnen was. De stof ten deele opgehouden hebbende door de gewoone weegen te loopen, veroorzaakte eene verplaatting of overbrenging naar het Oog, waar door een diergelyke stof syperde, die het Linnen een couleur gaf, op dezelve wys als die, die door de gewoone wegen loopt.

E L F D E A R T I K E L.

*Van de Oogontsteeking in de
Choroides.*

Daar is een elfde soort van Oogontsteeking, waar in de inwendige deelen van den

den Oogbol ontfteeken zyn; te weeten de *Choroides* benevens het Druivevlies.

In deeze Ziekte is het Bindvlies niet als maar effen ontfteeken. Daar is by eene traaning, en moeyte om het licht te verdraagen, verzelt met hevige pynen omtrent de Kruin van het Hoofd en de flaap, en de Oogappel word vernauwt gevonden.

T W A A L F D E A R T I K E L.

*Van de Oogontfteeking veroorzaakt door
Vuyligheden en Strontjes aan
de Oogen.*

De twaalfde foort van Oogontfteeking word veroorzaakt door Vuyligheden en Strontjes aan de Oogen, en andere diergelyke dingen, die in het Oog komen, en een Oogontfteeking veroorzaaken meer of min merkelyk, naar derzelver grootte en oneffenheden. Zy worden vastgehegt aan het wit van het Oog, of aan het doorschynende Hoornvlies, of van binnen aan de Oogleden.

D E R T I E N D E A R T I K E L.

*Van de Oogontfteeking door Slaagen
aan het Oog ontfangen.*

De dertiende foort van Oogontfteeking word veroorzaakt door eenige slag. De-
zelve

zelve is verscheyden naar de hevigheyd van de slag, en de figuur van dat geene, 't welk het Oog geraakt heeft. Dit is te vooren reeds ontvouwt, toen ik sprak van de toevallen, welke volgen op de slagen, die het Oog ontfangen heeft.

VEERTIENDE ARTIKEL.

Van de Oogontsteeking door het breeken der Vaten, die over het Bindvlies heen loopen.

De veertiende soort van Oogontsteeking is die, waar in het Oog zeer rood word, zonder dat nogtans de Zieke eenige pyn gevoelt, nog moeyte heeft om het licht te verdragen; zy word veroorzaakt door een bloedvat van het Bindvlies, 't welk door zyne opening een uitstorting van bloed maakt tusschen de schellen van dit Vlies.

VYFDE HOOFDSTUK.

Van de voortekenen der Oogontsteekingen.

Schoon wy in het algemeen gezegt hebben, dat de voortekenen der Oogontsteeking altyd gevaar voorspellen, met opzigt op de haggelyke toevallen, die haar verzellen, zo zyn 'er ondertusschen verscheyde soor-

soorten van Oogontsteeking, welke gevolgen niet even gevaarlyk zyn. Wy gaan nu voort, om van die te spreken, die het meest te vreezen zyn, en wy zullen vervolgens een woord zeggen van die Oogontsteeking, die gemeenlyk zulke zwaare toevallen niet na zig sleepen.

De vogtige Oogontsteeking is gevaarlyk, zoo door zyn duurzaamheyd, als de menigvuldige wederkomingen van desselvs aanvallen, en de scherpheyd van de Vogt, die het doorschynende Hoornvlies verteert en verzweert, en een gedeelte van het Gesigt doet verlooren gaan door de Lidteekenen, die op de verzweeringen volgen.

De Roofige Oogontsteeking is gevaarlyk, wegens de hevigheyd der pynen, waar mede dezelve verzelt is, en om dat het Gesigt daar merkelyk van beschadigt blyft.

De Oogontsteeking, *Chemosis* genaamt, is zeer hachelyk om de pynen, die 'er op volgen, en om dat zy dikwils het verlies van het Gesigt veroorzaakt.

De Oogontsteeking van een Venusziekte is even gevaarlyk als de *Chemosis*.

De Oogontsteeking, die gevolgd word van een Ontsteeking van de *Choroides* en het Druivevlies, is zeer gevaarlyk, naardien zy dikwils het verlies van het Gesigt, of wel eenige vliefige Staar veroorzaakt.

De Oogontsteeking, veroorzaakt door slaagen aan het Oog ontfangen, is meer of minder gevaarlyk, naar dat de deelen zyn van het Oog, die daar van geraakt zyn.

De Oogontsteeking, die volgt op Slaagen

gen des Hoofts , waar in de Hersenvliesen aangedaan zyn , is een voorteken des doods.

Als in het begin van de Kinderpokjes , de Oogen als vervuld zyn met bloed , uitgestort buiten zyne Vaten , is het ook een doodelyk teken , naardien het de overbrenging van het bloed tot het Hoofd aanwyft.

Ten opzigt van de andere soorten , waar van wy een beschryving gegeven hebben , kan men in 't algemeen zeggen , dat dezelve niet gevaarlyk zyn , als gemeenlyk niet verzelt zynde met eenig moejelyk toeval.

De Buikloop , die op de Oogontsteeking volgt , geneest dezelve volgens Hippocrates.

S E S D E H O O F D S T U K .

Van de geneefing der Oogontsteekingen.

De beschryving , die ik gedaan heb van de verscheide soorten van Oogontsteekingen , vertoont , dat de gemeene verdeeling in een drooge en een vogtige niet genoegsaam is , om gepaste hulpmiddelen voor alle deeze soorten te verkiesen. Ook heeft men dikwils gezien , dat het gebruik van Geneesmiddelen zonder onderscheyd het kwaad veel eer vermeerdert , als het zelve geneezen heeft ; weshalven ik dagt , dat het gemeen meer voldaan zou weezen met een wydlooperiger verhandeling , om het eene Geneesmiddel niet in plaats van het ander te nemen ;

men; want dikwils maakt een goed hulpmiddel, dog kwalyk gebruikt, de Oogontsteeking ongeneeslyk, die naauwlyks moeyte zou aan gehad hebben. Zie hier op order alle de zodanige, die in elke Oogontsteeking te pas komen. De toevallen, die op de Kinderpokjes volgen, zal ik voor een bysonder Hoofdstuk overlaaten.

Om in 't algemeen allesoorten van Oogontsteeking te geneezen, moeten de algemeene hulpmiddelen hier gebruikt worden, voornamelyk de Aderlating, om de veelheyd van bloed te verminderen. Daar zyn gevallen, waar in men genoodsaakt is zig van purgatiën te bedienen; daar zyn andere, waar in dit schadelyk en gevaarlyk zyn zou. Men moet aanmerken, dat de Vlakken, de Verzweringen, en zelfs zekere Ettergezwellen van het doorschynende Hoornvlies, die verzelt zyn met een ontsteeking van het Bindvlies, verminderd worden, en dat hunne geneezing veel spoediger bevorderd word door een Aderlating in het Oog, dan door andere middelen; ondertusschen zyn 'er gevallen, waar in dit niet te pas komt, gelyk de Practyk ons doet zien.

Deeze Aderlating word gedaan op verscheyde wysen; sommige doen die met een bosje van verscheyde Haver-aartjes op de manier van een Borstel, waar meede zy het Bindvlies schraapen, strykende die vry ruw over dit Vlies; andere doen deeze Operatie, met tusschen den Oogbol en de Oogscheel een verborgen Lancet in te steeken, waar meede zy het Bindvlies schraapen; an-

deren eyndelyk een kromme Naalde hebben-
de laten doorgaan onder de uitspattende *
Vaatjes, die gemeenschap hebben met het
Vlakje, de Verzweering, of het Etterge-
zwel, snyden vervolgens de vaatjes door,
die over het Bindvlies heen loopen; deeze
laatste Operatie is niet alleen minder pyne-
lyk, maar zelfs veyliger als de andere.

E E R S T E A R T I K E L.

Van de Geneezing der drooge Oogontsteeking.

In de drooge Oogontsteeking zal men zig
eenige dagen lang bedienen van een Oog-
water, gemaakt van Roosen en Weegbree-
water, van elks twee Oncen, waar in men
mengen moet twaalf greyn geprepareerde
Oogeniet: 't welk alles men wat zal aanzet-
ten met een Lepel vol Brandewyn, om 'er
het Oog van binnen driemaal daags meede
te wasschen; des avonds moet men op het
Oog leggen een Compres in Wyn nat ge-
maakt, waar in men een rys of tweemaal
heeft laten opkooken een Vingergreep met
Eerenprys, een met Thym, en evenveel
Provincie Roosen, tot op een halv pintje.
Gelyk deeze soort van Oogontsteeking niet
gevaarlyk is, zo behoeft zy weynige hulp-
middelen; somtyds word zy geneezen door
eene enkele Aderlating, die herhaald word
naar dat de Zieke bloedryk is.

TWEE-

* Variqueux.

T W E E D E A R T I K E L.

*Van de Geneefing der vogtige
Oogontsteeking.*

De vogtige Oogontsteeking is fomtyds zeer moejelyk om te geneezen. Daar zyn hiet meer hulpmiddelen nodig als in de voorgaande, behalven de algemeene, die, naar dat het nodig is, herhaalt worden.

Men is dikwils genoodsaakt een Aderlating op de Voet of aan de Keel te doen. Men moet 'er aanstonds op leggen een Oogwater, gemaakt van gedestilleerd Water van Oogentroost, Venkel, en Weegbree, van elks twee Oncen, waar in men gemengt heeft twee greyntjes Sacch: Saturni. Somtyds is men genoodsaakt zig te bedienen van een Seton, een Brandyser, of een Spaansche Vlieg Pleyster, dat eenigen tyd onderhoudende; ten opsigt van de Spaansche Vlieg Pleysters moet men aanmerken, dat zo ras derselver gebruik de Nieren of Blaas benadeelt, men daar meede moet ophouden, en andere middelen in 't werk stellen.

Zoo het eerste Oogwater, 't welk niet anders als verzagtende is, na eenige dagen gebruikt te zyn, van geen goeden uitslag gevolgd word, zal men daar voor een ander in de plaats geven, 't welk de openingetjes sluitende, de al te groote traaning in het Oog beletten zal; weshalven men daar het Sacch: Saturni moet uitlaten, en in de ge-

melde Wateren mengen een half drachme Troch: alb: Rhafis. Als het druipen der traanen is opgehouden, en 'er eenige Verzweering op het doorschynend Hoornvlies overblyft, gelyk vry dikwils gebeurt, dan moet men gebruiken Water, daar wat Pierre Dwine in gesmolten is.

Deeze Steen word gemaakt uit gelyke deelen Aluin, Salpeter, Cyprische Vitriool, van elks een pond, en twee drachmen Campher, die men zetten moet in een verglaasde Pot, waar op het deksel zeer net sluit. Men moet maaken rollen zeer vast gekneed, een voet lang en een halv duim dik; vervolgens moet men de Pot onder de Schoorsteen zetten, en daar een groote meenigte Koolen rontom gelegd hebbende, zo dat haare hoogte een halve duim boven de grond van de Pot komt, moet men die aanblaasen; naar maate dat deeze Stoffen smelten zullen, moet men zorg draagen, die met een redelyk lang stokje te roeren; en als men merkt, dat deeze Stoffen, door aan 't kookken te raaken, tot een hoogte van drie vingeren breed ryfen, zal men de Pot van het Vyer afneemen, en daar de gestoote Campher in doen; men moet voortgaan alles te roeren, tot dat de Campher geheel zal gesmolten zyn; als dan moet men de Pot, zoo ras als men kan, met zyn deksel weer toedekken, en die met de gemelde rollen toefstryken, dat 'er geen waasslem kan uitgaan; in deeze staat laat men de Pot vier en twintig uren staan; waar na men de Pot moet in stukken breeken, om 'er de Steen af te krygen, welke

ke men bewaaren moet in een welgeflooten Vles. De Dosis daar van is van twaalf greyn tot een halv drachme, dat men mengt met een halv pintje Water. Men kan onder dit mengfel ook doen twee drachmen Suiker Candy, met een Lepel vol Sp: Vitæ.

Als de Verzweering zal opgedroogt zyn, indien dit middel de Vlakken nog niet genoeg weghelpt, zal men zig bedienen van een Poejer, gemaakt van Zeefschuim en Suiker Candy onder malkander gemengt, waar van men alle morgen de grootte van een Ertje op de Vlak zal leggen. Somtyds moet men wel sterker middelen gebruiken, als daar is Acetum Lithargyrii *, en Poejers waar in Aluin komt.

De vogtige Oogontfteekingen zyn dikwils verzelt met knobbelagtige Gezwellen, 't welk zig ontdekt door gezwolle Klieren rontom den hals. Men moet als dan zig bedienen van middelen, bekwaam om de oorzaak van deeze Ziekte weg te neemen, welke zonder deeze de Oogen somtyds geheel doet verliezen door Verzweeringen en Vlakken, die daar op volgen. Ten dien eynde moet men, behalven het gebruik der middelen, waar van ik te vooren gesproken heb, een afkookfel maaken van een once
Chi-

* In het Fransch staat *Huile de Linge* dat eygentlyk vertaalt zou moeten worden Olie van Linden, maar om dat ik niet zeker wist wat 'er de Schryver door verstaat; heb ik daarom dit in de plaats gestelt, dat van een algemeen gebruik in diergelyke Oogziektens is.

China Wortel , een once wilde Patientie Wortel , aan fchyven gefneeden , die men laat kookten in vyf pinten Water tot op twee en een halve pint. Men laat ook kookten een vingergreep vol Wyngaard Botten , en een weynig Zoethout. De Zieke moet alle dag anderhalve pint van deeze Drank drinken , twee derden voor en een derde na de middag , waar meede hy een Maand lang moet voortgaan. Men moet ook de Zieke laaten neemen dertig greyn *Æthiops Mineralis* , drie dagen na malkander , 't welk negentig greyn uitmaakt ; op den vierden dag moet men hem purgeeren met een fterke Purgatie , die teffens overeenkomende is met de natuur van de Ziekte , en het temperament van de Zieke ; vervolgens laat men hem vier dagen rusten , van de *Æthiops* te gebruiken ; en dan weer drie dagen deffelv s gebruik hervatten , en vervolgens purgeeren , waar meede men moet voortgaan tot de geneezing toe. Men mag de Dosis van de *Æthiops* allengskens wel tot een drachme vermeerderen ; want als men al te weynig geeft , doet zy geen uitwerking genoeg ; terwyl men ondertuffchen agt moet geven op de Jaaren en het temperament van de Zieke.

DERDE ARTIKEL.

*Van de Geneefing der Oogontsteeking,
die op Zinkingen volgt.*

De derde foort van Oogontsteeking, die verzelt is met druiping van een dikke Vogt, die de Oogleeden by nacht aan malkander kleeft, vereyscht weynig tyds om geneezen te worden. Na de algemeene middelen moet men gebruiken alle avonden Zalf van Oogeniet, waar van men, als men te Bed gaat, de grootte van een Ertje, moet leggen op de hoek van het Oog aan de kant van den Neus, zo dat het in het Oog komt. Men moet het Oog viermaal daags wasschen met tien parten laauw Water, en eene part Sp: Vitæ. Gelyk het dikwils gebeurt, dat de hoeken der Oogleeden verzworen zyn, indien zy niet geneezen door Zalf van Oogeniet, zo moet men gebruiken de Pierre Divine in Water gesmolten.

VIERDE ARTIKEL.

*Van de Geneefing der Oogontsteeking
met Dragt.*

De vierde foort van Oogontsteeking word geneezen, na de algemeene middelen, door het gebruik van een Water, gemaakt van Ammoniac Zout, en Sacch: Saturni, van elks zeven greyn, die men smelten moet in Roosen en Weegbree Water, van elks vier oncen, om 'er het Oog drie of viermaal daags mede te betten.

V Y F D E A R T I K E L.

*Van de Geneefing der Oogontfteeking,
die den Oogbol befet aan de kant
der hoeken.*

Men moet voor de vyfde foort van Oogontfteeking gebruiken een Oogwater, gemaakt van witte Vitriool en Florentynfche Lis, van elks een drachme, getrokken met anderhalf of twee pinten Water, naar dat men het flap of fterk vereyscht.

S E S D E A R T I K E L.

Van de Geneefing der Oogontfteeking met Puysten.

Deeze Oogontfteeking word geneezen door het gebruik van de Pierre Divine in Water gefmolten, als de Puysten niet gevonden worden als op het Bindvlies. Maar zoo zy zig uitftrekken tot op het doorfchynende Hoornvlies, en dat 'er zig Etter vertoont, verfpreyd tuffchen de Vliesjes van het Hoornvlies, gebruikt men die middelen, die in het Ettergezwel van het Oog te pas komen, gelyk men zien zal in de Hoofdstukken, die van deeze Ziekte handelen.

S E V E N D E A R T I K E L.

*Van de Geneefing der Oogontfteeking met
kleyne Ettergezwelletjes op het
Hoorn en Bindvlies.*

Voor de zevende foort van Oogontfteeking, moet men op de Oogen leggen, ter plaatfe daar Ettergezwelletjes gemaakt worden tuffchen het Bindvlies en het doorfchynende Hoornvlies, zodanige middelen, die bekwaam zyn om zodanige Ettergezwelletjes te openen en vervolgens optedroogen; om dat de ontfteeking en voortgang der Ziekte niet ophouden, als ter tyd, dat deeze ftof ontlaft word. Men legt 'er aanftonds op een Water gedestilleerd van Campher, en zoo ras als het begint door te breeken, legt men 'er op de Pierre divine gefmolten in Water, welke de Zweeren zuyvert en doet geneezen.

A C H T S T E A R T I K E L.

*Van de Geneefing der Roofige
Oogentfteeking.*

De agtste foort van Oogontfteeking is langduurig en moejelyk om te geneezen. Men moet aanftonds op het deel leggen gedestilleerd Water van Vleerbloemen, gemengt met een tiende part Sp: Vitæ, dat men laauw

maakt, om 'er het Oog en zelfs de Oogleden mede te stooven. Men kan ook zyn toevlugt neemen tot de Setons, en de Aderlating, zoo op de Arm en Voet, als aan de Keel. Vervolgens zal men Purgatien gebruiken en Spaansche Vliegpleyfters, indien men het nodig zal oordeelen.

N E G E N D E A R T I K E L.

Van de Geneefing der Oogontsteeking genaamt Chemofis.

De hevigheyd van deeze Ziekte vereyft een spoedige hulp. Weshalven men aanstonds, als men merkt dat 'er een versaking op het Oog komt, tweemaal op de eerste dag der Ziekte op den Arm moet Aderlaten, den volgenden dag een sterke Purgatie geven, en op dien zelven avond op de Voet Aderlaten, zoo de toevallen blyven duuren. De Aderlating in de Keel moet den volgenden dag, na dat dit hulpmiddel gebruikt is, gedaan worden. Deeze Ziekte is aan het Oog, 't geen het Pleuris is aan de Borst; want het bloed heeft hier dezelve couleur en hoedanigheyd, als in de ontsteeking van het Borstvlies. Men legt aanstonds een vry groote Spaansche Vliegpleyfter tusschen de Schouderbladen. De meesten leggen in het begin Pappen op het Oog, maar deeze manier is zeer schadelyk, voor zo ver deeze Pappen door haare zwaarte lastig zyn, en veel

veel eer een Verzweering maaken , als een losmaaking van die stof, die de ontsteeking veroorzaakte. Men moet zig in tegendeel bedienen van middelen , bekwaam om de Ontsteeking te verzagten , en de stof, die haar veroorzaakt , te doen doorwaasslen , gelyk Sp: Vitæ gemengd met veel Water , waar mede men het Oog van tyd tot tyd wasscht. Men mengt een drachme Diaphoreticum Minerale , vers gemaakt , in twee pinten van het gemeene Gerstenwater , om het de Zieke dikwils te laten drinken ; zo dat hy deeze geheele Drank in anderhalve dag gebruikt heeft.

Indien de Purgatie verligting geeft , zal men die twee dagen daar aan weer hervatten. En zoo men merkt , dat het Oog zig wil schikken tot eene Zweering , moet men 'er een losmakend middel opleggen , bekwaam om dat te beletten. Ten dien eynde moet men neemen Rosmaryn , Salie , Hyfop en Provincie Roosen , die men drie of vier maal laat opkookten in een half pint roode Wyn ; in dit Vogt moet men de Compresien nat maaken , om ze op het Oog te leggen , zorg dragende om het zelve niet te veel door het verband te drukken. Zoo men wat witheyd in het doörschynende Hoornvlies bemerkt , moet men van dit Vogt driemaal daags wat in het Oog laten druipen ; en men moet de Wiek bevogtigen , als ze droog word. Zoo de opzwellling van het Oog , door de middelen , die ik voorgestelt heb , begint optehouden , zonder dat 'er eene Zweering aan den Oogbol komt , of dat de stof,

stof, die op de Zweering volgt, ontbonden word, zonder dat 'er het Oog door beschadigt is, dan moet men zig bedienen van gedestilleerd Campher Water, om dat van tyd tot tyd in het Oog te laten druipen, tot dat de roodheyd geheel weg is. Zoo 'er als dan nog zwakheyd in het Gesigt overblyft, gelyk dikwils gebeurt, gebruik ik in plaats van het gemelde een versterkend Watertje, 't welk het Gesigt in zyn eerste staat herstelt. Somtyds is men genoodsaakt het Ettergezwel met een Lancet door te steeken, zoo ras men merkt, dat de Etter gemaakt is, uit vrees dat anders desselvs verblyf die deelen van het Oog, welke het zelve besluiten, bederve. Men zal in het Hoofdstuk van het Ettergezwel des Oogs de manier zien om deeze Operatie te doen.

T I E N D E A R T I K E L.

Van de Geneezing der Oogontsteeking uit een Venuskwaal.

De tiende soort van Oogontsteeking vereyscht niet minder zorg als de voorgaande. Men laat de Zieke de *Panacea Mercurialis* inneemen, en doet hem op de Voet laten, om de Vogt, die naar het Oog gedreven word, daar van aftewenden. Men laat de Zieke in een huisbad gaan 's morgens en 's avonds, en doet hem purgeeren de eerste dag dat hy het Bad gebruikt, 't welk
men

men fomtyds genoodsaakt is verscheyde dagen agter malkander te herhaalen, gevende hem alle avond de Panacea in. Men moet de Oogen alle ogenblik wasschen met een mengsel van Water en Sp: Vitæ. Men moet altyd op de Oogen hebben Compressen natgemaakt in de Wyn, die in 't voorgaande Artikel beschreeven is. Door dit middel zal men deeze Ziekte in korten tyd geneezen, indien men dat ter bekwaamer tyd aanwend; anders zullen de Oogen verlooren gaan, of na de geneezing niet dan zeer weynig gefigt hebben.

E L F D E A R T I K E L.

Van de Geneezing der Oogontsteeking van de Choroides.

De Geneezing der Oogontsteeking van de *Choroides* is dezelve als die van de *Chemo-sis*, uitgezondert dat men hier alle twee uren in het Oog moet laten druipen drie droppeltjes gedestilleerd Campher water.

T W A A L F D E A R T I K E L.

Van de Geneezing der Oogontsteeking veroorzaakt door Strontjes en Vuyligheden in het Oog.

De twaalfde soort der Oogontsteeking word geneezen, als men de vuiligheden, die
in

in het Oog gevallen zyn, wegneemt. Zoo dezelve komen in het wit van het Oog of het Hoornvlies, moet men die wegneemen met het ſcherp van een Lancet, dat 'er alles van daan neemt, dat aan den Oogbol vaſt is, gelyk de meeste part van deeze Strontjes zyn. Die tuſſchen den Oogbol en de Oogleden zyn kunnen weggenomen worden door middel van een Zilveren Stilet, die men tuſſchen de Oogſcheel en den Oogbol inbrengt. Zoo zy ingedrukt zyn in de Oogleden, moet men zig bedienen van een werktuig, gemaakt op de manier van een priem, op dat de rand van het fleuvje der priem het Strontje moge wegneemen.

SONDERLINGE WAAR- NEEMING.

*Van Vuiligheden onder het eerste Vlies
van het Oog.*

Een jonge Juffrouw, die in de koſt was by de Nonnen van de Hooge Heyde, brak een ſtuk Baleyn af, waar van vyf brokjes, een lyn of twee lang, in het Oog ſprongen, en indrongen tuſſchen het Bindvlies. Daar kwam eene vleefige verheventheyd, ter plaatſe daar deeze brokjes vaſt waaren. Ik nam 'er twee gemakkelyk weg met de punt van een Lancet, om dat een van derzelver uiteynden niet met het Vlies bedekt was; maar dewyl de drie andere geheel en al tuſſchen

fchen de Vliesen zaaten, en bedekt met een Lidteken, 't welk daar door gemaakt wierd; zo trok ik ze 'er alle drie uit, in de tyd van agt dagen, met myn Cataract Naalde, die ik door het eerste Vlies heenftak, onder een dezer brokjes. Toen myn Naalde onder het brokje was doorgedrongen, draayde ik die op fyde, op dat door het opligten, deffelv's fcherp het Vlies zou kunnen doorsnyden; en het zelve door dit middel doorgefneeden zynde, voegde zig de Baleyn, en ging uit van die plaats daar ze beflooten was geweest. Ik deed het zelve aan de andere brokjes met dezelve uitflag, waar na de vleefige verheventheyd verdween door het gebruik van de Pierre Divine in water gefmolten.

DERTIENDE ARTIKEL.

*Van de Geneezing der Oogontfteeking,
veroorfaakt door Slagen die het Oog
ontfangen heeft.*

In deeze foort van Oogontfteeking 'er bynaar altyd bloed in het Oog buiten de Vaten gestort zynde, is het nodig 'er ontbindende, en pynstillende middelen op te leggen, als het bloed van een Duif, 't welk men tweemaal daags in het Oog laat druipen. Men maakt de Compressen nat in warme Wyn, waar in men eenige droppels gedaan heeft van de Balsen van de Commandeur,

deur, en legt die vervolgens op de Oogleden. Men moet Aderlaten eens of tweemaal, naar dat de Ziekte het vereyscht. Men wafcht het Oog driemaal daags met een mengfel van een Lepel vol Wondwater in vyf Lepels gedestilleerd Oogentrooft Water. Men bedient zig in 't gevolg van andere middelen, agt nemende op de gestelt-heyd van het Oog, en op de toevallen, die op de Slagen volgen, gelyk wy elders gezegt hebben.

VEERTIENDE ARTIKEL.

*Van de Geneezing der Oogontsteeking,
veroorzaakt door de breeking der Vaten,
die over het Bindvlies heen loopen.*

Deeze soort van Oogontsteking word gemeenelyk geneezen, als men driemaal op een dag op het Oog wat bloed van een Duif laat druipen, en 'er vervolgens oplegt een Compres, natgemaakt in Wondwater, die men 'er afneemt, zo ras dezelve verdroogt is. Als dan druipt men eenige drop-pels van dit Water op den Oogbol, om het Duivenbloed 'er aftespoelen, dat daar op-gebleven is. Het wit van het Oog word van rood, gelyk het geweest is, gemeenelyk geel, en vervolgens krygt het zyn natuur-lyke witheyd.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

*Van de Oogontsteeking, die op de
Kinderpokjes volgt.*

Indien de hevige Oogontsteekingen zo ge-
vaarlyk zyn voor het verlies van het Ge-
figt, die, welke door de Kinderpokjes ver-
oorzaakt worden, zyn niet minder te vree-
zen, gelyk de droevige ondervinding van
verscheide Menschen my niet dan te veel
heeft doen kennen. Zy heeft my zelfs doen
gelooven, dat de ongemakken, die onmid-
delyk op de Kinderpokjes volgen, onge-
neeslyk waaren, maar ik heb bewyzen, die
deeze meening omverstootten.

De Kinderpokjes kunnen in de Oogen
deeze vier soorten van Ziektens veroorlaa-
ken, te weten een ontsteeking van het Bind-
vlies, de Traanfistul, Ettergezwellen van
het Hoornvlies, en Verzweeringen der Oog-
leden. Zelfs komen deeze toevallen dik-
wils alle vier by malkander, en somtyds ont-
moet men 'er niet meer als een van.

In de voortgang der Kinderpokjes begin-
nen het Aangefigt en de Oogleeden op te
zwellen, 't welk gevolgd word van eene
roodheyd aan de Oogen, en het druipen
van een smeerige Vogt, die de Oogleeden
aan malkander kleeft; invoegen, als men
geen moeyte doet om die los te maaken,
de Oogen verscheide dagen geslooten bly-
ven.

ven. Deeze Vogt opgehouden tusschen de Oogleden en den Oogbol, word door scherp te worden bekwaam, om het doorschynende Hoornvlies te verzweeren, en het Gefigt merkelyk te bederven.

Als de Pukkels der Kinderpokjes aan andere deelen des Lichaams zweeren, geneezen zy ook; maar die, welke doorbooren en zig zetten op de rand van het Kraakbeen der Oogleden tusschen de Ooghayrtjes, en haare inwendige Oppervlakte, worden zoo niet geneezen, wegens de scherpheyd der wateragtigheyd, die het Oog geduurig bespoelt; waar uit Zweertjes komen, die somtyds verscheide Jaaren, en zelfs altyd duren, zo men die niet te hulp komt.

De Zweeren, die aan de Oogleden komen na de Kinderpokjes, zyn van tweedereley soort; sommige zyn verzelt met een Fungus vlees, 't welk haare geneezing vertraagt, tot dat dat verteerd zy; andere integendeel dringen door tot de Klieren, die de dragt verschaffen, bederven derzelver Vogt, 't welk dan niet weynig toebrenge om deeze Verzweeringen voedsel te geven, door zig als slyk aan haare oppervlakte vast te heften; 't welk in 't vervolg de Ooghayrtjes doet uitvallen.

Het derde toeval, 't welk onmiddelyk op de Kinderpokjes volgt, word veroorzaakt door een slymige Vogt, die vergadert word tusschen den Oogbol en de Oogleden, als die al te lang geslooten zyn geweest. Deeze Vogt komende in de Traanstippen, gaat in de Traansak; waar door een verstopping in
het

het Neuscanaal komt , welke in 't gevolg een Traanfistul veroorzaakt.

Het vierde toeval komt gemeenelyk twintig dagen na de Kinderpokjes , en somtyds ook in het hevigt van deeze Ziekte. Het word veroorzaakt door een Pok , die zig ver- toont in het midden van het doorschynende Hoornvlies , tusschen de Vliezen , die het zelve samenstellen. Het Hoornvlies laat door zyn hardigheyd niet toe aan deze Pok , zig een opening naar buiten te maaken , ten zy die zit aan desselvs oppervlakte ; weshalven die naar binnen doorbreekt , en op die wys daar een Ettergezwel veroorzaakt ; of ook de stof , uitgestort tusschen de Vliezen , verstyft , verhard , en maakt een Vlak.

Men kan hier byvoegen , dat 'er behalven dit alles somtyds nog een hardnekkige Zinking bykomt , welke dan komt , als de Zieken , na dat alle de Pokken geneezen zyn , eens in de lugt beginnen te komen. De Zweetgaatjes van het Vel dan geraakt zynde , en door deeze lugt als geslooten wordende , geschied 'er geen doorwaassening meer van het overschot der ziltige Vogt , die te vooren door de Zweetjes van de Huit uitging ; waar door 'er , om zoo te spreken , een wederomkaatsing van dit Vogt geschied , 't welk overblyvende in de Vaten , zig op de Oogen zet , en daar eene vogtige Oogontsteeking veroorzaakt , welks uitloopende Vogt zo bytende is , dat zy het vel van het Aangesigt doorknaagt.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

*Van de Middelen voor de Oogontsteeking,
die op de Kinderpokjes volgt, en
voor de toevallen die haar
verzellen.*

Na de beschryving der Oogziektens, die op de Kinderpokjes volgen, blyft 'er nog over te spreken van de middelen, die daar in dienstig zyn. Ten aanzien van de Oogontsteeking wys ik den Leezer naar het Hoofdstuk van de vogtige Oogontsteeking. Ik zal alleen zeggen, dat men, geduurende de Kinderpokjes, zig moet bedienen van een Oogwater, gemaakt uit Saffraan, en gedestilleerd Weegbree en Roosen Water. Ik bedien my van een gedestilleerd Campher Water, 't welk alle deeze toevallen voorkomt, als het in den beginne gebruikt word. Het is genoeg, als men bezorgt, dat 'er vier of vyfmaal op een dag wat van in het Oog gedroopen word, en te gelyk belet, dat de Oogleden niet aan malkander kleeven, want dat is van een groot gevolg. Ten dien eynde maakt men de veer van een Pen nat in dit Vogt, en legt die van tyd tot tyd tusschen de Oogleden, eenige reysen op een dag en by nacht.

De Lezer zal de hulpmiddelen, die voor Pokken op het Hoornvlies dienstig zyn, vinden in het volgende Hoofdstuk, en die, wel-

welke voor de Traanfistul dienftig zyn , in het Hoofdstuk , 't welk daar van handelt. Daar blyft dan voor my niets overig , als de manier aan de hand te geven , om de Verzweeringen te geneezen , die aan de rand der Oogleden komen.

De Oogwaters in het algemeen doen hier zeer weynig nut , maar ik heb bevonden , dat als men ze met de onderaardsche Steen aanraakt , zy gemakkelyk geneezen. Men moet de brand daar van wegneemen , zo ras men dezelve daar mede heeft aangeraakt , badende het Oog verscheydenmaal in een kleyn glaasje vol Water ; en voor al moet men zorg draagen , dat de plaats van de Oog-scheel , waar tegen men de Steen gelegd heeft , niet ruste op den Oogbol , op dat het korstje , 't welk daar door veroorzaakt is , niet over dezelve gevreeven worde. Men moet 'er eens of tweemaal op een week mee aankomen , tot dat men oordeelt dat het genoeg is , en men legt op die plaatsen , 's morgens en 's avonds een zeer fyne Poejer van Oogeniet , die de geneezing verder voleyndigen zal. Ten aanzien van de Zweeren , moet men aanmerken , dat de diepe veel langwyliger om te geneezen zyn , als die Fungus Vlees hebben.

NEG ENDE HOOFDSTUK.

Van het Ettergezwel van het Oog.

Het Ettergezwel , dat aan 't Oog komt , kan zyn zitplaats hebben op verscheyde
L 3
plaats

plaatsen. Somtyds word het gevonden aan het doorschynende Hoornvlies, somtyds tusschen het Bind, en duistere Hoornvlies, en dikwils aan het Druivenvlies. Ik versta door een Ettergezwel een versameling van Etter, meer of min overvloedig. Als het komt aan het doorschynende Hoornvlies, gelyk dikwils gebeurt na de Kinderpokjes, merkt men het ligtelyk door een witheyd, die het zelve verzelt; maar als het begint tusschen het doorschynende Hoorn en Bindvlies, moet men dat vermoeden wegens de opblaasfing van den Oogbol, die ter plaatse van het Ettergezwel meer gezwollen is als elders. Zo het komt aan het Druivevlies, kent men het dikwils niet, dan als de Etter uitgestort is in het waterige Vogt.

De Ettergezwellen, die aan het doorschynende Hoornvlies komen, beginnen somtyds met een kleyn wit Vlakje, 't welk op het bovenste rokje van dit Vlies gezien word, en word gevolgd van eene opzetting naar buiten. Als men het zelve zagtyes met de punt van een Lancet doorsteekt, zonder door de andere Vliesjes heen te dringen, geneest men het gemakkelyk; maar zo het Ettergezwel dieper is, zo dat het is in het midden der dikte van het Hoornvlies, en zig zo uitstrekt, dat het bynaar de geheele doorschynendheyd van dit Vlies bedekt, dan komt 'er 't geen men Etteroog noemt. Zoo het in tegendeel zoo uitgestrekt niet is, en dat het van zelvz doorbreekt naar de binnenkant van het Oog, dan druipt de Etter in de voorste Kamer tusschen de Regenboog en

en het doorschynende Hoornvlies, en maakt daar een versameling op de manier van een Vlak, die de figuur van een wassende Maan heeft, gelyk aan de wittigheyd, die aan de wortels der Nagelen gezien word; weshalven men dit Ettergezwel Nagelgelyk * Etteroog genoemd heeft.

Somtyds, zonder dat het doorschynende Hoornvlies is aangetast, als 'er een Ettergezwel is tusschen het Bind en duistere Hoornvlies, of in desselvs dikte, dringt de Etter in de voorste Kamer, tusschen de Regenboog en het doorschynende Hoornvlies, 't welk in het eerste geval geschieden kan door de drukking der Oogleden, en in het tweede door die van de *Aponeuroses* of breede Peesen der Spieren van den Oogbol.

Deeze Ettergezwellen komen niet zonder groot gevaar van het verlies des gezichts. Men geneest 'er ondertusschen veele, zonder dat 'er eenig ongemak in de Oogen overblyft. Ik heb in het Hoofdstuk van de Oogontsteekingen, by het negende Artikel, gesproken van de middelen, bekwaam om deeze versameling van Etter te doen verdwynen, weshalven ik hier niet spreken zal als van de Operatie, die men somtyds genoodsaakt is te doen, om ontlasting te maaken. Men moet altoorens een regel geven, om te kennen de gesteltheyd van de Etter in het Oog, die deeze Operatie vereyscht; want de Etter dikwils geraakt zynde in de voorste Kamer, tusschen de Regenboog en het doorschynende Hoornvlies,

L 4

word

* Onyx.

word eenigermaaten verdreven door het gebruik der middelen, waar van ik te vooren gesproken heb, niet door ontbonden te worden, maar door te zakken op den grond van het Oog.

- Als het gebeurt, dat deeze Etter vermeerdert, in plaats van te verdwynen, en als men ziet, dat zy overvloedig genoeg is, om te kunnen gaan door de opening van den Oogappel, dan is het tyd, om daar aan de volgende Operatie te doen.

Men moet het zieke Oog tegen een vry groot licht zetten, en het Hoofd van de Lyder leggen tegen de leening van een Zetelstoel, om vervolgens een opening te maaken in het doorschynende Hoornvlies, onder de opening van den Oogappel, wel zorg dragende, dat de punt van het Lancet de Regenboog niet raakt, die agter de Etter is. Men moet de opening lang genoeg maaken, om doortogt aan de stof te kunnen geven, en gelyk die zelden van zelfs door deeze opening uitkomt, zo moet men 'er met een kleyn Spuitje wat laauw water inspuiten, 't welk de Etter afspoelt, en in 't uitgaan met zig neemt. Men moet op het Oog leggen een Compres, nat gemaakt in een Oogwater, gemaakt uit Roosen, Weegbree, en Venkel water, waar door men het wit van een Ey klutsen moet. Men moet zorg draagen, om deeze Compres nat te houden, dezelve gedurig met dit middel bevochtigende; men laat daar ook drie of viermaal op een dag wat van laten loopen op de Wond, die men in het Hoornvlies gemaakt heeft.

Het

Het gebeurt gemeenelyk , dat eenige dagen , na dat de Etter is leeg gemaakt , 'er wederom nieuwe word uitgestort , op die zelve plaats , daar de ontlaste Etter geweest is. Als dan moet men een fyn Stiletje inbrengen in die opening , die men gemaakt heeft om de Wond weder open te doen , en 'er de Etter doen uitgaan , gelyk de eerstemaal. Zoo 'er geene versameling meer komt van nieuwe Etter , laat men de Wond toelopen ; en zoo 'er altyd eene ontsteeking aan het Oog mogt blyven , moet men daar de dienstige Hulpmiddelen opleggen , die ik niet zal herhaalen , hebbende daar van gesproken in het Hoofdstuk van de Oogontsteekingen.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van de Verzweeringen van het Hoornvlies.

De Verzweeringen van het doorschynende Hoornvlies zyn niet als gevolgen van de Ettergezwollen en Oogontsteekingen. Zy zyn meer of minder breed en diep , naar dat de Ziekte , die voorgegaan is , meer of minder hevig geweest is. Ik gaa met stilzwygen voorby de verscheide naamen , die men daar aan gegeven heeft , als niets tot haare geneezing doende. Ik zal alleen spreken van de tekenen , waar aan men die kan kennen.

Altyd als 'er eene Verzweering aan het

doorschynende Hoornvlies is , kunnen de Zieken het ligt niet verdragen wegens de ontsteeking. Zelvſ schynen hen de ligſtraalen te ſteeken , als zoo veele punten van Naaldens. Daar vertoont zig eene holligheyd by de verzworeen plaats , die meer of minder wyd is , naar dat de Verzweering diep is.

Om deeze Verzweeringen te geneezen , moet men , eer men 'er hulpmiddelen oplegt , bekwaam om die te geneezen , de ontsteeking wegneemen , en de wateragtige Vogt , die dezelve veroorzaakt , daar van afwenden ; 't welk men doen zal door de middelen , gemeld in het Hoofdstuk van de Oogontsteeking.

Als de ontsteeking zal weggenomen zyn , indien 'er dan nog Verzweeringen gevonden worden , die niet geneezen zyn , is 'er , behalven de middelen die men gebruikt heeft , niets zekerder als het groene water van Hartman , 't welk men gebruikt voor de verzweringen in de Keel. Dit Water in het Oog gedroopen , meer of minder sterk , naar dat de Zieken het verdragen kunnen , geneest dezelve in zeer weynig tyd , en verteert de Vlakken , die na haare geneezing overblyven. Als men die niet verdragen kan , of dat de Ziekte niet wykt , bedient men zig van geestryke middelen , als van Spaanse Wyn , waar in men heeft laten trekken Kruidnagelen , Aloë , *Crocus Metallorum* , Campher , en Oogeniet. Eenige dropels van dit treksel , gedaan in het Oog , hee-

heelen de Verzweeringen , als men dat drie of viermaal op een dag herhaalt.

Wat de overblyvende Vlakjes belangt , dezelve zyn of kleyn of groot , en meer of minder opgezet , naar dat de Ziekte , die dezelve voorgegaan is , hevig geweest is. Daar zyn 'er , die meenen dezelve weg te neemen , door het velletje van het Vlakje opteligten , maar deeze handelwys is gevaarlyk , om dat , als men met een Lancet , of eenig ander Werktuig , dat deeltje wegnam , 'er een nieuwe Wond zou komen , die men noodsaakelyk op nieuw zou moeten geneezen ; en daar zou zelfs op deeze plaats eene duisterheyd overblyven , die zoo groot zou zyn als de eerste. 'T is waar , dat 'er somtyds Bloedvaten zyn , die gaan boven het Bindvlies , tot aan het vlakje toe , en het zelve voedsel geven ; als dan zou men deeze Vaten op het Bindvlies kunnen afsnyden , met eene scherpe Naalde , of een Lancet , dat men daar onder door laat gaan. 'T geen ik gezegt heb belet niet , dat men geen Vliesje van het doorschynende Hoornvlies zou kunnen opteligen , als 'er Etter uitgestort was door een Pok , 't welk het eenigste geval is , waar in deeze Operatie te pas komt. Het uiterste oogmerk , 't welk men hebben moet , is om het Vlakje te doen verdwynen , en aan het Hoornvlies desselvs doorschynendheyd en helderheyd te herstellen. Men bedient zig ten dien eynde van een fyne Poejer , gemaakt uit Aluin , Suiker Candy , en Eyerschaal , waar van men eens daags de grootte van een Ertje op het Vlakje strooyt ; of men
zou

zou het kunnen aanraaken met Acetum Lithargyrii en andere diergelyke middelen.

ELFDE HOOFDSTUK.

*Van de Druifwyze Gezwellen. **

Schoon men door een druifwys Gezel niets verstaat, als een opzetting aan het geheele doorschynende Hoornvlies, of alleenlyk aan een van desselvs deelen, doet de onderzinding nogtans zien, dat het zelve insgelyks komt aan het duistere Hoornvlies, tot omtrent een lyn by desselvs vereeniging met het doorschynende Hoornvlies.

Twée oorfaaken zyn in staat om deeze Ziekte voort te brengen. De eerste is de werking van zekere stof, verschaft door een Ettergezwel, op een der Vliesen van het Hoornvlies; waar door het gebeurt, dat de overige Vliesjes, niet meer in staat zynde om de drukking van het wateragtig Vogt te wederstaan, naar buiten wyken, en deeze opsetting maaken, die wy druifwys Gezwel noemen, welks bodem meer of minder merkelyk is naar maate der verteering van het Hoornvlies; en de grootte van het Gezwel is meer of minder, naar maate der hoeveelheid van het wateragtig Vogt, 't welk dezelve veroorzaakt. De tweede oorzaak is een geheele scheiding der substantie van het doorschynende Hoornvlies in dat gedeelte, 't welk

* Staphylomes.

't welk over de Regenboog legt; of van het duistere Hoornvlies, tot omtrent een lyn van de plaats zyner vereeniging met het doorschynende Hoornvlies; 't zy het zelve kome door een uit of een inwendige oorzaak; waar op een opfetting volgt ter plaatse der scheiding door de uitgang van het Druivevlies.

Men geeft verscheide naamen aan het druifwys Gezwel, met opfigt, op de figuur der opzetting. Men noemt het een Rasyn Gezwel, als desselvs figuur naar een Rasynepit gelykt; een Appelgezwel, als het Gezwel merkelyker zynde als het voorgaande naar een kleyn Appeltje gelykt; spyker Gezwel, als de opzetting eenige gelykheyd heeft met een spykerkop. Men heeft het eyn-delyk genoemd Vliegengezwel, als de figuur van het Gezwel overeenkwam met een Vliegenkop.

Maar behalven alle deeze soorten, heeft de practycq my een zeer bysondere doen zien, waar van niemand, zo veel ik weet, nog gesproken heeft. Ik heb gezien, dat 'er by gelegentheyd van een slag, die het Oog gekreegen had aan het bovenste gedeelte van den Oogbol, een lyn van het doorschynende Hoornvlies, een druifwys Gezwel kwam aan het Bindvlies. De hevigheyd van de slag had het duistere Hoornvlies doen bersten, zonder het Bindvlies te beschadigen, en het wateragtig Vogt door deeze borst uitloopende, ligtte het Bindvlies op de manier van een druifwys Gezwel op. Ik genas het door een drukkend verband (het Oog geslooten zynde) gelegd op die plaats
der

der Oogfcheel , die tegen over het Gezwel was , 't welk het wateragtig Vogt deed te rug gaan in de holligheyd van den Oogbol , en gelegentheyd gaf aan de Vliesen om zig te herstellen.

Deeze Ziekte is niet alleen gevaarlyk , met opfigt op de mismaaktheyd van het Oog , maar ook , om dat zy de oorzaak is van geduurige zinkingen , hoofdpynen , zelfs dikwils van flapeloosheyd , en van Ettergezwellen , die binnen in 't Oog gemaakt worden.

De Ouden oeffenden , om deeze mismaaktheyd weg te neemen , de volgende Operatie : zy lieten een Naalde , waar door een dubbele linde draad gestooken was , gaan door het midden der bodem van het druifwys Gezwel ; de draad daar door zynde , sneeden zy die af by de Naalde , om vervolgens de twee eynden van een zelve draad te neemen , en een dubbele knoop te maaken aan de kant der grond van het druifwys Gezwel , die zagtkens toehaalende , uit vrees van het Gezwel aftefnyden , maar ondertuffchen genoegzaam om desselvs verfterving en afval te veroorzaaken. Zy maakten diergelyken knoop aan den anderen kant met de andere draad , en het druifwys Gezwel viel vervolgens af door deeze afbinding. De kwaadaardige toevallen , als daar zyn groote pynen , een ontsteeking , en fomtyds een Ettergezwel van het Oog , waar meede deeze manier van opereeren niet dan al te dikwils vermeld is , hebben my gelegentheyd gegeven , om te zoeken naar middelen , die voor den

den Zieken voordeeliger waaren. Ten dien eynde oeffen ik twee Operatien.

De eerste komt te pas in druifwyze Gezwellen, die niet in de geheele uitgestrektheid van het doorschynende Hoornvlies zyn. Ik neem een Naalde, wat kromagtig en scherp, waar in een Zyde draad steekt. Ik laat die door het midden van het druifwyze Gezwel gaan. De draad daar door zynde trek ik de Naalde te rug, om de eynden van de draad te neemen, die ik met myn linkerhand vasthouw, dezelve een weynig draajende; vervolgens snyd ik het Gezwel met een Lancet in zyn grond by de draad, en neem het verder weg, door het met eenSchaar afteknippen. Ik leg op de Wond Brandewyn en Water, gelyk in de Operatie van de Cataracte. Door dit middel hout het druifwys Gezwel op, 't zy dat het Hoornvlies, 't welk gecicatriseerd word, dikker word, of dat 'er een kleyn gaatje in 't midden van de Wond overblyft, waar door het wateragtig Vogt uitgelooft word, als 'er daar van te veel in het Oog is, 't welk geen ongemak aan den Zieken toebrengt, nemende deeze Vogt de gewoone loop der Traanen door den Neus.

De tweede Operatie komt te pas voor die druifwyze Gezwellen, die het geheele doorschynende Hoornvlies bezetten. Zy is even eens als die, die men beschreeven zal zien in het Hoofdstuk van het ingezet Oog.

Daar zyn 'er, die willen, dat men een snee met het Lancet in het Oog moet doen, om uit te doen loopen, 't geen in den Oog-
bol

bol is; maar deeze Operatie is zeer gevaarlyk, en veroorzaakt vervolgens zeer hachelijke toevallen, gelyk pyn in 't hoofd en slapeloosheyd, die somtyds een half Jaar duuren; 't welk niet komt als van de prikkelingen en ontsteekingen der Regenboog, die men door de Operatie had behooren weg te neemen.

TWAAALFDE HOOFDSTUK.

*Van de witte Vlak op de Oogen. **

De *Albugo* is een soort van Vlak, die op het doorschynende Hoornvlies komt, veroorzaakt door een witagtig Vogt, 't welke in de substantie van dit Vlies zig ophoudt. De vergadering daar naar toe geschied allengskens, en word eyndelyk somtyds zoo merkelyk, dat zy het doorschynende Hoornvlies geheel en al bedekt; waar door het gebeurt, dat de Zieken de voorwerpen niet meer onderscheyden.

Veele verwarren deeze Ziekte met het Ettergezwel van het doorschynende Hoornvlies, en de Lidtekenen, die op dit Vlies overblyven, als 'er een Ettergezwel of eenige Verzweering aan geweest is. Maar om niet bedroogen te worden, moet men zig te binnen brengen, dat de Ettergezwellen altyd verzelt zyn met eene hevige Ontsteeking, en merkelyke Hoofdpynen, terwyl 'er

* *Albugo.*

er in de *Albugo* zeer weynig ontsteeking is, verzelt met schooten en traaning zonder Hoofdpyn.

De Vlakken en Lidtekens zyn ook verscheyden, naar maate dezelve zonder ontsteeking zyn, en dat men zig aan ligt kan bloot stellen, zonder daar ongemak van te hebben. Maar in de *Albugo* kan men, buiten de ontsteeking die dezelve verzelt, het ligt niet verder verdraagen. Voeg hier by, dat de couleur van de *Albugo* zoo wit niet is als van de Lidtekenen.

Men kan de oorzaak van deeze Ziekte niet zoeken, als in het bloed, 't welk stilstaat, en een verstopping veroorzaakt der Vaten van het Hoornvlies, die vervolgens het witagtige Vogt verschaffen, 't welk wy gezegt hebben, dat deeze soort van Vlak maakt. Deeze Ziekte is meer ongemakkelijk als kwaadaardig, gemeenlyk niet veroorzaakende het verlies van het Gesigt, als men zorg draagt, om ter bekwaamer tyd dienstige middelen te gebruiken.

Men moet twee oogmerken hebben in het geneezen van deeze Ziekte. De eerste is de vermeerdering der Verstopping te beletten. De tweede is die, welke reeds gemaakt is, weg te neemen. Men zal aan het eerste oogmerk voldoen door eene naaugezette levenswys, alle morgen gebruikende Kalfsnat, gekookt met verkoelende Kruiden, of by gebrek van dien een half pint Wey, gemengt met een once Syroop van Violen; door den dag zal men neemen gemeene Soupen, en andere Soupen tusschen beyden. Deeze le-

venswys zal men houden geduurende de vyf of ses eerste dagen; waar na men aan den Zieken zal toelaaten een stukje lugtig Brood te eeten zonder Vleesch, gebruikende voor zyn gewoone drank gemeen Gerstenwater.

Daar en boven zal men in gebruik brengen Aderlatingen op den Arm, op de Voet, of aan de Keel; naar dat het nodig zal zyn. Zelfs zou men kunnen gebruiken een huisbad, zoo wel als Spaanische Vliegpleyfters, gelegd in het holletje van de Nek, die men daar eenigen tyd houden moet.

Aan het tweede oogmerk zal men voldoen door het gebruik van geestryke en ontbindende plaatsmiddelen, als daar zyn het aftreksel van Anys en Venkel in welbereyde Sp:Vitæ, waar van men een Lepel vol mengen kan met gedestilleert Oogentroost, Venkel, en Weegbree Water; zorgvuldig vermydende de Kopperroodagtige Wateren, als zeer schadelyk, en bekwaam om deeze Ziekte in een Eitergezwel of Verzweering te doen veranderen.

Als de Ontsteeking over is, gebruik ik een Oogwater, 't welk het Gesigt verder geheel en al opheldert, doende daar van verscheyde reyzen op een dag eenige dropels in het Oog loopen op de plaats, daar de wittigheyd is.

Als men in agt neemt 't geen ik heb voorgesteld, ziet de Zieke gemeenelyk de voorwerpen zeer onderscheyden in de tyd van zes weeken. Zoo de Ziekte hardnekkig word tegen de middelen te vooren gemeld, en 'er eenig Bloedvat met een Aderispat zig op het

Bind-

Bindvlies vertoont, moet men geen zwarigheid maaken om het te snyden op de manier, die ik heb aangewezen.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Staaren of Cataracten in ’t algemeen.

De Schryvers zyn het met malkander niet eens over de natuur der Cataracten; sommige meenen, dat het is de Crystallyne Vogt zelfs die verandert is, anderen in tegendeel willen, dat het is een Vlies, gemaakt door een verdikking van het wateragtig Vogt, ’t welk zig hegtende aan den rand des Oogappels, daar door de doorgang der lichtstraalen belet. Men heeft reden om te vermoeden, dat de verschillendheid dezer meeningen minder voortkomt van de inbeeldingen hunner Uitvinders, als van de weynige gelegentheid, die zy gehad hebben, om zig zelven daar van te onderregten; want als men deeze zaak naaukeurig onderzoekt, zal men bevinden, dat ’er Crystallyne en vliesige Cataracten zyn, en dat men zelfs zoo veele soorten van Cataracten in het Crystallyne Vogt stellen mag, als de veranderingen, waar voor dit Vogt vatbaar is, verschillende zyn.

Wat de Vliesige Cataracten belangt, daar van merk ik twee soorten aan. De eerste is een gevolg van de verduistering van het

Vlies, 't welk de Kas van het Glasagtig Vogt agter het Cristallyne Vogt bekleed. De tweede volgt op de Zinkingen van de *Choroides*, ter gelegentheyd van welke in het wateragtig Vogt een Etter gelykende stof word uitgestort, welke door verdrooging een lichaam als een Vlies aanneemt. Men zou misschien een derde kunnen vermoeden, die voort zou komen van een duisterheyd van het Vlies, 't welk het Cristallyne Vogt van vooren bedekt, indien die zoo groot is, dat 'er eene verandering in dit Vlies kan komen, zonder eene van het Cristallyne Vogt, 't welk de ondervinding my nog niet heeft doen zien, even weynig als die, die men meent te komen door een by een pakking of verdikking van het wateragtig Vogt. 'T is waar, dat ik dikwils heb opgemerkt, dat een kleyn gedeelte van het Vlies, 't welk het Cristallyne Vogt van vooren bedekt, donker geworden was, zonder dat het Gefigt daar door verlooren was, terwyl het Cristallyne Vogt gezond bleef, zoo wel als het overige gedeelte van dit Vlies. Die geene, welke niet als vliefige Cataracten ondervonden hebben, hebben zig misleyd, zoo wel als zy, welke niet als Cristallyne gezien hebben; maar om een klaarder denkbeeld van de verscheide soorten der Cataracten te geven, zal ik die verdeelen in waare, twyffelagtige, en valsche.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

*Van de waare Staar of
Cataracte.*

Door de waare *Cataracte*, verftaa ik met de meeste part der nieuwe Schryvers, een verandering in het Cryftallyne Vogt, en niet een Vlies gemaakt in het wateragtig Vogt, gelyk de Ouden gewilt hebben.

Ontelbaare ondervindingen hebben de dwaalingen van deeze laatften doen kennen; ondertuffchen ziet men verfcheyde Menfchen, die partytrekkers der Ouden zynde, zig verzetten, om de gevoelens van deeze verftandige Mannen fttaande te houden, die ondertuffchen niet onfeylbaar waaren. Zy willen liever redenen zoeken by de Schryvers om hun gevoelen te verdedigen, als zig over te geven aan klaare ondervindingen, en zig te verlaaten op hunne eygen Oogen.

Ik heb, gelyk zy, vry lang in 't gevoelen geweest, dat de *Cataracte*, geneeslyk door de Operatie, altyd een Vlies was, 't welk gemaakt wierd in het wateragtig Vogt; maar twee aanmerkingen, die ik gemaakt heb, hebben my geheel en al uit die dwaaling geholpen.

De eerfte is over de manier, waar op de *Cataracte* gemaakt word, van zyn begin, tot aan zyn volkome rypheyd. De tweede is

over het geen voortkomt uit de Operatie zelfs, die in deeze Ziekte te pas komt.

Als de Cataracte begint, is zy zoo diep, dat men die naauylks kan merken; daar uit trek ik dit gevolg, dat, indien het een Vlies was, of een verdikking, die in het wateragtig Vogt gemaakt wierd, en dat geplaatst was in de agterste Kamer van het Oog, agter de Regenboog, het gemakkelyk zou weezen, het zelve daar te onderscheyden, en dat het zig zoo ver af niet zou vertoonen.

Drie of vier Maanden daar aan, meer of minder, als de Zieken klagen over een vermindering van het Gesigt, indien men dan hunne Oogen onderzoekt, zal men merken een diep ingezonken witagtigheyd, zonder dat het wateragtig Vogt troebel of dik bevonden word: 't welk doet denken, dat het het Cristallyne Vogt is, 't welk duister begint te worden. De Oogen van den Zieken van tyd tot tyd waarneemende, bemerkt men baarblykelyk, dat het Cristallyne Vogt voorwaarts gaat naar de opening van den Oogappel; en het Gesigt vermindert meer en meer, tot zoo ver toe, dat de *Cataracte* genadert zy tot by den Oogappel, die ze toefluit, gelyk een soort van Gordyn, 't welk voor een Venster geschooven zynde, nog eenig licht in de Kamer overlaat, maar waar door heen men de voorwerpen niet onderscheyden kan.

Deeze aanmerking moest alleen genoeg zyn, om te doen kennen, dat de *Cataracte* geen Vlies is, 't welk voortkomt in het wateragtig Vogt, nog ook een verdikking van dee-

deeze Vogt; want indien dat zoo was, zou het op dezelve plaats moeten blyven, waar in het zyn begin genomen had, zonder dezelve te veranderen, daar ik heb doen zien, dat zy verandert in haar oorsprong, in haar voortgang, en in haar rypheyd.

Myn tweede aanmerking is afgenomen van de Operatie zelfs van een *Cataracte* die terdeegen ryp is, want als men het Oog doorsteekt, en de Naalde daar in brengt, gebeurt het somtyds, dat dezelve komt in het midden van het lichaam, 't welk deeze Ziekte maakt, schoon men die zoodanig gerigt had, dat zy niet kost doordringen tot de plaats, daar het Cristallyne Vogt natuurelyker wyze geplaatst is; de Staar ondertuschen neergedrukt zynde door het opligten van de Naalde, zag men aan desselvs uiteynde, door den Oogappel, een duister lichaam, van gedaante als het Cristallyne Vogt, 't welk aan de Naalde vast was. Indien dit lichaam een Vlies was, zou het zelve vlak of geplooyt wezen, en geenfins de gedaante hebben van een uitbultend lichaam; waar uit men besluiten kan, dat het het Cristallyne Vogt zelfs is, dat men in deeze Operatie neerdrukt, samen met het Vlies, 't welk het zelve ingeslooten houd in het Glasagtig Vogt, en desselvs verandering; zoo dat, als het gebeurde, dat het zelve buiten dit gemelde Vlies uitging, het van zelfs vallen zou op de grond van het Oog; maar omdat dat niet gebeurt, is het noodsaakelyk, dat het altyd vast blyft aan het Vlies, 't welk het zelve bedekt.

Dat de *Cataracte* zyn zitplaats heeft in het Cristallyne Vogt, daar van zal ik nog een overtuigend bewys geven, door een onderzinding, gemaakt met het Oog van een Man, die gestorven is in het Gasthuis, naar Jesus genoemd, waar aan de Heer Woolhousen de Operatie van de *Cataracte* gedaan had. Ik verzocht de Heer Mery, Lid van de Koninklyke Academie der Wetenschappen, zig te vervoege in het genoemde Gasthuis, om dit Oog te onderzoeken. Hy nam het geopereerde Oog uit het Ooghol; hy opende het, en vond dat het Cristallyne Vogt geplaatst was om laag in den Oogbol, aan het agterste en onderste gedeelte van den Oogappel, waar toe het zelve door den Operateur was neergedrukt.

'T geen ik gezegt heb bewyst genoegsaam, dat de zitplaats van de *Cataracte* in het Cristallyne Vogt is. Men zal in het vervolg van deeze verhandeling zien, dat alles samen loopt, om deeze bewyzen staande te houden. Die geene, welke daar over meerder ligt begeeren, hebben niet anders te doen, als te leezen de Boeken van de Heeren Antoine, Bristeau, en Heister, die ons uit de dwaling geholpen hebben, waar in de Ouden ons gebragt hadden, by gebrek van deeze zaak grondig onderzocht te hebben.

Deeze nieuwe gevoelens hebben gelegentheyd gegeven aan de Heeren van de Koninklyke Academie der Wetenschappen, om verscheyde proeven te doen, om de waarheyd hier van te kennen; en zedert dien tyd hebben veele hunner het gevoelen der

Ou-

Ouden verworpen, gelyk men in derzelver Gedenkschriften zien kan.

Zoo dat de waare *Cataracte* een verandering van het Cristallyne Vogt is, waar door het van doorschynende, gelyk het natuurlijk is, duister word; 't welk eyndelyk belet, dat de ligtsiraalen, die van de verligte voorwerpen weerom gekaatst worden, in de grond van het Oog komen, om daar haare indrukfels te maaken, en het Gesigt doet verliezen, tot dat men dit door de Operatie neerdrukt, of dat in vervolg van tyd dit veranderde Cristallyne Vogt van zelve neervalt door zyn eyge zwaarte, gelyk ik opgemerkt heb in de twee volgende gevallen.

Het eerste gebeurde aan den Heere Bathelemy, Deeken van de Kamer der Rekeningen, oud omtrent seventig Jaaren, die te Parys in de Karssenboomstraat woonde, wiens *Cataracte* van zelve nederviel, en zig zette in die plaats, daar men ze gemeenelyk met de Naalde neersiet; zoo dat hy zag met het zelve gemak, als men ziet na deze Operatie, als die wel gelukt is.

Het andere geval gebeurde in de Straat de Richelieu aan een oud blind Teefje, toebehoorende aan Mevrouw de Gravinne van Chamillart. Men was verwondert op zekeren tyd, dat dit Hondtje buiten gewoonte kon zien te gaan. Toen ik in dit huis kwam voor den Heere Abt Gujet, aan wien ik een *Cataracte* zou neerdrukken, liet men my dit Hondtje zien. Ik zag in een van haare Oogen een *Cataracte*, die half neergevallen was, invoegen dat 'er genoeg ligt in de grond van

het Oog kwam, waar door zy zien kon.

Na vastgesteld en als beweezen te hebben, dat het Cristallyne Vogt de zitplaats der waare *Cataracten* is, blyft 'er over om te doen zien, dat de verscheide veranderingen van dit Vogt de verscheide soorten der waare *Cataracten* uitmaaken.

Ik ken drie soorten van veranderingen van het Cristallyne Vogt in de waare *Cataracten*. In de eerste word het enkel week, en als lilagtig. In de tweede in tegendeel word de Cristallyne Vogt hard en verdroogt. In de derde word de inwendige substantie van dit vogt etteragtig, terwyl eenige uitwendige verzamelplaatsen *, zoo wel als het vlies, 't welk het zelve bedekt, aan deeze stof voor een Sak of Windsel dienen.

De plaatsen der waare *Cataracten* zyn verschillende. Somtyds strekken zy zig uit naar den Oogappel tot aan haare volkome rypheyd, dan worden zy ondersteunt aan de inwendige omtrek van de Regenboog. Op een ander tyd, schoon de Cristallyne Vogt losgemaakt is uit de Kas van het Glasagtig Vogt, strekt zy zig zeer weynig uit naar den Oogappel, blyvende in 't midden van de agterste Kamer, alwaar de *Cataracte* ryp word. In deeze laatste soort verliezen de Zieken niet t'eenemaal hun Gesigt; en schoon de *Cataracten* ryp zyn, onderscheyden zy egter de voorwerpen, maar zeer verward, om dat 'er nog eenige lichtstraalen tot aan de grond van het Oog komen rontom de omtrek van de *Cataracte*.

De

* Couches.

De Schryvers hebben twee foorten van waare *Cataracte* gefelt, onder de naam van Kaas en Melkagtige. Maar zy hebben zig bedroogen; want deeze voorgewende foorten van *Cataracten* zyn eygentlyk niet als verfcheyde trappen van verandering, die het Criftallyne Vogt moet ondergaan om tot eene volkome rypheyd te komen. Weshalven men die gemeenelyk niet vind, dan als men al te fchielyk de *Cataracte* neerdrukt.

De *Cataracten* van de geboorte af vereyffchen veel tyd om een volkome rypheyd te verkrygen. Daarenboven de Kinderen, die geen moed genoeg hebben, om te verdragen, dat men hun een Naalde in het Oog brengt, kunnen nogtans zoo gewond worden, en het Gefigt verliezen, gelyk ik heb zien gebeuren aan het Kind van een Koopman in de Thevenotstraat, aan welk de Heer Gerard de Vader een *Cataract* neerdrukte in den ouderdom van zeven Jaaren. Weshalv ik de Kinderen laat rusten tot haar tien of twaalf Jaar, om niet in het zelve ongeval te vervallen.

Het gebeurt fomtyds, dat het middelpunt der *Cataracte* van de geboorte af fteenagtig is, hebbende in het midden van defielvs lichaam zeker dingetje van de grootte als een Speldekop, 't welk hard en vaft is gelyk een fteen. Men gevoelt zelvs, dat de Naalde eenig geluid maakt, als zy in het neerdrukken deeze plaats aanraakt, even als of men tegen een kleyn zandje ftootte. Dit belet niet, dat de Zieken hun Gefigt niet wederom krygen, na de neerdrukking der *Cataracte*.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van de twyffelagtige Cataracten.

Ik noem een twyffelagtige Cataracte de zoodanige, waar in de gelukkige uitflag der Operatie even onzeker is als het gebruik van plaatsmiddelen. Daar van ken ik vier soorten. De eerste is een soort van Vlies, 't welk gemerkt word aan het eynd van een uitstorting van Etteragtige stof in het wateragtig Vogt. 'T is deeze soort, die ik in 't vervolg vliesige Cataract noemen zal. De tweede noem ik draadige, wegens het getal der draaden, die dezelve uitmaaken. De derde is een verplaatsing van het Cristallyne Vogt, na een slag die het Oog ontfangen heeft. De vierde is een verandering van het Vlies, 't welk de grond der Kas van het Glasagtig Vogt bedekt.

EERSTE ARTIKEL.

Van de vliesige Cataracte.

Ik heb reeds gezegd, dat de vliesige Cataracte een gevolg was der Oogontsteekingen van de *Choroides* en het Druivevlies, welker verstopte Vaatjes een witagtige Etter laten uitloopen, die zig verspreyd in het wateragtig Vogt. Deeze Etter maakt zig door
haare

haare lymigheyd vast aan den omtrek van den Oogappel, en doet daar als een fyn doek vertoonen.

Als deeze stof niet overvloedig is, fluit zy den Oogappel niet net toe. In dit geval, als de Zinking ophoud, voor dat zy de grond van het Oog beschadigt heeft, laat zy genoeg doortogt aan het licht, om haare indrukfels te maaken, 't welk maakt dat de Zieken een weynig zien, maar zwak.

Zoo in tegendeel de Zinking aan de grond van het Oog medegedeelt word, en die de werking der Vesels omver stoort, waar door de geesten naar het Oog gebragt wierden, is het Gesigt verlooren. Ik heb daar een ondervinding van gehad in den Heere de Vilvaudé, die, na een hevige Zinking aan beyde zyne Oogen te hebben uirgestaan, het een verloor door een Ettergezwel, en het ander wierd aangetast door een vliefige Cataracte, waar door hy zyn Gesigt verloor. De Heer Woolhousen had hem beloofst hem te doen zien, door hem deeze Cataracte neer te drukken. Deeze Zieke kwam my vervolgens raadpleegen; maar opgemerkt hebbende, dat deeze Cataracte gemengt was met een heldere Drop, verzekerde ik hem, dat de Operatie onnut zou zyn.

Ondertuffchen hield hy aan; om my daar toe te brengen. Gelyk ik verzekert was van niet veel geluk, wilde ik het niet onderneemen, als in tegenwoordigheyd van een Oogmeester. Men liet de Heer Bailly de Vader komen, die het verbleef aan de begeertens van de Zieke, zeggende, dat indien de Operatie

ratie hem het Gesigt niet wederom gaf, zy evenwel geen nadeel aan zyn Oog zou toebrengen. Ik opereerde dan in tegenwoordigheyd van dezen bekwaamen Oogmeester. De Cataract wel neergedrukt zynde, vertoonde men hem de voorwerpen, maar hy zag niets, schoon de Oogappel zig zeer helder vertoonde.

Als de grond van het Oog niet beschadigt is, blyven 'er zekere openingen in deeze Cataracte over, die aan de Zieken toelaaten te zien. Ik zal daar van twee voorbeelden verhaalen. Een Lakenkooper van de Stad Beauvais kwam te Parys, om zig te laten helpen van een Zinking op beyde de Oogen, die hy langen tyd gehad had, en hem zelfs belette de voorwerpen te onderscheyden, om dat hy daar eene witagtige Vogt had, die geplaatst was in de opening der Oogappels. Vyftien dagen daar na hield de Zinking op, en het Gesigt begon eenigfins weerom te komen, om dat de stof, die in de opening der Oogappels was, verdween, en de Zieke zag allengskens weer te leezen. Zyn Gesigt is ondertusschen zwak gebleven, om dat de Regenboog verhindert wierd door een gedeelte van deeze witagtige stof, maar weynig plaats overlatende voor den ingang der lichtstraalen in het Oog.

Daar geschied nog een andere soort van uitstorting van een witagtige Etter in het wateragtig Vogt, 't welk geplaatst is agter de opening van den Oogappel, en daar blyft, tot dat die Zinking is opgehouden. Ik heb dit geval gezien in den Heere de Lomery,
die

die in een hevige Zinking, hoedanige ik zeventien hondert en dertien behandelt heb, niets uit zyn zieke Oog zag. Men zag agter de opening van den Oogappel een foort van etteragtige Cataracte, die zekere vastigheid gekreegen hebbende, om laag in het Oog neerzakte, waar door hy naderhand wederom wel gezien heeft.

Men ziet door deeze voorbeelden, dat de vliefige Cataract op drie verscheyde plaatsen gezet word. 1. Als zy den Oogappel geheel en al bezet, en vastgemaakt word aan den omtrek van die opening. 2. Als de Cataract, schoon vastzittende, niet dan een gedeelte van de opening van den Oogappel toefluit. 3. Als de stof, die haar samenstelt, dryft in het wateragtig Vogt agter de Regenboog, zonder daar aan vast te zitten; en als de Zinkingophoud, gemeenelyk zakt op de grond van het Oog; en als zy vastgemaakt word agter den Oogappel, maakt zy een vliefige Cataracte.

Men zal zien uit het geen ik gezegt heb, dat ik ook vliefige Cataracten stel, die gevolgen zyn van Ettergezwellen, welke gemaakt worden in de *Choroides* of het Drui-vevlies, en welks Etter zig ontlast en uitgestort word in het wateragtig Vogt. Het vloeybaarste gedeelte van deeze uitgestorte stof mengt zig met dit Vogt, maar het geen vaster is verzameld zig, en word gezet op de verscheyde plaatsen, die ik heb aangewezen. Indien deeze stof geplaatst blyft agter de Regenboog, zal zy een Cataract maaken, die naar een Vlies gelykt, zonder dat

dat het Cristallyne Vogt zal verandert zyn , en zie daar , 't geen ik vliefige Cataracte genoemd heb. Daar is geen twyffel aan , dat de Operatie niet kan lukken in deeze soort van Cataracte , al heeft de Zinking , die het Ettergezwel veroorzaakt heeft , de wezentlyke deelen van het Gesigt niet bedorven , 't welk nogtans zelden gebeurt. Het is ook zeldzaam Cataracten van dit soort te ontmoeten , waarom ik nog meer verzeker , dat bynaar alle de Cataracten , waar in de Operatie wel gelukt , veranderingen van het Cristallyne Vogt zyn.

Alle die geene , welke meenen , dat het niet als vliefige Cataracten zyn , waar in de Operatie wel gelukt , hebben ons nog niet een overtuigend bewys daar van gegeven. Indien zy een Oog geopent , en daar in het Cristallyne Vogt in zyn geheel gevonden hadden , na de dood van een Mensch , aan wien men een Cataract van dezen aard had neergedrukt , en die na de Operatie geleefd had , en welks Cristallyne Vogt zonder verandering gevonden wierd , zy zouden eenige soort van grond hebben , om hun gevoelen staande te houden , en men zou hen gelooven , indien zy veele ondervindingen daar van , wel gestaaft , hadden vertoont. Alles wat zy ons gegeven hebben , is alleen de ontleding van eenige Oogen , aan welken men niet geopereert heeft , en waar in vliefige Cataracten gevonden zyn ; terwyl het tegengestelde gevoelen , 't welk beweert , dat bynaar alle de Cataracten komen door een verandering van het Cristallyne Vogt ,
ge-

gegrond is op een oneyndig getal wel ge-
staafde ondervindingen, gedaan aan de Oogen
van Menschen, die de Operatie hebben
doorgestaan, en die sedert tot aan hunne
dood toe gezien hebben; deeze Oogen geo-
pent zynde, heeft men het Cristallyne Vogt,
samen met het Vlies, 't welk het zelve be-
kleed, neergedrukt gevonden.

Men heeft wyders ondervindingen, ge-
daan aan levende Menschen, veele Jaaren
na de Operatie van de Cataracte; het lichaam,
't welk neergedrukt geweest was, gegaan
zynde door de opening van den Oogappel in
de voorste Kamer van het Oog, is daar uit-
gehaalt geworden door eene opening, ge-
maakt in het doorschynende Hoornvlies; en
men heeft door onderzoek bevonden, dat
het het Cristallyne Vogt was, 't welk door
den Oogappel gegaan was, hebbende de
Zieken naderhand volmaakt wel kunnen zien
te leezen, met Brillen voor de Cataracten
dienende.

T W E E D E A R T I K E L.

Van de draadige Cataracte.

Ik stel onder het getal der twyffelagtige
Cataracten een soort, welke nogtans een
waare schynt te zyn. Zy kan zeer wel draad-
agtige genoemd worden; want als men ze
neerdrukt, schynt het dat het draaden zyn,
die de Naalde geduurig trekt, zonder een
N eynd

eynd te vinden. Het is onmogelyk deeze Cataracte door de Operatie te geneezen , voor zoo veel men deeze draaden niet weet te breeken ; weshalven ik wel te vrede ben , met dit hier te berigten , op dat , als dit geval , 't welk zeer zeldzaam is , iemand overkwam , hy daar over niet verwonderd zou zyn.

D E R D E A R T I K E L .

Van een Cataract door Slaagen.

De Cataracten , die door Slaagen , aan of omtrent de Oogen gekreegen , komen , zyn , naar het gevoelen van eenige Oogmeesters ongeneeslyk. Maar ik heb verscheyde ondervindingen van het tegendeel. Zie daar 'er een in een persoon Constantin genaamt , die te Parys woonde in de straat Verbois by de Carnaux. Hy kreeg een slag van een Snaphaan aan beyde de Oogen , over zestien Jaar. De Hageltjes , die tusschen de Vliezen van het Oog doorgedrongen waaren , kwamen 'er van tyd tot tyd van zelve uit , geduurende drie of vier Jaaren , die 'er zedert dat hy de slag gekreegen had verlopen waren , tot aan de Operatie. De hevigheyd van de slag had het voorste gedeelte van den Oogbol doen inbuigen en inzakken ; 't welk niet schein te kunnen geschieden als met te gelyk de zyden van den Oogbol door de drukking van de slag te verbreedden ; het

Cri-

Cristallyne Vogt wierd los met zyn Vlies, en strekte zig uit naar den Oogappel, waar aan het vast scheen naar de kant van den kleynen Hoek, alwaar een der Hageltjes door de Regenboog doorgedrongen was, tot aan desselvs vereeniging met het doorschynende Hoornvlies. De Oogappel zelfs was aan die kant langwerpig geworden. De Regenboog had geen beweeging van verwyding of vernauwing. Ondertusschen zag hy aan deeze zelve zyde de schaduw van de hand, tusschen het licht en zyn Oog gezet. Dat bewoog my om aan hem de Operatie te doen over elf of twaalf Jaaren. Zedert heeft hy met dit Oog zoo wel gezien, als of de Cataract van een inwendige oorzaak gekomen was. Maar 't geen men zeer verwonderlyk zal vinden, is dat hy na de slag van de Snaphaan het Gesigt aan het andere Oog verlooren heeft, waar aan niets gezien wierd in de Vogten, 't welk het zelve kon verduisteren; en het Gesigt kwam ongevoelig weder, zonder 'er iets aan te doen, een Jaar na de gemelde Operatie.

Als men een hevige slag in het Oog gekreegen heeft, word het Cristallyne Vogt in een ogenblik los, en in twee of drie dagen word het duister; zoo dat de Zieken niets als het daglicht zien.

Ik geef drie verscheide plaatsen aan deeze Cataracten. De eerste is, als het Cristallyne Vogt los gemaakt zynde door een slag, die het Oog geraakt heeft, zig uitstrekt naar den Oogappel. Zoo hy in dit geval verdroogt, eer hy de Regenboog geraakt heeft,

zakt hy van zelve, en de Zieken zien zonder Operatie. Maar zoo hy agter de Regenboog geplaatst zynde zig daar vastmaakt, dan moet men de Operatie doen.

De tweede plaats van deeze Cataracte is, als het Cristallyne Vogt verplaatst zynde zig uitstrekt tot in den Oogappel, en daar zig vastmaakt.

De derde is, als het geheel en al komt in de voorste Kamer van het Oog, en zig zet tusschen het doorschynende Hoornvlies en de Regenboog, waar uit men het haalen moet op de manier, die ik in 't vervolg zal aanwyzen.

V I E R D E A R T I K E L.

*Van de Cataracte, veroorzaakt door een
verandering van het Vlies, 't welk
de Kas van het Glasagtig
Vogt bekleed.*

Ik plaats wyders onder het getal der twyfelagtige Cataracten, de verandering van het Vlies, geplaatst op de grond der Kas van het Glasagtig Vogt, waar in de Zieken niet geheelyk het Gesigt verliezen, maar het zelve word alleen verzwakt. In dit geval ziet men in de grond van het Oog, door de opening van den Oogappel, eene wittigheyd, die zig plat en dun vertoont, als of het het Vlies was, 't welk de grond der Kas van het Glasagtig Vogt bedekt, dat nu ver-
an-

andert is. Het zelve neemt dikwils de gedaante aan van een Ster, tusschenwyttens overlatende, alwaar geen duisterheyd is, en wederom andere daar die is; zoo dat deeze duisterheyd, die haar zitplaats niet heeft als in de holligheyd van de Kas, gaande van het middelpunt tot aan den omtrek, zig als een Ster vertoont. In deeze Ziekte word het Cristallyne Vogt niet losgemaakt, en het Gesigt blyft, hoewel zwak.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van de valsche Cataracten.

Men noemt valsche Cataracten die geen, waar in de middelen geen verligting toebrengen, en de Operatie niet gedaan word, als om de mismaaktheyd en de pynen, die zy veroorzaaken, weg te neemen. Ik bevinde die tweederley, te weten de Oogverduistering met graauwheyd * en de beweeglyke Cataracte.

EERSTE ARTIKEL.

Van de Oogverduistering met graauwheyd.

Een *Glaucoma* noemt men gemeenelyk die Ziekte, waar in het Cristallyne Vogt zig

N 3

van

* Glaucome.

van couleur als de Zee vertoont. De onder-
vinding heeft my geleert, dat deeze couleur
niet gezien word, dan in deffelvs oorsprong,
wordende het naderhand van een wit of
grysagtige couleur. Deeze Ziekte heeft ge-
legentheyd gegeven tot verscheyde gevoe-
lens, zoo ten aanzien van deffelvs oorspronk,
als met opzigt op de verscheyde zitplaatsen,
die men daar aan toegeschreeven heeft.
Zommigen hebben gemeent, dat het alleen
een verandering van het Cristallyne Vogt
was, en anderen ook van het Glasagtig
Vogt.

Ik heb opgemerkt in het onderzoek van
de Oogen der Zieken, die daar van aange-
taft waaren, een soort van verandering in
het Cristallyne Vogt, gekomen na eene ver-
slapping der Gesigt-zenuwen, welke zig aan-
stonds vertoonde door eene verwyding van
den Oogappel.

De teekenen, die de *Glaucoma* in zyn be-
gin geeft, zyn een rook en nevel, die voor
het Oog schynen te gaan, en het Gesigt der
Zieken beroeren. In 't vervolg zien zy nog
eenigfins de voorwerpen, hoewel onvol-
maakt, maar alleen aan een hoek van het
Oog, voor zoo ver 'er nog eenige Vefels
zyn, die nog niet geheel en al verstopt zyn.
Allengskens gaat het Gesigt weg, en de Zie-
ken zien niet meer als het ligt van den dag;
als dan begint het Cristallyne Vogt veran-
dert te worden, en zyne doorschynentheyd
te verliezen, krygende dan de couleur van
de Zee; naar maate het vaster word veran-
dert het zyn eerste couleur, neemt die van
een

een Cataracte aan, nu eens van deeze, en dan weder van een andere couleur, gelyk ik reeds gezegt heb; dit is het, 't welk ik *Glaucoma* noem, welke niet verschilt van de waare Cataracte, als door desselvs vermen- ging met de heldere Drop, gelyk ik heb aangemerkt.

De *Glaucoma* begint somtyds na eene Koorts, in de scheyding *, waar door 'er een overvoering geschied in het Oog van het Vogt, 't welk dezelve veroorzaakt, waar door alle de Vliesen van dit werktuig een ontsteeking krygen, zonder dat het Bind- vlies daar veel deel in heeft. De Zieken ge- voelen eene scherpe pyn in de grond van het Oog, en aan de slaap van het Hoofd. De heldere Drop volgt op deeze Zinking, waar op 'er een *Glaucoma* komt.

Somtyds brengt het steeken van de Son dezelve uitwerking voort, gelyk ik heb zien gebeuren in 't Jaar 1717, aan een Comman- deur van Maltha, die lang een diergelyk toeval heeft uitgestaan met zeer hevige py- nen in het Hoofd, en aan het Oog, welke gevolgt zyn van een *Glaucoma*.

Somtyds heeft deeze Ziekte niets tot oor- zaak, als een dikke Vogt, die verstoppin- gen maakt in de grond van het Oog, en in het Cristallyne Vogt, waar uit een heldere Drop komt, en een Cataracte, die zonder pyn gemaakt word, waar op een *Glaucoma* volgt.

Men meent dat de oude Lieden aan deeze Ziekte onderworpen zyn, om dat hun Cri-

* Crise.

stallyne Vogt zig verdroogd vertoont , 't welk hun niet belet de voorwerpen te onderscheyden , maar die naauwkeurig te zien. Ik heb twee Menschen gezien , wier Cristallyne Vogt zoo duister geworden was , dat het scheen , dat zy waare Cataracten hadden , en dat zy niet kosten zien ; ondertusschen zagen deeze Menschen te leezen.

Ik houd deeze verdrooging van het Cristallyne Vogt niet voor een *Glaucoma* , om dat de wezentlyke deelen van het Gesigt gezond blyven , terwyl het Cristallyne Vogt verdroogd ; in deeze staat komt het ligt nog tot aan de grond van het Oog , vindende een ingang rontom dit verdroogde lichaam , 't welk maakt , dat de Zieken , niet tegenstaande de duisterheyd van het Cristallyne Vogt , de voorwerpen zien en onderscheyden zelfs tot geschreeven Schrift te leezen toe ; deeze Ziekte heeft meer van een Cataracte als van een *Glaucoma*. Zoo deeze soorten van Menschen een heldere Drop krygen , gelyk eenslaags geschieden kan , dan verwyd zig de Oogappel , en dan zou het volgens myne beschryving een *Glaucoma* zyn.

De voortekenen van deeze Ziekte zyn zeer droevig , voor zoo veel dezelve niet door eenige middelen geneezen kan worden , als zy eens gemaakt is ; en men , als zy heteene Oog heeft aangetast , ook zeer te vreezen heeft voor het andere.

In die geenen , waar in niets is als een verdrooging van het Cristallyne Vogt , gelyk aan oude Menschen gebeurt , word het Gesigt dikwils haar geheele leven door behouden,

den. 'T is in deeze oude Menschen, waar in de Wyn van Oogentrooft, en 't geen daar van bereyd word, waar van de Ouden zoo veel opgegeven hebben, wonderen doet.

Ik agt my verpligt te zyn, het gemeen hier te onderregten over een geval, verhaalt in een van de Schriften van de Heer Woolhousen, die meende, dat Moeder Saint Paul Bagyn van het Hotel Dieu, aangetast was met een ongeneeslyk *Glaucoma*, en dat zy na de Operatie niet gezien heeft, maar ik kan alle die geenen, die de waarheyd beminnen, overtuigen, dat het geval gebeurt is, als volgt.

Ik zag de Zieke in het begin, en ik vond in haar Ziekte alle de tekenen van waare Cataracten, hebbende de Regenboog alle zyne beweging. De Winter voor dat ik haar de Operatie deed, had zy eene hevige Zinking op dat Oog, welke den Oogappel verwydde, en de werking der Gesigt-zenuwen voor een gedeelte wegnam. Maar om dat zy zag de schaduw van de hand, geplaatst tusschen het licht en haar Oog, stond ik haar toe de Operatie aan haar te doen, haar waarschouwende, dat zy weynig zien zou; waar mede zy zoo vergenoegt was, dat zy zig geen ander geluk voorstelde, als zig in het gaan niet meer te stooten.

Ik drukte haar Cataracte neer, zy wierd verbonden naar gewoonte; zy zag uit haar Oog zoo veel en meer als zy gehoopt had, naardien ik een Jaar na de Operatie haar heb laten zien met een Cataract Bril, de Letters en de Figuren op een Tafereel.

T W E E D E A R T I K E L.

Van de schuddende Cataracte.

Ik zal zeer weynig zeggen van de schuddende Cataracte, om dat deeze Ziekte ongeneeslyk is, en de Operatie niet dient, als om de mismaaktheyd van het Oog weg te neemen, en de pynen te doen ophouden. Het Cristallyne Vogt word kalkagtig, en gelyk aan dat van een gebakken Wyting. Het gaat aan weerzyden, volgende de verscheyde bewegingen van het Oog, om dat dit lichaam nog vastgehouden word aan eenige hayrwyse Vefels, die het hangende houden in het midden van de agterste Kamer. Na verloop van tyd beginnen deeze Vefels te breeken; dan geschied het, dat het lichaam van het Cristallyne Vogt geen hegting meer hebbende, die het tegenhoud, op de minste schudding in de voorste Kamer van het Oog gaat; waar uit men het zelve genoodzaakt is te haalen, gelyk in het Hoofdstuk van de Operatie der Cataracte zal aangewezen worden.

Z E V E N T I E N D E H O O F D S T U K.

Van de oorfaaken der Cataracten.

Din Cataracten worden voortgebragt door in of uitwendige oorfaaken. Die geenen, wel-

welke tot hier toe daar over gehandelt hebben, hebben niet genoeg verklaart, op wat wyze deeze Ziekte gemaakt word; zie hier daar over myn gedagte.

De eerste zaak, die in de samenstelling der Cataracte van een inwendige oorzaak gebeurt, is een verdikking en lymigheyd der voedende Sappen, die in de Vaten komen van het Vlies, 't welk het Cristallyne Vogt besluit in het Glasagtig Vogt, en in het Cristallyne Vogt zelfs. Deeze Sappen verstopen door haare lymigheyd de Canaalen, waar door zy heen gaan, en dus het voedsel, 't welk dienen moet om de deelen in haar natuurlyke staat van rekking te onderhouden, beginnende te ontbreken door de ongesteltheyd der verstopte Buizen, en de agterkomende voedende Sappen de beweging van haar omloop verlooren hebbende, worden scherp door haar stilstaan, en gisten * naderhand. Daar van daan komt een algemeene smelting van de geheele substantie van het

* *Fermentent*. Dit is het gevoelen van veele Fransche Schryvers, dat 'er een gisting der Vogten in het Lichaam geschieden kan; maar men zal daar aan zeer moeten twyffelen, als men bedenkt, dat alle gistende Vogten uitzetten. In der daad, indien dat in het Oog geschieden kon alle desselvs teere Vaatjes zouden noodzaakelyk verbrooken worden, en in plaats van een Cataracte zou 'er een geheele bederving van het Oog volgen. Men kan dan liever zeggen, dat de voedende Sappen in het Oog stilstaande en scherp wordende bederven, zonder de wyze van het bederf te bepaalen.

het Cristallyne Vogt; 't welk Ettergezwel-
len en etteragtige Cataracten veroorzaakt.
Indien deeze smelting maar onvolkomen is,
maakt zy het Cristallyne Vogt minder vloey-
baar, 't welk zoo wel als het Vlies, waar
meede het omwonden is, van het Glasagtig
Vogt word losgemaakt, en vervolgens hard
word. Naar maate dat het wederom vaster
word, strekt het zig uit naar de opening van
den Oogappel, gedrongen zynde door eene
wateragtigheyd, welke agter het zelve ver-
gadert word, 't zy het wateragtig Vogt
zy, 't welk zig daar indringt, 't zy het Glas-
agtig Vogt dat verschaft, en dat zoo veel te
meer, als de voorste cellekens van het Glas-
agtig Vogt zig meer opgevult vertoonen.
De proef, dat 'er water vergadert word tus-
schen het veranderde Cristallyne Vogt en
het Glasagtig Lichaam, is, dat als men de
Cataract neerdrukt, indien 'er eenig deel-
ken daar van word losgemaakt, het zelve
met snelheyd in de voorste Kamer van het
Oog gedrukt word, als of het sterk voort-
gedreeven wierd door een Vogt, 't welk
gedrongen wierd van agteren naar vooren.

Zoo dat ik geloof, dat 'er in de beginse-
len der Cataracten van een inwendige oor-
zaak eene smelting geschied, die het Cri-
stallyne Vogt zagt, en meer of min vloey-
baar maakt. In der daad, als men de Ope-
ratie der Cataracte wil onderneemen voor de
tyd van haar rypheyd, dan gaat 'er de Naal-
de midden door, gelyk door een dikke room,
zonder het te kunnen neerdrukken; terwyl
in de gezonde en natuurlyke staat van het
Cri-

Cristallyne Vogt, de Naalde tegenstand vind. Men moet dan uit dit onderscheyd noodzakelyk besluiten, dat 'er aanstonds een zagtwording, en smelting van het Cristallyne Vogt geschied, zoo ras als de Cataracte begint.

Men moet evenwel niet meenen, dat alle Cataracten altyd een smelting van het Cristallyne Vogt tot haar oorzaak hebben; want daar worden 'er ook gevonden, die van desselfs zagtwording of opdrooging voortkomen. Deeze soort van Cataracte kan neergedrukt worden zeer weynig tyd, na dat zy eerst gemaakt is.

Het is zeer moejelyk te verklaaren, hoe het Cristallyne Vogt deeze bestendigheyd in zoo kort een tyd aanneemt. Evenwel heeft men zig daar niet zeer over te verwonderen; naardien het zelve in de schuddende Cataracte als pleysterwerk word.

De couleur van het Cristallyne Vogt in deeze soort van Cataracte gelykt eenigfins naar het glinsterende van Kwikzilver, trekkende wat naar de couleur van Spiegelglas. * Ik kan het niet beter vergelyken als by de Talksteen, met opfigt op desselfs bestendigheyd; om dat het in het neerdrukken, even als deeze stof, gelyk als schubben afgebroken word, als men de Naalde daar tegen aanzet, 't welk evenwel niet belet de goede uitflag van de Operatie.

De uitwendige oorzaaken, die de Cataracten voortbrengen, zyn stooten, gekreegen aan en omtrent het Oog, gelyk vallingen
die

die het hoofd zeer schudden , stooten gekreegen rontom het Ooghol , die eene schudding in het Oog veroorzaaken , stooten op het midden van den Oogbol , die het Hoornvlies naar binnen doen buigen , 't welk de agterste en zydelyke deelen der Vliezen , die de Vogten van het Oog bedekken , doet van malkander gaan , waar door het gebeurt , dat het Vlies , 't welk het Cristallyne Vogt aan het Glasagtig lichaam hegt , door afgebrooken te worden , de losmaaking van het Cristallyne Vogt veroorzaakt.

Deeze soorten van stooten komen of van gruis , gelyk ik heb zien gebeuren aan iemand , die Constantyn genaamd wierd , waar van ik gesproken heb , of van een oneyndig getal van andere manieren , die het te lang zou zyn om te beschryven. Ik zal evenwel eenige gevallen verhaalen. En zie daar 'er een , gebeurt over zes Jaar in het Gasthuis van Asturien , in de straat Sepulcre te Parys , aan een Jongman van fatsoen , wien een zyner Vrienden het midden van het Oog gestooten had met het eynd van een stokje zonder 'er om te denken. Ik wierd 'er niet bygeroepen als de volgende dag na dit toeval : Ik vond het Cristallyne Vogt losgemaakt , en dryvende in het wateragtig vogt , 't welk reeds duister geworden was , zonder dat 'er een krabbing of kwetsing aan het uitwendige Oog te zien was. De Zieke onderscheyde met dit Oog niets als het ligt van den dag. De Kinderen , die op straat Vuurpyltjens schieten , veroorzaaken dikwils Cataracten aan de Voorbygangers ; daar zyn in
die

die Vuurpyltjens zekere korrels , gelyk een Ert , die hen treffen. Als dit lichaam het Oog geraakt heeft , veroorzaakt het een Cataracte , door het Cristallyne Vogt los te maken , op dezelve wys , als wy te vooren gezegt hebben. Een diergelyk toeval gebeurde 'er over vier Jaar , in de Mortelleriestraat te Parys , aan het Zoontje van een Koorenkooper twaalf Jaar oud ; het Cristallyne Vogt wierd in een ogenblik los gemaakt , en vertoonde zig , daags na deeze slag , duister en witagtig.

Een steek met de punt van een Schaar , die het Oog krygt , kan het Cristallyne Vogt in een ogenblik losmaaken ; het zyn maar weynige dagen , dat dit toeval gebeurde aan een jong Meysje van twaalf Jaar ; de punt van haar Schaartje haar het doorschynende Hoornvlies geraakt hebbende , vond ik , het Oog des anderen daags onderzoekende , dat het Cristallyne Vogt was losgemaakt , en duister geworden was.

Een Speld , of alles dat den Oogbol steeken kan , kan een Cataracte veroorzaaken , gelyk gebeurt is voorleeden Winter in het Klooster der Dogters van de Heylige Geneveva , digt by de Vierschaar. Een der Susters , haar Schort uitschuddende , sprong haar een Speld in het Oog , ter plaatse daar men in het zelve met de Naalde steekt , als men de Cataracte wil neerdrukken ; deeze Speld gong 'er zeer diep in en stak het Cristallyne Vogt , en daar kwamen schrikkelyke pynen , welke wat gestilt zynde , ontdekte ik , dat 'er een Cataracte gemaakt was.

Ik

Ik heb nog een voorbeeld van een Cataracte gezien , gekomen van een snydende stoot , die het midden van den Oogappel geraakt had. Het Cristallyne Vogt was losgemaakt van het Glasagtig Vogt , en geplaatst in de agterste Kamer van het Oog , ter plaatse daar de waare Cataracten haar zitplaats hebben. In deeze stoot drong het steekend werktuig , 't welk door het Hoornvlies heen ging , tot aan het Cristallyne Vogt , en kwetste het zelve ; waar door het gebeurde , dat deeze Cataracte zig uitstrekke tot de Wond van het Hoornvlies , door een aaneenhang van een witagtige stof , die uit het Cristallyne Vogt kwam , en zig vastmaakte aan het Hoornvlies , ter plaatse daar het inwendig lidteken der Wond was. De Zieke zig by my vervoegt hebbende , drie Jaaren na dat hy deeze slag gekreegen had , onderzocht ik zyn Oog , waar aan de deelen van desselvs bodem gezond waren , en ik bevond , dat als men de Cataracte kost neerdrukken , hy zien zou. Weshalven ik 'er de Naalde inbragt. De Cataracte wierd neergedrukt aan zyn bovenste gedeelte , en ik zag , dat de aaneenhegting hard was , en dat zy het doorschynende Hoornvlies naar zig trok. Dezelve niet hebbende kunnen breeken met de Naalde , was het my onmogelyk die lagerte doen zakken als zyn vasthegting , om dat ik my in die tyd van een ronde Naalde bediende. Indien ik een snydende gehad had , die aan 't eynde plat was , gelyk tegenwoordig , ik zou door desselvs scherp deeze vasthegting hebben kunnen losmaaken , en daar in gelukkig slaagen.

Misschien zal men my tegenwerpen, dat deeze soorten van Cataracten gekomen van stooten, die het Cristallyne Vogt losmaaken, niet anders zyn, als een uitstorting van een witagtige vogt in het wateragtig Vogt, die door de breeking van eenige Vaten van den Oogbol daar uit geloopt is, en zig geplaatst heeft agter de Regenboog; en dat ik derhalven misleyd ben, houdende deeze witagtige Vogt voor het Cristallyne.

Hier op antwoord ik, dat het zeer gemakkelijk is onderscheyd daar van te maaken, en dat de stoot het breeken van eenige bloedvaten niet veroorzaakt heeft. Want zoo men het Oog onderzoekt, weynige dagen na dat het de stoot gekreegen heeft, zal men door de opening van den Oogappel zien, dat deeze Cataracte een ronde en verwulfd gedaante heeft, gelyk het Cristallyne Vogt, hebbende ook dezelve vastigheyd; 't welk niet geschieden zou, indien het een enkel witagtig Sap was, 't welk was uitgestort.

Daarenboven dit witagtig Sap kan niet uitgestort worden in het wateragtig Vogt, als door het breeken van eenige Vaten, waar uit volgt, dat het zelve met bloed zou moeten vermengt zyn. Maar om te doen zien, dat deeze soort van Cataracte niet komt van een witagtig Sap, uitgestort in het wateragtig Vogt, dient, dat het noyt met bloed gemengt bevonden word. 'T is waar, dat, als 'er een breeking geschied is aan de Vaten, of aan de Vliezen, door een stoot, die het Cristallyne Vogt heeft losgemaakt, 'er somtyds bloed in het wateragtig Vogt ge-

zien word; maar het word noyt gezien in het Cristallyne lichaam, gelyk dit zou moeten zyn, indien het geen ik voor het Cristallyne Vogt houde, niets als een witagtig Sap was; terwyl dit bloed door hulpmiddelen losgemaakt zynde, men de Cataracte ziet, dryvende in het wateragtig Vogt, zonder eenige bloedige couleur. Men moet hier uit besluiten, dat deeze soort van Cataracte niet komt van het voorgewende uitgestorte Sap, en dat het niets anders is als het Cristallyne Vogt uit zyn kas losgemaakt, om dat het dikwils van zelve valt op den grond van het Oog, op de plaats daar men die brengt in de Operatie; en dan kunnen de Zieken niet zien te leezen, als door behulp van Cataract Brillen; een zeker bewys, dat het het Cristallyne Vogt is, 't welk losgemaakt is geweest, naardien deeze Brillen daar dienst doen.

ACHTIENDE HOOFDSTUK.

Van de tekenen der Cataracten.

Als de Cataracte begint, en de Vaatjes van het Cristallyne Vogt verstopt worden, dan maakt het licht, 't welk in het Oog komt, als het de plaats der verstopping raakt, een schaduw op dat gedeelte van het Oog, alwaar de lichtbundeltjes moeten afgebeeld worden; 't welk den Zieken als 't waare Vliegjes in de lugt doet zien, of Spinnewebben, die van weerzyden komen, naar
de

de verscheide beweging van den Oogbol. Deeze schaduw heeft verscheide figuren naar maate van de menigte der verstopte Vaatjes of Pypjes in het Cristallyne Vogt, en naar derzelver verscheide verplaatsingen, als van Hayrtjens, Stofjes, Spinnewebben, Vliegjes, Bandjes &c.

Het is moejelyk de Cataracte in zyn begin te kennen, om dat de voorgaande tekenen bynaar eveneens in de andere Ziektens van het Oog gevonden worden, zonder dat 'er egter Cataracten zyn. Want deeze Vliegjes of schaduwen kunnen wyders gemaakt worden door een verflapping der Vaten van het Netvlies, als dezelve op sommige plaatsen afgescheiden zyn van de *Choroides*; zoo dat het licht, 't welk op deeze plaatsen vallen moet, daar geen indrukfel kunnende doen, 'er een soort van schaduw op de *Choroides* komt.

Daar is nog een soort van verduistering, waar in men een oneyndig getal van stofjes in de lugt ziet; maar nog in de eene, nog in de andere van deeze twee laatste Ziektens, is het Gesigt vermindert.

De zekere tekenen van een beginnende Cataract zyn, als de Zieken niet bekwaam zyn om lang te zien, of het Gesigt van het aangetafte Oog vermindert meer en meer; als zy zoo onderscheiden niet meer van verre zien, als zy te vooren deden, en dat hun Gesigt, van agt tot agt dagen, merkelyk vermindert.

Maar zoo ras als de smelting, waar van ik te vooren gesproken heb, aan dit Vogt komt, ziet men een witheyd en duisterheyd

ingezonken in de agterſte Kamer van het Oog, ter plaatſe daar het Criſtallyne Vogt gelegen is; als dan kent men de Cataracte volkomen wel door het onderzoek van het Oog, 't welk men van te vooren niet wiſt, als door het verhaal, dat de Zieke deed van de vermindering en de verzwakking van zyn Gefigt.

Na dat wy opgetelt hebben de tekenen, die de Cataracte doen kennen, moet men van die ſpreken, welke deſſelvs rypheyd en trappen te kennen geven; deeze zyn drie in 't getal. De eerſte is, als de Cataracte zig over al van eene gelyke duifterheyd ver- toont; want als de duifterheyd niet even ge- lyk is, terwyl men die beſchouwt door de opening van den Oogappel, ziet men plaat- ſen, waar van de een vaſter als de ander zig voordoet.

Het tweede teken blykt ons, als de Zieke geplaatſt is met zyn rug naar het ligt ge- keert, en men hem dan een voorwerp ver- toont; indien hy het onderſcheyd, is het een bewys, dat de Cataracte nog niet ryp is, indien het niet is een van die ſoorten van Cataracte, waar in het Criſtallyne Vogt blyft in 't midden van de agterſte Kamer van het Oog.

Het derde teken, 't welk het zekerſte is, is, als de Operateur, beſchouwende het Oog geſtelt tegen het ligt van den dag, en vin- dende het Criſtallyne Vogt van een gelyke duifterheyd, met zyne duimen het Oog van den Zieken ſluit, en hy, met zyn duim ge- vreeven hebbende de Oogscheel van dat ,
wa ar

waar in de Cataracte is, het zelve aanstonds opent, het andere geslooten houdende; als dan, indien het licht, 't welk valt op den Oogappel, maakt, dat de Regenboog zig toefluit, en dezelve, hoewel gezet tegen het zelve licht, maar de helft verwyd word, of een vierde van het geen geslooten is geweest, kan men zeker oordeelen, dat de Cataracte ryp is. Ik weet nog geen een Auteur, die de tekenen beschreeven heeft, om te kennen, en onderscheyd te maken tusschen een vliefige Cataracte, en die, welke door een verandering van het Cristallyne Vogt veroorzaakt is; ondertusschen is het van een groot gevolg om dit onderscheyd te kunnen maken, wegens die geene, die niet als vliefige Cataracten plaats geven, om in de Operatie de een niet voor den ander te houden; men zal dit onderscheyd maken, namelyk indien de Cataracte vliefig is, zal men die daar aan kennen dat hy platagtig is, en dat desselvs midden dikwils ingezonken schynt; terwyl die, welke door het Cristallyne Vogt veroorzaakt word, door het midden van den Oogappel beschouwt worden, men daar in eene ertagtige gedaante onderscheyden zal, meer opgezet in de midden, als in zyn omtrek.

Het is niet genoeg onderzocht te hebben de tekenen, die de rypheyd van de Cataracte doen kennen, het is ook noodzakelyk te spreken van die, welke ons gerust stellen, dat de Zieke zien zal, als de Cataracte neergedrukt is.

Deeze tekenen worden afgenomen van de

gesteltheyd van het Oog, en de natuur van de Cataracte. De eerste zaak is te weeten, of de werktuigen van het Gesigt gezond en welgesteld zyn; 't welk men kennen zal uit de gemakkelykheyd, die de Regenboog hebben zal, om zig te openen en toe te sluiten, gelyk wy reeds gezegt hebben; want zoo men geen beweging altoos aan de Regenboog merkt, is het een zeker bewys, dat de Zieke niet zien zal, al is de Cataracte neergedrukt, indien die niet is van het getal der zodanigen, die komen als een gevolg van een stoot, waar in de Regenboog gewond is geweest; want als dan, indien de Zieke, als men de hand zet voor het geopende Oog, tusschen het licht en het Oog, de schaduw van de hand ziet, en die weggetrokken zynde, eene zekere helderheyd van den dag, is het een bewys, dat de grond van het Oog gezond is.

Ten aanzien van de voortekenen, afgenomen van het Oog, indien het Zieke Oog grooter of kleynder is als het gezonde, is het een slegt teken; naardien de overmatige grootheyd van den Oogbol een zeker bewys is, dat het geene, 't welk uitgestort is in het Oog, om het in die staat te brengen, de wezentlyke deelen van het Gesigt geweld heeft aangedaan, en dat het Oog getroffen is met een heldere Drop door eene uitrekking van zyne Zenuwen.

Indien in tegendeel de Oogbol vermageret bevonden word, is het ook een kwaad teken, naardien de vermindering van den Oogbol toont, dat de zenuwagtige deelen besproeyt

ſproeyt zyn met een ſcherp en filtig Sap, 't welk dezelve bedorven, en den loop der geeften in het Oog onderſchept heeft.

Wat de voortekenen belangt, afgenomen van de Cataracte zelve, dezelve zyn van tweederley ſoort; ſommige betreffen deſſelvs oudheyd, en andere deſſelvs verſcheyde couleuren.

Ten aanzien van de oudheyd, moet men aanmerken, dat, naar maate de vlieſige Cataracten oud worden, zy vaſtgehegt worden aan het geheele agterſte gedeelte van de Regenboog, of alleen aan eenige deelen van deſſelvs omtrek; en daar van hangen af de veranderingen, die als dan aan den Oogappel komen, gelyk zekere vreemde couleuren, die het aanneemt, of ploojen, die men daar aan merkt.

De moejelykheyd, of om beter te zeggen, de onmogelykheyd, die men gehad heeft, om deeze vaſthechtingen in de Operatie weg te drukken, heeft verſcheyden Oogmeesters deſſelvs gebruik hier geheel doen verlaaten, hoewel het niet onmogelyk is om tot zyn oogmerk te komen, als men deeze vaſthechtingen met een ſcherpe Naalde affnyd.

Hoe oud de Cataracte van het Criſtallyne Vogt ook worden mag, zy word nooit vaſt-gemaakt aan de Regenboog. In der daad zy komt 'er zoo na aan, dat het dezelve bynaar alle zyn beweeging doet verliezen. Ook vreeſt men niet, om deſſelvs neerdrukking te onderneemen, tot welk een trap van oudheyd die ook mag gekomen zyn, niet tegenſtaande verſcheyde Schryvers gedrongen

hebben op de onmogelykheid om daar in wel te slaagen, indien men de handigheyd maar heeft, om de Veseltjes aan stuk te snyden, die desselfs neerdrukking beletten, zonder 'er die deeltjes intewikkelen, waar aan zy vastgehegt zyn.

Het is nuttig nog een woord te zeggen van de geslooten Cataracten *. Men noemt die een geslooten Cataracte, welks voorste gedeelte overdwars is door een of meer Vesels, op verscheyde wyzen geplaatst. Gelyk deeze soorten van Cataracten niet als zeer zelden de vastigheyd verkrygen, die bekwaam is om met gerustheyd neergedrukt te worden, zoo gebeurt het zeer dikwils, dat 'er een witagtige, en somtyds geelagtige stof, in het lichaam van deeze Cataracten gevonden word, welke uitgestort word, terwyl de Operatie gedaan word, en zig mengende met het wateragtig Vogt, het zelve troebel maakt. Het gebeurt gemeenelyk, dat deeze stof vastigheyd krygt, en door haare tegenwoordigheyd het zelve beletsel maakt aan de doortogt van de Ligtstraalen, als voor dat zy neergedrukt is. Als dan, indien dezelve niet van zelvz zakt op de grond van de agterste Kamer, zal men zig na zes weeken in dezelve noodzaakelykheyd bevinden, om 'er andermaal de Naalde by te brengen, om dit nieuw soort van Cataracte neer te drukken, welke vastigheyd genoeg zal gekreegen hebben, om de indrukfels van de Naalde te kunnen doorstaan.

Wat

* Cataractes Barrées.

Wat de couleuren der Cataracten belangt, de ondervinding heeft my geleert, dat, van welke foort zy ook zyn mogen, de Operatie altyd gelukt, als maar de tekenen, die deszelfs rypheyd aanwyzen, en een goede gesteltenis van het Oog, tegenwoordig zyn. Men kan ondertuſſchen zeggen, dat onder de verſcheyde couleuren, die van een ligt asgrauwe couleur zyn, het beſte ſlaagen; die ligt hemelsblauw zyn; die een helder zilvere couleur hebben, trekkende naar het Spiegelglas, ende witten, die naar het zee-groen trekken, volgen daar op; de asgrauwe, zoo wel als de lootcouleurige en de roſagtige, of caſtagnebruine; die ſneeuwit zyn, zyn moejelyk, en ook twyffelagtig omtrent de uitſlag, zoo wel als die, die bloedvaten hebben, welke dezelve van vooren overdwarſen.

De valſche Cataracten, waar in de Operatie niet dienen kan, als om de miſmaaktheyd weg te neemen, zyn die de witheyd hebben van Pleyſterwerk, of naar een hageſteentje zweemen, of eyndelyk naar wit en glad Ivoor.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

*Van het geen men doen moet voor de
Operatie van de Cataracte.*

Kennende nu de natuur der Cataracten, der zelve verſcheyde oorzaaken, de tekenen,
O 5 die

die ons haare rypheyd aanwyzen , en die eyndelyk , die ons leeren het gevolg van haare Operatie , doende ons kennen de gesteltheyd van het Oog , blyft 'er over om te onderzoeken , of de Zieke in staat is om die uit te staan. Want zoo hy eenige hoofdpyn had , of onpaffelyk was aan Koorts , of andersins , zou men deeze toevallen moeten te hulp komen , eer men die ondernam. Vooral moet men wel zorg draagen , om die niet al te fchielyk te onderneemen , want men ziet 'er , die vier , andere die vyf , en zelfs zeven Jaaren blyven , eer zy haare volkome rypheyd krygen. 'T is ongemakkelyk , dat de geenen , die daar van aangetaft zyn , zien willen , en het gedult niet hebben , om zoo lang een tyd te wagten. Daarenboven worden 'er Operateurs gevonden , die , om geld te winnen , dezelve neerdrukken , zoo als zy die vinden , ryp of niet ; zy vlyen de Zieken , dat zy in korten tyd hun Gefigt weder zullen krygen. De zodanigen laten zig gemakkelelyk bedriegen door een lokaas , 't welk hun vermaak geeft , en de begeerte naar winst maakt , dat de Operateur , uit vrees van deeze praetycq te verliezen , zig waagt om een twyffelagtige Operatie te doen , zig minder bemoejende met zyn toekomstende agting , als met zyn tegenwoordig voordeel.

De Cataracte is gelyk een vrugt , die men aan de Boom moet laten ryp worden. Als men die plukken wil voor dat hy ryp is , moet men de steel afrukken ; terwyl dezelve ryp zynde , zeer gemakkelelyk van de Boom gescheyden word , en somtyds van zelfs afvalt.

valt. Zoo men zig haast om deeze Operatie te doen, gebeurt het, of dat de Naalde zonder een goeden uitflag dwars heen gaat door het lichaam, 't welk men wil neerdrukken, om desselvs zagtheyd, of dat de hayrwyze Vefels nog niet genoeg gedroogt zynde, om met de Naalde gemakkelyk te kunnen afgebrooken worden, men dezelve heen en weer slingert, en dat deeze geweldige beweging medegedeeld word aan de andere deelen van het Oog, waar op eene hevige Zinking volgt, die somtyds het Gesigt doet verliezen. En als zelfs dit toeval niet gebeurde, is men genoodzaakt eenigen tyd daar na 'er de Naalde weder in te brengen, om neer te drukken het geen van de eerste reys is overgebleven.

De Operatie van de Cataracte gaat met geen onverschilligheyd toe, wegens de droevige gevolgen, die dezelve hebben kan; desselvs goede uitflag hangt niet minder af van de handigheyd des Operateurs, als van de goede gesteltenis der Zieken. Men moet dezelve wel voorbereyden door Aderlatingen, Baden, verkoelende Soppen, en ligte Purgatien, eer men zyn Operatie doet. Men moet zelfs de gematigste tyd uitkiezen, als daar is het Lente of Herfst Saizoen; maar nog heeft de Lente de voorrang, om dat men altyd in een schoon Saizoen komt, 't welk met de Herfst zoo niet is. Ik weet, dat men deeze Operatie ten allen tyde kan doen, maar die, waar van ik nu spreek, is altyd de voordeeligste voor de Zieken.

Behalven het geen ik gezegt heb, moet men 'er ook een moojen dag toe neemen;
want

want het vogtige Weder is zeer nadeelig aan de Zieken, en veroorzaakt veele smeltingen, die gelegentheyd geven tot de ontlasting van zeer veel wateragtigheyd, verschaft door de Traanklier, 't welk zeer hardnekkige Zinkingen naar het Oog trekt.

De Donderbuyen zyn ook zeer nadeelig in de eerste dagen van de Operatie, wegens de merkelyke verandering, die dezelve aan de Vogten van het Oog veroorzaaken.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de manier om de Operatie der Cataracte te doen.

Alle die dingen, waar van te vooren gesproken is, waargenomen zynde, moet men het gezonde Oog met een Compres bedekken, 't welk men door een Swagtel daar op moet houden; en de Zieke gezeten zynde met zyn Aangezicht naar het licht gekeerd, moet de Operateur regt tegen over hem gaan zitten op een Stoel van zoodanige hoogte, dat zyn hoofd een weynig hooger komt als dat van de Zieke, en dat zy beyde zoo geplaatst zyn, dat het hoofd van de Operateur geen schaduw maakt op het Oog, waar in de Cataracte is. Vervolgens moet hy de beenen van de Zieke tusschen de zyne zetten, om des te digter by hem te zyn. Een Knecht agter hem staande moet zyn linkerhand op het hoofd, en zyn regter onder de kin van de

de Zieke houden, indien de Operatie aan het linker Oog geschied, en vervolgens het hoofd van de Zieke tegen zyn borst leggende, moet hy het zelve vasthouden, uit vrees of de Zieke het niet naar de een of andere kant draajen mogt. De Operateur legt de voorste vinger van zyn linkerhand op de bovenste Oogischeel, om dezelve te openen en geopent te houden, en hy moet zyn duim op de onderste leggen om dezelve neergedrukt te houden. Dan moet hy de Cataract Naalde neemen, die plat en scherp moet zyn, om redenen die wy daar na zeggen zullen. Hy moet die houden in zyn regterhand tusschen de drie voorste vingers, bynaar op dezelve wys, als men een Schryfsen moet houden, zoo dat de middelste vinger legt op die plaats, die een vinger breed af is van het eynd van het handvat der Naalde *. Vervolgens legt hy zyn agterste vinger en pink op de slaap aan die kant, waar aan hy opereeren moet, en gebied den Zieken het Oog te draajen naar den Neus, en het Oog zoo gedraayt zynde, steekt hy in het wit, omtrent een halve of een heele lyn of meer van het doorschynende Hoornvlies af, vermydende de Bloedvaten, die over het Bindvlies heen loopen, en draajende de punt der Naalde van de Regenboog af, vreezende die te kwetsen. Zoo ras als de punt van de Naalde, die 'er horisontaal moet ingaan met opzigt op zyn tweesnijdend deel, de Vliesen doorboort heeft, zonder 'er dieper in te gaan, moet

* *Porte-Aiguille.*

moet men die rigten regt naar het agterste gedeelte van de Cataracte, zonder de Naalde te draaien. Alsdan brengt men dezelve zoo ver, dat zyn punt uitkomt regt over het midden van den Oogappel, 't welk men weten zal, als men de punt regt agter tegen het lichaam van de Cataracte aan zet. En om het Vlies van het Glasagtig Vogt niet te kwetsen, moet men wyders de punt van de Naalde rigten naar het lichaam van de Cataracte. Vervolgens moet men de punt van de Naalde opligten, om by het bovenste gedeelte van de Cataracte te komen, 't welk men zeer zagtjes moet neerdrukken, om het te doen zakken beneden den Oogappel, zoo ver als men kan van het agterste gedeelte van de Regenboog. Als dan moet men de Naalde opligten, zonder die te rug te trekken, en om gerust te zyn, of alle de hegtingen van de Cataracte losgemaakt zyn, moet men den Zieken doen hoesten; en zoo men de Cataracte weder ziet opkomen, moet men die aanstonds weer neerdrukken; zoo zy niet weder opkomt, moet men de punt van de Naalde laten neerzakken, om op het lichaam van de Cataracte te laten rusten, vermydende het Vlies van het Glasagtig Vogt te kwetsen, 't welk het verlies van 't Gesigt zou kunnen veroorzaaken, indien men deeze Vogt losmaakte. Vervolgens zal men de Oogleden sluiten met de twee vingers, die dezelve open hielden, en zagtjes de Naalde te rug trekken.

Men moet opmerken, dat als men aan de regterzyde opereert, men de linkerhand
moet

moet gebruiken. Even eens is het met de Knecht, die zyne handen moet leggen op de manier, die strydig is met die, waar van wy gesproken hebben.

De Operatie gedaan zynde, moet men een Compres nat maken in een mengsel van tien parten laauw water met eene part Brandewyn, en de Compres uitnypen, om het Vogt op de steek te laten loopen. Vervolgens moet men deeze Compres op het Oog leggen, en eene diergelyke daar boven op. Het zelve zal men aan het gezonde Oog doen. Alles moet vast gemaakt worden met een enkele Zwagtel, welke niet als boven op de Compres leggen moet, dat is te zeggen, op de Winkbraauwen, en men maakt de twee eynden van de Zwagtel aan de Muts van de Zieke met Spelden vast.

Men moet de Zieke in zyn Bed leggen, met twee of drie Oorkussentjes agter zyn rug, om hem opgeligt en als zittende te houden. Men moet de Gordynen van het Bed, de Vensters, en de Blinden sluiten, op dat 'er geen licht in de Kamer van de Zieke komme; men laat hem in rust, zonder hem aan te spreken, of te laten spreken. Men moet alle uur de Compressen bevogtigen met het zelve laauwe Vogt, en terwyl men dat doet, het licht zetten agter het hoofd van de Zieke. op dat dog het zelve zyne Oogen niet treffe. Drie uren na de Operatie laat men hem een Sop neemen, en twee uren daar na opent men hem een Ader. Men blyft hem met het zelve drie dagen voeden, gevende hem alle drie uren die Soppen. Op den

den vierden dag laat men hem wat meer gekookte Soppen eeten , en na die tyd laat men hem allerhande Spys toe.

's Avonds en 's morgens neemt men de Compressen van boven de Oogen , om een mengsel van Water en laauwe Brandewyn in het Oog te doen. Op den vyfden dag na de Operatie , ontbloot men het Oog , 't welk niet geopent is geweest , indien aan het andere geen toeval gekomen is. Men moet 'er geduurende de vyf volgende dagen een drooge Compres boven op leggen , indien de Zieke uit dit Oog ziet : zoo niet , laat men het bloot voor de lugt , zonder 'er iets boven op te leggen.

Na negen dagen moet men het geopereerde Oog bedekken met een drooge Compres , vastgemaakt aan de Muts. Op dat het gewend worde het ligt te ontfangen onder de gemelde Compres , laat men een flauw licht in de Kamer van de Zieke komen , zoo dat men daar zien kan ; en allengskens gewend men het Oog aan het licht , latende het zelve in de Kamer komen , en by trappen ook in het Oog.

Daar zyn Menschen , die niet op hun rug kunnen blyven leggen. In deeze gelegenheid laat ik hen zetten op een Stoel , met de Voeten opgeligt en gelegd op een overkleedde Bank * , en de Stoel met Gordynen behangen , waar in zy blyven vier of vyf dagen. Dan laat ik ze leggen , als zy zig in het Bed kunnen houden , doende hen leggen
en

* Tabouret.

en opstaan, als zy al te vermoeyt zyn van een zelve lichaams gestalte.

Daar zyn 'er, die zoo warm worden van op de rug te leggen, dat, als men hen wilde noodzaaken om zig zoo te houden, de Koorts hen bevangen zou, en Zinkingen op het Oog veroorzaaken. Weshalven ik hen na vier en twintig uren laat opstaan, en zetten aan de kant van het Bed in een Stoel, die men met de Gordynen van het Bed omhangt. Men moet alleen in agt neemen, als men hen laat opstaan en te Bed gaan, dat zy altyd het hoofd opgeregt houden, en geen het minste geweld doen in hunne bewegingen.

De Naaldens, die men gebruikt, zyn verscheyden, platte of ronde; de platte gaan beter en gemakkeliker in het Oog. Sommige willen, dat zy snydende moeten zyn, gelyk de Naaldens der Heelmeesters. Ik heb een zeer nuttig soort uitgevonden, welks punt is als die van een Lancet, zoo dat de langte van het snydende deel alleen eene lyn is, waar na zy van plat, gelyk zy is, rond word. Het is nodig, dat de punt de opening zoo breed maakt als noodzaakelyk is, om het lichaam van de Naalde voor en agterwaarts te kunnen trekken in de steek, zonder tegenstand van de kant der Vliezen; 't geen men somtyds genoodzaakt is te doen in de Operatie, om eenige deelen van de Cataract neer te drukken, die meer of minder in het Oog van malkaar af zyn.

E E N E N T W I N T I G S T E H O O F D S T U K .

*Van de manier om de Operatie te doen
aan de Cataracten, die in de Ka-
mer van het wateragtig
Vogt zyn.*

Als de Cataracten gegaan zyn in de voor-
ste Kamer van het wateragtig Vogt, moet
men daar een byzondere Operatie aan doen.
Maar eer ik de manier daar van openleg,
zal ik zeggen, op wat wyze zy kunnen ko-
men door de opening van den Oogappel,
en zig plaatsen tusschen de Regenboog en
het Hoornvlies.

Daar zyn drie soorten van Cataracten, die
door de opening van den Oogappel gaan,
een waar in het lichaam van het Cristallyne
Vogt week is; een ander waar in dit lichaam
hard en steenagtig is; en een derde, die ten
deele zagt, en ten deele steenagtig is. Als
zy zagt is, dan dringt het wateragtig Vogt,
't welk agter dit lichaam is, en doet het zel-
ve zig verbergen in de Oogappel, op de ma-
nier, als ik gezegt heb, toen ik van de Ca-
taracten handelde. Als in tegendeel dit
lichaam hard is, gelyk in de schuddende Ca-
taracte geschied, gaat het eenslaags door de
opening van den Oogappel, op het minste
geweld, dat men doet, als men het hoofd
neer-

neerdrukt, by voorbeeld als men het vyer aanblaast &c. Dit laatste geval kan ook gebeuren aan een Cataracte, drie of vier Jaaren, na dat dezelve is neergedrukt geweest.

Als men de Operatie wil doen, om het lichaam van het Cristallyne Vogt 'er uit te haalen, 't welk 'er dus is doorgegaan, moet men de Zieke laten zitten op een Stoel, het Oog aan het licht wel bloot gestelt zynde, en de twee Oogleden openen met de duim en voorste vinger, en dan met een wel snydend Lancet het doorschynende Hoornvlies doorsnyden, een weynig beneden het midden van den Oogappel; en de insnyding dwars doen doorgaan van de eene kant tot den ander, zoo dat 'er niet meer als een halve linie over is aan beyde de kanten van het doorschynende Hoornvlies, 't welk niet doorgesneeden is. Als dan moet men door de opening, die men gemaakt heeft, een dun priempje inbrengen, 't welk moet doorgaan agter het lichaam van het Cristallyne Vogt, en door dat middel het zelve doen uitgaan door de opening, die in het Hoornvlies gemaakt is. Vervolgens moet men op het Oog van de Zieke een Compres leggen, nat gemaakt in een beschermend Vogt, en het Oog blyven verbinden als in de waare Cataracte; waar na men de Zieke moet te bed leggen op zyn rug, het hoofd een weynig hooger zynde. Den volgenden dag vind men de Wond geheel met een streepje, 't welk niet veel zichtbaarder is als een hayr. Hoewel ik verscheyde van deeze Operatien gedaan heb, zal ik

my vergenoegen met drie voorbeelden te verhaalen; te weeten een van elke soort van Cataracte, die in de voorste Kamer van het Oog geplaatst word.

Het eerste viel voor in 't Jaar 1707, in tegenwoordigheyd van de Heer Mery, Lid van de Koninklyke Academie der Weeten-schappen, aan een Koopman van de Stad Sedan, die te Parys kwam, wegens een schuddende Cataracte, die door de opening van den Oogappel was doorgegaan in de voorste Kamer van het wateragtig Vogt. De Cataracte drukte de Regenboog zoodanig, dat het aan den Zieken een zeer merkelyke hoofdpyn veroorzaakte, met een slapeloos-heyd, die hem drie Maanden bybleef. Ik had noit van een diergelyke Operatie hooren spreken; maar in aanmerking neemende, dat ik het Hoornvlies wel geopend had, om de stof van een Ettergezwel, 't welk agter het zelve was, te ontlasten, trok 'er dit gevolg uit, dat ik even eens kost doen met een vast lichaam, en ik opereerde op dezelve wys. Dit lichaam uit het Oog getrokken zynde leek geheel en al naar Pleysterwerk. Ik liet vervolgens den Zieken op zyn rug leggen. Den volgenden dag gink ik daar naar toe met den Heer Mery, en wy vonden, dat de Zieke wel geslapen had, 't welk zedert langen tyd niet gebeurt was, dat de Wond geheelt was, en het wateragtig Vogt, dat 'er in de Operatie uitgeloopen was, geheel en al herstelt.

De tweede waarneeming wierd gedaan in Jaar 1708 van de Heer Petit, vermaard Heel-
mee

meester, en tegenwoordig Lid van de Koninklyke Academie der Weetenschappen, aan een Priester, welks Cristallyne Vogt in een sterke beweging die hy maakte, eenige Jaaren na dat hy een Cataracte had laten neerdrukken, door de opening van den Oogappel ging, en zig plaatste tusschen de Regenboog en het doorschynende Hoornvlies. De Heer Petit liet my daar van kennis geven, terwyl hy deeze Priester onder handen had, om tegenwoordig te zyn by de Operatie, waar by de Heer Mery ook was. De Heer Petit het Hoornvlies met een Naalde doorboort hebbende, sneed het van malkander met een Lancet, haalde dat lichaam door de opening uit, en wy bevonden, dat het het Cristallyne Vogt was. Deeze Priester wierd in 't vervolg schielyk geneezen. Ik ontmoette hem te Parys meer dan een jaar na deeze Operatie, en ik zag hem volkomen wel leezen met een Cataract-Bril. Dit voorval medegedeelt aan de Academie der Weetenschappen, kon niet nalaaten van de Heer Woolhousen betwist te worden, die in een van zyne Schriften heeft voorgegeven, dat men deeze Kerkelyke zig schuyl heeft doen houden, om niet van hem gezien en onderzocht te worden. Hy moet het my ten goede houden dit hier by te brengen, want ik moet regt doen aan de waarheid, als geweest zynde een der getuigen van deeze Operatie, die de Heer Mery, zoo wel als de voorgaande, heeft laten zetten in de Gedenkschriften van de Koninklyke Academie der Weetenschappen der gemelde Jaaren.

Myn derde ondervinding was in het Jaar 1716, aan een arm Man, die te Fauxbourg St. Germain woonde, in de Kofferstraat. Hy was gekwetst aan het Oog; het Cristallyne Vogt wierd los, en ging door de opening van den Oogappel, tusschen de Regenboog en het doorichynende Hoornvlies. Hebbende een opening gemaakt in het doorichynende Hoornvlies, haalde ik dit lichaam naar vooren, 't welk ten deele slymagtig, en ten deele steenagtig was, en vast zataan het Hoornvlies. De hegting losgemaakt zynde, trok ik 'er het Cristallyne Vogt uit, 't welk vast was aan een der hayrwyze Vefels, die redelyk lang was, 't welk ik met een Schaar zoo diep, als my mogelyk was, doorsneed. De Operatie gelukte volkomen wel, en de Zieke wierd in korten tyd geneezen.

T W E E E N T W I N T I G S T E H O O F D S T U K .

Van de manier om de toevallen te boven te komen, die in de Operatie van de Cataracte voorkomen.

Men moet niet denken, dat deeze Operatie altyd gedaan word, zonder dat 'er ongevallen bykomen, 't zy door de moeilykheyd om de Cataracte neer te drukken, 't zy door zekere beweegingen, die de Zie-
ke

ken aan de Oogen geven, terwyl de Operateur bezig is. 'T is waar, dat 'er Operatien zyn, waar in aanstonds, als men het lichaam van de Cataracte met het platte van de Naalde aanraakt, dezelve losgemaakt word, en bynaar van zelfs neervalt, gelyk een vol-type Hasenoot, die makkelyk van zyn steel word afgerukt: maar daar zyn 'er ook, die aan vericheyde groote zwarigheden onderhevig zyn.

Voor eerst moet men de uitstorting van bloed vermyden; want als men de Naalde inbrengt, kan men eenige Vaatjes openen, die over het Bindvlies heen loopen. Dit bloed dringt in de voorste Kamer, alwaar het zig mengende met het wateragtig Vogt, het zelve beroert, en daar door aanden Operateur de gemakkelykheyd om te werken beneemt.

Als dit toeval voorkomt, moet men vaardig zyn werk doen, om het lichaam van de Cataracte neer te drukken, eer het bloed deeze geheele Kamer vervuld heeft; in welk geval men genoodzaakt is de Naalde te rug te trekken zonder te opereeren, om geen gevaar te loopen van het Oog van de Zieke te bederven, terwyl men daar aan bezig is zonder te kunnen zien.

Een tweede zwarigheyd is, als men een melk of kaasagtige Cataracte vind, door welke de Naalde gemakkelyk doorgaat, en het lichaam van de Cataracte verdeelt in verscheyde deelen van verschillende vastheyd. Indien deeze deelen vastheyd genoeg hebben, laat men niet af om dezelve neer te

drukken, door die veel met de Naalde te roeren, dezelve zagtjes daar tegen aanbren- gende; maar als zy al te zagt zyn, is men genoodsaakt de Operatie te staaken, en zig daar niet tegen aantezetten, uit vrees van het Oog te veel te vermoejen, en andere toevallen te veroorzaaken. Deeze tweede zwarigheyd ontmoet men altyd, als de Cataracten niet ryp zyn.

Ik heb Cataracten van vyf en twintig Jaaren met een goeden uitflag neergedrukt. Dit wyft aan de groote schuld van zommige Oogmeesters, die om de Zieken te verpligten, dat zy hunne Operatien doen voor der- zelve rypheyd, hun zeggen, dat als zy lan- ger wagten, de Cataracte vast zal worden, en niet zal kunnen neergedrukt worden; een slegt voorgeven, dat aan veele Zieken de Operatie heeft doen mislukken.

Een derde zwarigheyd is, als men in 't neerdrukken van de Cataracte bevind, dat het niet als een zak is met Etter vervult; zo ras als de Naalde daar tegen aan komt, word deeze zak geopent, en verspreyd door het wateragtig Vogt een witagtige stof, die het zelve beroert, en belet om het Vlies te zien, 't welk deeze stof bedekte, en bygevolg om de Operatie te voleynden. Men moet evenwel aan de Naalde dezelve bewegingen ge- ven, die men daar aan geven zou, indien men een Cataracte neerdrukte, op dat men, indien het mogelyk is, de zak onder den Oogappel zou kunnen plaatsen; schoon de Zieken niet klaar zien, trekt men evenwel de Naalde te rug, het vaster deel van deeze stof

stof valt om laag in het Oog, het vloeybaarder herbrengt een soort van Vlies, 't welk vastgemaakt word rontom de agterste omtrek van de Regenboog, by de plaats, alwaar zig de Regenboog met de *Choroides* vereenigt; ses weeken, of twee Maanden daar na, doet men een tweede Operatie om die neer te drukken, en dan kunnen de Zieken weder zien.

Ik heb twee diergelyke Operatien gedaan aan beyde de Oogen van Vader Saunier, Cannunnik Regulier van de H. Genoveva. De eerste geschiedde aan het eene Oog in het Jaar 1713, eenige dagen na Paaschen, waar in ik een sak neerdrukte, die een Etteragtige stof bevatte. Daar verspreyde zig in het wateragtig Vogt een overvloedige witagtige Vogt, die het zelve beroerde, maar niet belette het vaste lichaam neer te drukken, 't welk het zelve bedekt had; deeze etteragtige stof wierd lyviger, en maakte een soort van een fyn Vlies, gelyk een Gaas; ses weeken daar na bragt ik 'er de Naalde weder in, en de Zieke zag volkomen wel door deeze tweede Operatie.

Ik deed hem de tweede in het Jaar 1715, om dat hy dit toeval reeds gehad hebbende; ik my inbeeldde, dat dewyl ik myn Operatie twee Jaar had uitgesteld, de Cataracte meer vastheyd verkreegen had. Ondertusschen gebeurde my onder 't opereeren dezelve zaak, en ik was ook genoodzaakt myn Naalde 'er voor de tweede reys in te brengen. 't welk my ook volmaakt wel gelukte.

Men moet uit het geen ik gezegt heb be-

sluiten, dat men de Operatie in deeze soort van Cataracte uitstellende, geen genoegsaame rypheyd moet afwagten, om daar in wel te slaagen. In de eerste reys komt 'er een soort van Vlies van een vloeybaar lichaam, 't welk verspreyd word in het wateragtig Vogt, 't welk men weder genoodsaakt is neer te drukken omtrent ses weeken daar na.

Een vierde zwarigheyd is, als onder het neerdrukken van de Cataracte, dezelve in de voorste Kamer van het Oog komt, en door de opening van den Oogappel gaat, gelyk my gebeurd is aan een Vrouw uit de straat St. Honore, in tegenwoordigheyd van de Heer Petit. Zoo ras als ik myn Naalde tegen de Cataracte aangezet had, verspreyde zig een slymige stof door het wateragtig Vogt, welke met veel snelheyd in de voorste Kamer van het Oog gedrongen wierd, tusschen de Regenboog en het doorschynende Hoornvlies. Ik liet niet na myn Operatie te vervolgen, zoo lang als ik konde, zonder dat het my mogelyk was te rug te brengen, 't geen in de voorste Kamer van het Oog gelopen was, zoo dat ik genoodsaakt wierd myn Naalde te rug te haalen. Eenige Maanden daar na, ging alles, dat gezet was tusschen de Regenboog en het doorschynende Hoornvlies, weder door de opening van den Oogappel in de agterste Kamer. Eynelyk eenigen tyd daar na, zakte al dit vloeybaare om laag naar het agterste gedeelte van de Regenboog, en de Zieke zag aanstonds helder, 't welk hy niet gedaan had onmiddelyk na de Operatie.

Als men deze Operatie doet, en het geen gedrongen word door de opening van den Oogappel in de voorste Kamer vastheyd genoeg heeft, moet men de punt van de Naalde, die men in het Oog heeft, brengen door het midden van de opening van den Oogappel, zonder aan de Regenboog te raaken, vervolgens in het lichaam van de Cataracte steeken, en het weer brengen in de agterste Kamer, om het op zyn gewoone plaats te zetten.

Men ontmoet nog een vyfde zwarigheyd, als de Cataracte door eenige Veseltjes vastgehegt word, en dat dezelve, als men die neerdrukt, zoo ras weder opryft, als men de Naalde heeft opgeligt, en zig in zyn plaats herstelt, maakende een soort van een Valbrug. Als dan moet men de Naalde een weynig te rug trekken, en dezelve steeken in het midden van dit lichaam, het zelve vervolgens brengende naar die kant, die tegen die, welke men gestooken heeft, overstaat. Door dit middel worden de Vesels aan de kant van den ingang der Naalde gebroken, en men ziet de Cataracte om laag, zoo dat zy niet weer opryft, om dat de weynige Vesels, die 'er overblyven, vastgehegt aan de kant, die tegen dit lichaam overstaat, het zelve niet kunnen opligten, zynde niet sterk genoeg, om tegen te staan aan de zwaarte van de Cataracte, die dezelve naar om laag trekt.

Het geval, 't welk ik daar voorgestelt heb, gebeurt dikwils in deeze Operatie. Als men de Naalde tegen de Cataracte aanzet, breeken de Vesels heel ligt, die dezelve aan het
bo-

bovenste gedeelte vast houden. Maar die aan beyde zyden Vesels hebben voegen zig en geven mede, zoo dat als de Naalde niet meer tegen de Cataracte aangezet is, dezelve opryft door de Vesels aan beyde zyden, die niet anders als geplooit zyn geworden. Weshalven men steekende, gelyk ik gezegt heb, in het lichaam van de Cataracte, men dezelve, zoo ver als men kan, naar de overstaande zyde brengt, vervolgens trekt men die weder van om laag, en brengt ze naar de kant van de steek, niet met de Naalde te rug te trekken, maar desselvs handvat op te ligten, op dat de punt, die in het lichaam van de Cataracte is, dezelve weder brenge onder den Oogappel, alwaar men hem voor heeft te plaatsen.

Het gebeurt somtyds, dat als men de Naalde opligt, het lichaam van de Cataracte aan zyn punt vast blyft. Als dan houd men de punt naar om laag hellende, men ligt de twee vingers een weynig op, die op de slaapen van 't hoofd gezet zyn, en men geeft handig met deeze twee vingeren een kleyn stootje op de slaapen. Dat veroorzaakt een schudding of trilling aan de Naalde, die maakt, dat het lichaam, 't welk daar aan vast is, van zelve valt, de punt van de Naalde verlatende.

Men moet aanmerken, dat dat alles, 't welk de Cataracte nog vasthoud, en zoo ongemakkelyk maakt om neer te drukken, eenige hayrwyze Veseltjes zyn, die aan de Regenboog vast zyn, en aan het Vlies, 't welk het Cristallyne Vogt bedekt. En dit
is

is het, 't welk de Heer Antoine gevolgen * van de Cataracte noemt.

Wat belangt het verbryfelen van de Cataracte, en dezelve met de Naalde stuk te kappen, gelyk eenige nieuwe Schryvers zig beroemen, deeze manier is zeer fchadelyk, en men moet noit zig daar van bedienen, indien men niet bedroogen is omtrent de rypheyd van de Cataracte.

Men ziet wel uit het geen ik gezegt heb, dat deeze Operatie niet gemakkelyk is, dat zy een vafte, en ligte hand vereyft, en een Operateur die zig zelven bezit, die niet alleen oplettend is om de Cataracte neer te drukken, maar ook om de Naalde te handelen, naar de verfcheyde toevallen, die hem ontmoeten; want van twintig Cataracten die men neerdrukt, vind men 'er geen twee, die malkander in alles gelyk zyn.

Men moet in agt neemen, als de Naalde in het Oog is, om dezelve niet naar vooren heen en weer te flingeren, om dat deze beweging de deelen van den grond van het Oog vermoeyt, waar uit fchrikkelyke Zinkingen ontftaan. Weshalven de Operateur letten moet op de verfcheyde bewegingen, die de Zieken fomtyds aan hunne Oogen geven, op dat hy zyn Naalde naar deeze bewegingen beftiere, zonder het welk hy de Regenboog zou kunnen fteeken, met in de Vefels te fnyden, die deffelvs rondheyd uitmaaken, en met een woord, het Oog van de Zieke bederven en doen verlooren gaan.

Die

* Accompagnemens.

Die geene welke niet als vliefige Cataracten plaats geven, zeggen, dat het van een groot belang is gewisselyk te weten de sitplaats van de Cataracte; en zy voegen 'er by, dat diegeene, die van een tegenstrydig gevoelen zyn, het gezonde Cristallyne Vogt aantasten, als zy 'er hunne Naalde inbrengen, om de Operatie te doen, en dat zy by gevolg gevaar loopen, om den Zieken het Gesigt te doen verliezen.

Hier op antwoord ik voor eerst, dat men zeer zelden vliefige Cataracten ontmoet, en dat van hondert, die men neerdrukt, 'er naauelyks een of twee gevonden worden, waar in het Cristallyne Vogt niet verandert is; ten tweeden, op de manier, waar op ik gezegt heb, dat men de Naalde in het Oog moet brengen, is het onmogelyk het Cristallyne Vogt te steeken, indien het zelve niet verandert is, nog het glasagtig Vogt te beschadigen, nog by gevolg eenig hinder aan het Oog te doen; naardien men de Naalde inbrengt op de *Aponeuroses* der Spieren, in zeer kleynen afstand van het doorschynende Hoornvlies; en dat zoo ras dezelve de Vliesen doorboort heeft, men het handvat van de Naalde wend naar den kleynen hoek; door dit middel, word de punt van de Naalde regtstreeks gebragt agter de Cataracte, zonder naar de kant van het Cristallyne Vogt te gaan, indien het zelve niet verandert is; zoo dat ik besluit, dat het zy de Cataracte vliefig is of niet, dit den Operateur niet hindert, als hy zyn Naalde rigt, gelyk ik te vooren gezegt heb, zynde 'er
geen

geen gevaar in voor het Oog, gelyk die geene voorgeeven, die niet als vliefige Cataracten plaats geven.

Voorgestelt hebbende alle de toevallen, die onder de Operatie van de Cataracte voorkomen, moet ik nog een woord zeggen van die, die vliefige kunnen worden. Ik vind daar van drie soorten, melkagtige, kaasagtige, en etteragtige.

In de melkagtige Cataracte is 'er een lichaam, ten deele vast, ten deele vloeybaar. Door de Operatie word het eerste makkelyk neergedrukt, maar de Naalde gaat altyd dwars door het vloeybaare heenen; 't welk dikwils op nieuw een vliesje maakt, dat men andermaal genoodzaakt is neer te drukken, als het zelve vastheyd genoeg gekreegen heeft.

De kaasagtige Cataracte heeft zyne deelen veel vaster, 't welk de Operatie gelukkiger maakt als de voorgaande; maar beyde zyn vrugten, die nog niet ryp zyn. Zoo 'er eenig vogt overblyft, 't welk naar de Naalde niet luistert, zal het ook een vliesje doen groejen, gelyk het voorgaande.

De derde soort noemt men etteragtige Cataracte, om dat als men de Naalde daar boven op zet, gelyk ik reeds gezegt heb, om dezelve neer te drukken, 'er een merkelyke hoeveelheyd van etteragtige stof in het wateragtig vogt word uitgestort, 't welk een geele of witagtige couleur heeft, en in het Vlies word het Cristallyne Vogt niet meer gevonden. Deeze Cataracte word noit ryp.

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

*Van de middelen om de toevallen te hulp
te komen, die op de Operatie van
de Cataracte volgen.*

Het eerste toeval, 't welk op de Operatie van de Cataracte volgt, is een uitstorting van bloed, als men de Naalde inbrengende, eenige Bloedvaatjes van de Vliezen van het Oog kwetst. Dit bloed loopt en verblyft in de voorste Kamer, alwaar het het wateragtig Vogt beroert. Om dit spoedig te ontbinden, moet men een Duif onder de Vleugel Aderlaten, en eenige droppeltjes van dat bloed in het geopereerde Oog laten druipen, waar meede men drie dagen moet voortgaan 'savonds en 'smorgens, het Oog zorgvuldig verbindende met Water en Brandewyn, daar in ook de Compresen nat maakende, die men daar boven op legt, gelijk ik te vooren gezegt heb. Ik houde meer van dit mengfel van Water en Brandewyn, als van het Oogwater, gemaakt uit Roosen en Weegbree water, wit van een Ey, en Aluin, om dat de Compresen in dit laatste vogt nat gemaakt, hard worden, en het Oog verveelen, terwyl dezelve in dit eerste altyd week zyn.

Het tweede toeval is de traaning, of overvloeijing van wateragtigheden, die de Traanklier

klier in het Oog verschaft na de Operatie. Dit toeval is meer of min gevaarlyk, naar de natuur der wateragtigheyd; want indien dezelve scherp is, veroorzaakt zy eene Zinking, die somtyds zeer hevig word, en gevolgd word van zwaare pynen in het hoofd, aan die kant waar aan men opereert, die zig schynen vast te maaken aan het dikke Hersenvlies, wegens de plaats die de Zieken aanwyzen, te weten de geheele langte van het inwendige gedeelte van het Kruinbeen, beginnende omtrent de Kroonnaad.

Ik heb lang gezogt, welke de oorzaak mogt zyn van eene zoo hevige pyn op deeze plaats, en ik heb 'er geen schynbaarder gevonden, als de aaneenhegting van de Oogzenuwen met de deelen, die ik aangewezen heb, door welke de ontsteeking met de gemelde Vliezen word gemeen gemaakt. Het bewys, dat ik daar van kan bybrengen, is, dat deeze zelve toevallen voorkomen in hevige Oogontsteekingen, waar uit ik besluit, dat het niet is een gebrek van de Operatie, gelyk veelen voorgeeven, onderstellende, dat men met de Naalde gestooken heeft eenige zenuwagtige Veseltjes, die deeze pynen veroorzaaken. Indien dat was, zou dit toeval niet moeten komen in andere Zinkingen, die aan de Oogen niet verwekt worden door de Operatie, nog door eenige andere steek.

Als 'er by dit toeval een klopping in het Oog gevoegd word, gelyk de klopping van een Slagader, dat is een zeker bewys, dat de Wond van de steek van binnen aan 't zweeren raakt, in plaats van buiten aan het

Oog te zweeren. Dan word het Bindvlies en het Vlies gemeen met de Oogfcheel opgezwoollen, en uitgezet tuffchen de twee Oogleeden fomtyds tot de dikte van de pink. Indien deeze opzetting bleek is, is het niet als een wateragtigheyd, die dezelve veroorzaakt, en het is gemakelyk die te doen ophouden door verfcheyde vlymingen met het Lancet. Indien de bolligheyd rood is, is het een verftopping in de Bloedvaten, die een Zweering maakt in de tuffchenwytte van de Vliezen van den Oogbol, en vervolgens loopt tuffchen de Regenboog en het doorfchynende Hoornvlies. Maar gelyk ik van dit geval gefproken heb in het Hoofdstuk, waar in ik tgehandelt heb van de Oogontfteeking, die in het Oog verzweert, zal ik my vergenoegen met hier te zeggen, 't geen men doen moet, om het toeval te hulp te komen, waar van gefproken word.

Zoo ras als men de Traaning ziet, moet men de Zieke Aderlaten aan den Arm, aan de Keel, of op de Voet, indien het nodig is, Bloedzuigers zetten rontom het Oog en aan de flap van 't Hoofd, een Trekpleyfter leggen in het hol van de Nek, en dit alles zeer fpoedig doen, om de Zweering en het verlies van het Oog voor te komen.

Het derde toeval, 't welk aan het Oog komt na de Operatie, is als de Zinking langduurig is, de haartjes van de onderfte Oogfcheel keeren zig naar binnen, zoo dat die de Oogen van de Zieke kwetsende, zy dezelve in lang niet openen, 't welk maakt, dat het vel van de Oogfcheel flap word, en ge-

gelegentheyd geeft aan het Kraakbeen, om naar binnen gekeerd te worden. Dan komt de Ziekte *Trichiasis* genoemd, die niet anders is, als een omkeering van het Kraakbeen van deeze Oogfcheel naar binnen, waar door het gebeurt, dat de Ooghaartjens haare uiteynden op het Bindvlies zetten, en zelfs op het doorfchynende Hoornvlies. De geduurige vryving van deeze hayrtjes veroorzaakt langduurige Zinkingen en Zweeringen aan deeze Vliezen, indien men dezelve door de volgende middelen niet te hulp komt. Ik zal my vergenoegen daar van een voorbeeld by te brengen.

De Heer de St. Leon, Major te Bouchain, wierd aan my opgedragen in de Maand July 1718, na dat hy een Cataracte had laten neerdrukken in de Maand October 1717. Hy had op zyn Oog een hevige Zinking met Zweeren, en hy voelde zwaare pynen in het bovenste gedeelte van zyn Hoofd, boven het Oog, en aan de flap aan die kant, waar aan men hem de Operatie gedaan had.

Ik begon aanftonds met hem te doen Aderlaten. Ik ley vervolgens in het hol van zyn Nek een potentieel Brandydyfer * in
Poe-

* De Brandyfers worden onderscheyden in actueele en potentieele. Actueele of dadelyke zyn, waar in het Vyer zelfs door middel van een gloeiend Yzer op het deel, dat gebrand moet worden, gelegd word. Potentieele of magtige zyn, waar in zulke middelen op het deel gelegd worden, die de werking van Vyer doen. Zoodanige zyn het Ruptorium vulgare Chirurgorum, Ranunculus flammula, de onderaardsche steen, en meer andere.

Poejer, en in een genoegsaame hoeveelheid om een korst te maaken van de grootte van een Kroon, welks Zweering ik twee Maanden lang open hield; en gelyk het een Man was, die zeer verhit was, zoo deed ik hem geduurende achtiën dagen de mineraale Wateren van Passy gebruiken; ik deed hem de Operatie van de *Trichiasis*, waar van ik gesproken heb, toen ik van deeze Ziekte handelde, na welke de hayrtjes der Oogleden niet meer kwetsende, de Zinking en de Hoofdpynen ophielden; eyndelyk was hy in twee Maanden tyd zoo wel geneezen, dat hy weder uit zyn Oog zag, 't geen hy zedert tien Maanden niet gedaan had.

Het vierde toeval is, als de Cataracte neergedrukt zynde, dezelve weder opryft, of geheel, of ten deele. In het eerste geval, indien dezelve wel ryp was, toen die wierd neergedrukt, zakt zy van zelve weer naar beneden; maar indien het alleen een gedeelte van de Cataracte is, welke eenige vloeybaarheid had, word het vastgehegt aan het agterste gedeelte van de Regenboog, en zakt niet als door een tweede Operatie.

Somtyds ryft 'er niets van de Cataracte op, maar het gebeurt dikwils, dat de Zieken wel zien aanstonds na de Operatie, het Gesigt blyft zelve tot aan de twaalfden of vyftienden dag, vervolgens word het minder, en de Zieken klaagen, dat zy draaden voor hunne Oogen zien heengaan; de reden is, dat als men de Cataracte neerdrukt, dezelve in het midden gescheiden word, of aan het uiteynde der hayrwyze Vessels, aan die kant

kant, aan welke dezelve met het Vlies van het Cristallyne Vogt vereenigt worden; deeze Vefels dan vastgehegt blyvende aan de groote omtrek van de Regenboog, waar uit zy haar oorsprong neemen, en by een vergadert wordende agter de opening van den Oogappel, doen de Zieken daar door heen foorten van draaden zien, 't welk derzelver Gefigt ten deele vermindert, en hen belet om zoo wel te zien, als zy deden na de Operatie van de Cataracte. De Operateur dit aanstonds niet merkende, gelooft dat zyne Operatie wel gedaan is, gelyk zy ook is, als men dit in aanmerking neemt.

In alle deeze gevallen, waar in eenig gedeelte van de Cataracte agter den Oogappel is overgebleeven; indien het Gefigt al te zeer daar van verzwakt word, is men genoodzaakt 'er de Naalde weder in te brengen, en dit lichaam weer neer te drukken. Deeze tweede Operatie is fomtyds moejelyker en pynelyker als de eerste, gemerkt het Vliesje, gemaakt van het overgebleeven stukje van de Cataracte, vastgemaakt is agter de Regenboog, fomtyds door twee of drie draadjes, die men verbreeken moet. Weshalven 'er hier handigheyd van noden is, om dat deeze aanêenhegtingen ploojen, buigen, en gemeenelyk voor de Naalde wyken, zoo dat zoo ras men de Naalde opligt, het Vliesje weder opryft, en zig herstelt in dezelve plaats, waar in het van te vooren was. Men is dikwils genoodzaakt het met de Naalde te brengen door de opening van den Oogappel, tot in de voorste Kamer, om

Q 3

'er

'er in te kunnen steeken, en het vervolgens weder in de agterste Kamer te brengen, zettende het zelve aan de kant van den grooten Hoek. Eyndelyk maakt men dezelve beweegingen met de Naalde, als waar van ik gesproken heb in opsigt van de Cataracte, die een soort van een Valbrug maakt.

Het vyfde toeval, 't welk na de Operatie kan voorvallen, is ongeneeslyk, om dat het Gesigt verlooren is; dit is als 'er een Zinking komt, die gezet word op de Gezigtzenuw, en op de inwendige Vliesen van het Oog, dan droogen deeze deelen op en bederven, 't welk men kent door de vernauwing van den Oogappel, en om dat de Zieken het licht niet meer zien.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

*Van het oppervlakkig Ettergezwel van
het Cristallyne Vogt.*

Deeze Ziekte begint met diergelyke toevallen, als in de Cataracte voorkomen, voor zoo veel de Zieken denken, dat zy een Wolk en schaduw zien, die zig in de lugt vertoont. Zy klaagen ook over een vermindering van Gesigt in dat Oog, van een pynelyke zwaarte in den Oogbol; als men door de opening van den Oogappel ziet, ziet men het Cristallyne Vogt witagtig in een stukje van zyn voorste deel.

De stof, die dit oppervlakkig Ettergezwel maakt, bezet naauwlyks meer grootte, als twee Speldeknoppen; als het volkomen ryp is, ontlast zig de Etter, en word uitgestort in het wateragtig Vogt, en zakt vervolgens om laag in het Oog. Op de plaats van het Ettergezwel komt 'er een Lidteken, 't welk zoo groot is als de kop van een kleyne speld, 't welk daar altyd blyft, en maakt, dat de Zieken, die eens met deeze Ziekte aangetast geweest zyn, altyd een schaduw in de Lugt zien, gestelt naar maate der gedaante van het Lidteken.

Ik heb opgemerkt, dat deeze Ziekte voornamelyk overkwam aan de zulken, die al te lang op een Zon-Ecclips, of andere al te schitterende voorwerpen, gestaroogt hadden. Deeze Ziekte is van zulk een kleynen gevolg, dat zy gemeenelyk geneest, zonder dat de Zieke genoodsaakt word tot eenig hulpmiddel zyn toevlugt te neemen, ten zy tot eenige te pas komende Wateren.

V Y F E N T W I N T I G S T E H O O F D S T U K .

Van de Ziektens van het Netvlies.

Ik heb twee soorten van Ziektens opgemerkt, die aan het Netvlies komen. De eerste is een scheyding, en losmaaking van eenig gedeelte van dit Vlies, van de *Ghoroides*; waar uit op de plaats van deeze schey-

ding een opzetting of vouw gemaakt word, die het ligt tegenhoud, en het zelve niet toelaat te komen tot op de plaats van de *Choroides*, welke van deeze vouw bedekt word; 't welk als een schaduw maakt, die de Zieken in de lugt zien. Het tweede is een uitdrooging * van dit Vlies, waar van in 't volgende Hoofdstuk zal gesproken worden.

Men heeft reden om te gelooven, dat de eerste van deeze Ziektens niet veroorzaakt word, als door de Bloedvaten van het Netvlies, die uitspattende (a) geworden zyn. Inderdaad, het is gemakkelyk te gelooven, dat de verwyding van deeze Vaten de scheiding van het Netvlies, van de *Choroides* kan veroorzaaken, op de plaats, die overstaat tegen deeze verwyderde Vaatjes.

Ik heb altyd opgemerkt, dat deeze Ziekte veroorzaakt wierd door een koude aan het Hoofd na een sterke beweeging, of na eenige andere oorzaak, die het bloed in beweging gebragt heeft; waar uit ik besluit, dat de uitwendige koude, die de zweetgaatjes van het vel geraakt heeft, de doorwaassening belet heeft van een zeker gedeelte der Vogten, uitgezet in de bloedvaten, die verspreyd worden in de substantie van het Netvlies, 't welk door zyn teerheyd daar van beschadigt word op de manier, als ik gezegt heb. Ik noem deeze Ziekte een losmaaking van het Netvlies, van de *Choroides*; gelyk dit Vlies vry veel plaats in het Oog beslaat, zoo kan deeze losmaaking dikwils op verschey-

* Atrophic. (a) Variqueux.

ſcheyde plaatſen geſchieden ; weſhalven deeze tekenen vermenigvuldigt worden , naar maate van de hoeveelheyd dezer losgemaakte plaatſen.

Deeze tekenen zyn zekere voorwerpen , of verſchynſelen , die de Zieken zien in de lugt , meer of min afllaande van hunne Oogen , 't welk ſoorten van ſchaduwen zyn van verſcheyde figuren , geſtelt naar maate van het Netvlies , 't welk losgemaakt is.

Wat de voortekenen belangt , deeze Ziekte is geenſins gevaarlyk voor het verlies van 'r Geſigt ; zy is voor de Zieken niet als ongemakkelyk en onruſtig. Deeze Ziekte in zyn oorſprong dezelve tekenen hebbende als de Cataracte , zoo zou men de een van deeze ongeſteltheden voor de andere kunnen neemen ; maar op dat men zig niet bedriege , moet men het onderſcheyd aanwyzen , 't welk is , dat in de Cataracte het Geſigt als inkrimpt , en van dag tot dag beroerd word ; terwyl in de Ziekte , waar van ik ſpreek , het Geſigt blyft , zoo in deſſelvs ſcherpheyd , als in de langduurigheyd.

Hoewel deeze Ziekte door hulpmiddelen niet volkomen kan geneezen worden , en dat de Menſchen , die eens daar van aangetaſt worden , zoo lang als zy leven , eenige van deeze ſchaduwen zien , laat men evenwel niet na derzelyer getal te verminderen , en een gedeelte van derzelyer grootte af te neemen ; ten dien eynde , bedient men zig van Soppen met Kreeften , van herhaalde purgeermiddelen , van Oogentrooft 's morgens als Thee gedronken , Poejers van Slangen , Piſſebed-

den en Oogentroost onder malkander gemengt.

SES EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK

Van de uitdrooging van het Netvlies.

Het Netvlies uitgedroogt of verslenst zyn-
de, maakt dat de Lichtstraalen, geen ge-
noegsaame matiging in dit Vlies ontfangen-
de, door derzelver schitterentheid de *Cho-
roides* kwetsen; waar uit een verwarring in
het Gesigt komt, zoo dat de Zieken in den
eersten opslag van het Oog volmaakt wel
zien; maar indien zy zig eenigen tyd aan 't
lezen houden, of op eenig schitterend voor-
werp blijven staroogen, krygen zy aanstonds
eene vermoeytheid in het hoofd, en een be-
roering in het Gesigt, die hen noodzaaken
de Oogen te sluiten; en als zy kort daar aan
dezelve weder openen, zien zy gelyk als in
den eersten opslag van het Oog, hoewel
voor een korten tyd.

De Borduurders, Kouffenwevers, en
Schoenmakers, zyn onderhevig aan deeze
Ziekte. De eersten, om dat het schitteren-
de van het Goud, het Zilver, en andere
couleuren, door derzelver helderheid, de
deelen van het Gesigt vermoejen en hinde-
ren, en de Schoenmakers, die genoodzaakt
zyn de opening te zoeken, die zy met hunne
El-

Elsen gemaakt hebben, om 'er hun draad door tefteeken, vermoejen hun Gefigt, door deeze geduurige oplettentheyd, fomtyds zoodanig, lat zy genoodfaakt zyn hun Ambagt te laaten waaren. Alle deeze Menfchen kunnen niet werken, als weynig dagen op een week.

Daar zy 'er, die niet verpligt zyn te werken als de Ambagtsluiden, en evenwel geen kwartier hun Gefigt kunnen gebruiken, zonder vermoeyheyd in het hoofd te hebben, en het is voornamelyk van de zoodanigen, waar van ik hie fpreek.

De hulpmiddelen geneezen deeze foort van Ziekte niet, daar s niet anders voor als rust en weynig oeffening van het Gefigt.

Alle deeze foorten van Menfchen, die aan fyne en fchitterende werken arbeyden, indien zy dat willen bly en doen, moeten groene, en gemeene Brillen gebruiken.

ZEVEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de volkomen heldere Drop.

Men noemt de heldere Drop een geheele Blindheyd, komende van een verflapping der voornaamfte deelen van het onmiddelyk werktuig des Gefigts.

Welk deel des lichaams de verflapping mag aantasten, zy heeft verfcheyde trappen, die dezelve volkomen of onvolkomen maken.

Even

Even eens is het met de heldere Drop, die het Gesigt geheel doet verliezen, of ten minsten laat zy zoo weynig daar van overg, dat de Zieken daar van geen groot gebruik maken kunnen. Ik zal genoodsaakt zeezen, om meer naaukeurigheid, twee Hoofdstukken van deeze Ziekte te maaken; i het eerste, zal ik niet spreken als van e heldere Drop, waar in het Gesigt geheel verlooren is, en in het tweede zal ik van de handelen, waar in nog een gedeelte dessels overblyft.

Daar zyn verscheide oorzaken, bekwaam om de heldere Drop voort e brengen; de eerste is een ligte Beroerte, welks Vogt, in plaats van zig te zetten op de andere deelen des lichaams, alleenlyk op de Gezigtzenuwen gezet word, welke zy verstopt, en lam maakt.

De andere oorzaken van deeze Ziekte hangen af van eenige andere Vogt, 't welk indruipt in deeze Zenuwen, of enkelyk daar boven op valt, en die drukt, 't welk derzelve werking betet. Weshalven, 't zy deeze Zenuwen verstopt zyn, of gedrukt door Bloed, Etter, of Slym, alle deeze verscheide stoffen een heldere Drop kunnen veroorzaken.

Indien het bloed al te ziltig word, veroorzaakt het allengskens deeze Ziekte door zyne ziltigheid, 't welk de voornaame deelen van het Gesigt bederft en verdroogt, dezelve opdroogende, om zoo te spreken, gelyk gezouten Vlees, waar door het Gesigt geheel en al verlooren word.

Wy zien dikwils heldere Droppen volgen
op

op scherpe Koortfen door een overvoering van het Vogt, 't welk dezelve veroorzaakt, op de Gezigt-zenuwen. Een hevige Koorts, die een al te groote uitzetting van het bloed maakt in de Vaten, die digt by deeze zelve Zenuwen zyn, veroorzaakt ook fomtyds een diergelyk uitwerksel; als de Vogt der Kinderpokjes gezet word op de Gefigt-zenuwen, alwaar zy pynen en flapeloosheyd veroorzaakt, spruit 'er dikwils een heldere Drop uit.

Deeze Ziekte begint gemeenelyk met diepe pynen in het hoofd, en naar maate dezelve ophouden, vermeerdert de Ziekte; ondertuffchen is het aan veele Menfchen gebeurt eenslaags blind te worden, zonder pyn gevoelt te hebben. In verfcheyden anderen heeft de pyn deeze Ziekte verzelt, die allengskens gemaakt wierd; zoo dat het Gefigt ongevoelig wegging, van dag tot dag verminderende.

Als de heldere Drop zonder pyn gekomen is, en maar een Oog van dezelve is aangetaft, ziet men daar niets van, als men de Oogen befchout, terwyl zy beyde geopent zyn; maar als men het gezonde Oog fluit, merkt men, dat de Oogappel van het Zieke verwyd word, hoewel het zelve aan het licht is blootgeftelt, en in die ftaat blyft, tot dat men het gezonde Oog weder opent; als dan vernaauidt zig de Oogappel van het zieke Oog, welke verwyd geweest was, gelyk die van het gezonde, waar van het zelve de beweging ontleent. Door dit teken alleen weet men, dat 'er geen Gefigt altoos meer
in

in het zieke Oog is ; en dit teken is zoo byzonder aan deeze Ziekte , dat het geenfins gevonden word in de *Glaucoma* , waar in de Oogappel altyd in dezelve verwyding blyft.

Men vind ook een andere foort van heldere Drop , in welke de Oogappel altyd vernauwt is , 't zy men het gezonde Oog opent , of toefluit , gelyk wy in het Hoofdstuk van het Gefigt gezegt hebben.

De tekenen van de heldere Drop zyn zigbaar door de Oogen in te zien , 't zy de Oogappel verwyd , of vernauwt is.

Gelyk 'er onder de Spieren van het lichaam gevonden worden , die men tegen overstaande noemt , welke tegengestelde werkingen doen , gelyk buigen en uitrekken &c. ; zoo is het eveneens met de bewegende Vefels van de Regenboog , waar van sommige dienen om die te verwyden , andere om die te vernauwen. Dus indien in een volkome heldere Drop , de Oogappel verwyd is , dan zyn de Vefels , die de famentrekking zouden moeten doen , op eene zeer byzondere wys lam geworden , gelyk ik te kennen gegeven heb. Indien dezelve in tegendeel vernauwd is , dan zyn de Vefels verflapt , die de verwyding bevorderen. In beyde deeze ongesteltheden is het Gefigt verlooren.

De heldere Drop is tot hier toe voor ongeneeslyk gehouden ; ondertuffchen heb ik tegenftrydige ondervindingen ; en ik heb meer dan eens opgemerkt , dat die inzonderheid ongeneesselyk was , die op een fcherpe Koorts volgt , welks Vogt , die dezelve veroorzaakt had , zig op de Gefigt-zenuwen zet.

In-

Indien deeze Vogt maar een van beyde de Oogen aantast, is het te vreezen, als de Koorts in een Jaar wederom komt, of het zelve toeval niet aan het andere Oog komen mogt. Ik heb dit toeval wyders zien komen aan alle de geenen, aan wien de heldere Drop begint met een ligte ontfteeking, verzelt met pynen in het hoofd, aan de kant van het aangetaste Oog. Dat heeft my dikwils by my zelve doen denken, hoewel ik het noit heb durven onderneemen, dat als men het verlooren Oog uitnam, men misschien zou kunnen beletten, dat het gezonde Oog in het zelve toeval niet verviel. Dat zou een vertroosting voor zodanig een Mensch zyn, indien de neerzetting van een zelve Vogt op het ander Oog kost vermyd worden, 'twelk bynaar altyd een Jaar of twee na het verlies van het eerste gebeurt.

Ik heb wel geslaagt in de geneezing van verscheide heldere Droppen, als ik de Zieken behandelt heb, zoo ras als zy daar van aangetast waaren, doende hen Aderlaten uit den Arm, de Voet, en aan de Keel, naar dat de Vaten te vol waaren, en eens of tweemaal een Braakmiddel neemen twee dagen na malkander.

De geneesmiddelen dienstig voor de verflapping komen ook te pas in deeze Ziekte. Men kan agter in den hals een Seton leggen, of een Spaansche Vlieg Pleyster. Ik vind het Brandysf al te langzaam, omdat het tyd geeft aan de Vogt, welke de heldere Drop veroorzaakt, om dik te worden, en hardnekkig te worden tegen de middelen, die men
in

in 't vervolg daar aan zou kunnen doen.

Over twaalf Jaaren kwam een Priester van het Land onder het Karspel van Parys my raadpleegen, weynige dagen na dat hy een heldere Drop op het Oog gekreegen had. Ik liet hem den eersten dag een Braakmiddel neemen, des anderen daags wierd hy Adergelaten aan de Keel; twee dagen daar na voor de tweedemaal een Braakmiddel ingenomen hebbende, begon het Gefigt weder aan dat Oog te komen, 't welk allengskens hersteld wierd door het gebruik van waaffem van Brändewyn aan het Oog gehouden.

Behalven de heldere Drop, waar van wy gesproken hebben, is 'er een, die inzonderheid aantast de jonge Dogters, die niet zeer geregelt zyn, zoo wel als zwangere Vrouwen, en somtyds ook Mannen, door het ophouden van vloeyende Aambeyen.

Daar zyn Schryvers, die de oorzaak van deeze Ziekte toelchryven aan een overmatige grootheyd van het Glasagtig Vogt; en om dit te bewyzen geven zy voor, dat de Oogbol in dit geval grooter is, als dezelve natuurlyk zou moeten zyn. Ik heb alles gedaan wat mogelyk is, om te ontdekken, of deeze grootheyd daar in der daad de oorzaak van was, maar ik heb daar noit iets aan bevonden tegenstrydig met desselvs natuurlyke staat.

Myn gevoelen over deeze Ziekte is, dat dezelve veroorzaakt word door eenige Vogt, welke op de Gezigt-zenuwen valt, en dezelve drukt. De toevallen schynen myn gevoelen te versterken, om dat de Zieken ge-
voe-

voelen eene zwaarte , verzelt met meer of min hevige pynen , op het agterfte gedeelte van den Oogbol ; 't welk te kennen geeft , dat de Gefigt-zenuwen lyden door zekere neerzetting van Vogt die op dezelve geschied is , eer dezelve in het Oog gaan. Daar en boven de heldere Drop van dit foort is dikmaelder geneezen als de voorgaande , om dat het buiten twyffel niets is als een enkele drukking der Zenuwen , en niet een overmatige grootte van het Glasagtig Vogt.

De middelen voor deeze foort van heldere Drop , zyn Aderlatingen op de Voet , en die ook , welke in de Dogters de gewoone uitloofingen , en het vloejen der Aambyen in de Mannen bevorderen. Daar en boven , om de Vogt , welke naar de Oogen gedreeven word , daar van af te wenden , bedient men zig van Pissebedden , Oogentrooft , 'tzy in Poëjer , 'tzy in Dranken , van Soppen van Slangen , en op de Oogen legt men een Oogwater , en de waasslem van de Balssem van Fioraventi.

De Kinderen zyn van deeze Ziekte niet uitgezondert , naardien men 'er blind ziet gebooren worden. Dezelve doet zig niet aanstonds kennen , maar men merkt dezelve , naar maate zy meer in Jaaren toeneemen. Ik heb 'er verscheyden geneezen enkel door het gebruik van myn Oogwater , onder welke 'er een geweest is , die twee Jaaren oud was , hebbende nog geen kentekenen van Gefigt gegeven. Het is opmerkelyk dat de Oogappel van deeze Kinderen , hoewel dezelve geen beweging heeft , nogtans niet

R

meer

meer verwyd is als in de natuurlyke staat dezer leeftyd ; 't welk doet zien , dat deeze Ziekte niet is als een foort van verstyving , of zwakheyd der voornaame deelen van het werktuig des Gefigts.

ACHT EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de onvolkomen heldere Drop.

Ik noem een onvolkomen heldere Drop die , waar in de Zieken nog zien , maar gebrek-
kig. Deeze Ziekte heeft verscheyde trappen , naar maate der hoeveelheyd der zenuwagtige Vefels , die met verflapping aangetast zyn ; somtyds is het niet als een foort van verstyving , die in deeze Vefels is ; somtyds gebeurt het , dat men niet als de helft van een voorwerp ziet , zonder de andere te merken , om dat niet meer als de eene helft van het Oog ziet , zynde de andere helft met verflapping aangetast. Men kan de trap van deeze Ziekte gemakkelyk kennen , als men de Lyder in een Boek laat zien , zyn gezonde Oog geslooten zynde ; want als dan ziet hy niet als een zeker gedeelte der bladzyde , in plaats dat hy met het gezonde Oog dezelve gcheel ziet.

Somtyds zyn bynaar alle de Vefels bevoegt door het Vogt , 't welk de verflapping veroorzaakt , weshalven de Zieken alleen de helderheyd van het licht zien , zonder de voor-
wer

werpen te onderscheyden. Deeze Ziekte word dikwils veroorzaakt door het geen men een Damp noemt; en ik heb dikwils Vrouwen gezien, die een half uur lang van haar Gesigt berooft waaren, ja zelfs wel een uur, en somtyds twee of drie dagen. Dit laatste geval gebeurt somtyds, als zy in de Kraam leggen.

Deeze Ziekte heeft dezelve oorfaaken als de volkomen heldere Drop, uitgezondert die van Dampen komt; maar de Vogt is zoo overvloedig niet, 't welk maakt, dat het Oog ook zoo niet aangetast is.

Ik heb Menschen gezien, aangetast met deeze Ziekte door Schurft, die rontom de Oogen gekomen was, en die men door eenige Zalf had doen inslaan; en als men de Schurft deed wederkomen, door het gebruik van openende en Zweet verwekkende Dranken, kwam het Gesigt weder. Anderen wierden daar van aangetast door een schielijke koude, gekreegen aan het Hoofd, na dat het zelve warm geweest was. De tekenen van de onvolkomen heldere Drop zyn vry gemakkelyk. Men zal weeten, op welken trap het Gesigt is, als men het Oog wel gadeslaat, 't zy de Oogappel verwyd of vernauwt is; by voorbeeld, indien in beyde deeze gesteltheden de Regenboog een vierde beweeging heeft, oordeelt men daar uit, dat 'er een vierde Gesigt in het Oog is; zoo het de helft van zyn beweeging heeft, is 'er ook een half Gesigt.

De geneezing word verkregen door sterke *

R 2

Ge-

* Generaux.

Geneesmiddelen, en anderen, die in de heldere Drop zyn voorgestelt. Men moet ook neemen Soppen van Slangen, of warme Mineraale Wateren, indien men gelooft, dat de Ziekte door een dikke en slymige stof veroorzaakt is; indien dezelve in tegendeel veroorzaakt word door een scherpe en dunne stof, zullen de koude Mineraale Wateren hier voordeeliger zyn.

Men moet zig twee of driemaal op een dag bedienen van de waassem van Brandewyn, tegen het Oog gehouden, en ook van die van het trekfel van Coffy door een Tregter, gelyk ik gezegt heb in het Hoofdstuk van de verflapping der Oogleden.

Ik heb door deeze middelen verscheyde Menschen, die met deeze Ziekte aangetast waaren, volkomen geneezen. Ik zal maar eene ondervinding daar van verhaalen om desselvs byzonderheyd. Over elf of twaalf Jaaren kwam een Reguliere Canunnik van Rheims te Parys om my raad te pleegen; ik bevond, dat een zyner Oogen aangetast was met een onvolkomen verflapping. Ely had daar in een verwyding van den Oogappel, die niet als omtrent een vierde van zyn beweging van toefluiting had; maar ik was zeer verwondert over het geen hy my zeyde, dat als hy in een Boek zag (het gezonde Oog geslooten zynde) hy zyn zieke Oog daart volmaaktelyk afgebeeld zag. Het eerste denkbeeld, dat ik van deeze Canunnik had, was, dat ik dacht dat hy de Hypochondrie had; ondertusschen om my van de waarheyd te verzekeren, verzogt ik hem zyn gezonde Oog

Oog toe te fluiten, en in een Boek te zien, waar op ik hem vroeg, wat hy op die bladzijde zag, hy antwoorde my dat hy lynen zag, gelyk zwarte straalen, zonder de Letters te onderscheyden, en dat hy in het midden zyn Oog afgebeeld zag. Ik verzogt hem my te zeggen, naardien hy verzekerde zyn Oog te zien, van welke couleur zyn Regenboog was, en de schikking van zekere straalen die door het zelve heen gingen; hy antwoorde my daar zoo naaukeurig op, en beschreef my dat zoo wel, dat ik het zelfs niet beter in zyn Oog zag. Deeze jonge Canun-
 nik wierd in dertig dagen geneezen door het gebruik van Purgatien, verkoelende Dranken, en geestryke middelen op zyn Oog gelegd; zoo dat hy weder volmaakt met dat Oog zag te leezen, zonder desselfs afbeelding te zien.

De Heer Petit, Lid van de Koninklyke Academie der Weetenschappen, heeft my verzekert dezelve Ziekte gezien te hebben.

NEGEN EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

*Over de manieren om de Oogen
te verbinden.*

Het gebeurt niet als al te dikwils, dat de middelen kwalyk op de Oogen gelegd, daar zulke droevige toevallen aan toe brengen, dat 'er somtyds een geheel verlies van

het Gesigt uit spruit. Men kan geen voorbehoedfel genoeg neemen om niet bedroogen te worden. Het ontbreekt de Zieken noit aan gedienstige Menschen, om hen te raaden zig van een oneyndig getal middelen te bedienen, waar van zy den uitslag niet weten; en de begeerte, die zy hebben, om geneezen te worden, zet hen aan om die te gebruiken, zonder te weten, of zy te pas komen voor die soort van Ziekte, waar meede zy aangetast zyn.

Om te voorzien in de gewoone uitwerksels van deeze verderfelyke Raadjes, zal ik daar alle de gevolgen van aanwyzes, na in 't algemeen de manier aan de hand gegeven te hebben, om de Oogen te verbinden. Men heeft zig bynaar een gewoonte gemaakt, om de Oogen in de meeste van deeze Ziektens te binden; maar dikwils is dit dezelve een groote pyn aan te doen, om dat dezelve zoo bedekt zynde, het Gezigt veel gevoeliger voor het ligt gemaakt word, en de Ziekte dikwils langer duurt, als geschieden zou, indien men geen banden gelegd had, weshalven, als men de Oogen open kan houden, zonder dat de Zieken veel ongemak van het ligt hebben, dezelve daar veel voordeel van krygen, voor zoo ver de lugt, die dezelve aanraakt, gematigd zynde, die geduurig verfrist. Indien men in tegendeel dezelve geslooten houd, word 'er vuiligheyd tusschen de Oogleden en den Oogbol vergadert, die niet ophoud de Oogen afstematten, 't welk de Ziekte vermeerdert.

Daar zyn Menschen, die om de Oogen
schoon

ſchoon te houden, als 'er een Ettergezwel is, zig bedienen van baſtaard-Wieken, dat is te zeggen, van rolletjes Linden, aan het eynd uitgeraaffelt, om den Oogbol aſtedroogen; deeze manier is zeer ſchadelyk; de prikkeling, die het Linden maakt, is alleen magtig de Zinking op dit Oog te vermeerderen, en doet zelfs de Ziekte dikwils op het ander overgaan. Men moet nog Wiek, nog Plukſel, daar in brengen, om het Oog aſtedroogen; het is genoeg eenig dienſtig Water laauw te maaken, waar in men wat Linden of een Spons moet nat maaken; en die uitdrukkende, moet men eenige droppels van dat Vogt in het Oog laten vallen; ook moet men de Oogleden daar meede waſſchen, die van bovenen zagtkens vryvende. Het vryven van de Oogſcheel droogt alleen het Oog af; en doet daar alles uit gaan, 't welk buitengewoon is op de oppervlakte van den Oogbol. Indien het Oog al te vaſt gekleefd was, gelyk in de Kinderpokjes gebeurt, neemt men een Koorenaar, en maakt die nat in een dienſtig Oogwater, en laat die zagtkens tuſſchen de Ooghayrtjes en het Kraakbeen der Oogleden doorgaan, zonder die al te veel tegen den Oogbol aantezetten.

Zoo men genoodſaakt is eenige Compres, of eenig middel op de Oogen te leggen, op de manier van een Pap, moet men wel in agt neemen, het Verband niet te ſterk te fluiten. Om dit ongemak voor te komen, laat men het Verband onder de Winkbraauwen doorgaan, tot daar de Compres boven op dezelve gezet moet worden. Ook moet men

in agt neemen, dat het genoeg is de Oogen vyf of sesmaal op een dag te verbinden, en zelfs fomtyds minder, naar dat de Ziekte is, om dat al te dikwils verbinden dezelve prikkelt.

Ik moet nog een woord zeggen van de middelen, die kwalyk gebruikt zynde dikwils meer schade aan het Oog veroorzaaken als de Ziekte zelvs. Indien iemand een slag aan het Oog krygt, en men daar een scherp en bytend middel oplegt, zal men niet misfen, door die prikkeling eene heviger Zinking daar naar toe te trekken, als de slag zelvs zou gemaakt hebben, voor zoo veel de slag het bloed en de Vogten gedreeven heeft, om zig op de fyne en teere Vaatjes van het Oog te zetten. Indien men in plaats van dezelve door eenige Aderlatingen leeg, of het bloed door zagte middelen los te maaken, daar in het tegendeel prikkelende middelen op legt, zal het gebeuren, dat de verzakking veel heviger, en de Ziekte veel grooter zal zyn.

Het geen ik gezegt heb ter gelegentheyd van de slaagen, kan ook toegepast worden op alle ontsteekingen der Oogen, welke meest afhangen van een gebrek in het wateragtig Vogt *, 't welk al te scherp geworden is; dan doen de scherpe en bytende middelen, gelyk water van Koperrood &c., in plaats van dit Vogt te versagten, niet anders als de Ziekte vermeederen. Men heeft zedert eenigen tyd te Parys verkogt een wtertje, of geheym, 't welk men voorgeeft algemeen te dienen voor alle de Oogziekten,

* Lymphé.

tens, 't welk men zegt als een byzonder hulpmiddel verkogt te zyn aan zyn Hoogheyd de Heer de Baviere; ondertuffchen heb ik opgemerkt, dat het gebruik van dit watertje in het begin der Zinkingen, dikwils een zeer groote pyn maakt in de Oogen der Zieken; waar over ik niet zeer verwondert geweest ben, sedert men my gezegt heeft, waar uit het bestond. Het word gemaakt uit Sneeuwater vergadert in de Maartsche Maan; in vier pintjes [Parysche maat] van dit water smelt men een zekere hoeveelheyd van witte Vitriool, om dat in het Oog te doen; ik haal dit by, op dat men zig van diergelyke watertjes niet bedienen zou in gevallen, waar in dezelve schadelyk zouden kunnen wezen, om dat zy te scherp zynde, het dikwils gebeurt, dat zy een verzakking naar het Oog toe trekken, 't welk een enkele Zinking tot een Ettergezwel doet veranderen. en zelfs het Gefigt kan doen verliezen.

Ik heb nogtans opgemerkt, dat in Zinkingen, die lang geduurt hebben, deeze sterke middelen goed deden, en een Ziekte genaazen, die zy in het begin vermeerdert zouden hebben; zoo dat 'er gevallen zyn, waar in men zig daar van kan bedienen, en die buiten de algemeene regel zyn.

Ik kan alle de andere Ziektens der Oogen in 't algemeen tot deeze twee gevallen brengen; 't welk moet doen zien, dat het niet genoeg is zoodanig een hulpmiddel te hebben, en watertjes die voor deeze kwaalen dienstig zyn. Men moet weten, op wat tyd,

en op wat trap der Ziekte, men zig daar van bedienen moet.

De Ziektens der Oogen komen gemeene-lyk van een gebrek in het bloed, 't welk men in desselvs oorsprong moet verbeteren; 't geen uitwendige middelen niet zouden kunnen doen. Daar zyn zelfs byzondere gevallen, waar in de Oogen, op het minst dat deeze middelen te veel beweeging maakten, het zelve zonder zeer groot gevaar niet zouden kunnen verdraagen; en dit is het, 't welk dagelyks ontelbaare toevallen doet gebooren worden, door de onweetentheyd der Menschen, die raad geven, of deeze middelen geven, als hebbende geen ondervinding van derzelver eygenschappen, en van de staat der Ziekte, waar in men die gebruiken moet.

Daar zyn ook zodanige Ziektens der Oogen, die niet wyken voor eenig hulpmiddel, en die de Zieken altyd zouden houden, indien men daar aan geen Operatien deed. Alles wat ik gezegt heb is klaar genoeg, om te doen zien, dat iemand, die de Ziektens der Oogen wil behandelen, niet alleen kennen moet de hulpmiddelen, die men moet gebruiken, maar ook niet onkundig zyn van de middelen, om de verscheide gebrekkige hoedanigheden te verbeteren, die het bloed en desselvs wateragtigheyd kunnen gekreegen hebben; weshalven 'er de raadgevingen van een goed en voorzigtig Geneesheer van noden zyn, om de verscheide veranderingen van het bloed door dienstige middelen te verbeteren. Men moet daar en boven een handige en vaste hand hebben, met nodige ken-

kennis van de Operatien, indien die nodig zyn.

Als 'er een gesteltbeyd tot zweering is in de Vliezen van den Oogbol, zyn 'er, die daar pynstillende Pappen met kruim van Brood, Melk &c. opleggen. Maar deeze middelen verhaasten de zweering en bederving van den Oogbol; men moet zig in tegendeel bedienen van losmaakende, welke beletten, dat dezelve niet al te overvloedig is; daar door bewaart men nog wat van het Gesigt na de geneezing van het Ettergezwel, anders zal 'er geen Gesigt altoos zyn, indien men het Oog brengt tot een al te overvloedige zweering.

'T is eene zeer schadelyke gewoonte Pleysters op de zieke Oogen te leggen, om dat als het gebeurt, dat 'er al te veel Vogt in het hoofd is, dezelve niet nalaaten zullen dat aanstonds op de Oogen te brengen, waar uit een Ettergezwel en verlies van het Gesigt spruit.

Een der oorzaaken, die de geneezing van de ziekten der Oogen zeer langduurig maaken, is, dat de middelen, die men daar van binnen op legt, daar niet blyven kunnen, wordende wel haast verdreeven door de traanen en de geduurige beweging der Oogleden.

Men moet niets op de Oogen leggen, 't welk dadelyk koud is; want hoewel het schynt in de ontsteekingen, dat men door koude dingen aanstonds verligt word, zyn zy evenwel zeer schadelyk, om dat zy de beweging van het bloed in de oppervlakkige

Vaten vertragen, en de doorwaassening beletten, 't welk de Ziekte vermeerdert. Men moet evenwel aanmerken, dat zulks niet behoeft waargenomen te worden omtrent geestryke middelen, die men niet moet warm maaken, uit vrees van derzelver eygenschapen te veranderen. Niets is ook schadelijker als olieagtige middelen, om dat zy de openingetjes toefluitende, daar door de verstopping doen blyven.

Men moet in 't algemeen altyd in 't Gezicht houden in het gebruik der middelen, waar van men zig bedient, dat zy bequaam zyn om de oorzaak uit de weg te ruimen, die de Ziekte heeft voortgebracht; weshalven gelyk die der Oogen haar oorsprong hebben, of van een al te groote volheyd van bloed, of van eenige bederfelyke hoedanigheyd, die het zelve gekreegen heeft, men derhalven desselvs veelheyd verminderen moet door 't gebruik van Aderlatingen, of desselvs verscheide veranderingen verbeteren door dienstige middelen, 't zy purgeer, braak, of zweetmiddelen, veranderende, verzagtende, verkoelende, &c. gelyk wy gezegt hebben.

Handelende van elke Ziekte, heb ik aangewezen de middelen, die tot derzelver geneezing dienstig zyn, en ik heb onder allen die uitgekoozen, die het minste schade aan de Oogen kosten toebrengen, en het spoedigste helpen. Als de Ziektens voor deeze middelen niet wyken, zyn 'er andere byzondere * middelen, die niet gebruikt worden als omtrent de byzondere gevallen, en die

men

* Specifiques.

men niet als algemeene hulpmiddelen kan opgeven. Ik heb my met een goeden uitslag van die bedient, welke ik voor elke Ziekte heb opgegeven.

DERTIGSTE HOOFDSTUK.

*Van de middelen om het Gesigt door
Brillen te hulp te komen.*

Spreekende van het Gesigt in het algemeen, heb ik gezegt, dat 'er drie soorten desselvs waren; te weten een goed Gesigt, een oud Gesigt, en een Gesigt der byzienden. Deeze drie soorten van Gesigt zyn onderworpen om op verscheide wyzen verzwakt te worden. Ik verstaar door zwakheyd van het Gesigt, de voorwerpen zoo onderscheidentlyk niet meer te zien, by voorbeeld, niet meer te kunnen leezen. Deeze drie soorten van Gesigt vervallen in dit ongemak; een goed, als de Oogen vogtig en traanende worden. Dit water, 't welk dezelve geduurig besproeyt, vermoeyd het Gesigt zeer veel. De Menschen, wien dit overkomt, moeten toevlugt neemen tot bultige * Brillen, van een soort, welke hun dienstig is om te leezen of te werken; 't welk zy zonder dit behulp niet zouden kunnen doen.

Die een oud Gesigt hebben kunnen kleyne Letteren niet als met moeyte leezen, nog fyne voorwerpen onderscheiden, zonder dat

de

* Convexes,

de Oogen, en zelfs het hoofd daar van vermoeft worden, hoewel zy groote voorwerpen in een redelyk verre afstand vry wel onderscheyden. Dat komt daar van daan, dat het Cristallyne Vogt, minder bultig zynde als naar gewoonte, maakt, dat de straalen, afgekaatst van de voorwerpen, die dicht by het Oog zyn, zig te veel verspreyden op de plaats, daar zy zig moesten vereenigen, om het Gesigt te veroorzaaken; 't welk niet geschied met betrekking op ver afstaande voorwerpen, om dat de straalen, van deeze voorwerpen weermom gekaatst, meerder samenloopende, een overeenkomend Brandpunt hebben. Om dit gebrek te hulp te komen, moet men zig aanstonds bedienen van Brillen, die niet vergrooten, om vervolgens te komen tot het gebruik van bultiger Brillen, die het Brandpunt meer inkorten.

Het Gesigt d'ér Byzienden word op zulk een punt ingetrokken, dat zy niet kunnen leezen, nog de voorwerpen onderscheyden, zonder behulp van holle Brillen; dat komt daar van daan, dat het Cristallyne Vogt bultiger is als naar gewoonte. De holligheyd van deeze Brillen moet zoo veel te merkelyker weezen, als het Gesigt korter is.

Het gebeurt dikwils, na dat men veele Jaaren Brillen gebruikt heeft, dat het Cristallyne Vogt zyn behoorlyke gedaante weder aanneemt, zoo dat men dit behulp niet meer van noden heeft. Men ondervind ook, dat verscheyde Menschen, die nog byziende zyn, nog een oud Gesigt hebben, genoodzaakt zyn zig langen tyd van Brillen te bedienen.

nen, wegens eene Traaning, en dat zy die, als deeze Ziekte opgehouden was, wederom nagelaten hebben.

EEN EN DERTIGTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de verscheydentheyd der Brillen.

Alle de Brillen zyn voor het grootste gedeelte of holle of bultige. De verscheydenen hebben verscheyden trappen of Brandpunten. Daar zyn daar en boven effen en platte Brillen, die men beschermende Brillen (a) genoemd heeft. Van de zulke zyn 'er twee soorten; sommige zyn van groen, en anderen van wit Glas. De eerste soort der Bultigen vergroot zeer weynig, en kan voor een beschermende Bril dienen, de andere vergrooten naar maate van haare bultigheyd.

Men noemt het Brandpunt in de Brillen die plaats, alwaar de Lichtstraalen, die door de Bril gaan, vergadert worden op een lichaam, tegen het licht overgestelt; en 't is door de verschillende afstand dezer Brandpunten, waar naar men de soorten dezer Brillen afmeet.

Het is van groot belang, zig niet al te schielyk tot het gebruik der Brillen te begeven, en daar eens aan gewent zynde, derzelve soorten niet al te dikwils te veranderen.

(a) Conseryes.

ren, om dat men 'er eyndelyk geen bekwaasme meer voor zyn Gefigt vind.

Die byziende zyn, moeten zig niet van holle Brillen bedienen, als die maar even goed zyn om te kunnen leezen, ook moeten zy beginnen met zulke, die zoo hol niet zyn.

T W E E N D E R T I G S T E H O O F D S T U K.

*Van de middelen om zig van 't gebruik
der Brillen vry te maaken.*

Ik moet een woord zeggen van de manier om het Gefigt te bewaaren; en het gebruik der Brillen te vermyden. Door dit middel zullen veele Menschen daar van vry wezen, hoewel dit aan allen niet volstrekt altyd gelukt.

Ik zal beginnen met de Byziende daar uit te fluiten, om dat die middelen hun niet langer Gefigt kunnen doen houden; geene als die een goed, of een oud Gefigt hebben, kunnen het voordeel van deeze middelen ondervinden.

Eene overvloedige vogtigheyd, waar mede de Oogen van sommige Menschen geduurig vervult worden, verzwakt een goed Gefigt, gelyk wy gezegt hebben; in dit geval bedien ik my van myn Oogwater, 't welk driemaal daags daar op gelegd zynde, de vogtigheyd opdroogt, en het Gefigt versterkt.

sterkt. De middelen dienftig om de flym uit de Hersenen te loozen, gelyk Purgatien en Tabakrook, komen dit foort van Gezigt te hulp.

Die een oud Gezigt hebben kunnen zig van Brillen vrymaaken, door het Cristallyne Vogt in zyn natuurlyke staat te herftellen, als het begint te veranderen, wanneer zy zig bedienen van een gemengd water uit Salie, Rosmaryn, Lavendel, en Thym, in de tyd als deeze Kruiden in bloem staan, Alfem, en Orego, in gelyke hoeveelheyd getrokken met Sp: Vitae veertig dagen lang, na welke men de Sp: Vitae helder maakt, en zig daar van op de volgende wys bedient. Men moet een gedeelte van deeze Sp: Vitae mengen met vier deelen gedestilleerd water van Violen, Korenbloemen, of Oogentrooft; die men in een Lepel doet, te vooren warm gemaakt, om het zelve laauw te maaken. Men bet zyn Oog van binnen daar meede, de Oogleeden dikwils beweegende, op dat zy dit water ophaalen, en het zelve rontom den Oogbol brengen, 't geen men vier of vyfmaal na malkander doet. 's morgens en 's avonds.

Als men zig vyftien dagen lang van dit water bedient heeft, op de wys als ik gezegt heb, mengt men niet meer als drie deelen van de gemelde wateren met een deel Sp: Vitae. Als het Oog aan deeze tweede trap gewoon is, mengt men de helft Sp: Vitae, en de helft van deeze wateren, en daar houd men zig by. Men vermeerdert deeze trappen, op dat het Oog aanzet en verlevendigt

S

digst door de kragt van de Sp: Vitae, de voedende Sappen van de vogten der Oogen ook verlevendigt worden, en overvloediger gebragt in het Cristallyne Vogt om het zelve te herstellen.

D R I E E N D E R T I G S T E H O O F D S T U K .

*Van de toevallige oorzaaken, die het
Gesigt kunnen kwetsen.*

Behalven de oorzaaken van de zwakheyd des Gezigts, die ik gemeld heb, zyn 'er nog andere, die het zelve verzwakken, en somtyds doen verloren gaan. Dit ongemak kan komen, als een al te sterk licht de Oogen treft, 't zy het zelve voortkomt van een al te schitterende of heete Zon, de glans van het Vyer, van Bliksem, Sneeuw, of eenige andere wederomkaatsing van een flikkerend voorwerp. Ik zal eenige voorbeelden daar van bybrengen, die ik gezien heb.

Iemand Aardbesien in de Zon geplukt hebbende, zag meer dan twee Maanden een Aardbesie springende voor zyne Oogen, met bederving van zyn Gesigt; het indrukfel van de roodheyd dezer Vrucht had zoodanig getroffen die plaatsen van het Oog, alwaar de voorwerpen afgetekent worden, dat hy dezelve geduurig dagt te zien.

Ik heb een Man gezien in de Koningstraat
te

te Parys, die zyn Gefigt verlooren had, om dat hy dicht by het licht en de warmte van het Vyer geweest was, willende een draad vastmaaken aan een jong Hoen, die aan het Spit gebraden wierd.

Een Werkman van de Munt te Parys, die de Metaalen in een gloejende Smeltkroes wierp, wierd blind door de schitterende helderheyd van het Vyer.

Ik heb diergelyke uitwerkingen gezien van zeer glinsterende Bliksem-straaLEN; en veele Menschen hebben hun Gefigt wel half verlooren, om dat zy te lang de Zon Ecclipsen beschout hadden.

Het zelve toeval is overgekomen aan Gevangenen, die lang in de Kerker geweest zynde, eenslaags aan een helder licht zyn blootgesteld.

Anderen hebben dit ongeluk gehad, om dat zy op een helderen dag te lang op de Sneeuw gekeken hadden.

Zig buitengewoon toeteleggen om fyn Schrift en kleyne Lettertjes te schryven of te leezen, het waaken dat men aan een ge-
duurig werk te koste legt, nacht en dag met speelen door te brengen, zyn uit-
spoorigheden die het Gefigt verzwakken, en waar van men zig onthouden moet, indien men het zelve bewaaren wil.

Wat het al te groote licht en de Sneeuw belangt, het is genoeg tot een voorbehoed-
fel de Oogleden te sluiten; of indien men genoodzaakt is die te openen om te zien, moet het niet als voor de helft weezen, om

te beletten , dat 'er niet te veel lichtstraalen
in het Oog komen.

VIER EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

*Van de Operatie , die men aan het Oog
moet doen , om 'er een kunstig
Oog in te zetten.*

Het is niet genoeg de Ziektens der Oogen te kennen , en de middelen te weeten om die te geneezen ; als een Oog t'eenemaal onnut en mismaakt is , moet een Oogmeester ook de manier weeten , om dit Oog in staat te stellen , dat men daar een kunstig Oog inzette ; zoo dat het zelve de eygen gedaante van het goede Oog hebbende , ook zoo wel als dat bewoogen word. De kunst moet hier in de natuur zoo wel navolgen , dat men geen onderscheyd kan maaken tusschen het een en het ander.

Ten dien eynde , als men een Ettergezwel van den Oogbol behandelende , onder het Zweeren ziet , dat het Gesigt van dat Oog onherstelbaar verlooren is , moet men opletentheid toebrengen , om te maaken , dat deeze Zweering overvloedig genoeg word , om het derde of vierde deel van den Oogbol te bederven of te verminderen ; 't welk men verkrygen zal , als men de Zweering vertraagt , om dat het verblyf van de Etter meer verlies van de substantie van het Oog maaken

ken zal; weshalven men aanstonds, als men oordeelt dat 'er genoeg Etter zal vergadert zyn, daar aan uitgang moet geven door zuiverende middelen; door dit middel zal de Oogbol, na de Zweering, in een bekwaame staat geraaken, dat die Mens daar een ingezet Oog aan verdraagen kan.

Indien de Oogbol te groot is, het Gesigt van het Oog verlooren zynde, of door een Druifgezwel, of door eenige andere oorzaak; moet men het geen te veel aan dat Oog is daar van afneemen, de Regenboog met het doorschynende Hoornvlies snydende en wegneemende; zoo dat men het geheele uiteynde van den omtrek van het Bindvlies snyd, een halve lyn tegen over het doorschynende Hoornvlies; door dit middel zullen de Vogten in den Oogbol bevat uitgestort worden, de Oogbol word uitgetrokken en geslooten, en de Wond van de Insnyding geneezen, en daar blyft een soort van Oogbol over, die kleynder is als de eerste was; dan moet men daar een gemaakt Oog inzetten, 't welk hol van agteren moet zyn, om te plaatsen 't geen van het Oog is overgebleeven, en voor het overige groot genoeg, om de geheele wytte der twee Oogleden te vullen. Indien nu dit Oog het ledige vervult gelyk het behoort, en gelyk is aan het goede Oog in dikte, breedte, gedaante, couleur en figuur van de Regenboog, en opening van den Oogappel, kan men het van het natuurlyke niet onderscheyden; 't welk my volmaakt wel gelukt is, als ik het ondernomen heb.

Schoon wy gezegt hebben , dat het ge-
maakte Oog wel ingezet zynde , en bewe-
ging moet hebben bynaar gelyk aan de na-
tuurlyke , door middel van het overige ge-
deelte van den Oogbol , is het nogtans ge-
makkelyk te zien , dat als men door eenig
kwaad toeval genoodzaakt word den Oogbol
geheel en al weg te neemen , het ingezette
Oog geen beweging zal hebben , als die,
welke de Oogleeden daar aan zullen kunnen
byzetten.

E I N D E.

A N T W O O R D.

*Van de Heer SAINT YVES op een berisp-
pende Brief * van zyne Verhandeling
wegens de Ziektens der Oogen, ingevoegd
in het byvoegfel van de Mercurius der
Maand May 1722, onder de naam van
de Heer Mauchard, en om te dienen tot
een aanhangfel zyner Verhandeling we-
gens de Ziektens der Oogen.*

De Schryver van deeze berispende Brief,
geplaatst in de Mercurius van de Maand
May 1722. pag. 105, over de Nieuwe Ver-
handeling van de Ziektens der Oogen, die
ik uitgegeven heb, is eerst geweest een Leer-
ling van de Heer Heyster, Hoog-Leeraar in
de Ontleedkunde te Helmstad, en vervol-
gens een Leerling van de Heer Woolhou-
sen, welke op myn Boek willende vitten,
een soort van Cataracte meent te bewyzen
door verandering van het wateragtig Vogt;
maar spreekende van de verscheide aard der
Ca-

* In het Fransch staat *Lettre Critique*, 't welk ik
berispende Brief vertaalt heb, om dat dezelve by-
naar niets behelst, als berispingen en vitteryen op
het voorgaande Werkje; waarom ik deeze vertaa-
ling beter geoordeelt heb, als het onduitsche woord
Critique te behouden, of het zelve over te zetten
oordeelende, om dat dan de zin zoo wel niet zou
uitgedrukt worden.

Cataracten, heb ik de dwaaling en valsheid van deeze meening genoeg beweezen.

Het allerverwonderlykste is, dat hy zyne berisping begint, met eene valsheid aan te dringen, die de geheele Wereld in het Oog loopt, te weten, dat ik in myne Voorreden beken, dat ik gelukkiger zoude geweest zyn in myne Schriften en Naarspeuringen, indien ik zoo laat, en in zulk een hoogen ouderdom, my daar niet op had beginnen toe te leggen. Wat zal de Leezer denken van een Berisper, die zig opwerpt in het Jaar waar in het Boek gedrukt is, en by het leven van desselvs Schryver: daar hy deeze valsheid niet heeft voorgesteld, als om my zoo oud als zyn laatste Meester te doen schynen, niet wetende, dat ik de oeffening der Heelkunde in een ouderdom van zeventien Jaar begonnen heb, en dat ik my twee en twintig Jaaren heb toegelegt op de kennis der Oogziektens en derzelver geneezing, en dat het tegenwoordig dertig Jaar is, dat ik deeze Kunst te Parys oeffen? Hy zal door deeze waarheid zien kunnen, of ik in een al te hoogen ouderdom begonnen heb, gelyk hy schryft. Ik gaa met stilzwygen voorby verscheide valsche berigten, die in zyn Brief gevonden worden, en waar van men moet oordeelen uit het geen ik gezegt heb, en door het met myn Boek zelv te vergelyken.

Dit Boek doet genoeg kennen het kwaadaardig oogmerk van de Schryver der berisping; om dat het klaar genoeg doet zien de valsheid van zyn gevoelen, getrokken uit het leezen van veele oude Schryvers, en de waarheid

heyd van het myne , gegrond op de Ontleedkunde , en een groot getal myner ondervindingen. Daarom heb ik my in myn Boek ook niet bedient van aanhaalingen van Schryvers ; om dat het geen ik gezegt heb uit de grond zelfs is opgehaalt , zynde eeniglyk myne ondervindingen sedert veele Jaaren , die ik in order geschikt en in myn Boek geplaatst heb , om een weetenschap zoo nut , en voor het gemeen zoo noodzaakelyk , uit de handen der Kwakzalvers te neemen , die ten allen tyde zig daar van meester hebben gemaakt.

Als ik dit zeg wil ik geensins daar onder begrypen veelen , die in onze dagen in deeze weetenschap hebben uitgemunt , en wier verdiensten en bekwaamheyd van al de Wereld met regt erkent en geagt zyn.

Eer ik kom tot de bewyzen , dat 'er geene Cataraften kunnen weezen alleen door verandering van het wateragtig Vogt , moet ik op twee stukken antwoorden ; het eerste is , dat de Schryver van de Brief zegt , dat ik uit de Heer Brisseau genomen heb , dat de agterkamer niet in het Oog is , om het wateragtig Vogt te bevatten , maar hy bedriegt zig ; want ik beken rondelyk , dat ik daar niet opgelet heb , als in de Winter van het Jaar 1721. Toen hebben veele ervarenen Leden van de Koninklyke Academie der Weetenschappen , na dat zy de Oogen op allerhande wyzen hadden doen bevriezen , erkent , dat 'er byna geen , of zeer weynig , wateragtig Vogt in de agterste Kamer van

het Oog was , gelyk men in derzelve Ge-
denkschriften zien kan.

Het tweede stuk is , dat de Schryver van
de Brief het voor een kwaade pas houd ,
waar toe de Operateur vervalt , als de punt
van de Naalde steekt in het lichaam van de
Cataracte , en men na dezelve te hebben los
gemaakt , om hem de Naalde te doen ver-
laaten , met de vinger op de slaap van het
Hoofd tikt , op dat de schudding van de Naal-
de het lichaam , waar in dezelve steekt , zou
loslaaten , om in zyn behoorlyke plaats te
kunnen gebragt worden , eer men de Naalde
uit het Oog trekt.

Men ziet wel , dat hy deeze Operatie wey-
nig geoeffent heeft , want als hy sedert der-
tig Jaaren , jaarlyks sestig of tagtentic Cata-
racten had neergedrukt , gelyk ik onder han-
den gehad heb , zou hy zonder twyffel heb-
ben opgemerkt , dat 'er onder hondert altyd
een of twee zyn , waar in dit geval gebeurt ,
indien de Operateur die wegneemt in haare
rypheyd ; weshalven het tikken met de vinger
op de slaap van 't Hoofd , gelyk ik gezegt
heb , een middel is , 't welk ver van gevaar-
lyk te zyn , het eenige is ; want zoo men in
een diergelyk geval de Naalde uit het Oog
trok , zou het lichaam dezelve niet verlaten
als uit het Oog gaande , en by gebrek van
om laag geplaatst te zyn , zou het dryven in
het wateragtig Vogt , en zig by gevolg weer
kunnen vastmaaken , 't welk de Operatie
vrugteloos maken zou.

Ten aanzien van het geen ik gezegt heb ,
dat de Operateur agt moet geven op de ver-
schey-

ſcheyde bewegingen van het Oog der Zieken geduurende de Operatie, dat heb ik gedaan, niet om dat ik dit toeval heb gehad, maar om zoodanige daar van te waarſchouwen, die in deeze Operatie niet bedreeven zyn, en die by gebrek van oplettentheyd op de bewegingen van het Oog, de Regenboog zouden kunnen kwetsen, en het Oog van de Zieke doen verlooren gaan, gelyk hier te Parys gebeurt is aan arme Menſchen, die men onvoorzigtig en ongeftraft opoffert aan de eerſte proeven der Leerlingen van weynige Maanden; 't welk ik gereed ben te bewyzen, als de Overheden, oplettend op 't gemeene welzyn, my dat zullen gebieden.

Als de Schryver van de Brief zegt, dat ik in plaats van de vlieſige Cataracte geſtelt heb een Etteroog, of inwendige Zweering van het Oog, bedriegt hy zig; want ik heb in myne Verhandeling doen opmerken, dat als deeze Zweering van het Oog de geheele *Choroides* bezet, tot aan de Geſigt-zenuw, het Oog dan vermagert, en een ſoort van ongeneeffelyke Cataracte maakt, verzelt met een intrekking van den Oogappel, gelyk men zien kan in myn Boek pag 246.

Als deeze Zweering niet aantast als het voorſte gedeelte van de *Choroides*, Regenboog genoemd, vermagert het Oog niet alleen niet, maar het blyft in zyn natuurlyke grootte, en de ſtof der verſtopping en toefluiting van de Aderen en Slagaderen des Regenboogs verandert in Etter, welke neerdruipt en uitgeſtort word tuſſchen het Criſtallyne Vogt en de Regenboog, en maakt
een

een vliefige Cataracte zoo als ik beschreeven heb.

De Schryver van de Brief bedriegt zig ook, als hy zegt, dat in de ontsteeking van de *Choroides* een Operatie is die my onbekent is, naardien ik dezelve beschreeven heb in het algemeene Hoofdstuk van de geneezing der Oogontsteekingen pag. 145, alwaar ik drie verscheide manieren aan de hand gegeven heb om deeze Operatie te doen.

Ten opsigte van de redenen, waarom 'er geen Cataracte is alleen door verandering van het wateragtig Vogt, zou het onnuttig zyn op deeze berisping te beantwoorden, hebbende in myn Verhandeling genoeg overtuigende bewyzen gegeven, dat 'er geen Cataracte gemaakt word alleen door verandering van het wateragtig Vogt; indien de Schryver van de Brief niet tot bewys bygebragt had, dat 'er in het Oog een Cataracte van deezen aard gemaakt wierd, om dat men niet geantwoord heeft op verscheide stukken van de Heer Woolhousen tegen de Heeren Brisseau en Antoine, en op de ontdekkingen, die hy aandringt als egte bewyzen van zyn gevoelen, zeggende, dat deeze verscheide stukken in verscheide talen gedrukt zyn, waar door hy zig gevleyd heeft, alle de Geleerden van Europa in zyn party getrokken te hebben. Om aan den Leezer te doen zien, of het gevoelen van de Heer Woolhousen bekwaam is alle de Geleerden in zyn party te trekken, behoeft men maar te overweegen, dat deeze berisping gegrond is op twee valsche beginsels, die desselvs Schry-

Schryver bewyzen wil ; namelyk , dat 'er maar twee Cataracten geneeslyk zyn door de Operatie , een het welk men *Glaucoma* , en het ander , welke men vliesige noemt. Deeze laatste word , naar zyngevoelen , gemaakt alleen door verandering van het wateragtig Vogt , zoo veel als ik uit zyne Schriften , die zeer dubbelzinnig zyn , heb kunnen ontdekken.

Met betrekking op de *Glaucoma* moet men eerst aanmerken , dat de oude Schryvers *Glaucoma* en Cataracte voor dezelve Ziekte gehouden hebben , gelyk men in Hippocrates zelfs zien kan.

Ten tweeden , dat men in vervolg van tyd de *Glaucoma* zeer onderscheyden van de regte Cataracte gehouden heeft , voor zoo veel de *Glaucoma* ongeneeslyk is door de Operatie , en indien die al gedaan is , zulks niet anders geschied is , als om de mismaaktheyd weg te neemen , zonder het Gesigt weder te geven.

Verscheyde hedendaagſche Schryvers zyn van gevoelen geweest , dat de *Glaucoma* een verandering van het glasagtig Vogt was , maar ik heb altyd opgemerkt , dat de Operatie in dit geval de doorschynendheid aan het Oog herstelt , zonder het Gezicht weder te geeven , en zonder dat 'er na de Operatie eenig teken van duisterheid in het Glasagtig Vogt gezien wierd.

Weshalven ik van deeze Ziekte zoo gesproken heb , als ik die door myne onder-
vindingen bevonden heb , hebbende de naam van een *Glaucoma* gegeven aan een Cataracte van het Crisallyne Vogt , verzelt met , en
zelys

zelvs voorgegaan van een heldere Drop, gelyk men zien kan in myn Verhandeling pag. 198.

Men moet dan besluiten, dat de Schryver van de Brief zig zelvs bedriegt, als hy zegt, dat men het Gezicht herstelt door de Operatie, die men daar aan doen kan, en de Cataracte en *Glaucoma* onder malkander verward, gelyk de Ouden gedaan hebben.

Laaten wy nu eens onderzoeken de vliefige Cataracte, welke, naar zyn gevoelen, een lichaam of vlies is, 't welk gemaakt word alleen door verandering van het wateragtig Vogt, 't welk hy meend geneezen te kunnen worden door de Operatie, en het Gezicht in dit geval na de gemelde Operatie hersteld te worden.

Hier op antwoord ik, indien het mogelyk was, dat een Cataracte van deeze natuur in het Oog gemaakt wierd, dezelve veel eer zou komen in de voorste, als in de agterste Kamer van het Oog, waar in maar zeer weynig wateragtig Vogt is.

Dog, men ziet noit een Cataracte in de voorste Kamer van het Oog voortkomen, waar uit men noodzaakelyk dit gevolg moet trekken, dat 'er noit een Cataracte alleen door verandering van het wateragtig Vogt gemaakt word.

Daar en boven, indien het waar was, dat 'er een Cataracte door de verandering van het wateragtig Vogt gemaakt wierd, zou men dezelve niet kunnen neerdrukken, zonder te bederven het Cristallyne Vogt, welks
ert-

ertwyze (a) gedaante zig tot aan de opening des Oogappels uitstrekt; 't welk niet alleen veele nieuwe Schryvers opgemerkt hebben, maar ook de vermaarde ab Aquapendente, bekwaam beyde in Ontleed en Heelkunde, die over meer als hondert Jaar zelfs verscheyde reyzen de Operatie van de Cataracte gedaan heeft, welke die zelve zaak toestaat in zyne uitmuntende Verhandeling der Heelkundige Operatien. (b)

Wat de bewyzen belangt, die de Schryver van de Brief meent te trekken uit het stilzwygen van de Heeren Brisseau en Antoine, men moet weten, dat zyn eerste Meester, de Heer Heyster, daar op vry breedvoerig geantwoord heeft; en als de Heer Woolhou-

(a) Lenticulaire.

(b) De plaats van de vermaarde ab Aquapendente, waar op onze Schryver het oog heeft, word gevonden in zyne Heelkundige Werken, pag. 423. van de laatste Leydsche Druk. Ik zal die plaats tot gemak van die geenen, die deezen Schryver niet hebben, hier verraald byvoegen. *Ik, die twee of driemaal met myn eyge hand deeze Operatie gedaan heb, en verscheyde anderen heb zien opereeren, en ziende, dat de ingesteeken Naalde agter het Druivenvlies en voor de Cataracte was, ben van gevoelen geworden, dat 'er een Vogt stremt of by de opening van het Druivenvlies, dat is aan desselvs omtrek, of in het waterige Vogt agter het zelve; evenwel terwyl de opening van het Druivenvlies verwijd word, is het waarschynelyker dat de samengestremde Vogt dicht agter de opening van den Oogappel zig bevind, om dat die niet zou kunnen verwijd worden, indien deeze stremming in desselvs omtrek geschiedde.*

housen het gemeen wil doen gelooven, dat de Heer Heyster dit herroepen heeft, dat is een andere valsheid, want niet tegenstaande hy zegt, dat hy ook vliefige Cataracten plaats geeft, voegt hy 'er by, dat dezelve zeer zeldzaam zyn, en hy staat geenfins toe, dat dezelve door verandering van het wateragtig Vogt gemaakt worden.

Voor het overige toont de verantwoording van de Heer Heyster, en zyn volgende Verhandeling *Vindiciae* (verdediging) genoemt, genoegzaam, dat hy op de geheele berisping van de Heer Woolhousen geantwoord heeft. Ik wys den Leezer voornamelyk naar de verdediging, die te Parys vry zeldzaam is, om dat de Schryver van de Brief die heeft durven aanhaalen, om de wederroeping van een zeer onverzettelyken Tegenpartyder te bewyzen. En daarom heeft men deezen nieuwen Leerling onderregt om zyn ouden Meester te noemen. Men zal daar zien, dat de Heer Heyster in verscheyde zyn gedrukte Verhandelingen bewyft, en den Heer Woolhousen zeer nadrukkelyk doet gewaar worden, dat zyn gevoelen zeer verschillende is van dat der Heeren Brissau en Antoine, zeggende, dat indien de Heer Woolhousen niet begreepen had, hy ten minsten klaar had behooren te begrypen door de tweede Brief in het Jaar 1715, gedrukt in zyne verantwoording 1717, en in 't byzonder op pag. 87, dat de Ziekte, die de Ouden gemeenelyk voor een Cataracte gehouden hebben, meest altyd *plerumque* is in het Cristallyne Vogt, en zeer veel meer als in een Vlies.

Hoe-

Hoewel de Heer Heyster door deeze plaats te kennen geeft, dat 'er vliezige Cataracten zyn, is dat evenwel niet te zeggen, dat hy zyn voorige gezeg in den hals haalt, gelyk de Heer Woolhousen voorgeeft; daar toe zou behoort hebben, dat hy erkent had, dat de *Glaucoma* geneesselyk was door de Operatie, gelyk de Heer Woolhousen voorgeeft. Dog alle de Schriften van de Heer Heyster tegen den Heer Woolhousen bedoelen niet anders, als om hem te doen begrypen, dat de Cataracte geneesselyk door de Operatie geen *Glaucoma* is, maar alleen een Cataracte door een verduistering van het Cristallyne Vogt, welke meer voorkomt als een vliezige Cataracte, zonder de natuur van deeze vliezige Cataracte te verklaaren, die de Heer Woolhousen meent gemaakt te worden door een verandering van het wateragtig Vogt. Dan, door myne ondervindingen hebbende leeren kennen, dat deeze Cataracte veroorzaakt wierd door een ophooping van Etter, verzamelt en verdikt op de manier van een Vlies tusschen de Regenboog en het Cristallyne Vogt, zoodanig als ik in myn Boek beschreeven heb; zoo is het waar, dat ik de eerste ben, die ontdekt heb de oorzaaken van de vliezige Cataracte en *Glaucoma*, zoodanig als ik ze beschreeven heb; en door dit middel meen ik weg te neemen de zwargheeden en twistingen, die over deeze stof ontstaan zyn, gelyk ik in myn Voorreeden heb aangemerkt, zoo met betrekking tot de verwardheyd der oude Schryvers; alstot de geschillen, die onder de nieuwen sedert meer

dan vyftien Jaaren ontftaan zyn , naardien ik door myn Boek heb leeren kennen de regte Cataracten , waar in de Operatie een goeden uitflag heeft , zoo wel als de valsche , waar in de Operatie niet gelukt , gelyk ook die welke twyffelagtig zyn , dat is te zeggen zoodanige , waar in de Operatie fomtyds de geneezing aanbrengt , maar niet altyd. De Heer Woolhousen moet dan reden geven , en alle Geleerden van Europa doen weten , waar in de verandering van het wateragtig Vogt bestaat , alleen bekwaam om een Vlies te maaken tuffchen de Regenboog en het Criftallyne Vogt , naardien hy desfelvs oorsprong van Etter geen plaats wil geven , nog ook van eenige andere ftof , bekwaam om te ftremmen , op deeze plaatfen uitgeftort. Ondertuffchen moet hy , federt de tyd dat hy de Operatie van de Cataracte doet , opgemerkt hebben , dat als men een Etteragtige Cataracte neerdrukt , de Etter uitgeftort word agter de Regenboog , en omtrent drie weeken daar na word de Etterige ftof tot een vlies verdikt. Dit foort van vlies heeft veel gelykheyd met de vliefige Cataracte , welke ik in myn Boek befchreeven heb , toen ik van de valsche Cataracten handelde.

Hier moet men nog byvoegen , dat de Heer Antoine geantwoord heeft op de berifping , die de Heer Woolhousen op zyn Boek gedaan heeft , maar zyn Antwoord is niet gedrukt , om dat de overleden Heer Mery , eerfte Heelmeester van het Hotel-Dieu te Parys , en Lid van de Koninklyke Academie der Weetenfchappen , waar aan de Heer An-

Antoine het zelve gezonden had om te laten drukken, dat niet dienstig heeft geoordeelt, ten aanzien van de al te harde uitdrukkingen tegen de Heer Woolhousen, die hy oordeelde niet te moeten geplaatst worden in een Antwoord op een Berisping: het is gemakkelijk dit Antwoord onder zyne Papieren te vinden.

Wat my belangt, myne opmerkingen en ondervindingen hebben my dermaaten overtuigt van de valsheyd der voorgewende vliefige Cataracte, door een verandering van het wateragtig Vogt, dat ik t'eenemaal bereyden om desselfs uitvaart te houden, gelyk de Heeren Drelincourt en Nuck, vermaarde Hoogleeraars in de Hooge-School te Leyden, ter gelegentheyd van de Pynappel-Klier gedaan hebben.

Laaten wy eyndelyk onderzoeken de ondervindingen van de Heer Woolhousen, gemeld in zyne berispende Brief; en uit alle de ondervindingen neem ik die, die de kragtigste schynt, te weeten die uit het Gasthuis van Madame de Montespan, waar van hier het verhaal gezien word, 't welk de Schryver van de Brief daar van doet pag. 110.

De Heer Woolhousen brengt een werk en ondervinding te berde, zeer egt en omstandig beschreeven, 't welk gevonden word in zyne *Critique Verhandelingen* pag. 27, rakende eene vliefige Cataracte, die hy geopereerd had aan eenen Gabriel Cocq, in 't Gasthuis van Madame de Montespan, dicht by St. Germain aan de Laje. De Zieke overleed eenige Jaaren daar na in een Gasthuis

op gemelde plaats. De Cataracte ten deele weder opgereezen zynde , beschouwde de Heer Woolhousen het Oog van dit Lyk , in het bywezen van de Heer Connestable , gewoon Geneesheer vanden overleden Koning van Engeland Jacob , en hy opende het in tegenwoordigheyd van de Heeren Ridders Waldgrave , eerste Geneesheer , Connestable , en Wood , tweede Geneesheer , en men vond daar een kleyn lederagtig Vliesje , geplaatst tusschen de Regenboog en de hayrwyze band ; het Cristallyne Vogt gezond en doorschynende zynde , uitgezondert eene verduistering in het midden , veroorzaakt door de vryving van een tegennatuurlyk lichaam.

Ik zal op dit geval antwoorden door een ander daar aan zeer gelyk te verhaalen , 't welk de Heer Morand de Zoon , opper Heelmeester van het Koninklyke Gasthuis der Verminkten , en Lid van de Koninklyke Academie der Weetenschappen , my heeft medegedeelt in een Brief , geschreeven den 31 Maart 1721. Ik deed de Operatie aan beyde de Oogen van eenen Jan Francois Fraissard , verminkt Soldaat ; de uitslag was zoodanig , dat deeze Man de voorwerpen zeer wel onderscheydde , die hem voorkwaamen , en dat hy uit het Gasthuis gegaan zynde , zonder moeyte of hulp van een ander gaan kon.

Deeze zelve Soldaat van een Waterzugt gestorven zynde den 30 Maart van het loopende Jaar 1722 , heb ik willen voordeel doen met eene zoo gunstige gelegentheyd , om nader te beschouwen het geen ik met
myn

myn Naalde had neergedrukt, en ik haalde beyde de Oogen uit haare Ooghollen.

Dat viel juyft voor in de Academifche Vacantie, zoo dat de befchouwing van deeze twee Oogen niet kost uitgesteld worden, zonder gevaar van bederf, often minften van verandering; waarom ik de Heeren Winslow en Petit, beyde Leden van de Academie, verzogt, om met hunne tegenwoordigheyd te vereeren de ontleding, die ik daar aan doen moest den 30 April, en deeze twee vermaarde Ontleeders waren ooggetuigen van de volgende zaaken, die de opening van deeze Oogen ons deed opmerken; te weten:

I. Dat beyde de Cristallyne lichaamen los gemaakt waren uit de Kas van het Glasagtig Vogt, dat zy beyde duifter waaren, hard, verminderd in grootte, en vry wel gelykende naar twee kleyne Ertjes, maar verfcheydentlyk geplaatst op de grond van het Oog, het een onder het Glasagtig Vogt, tuffchen deffelvs Vlies, en het Netvlies; het andere gefchikt aan de kant in de agterfte halve bolrontte *, aan het onderfte van het Glasagtig Vogt, in het welk, op de minfte drukking gemaakt op den Oogbol aan de kant der Gezigt-zenuw, dit Cristallyne Vogt heel ligt wederom kwam van de grond tot voor dit zelve Vogt, in welks midden het fcheen te dryven.

II. Dat het Netvlies in beyde de Oogen meerder vaftheyd als in de natuurlyke ftaat gekreegen had, eene verandering, die mis-

T 3

fchien

* Hemisphere.

schien niets gemeens had met de neerdrinking van het Cristallyne Vogt, en die men gissen mogt eene byzondere Ziekte te zyn.

III. Dat het Vlies, 't welk de Kas van het Glasagtig Vogt bedekt, niet neerzonk, gelyk gemeenelyk; om dat de Kas verduistert was, en cene ertagtige gedaante gelyk het Cristallyne Vogt gekreegen had; ja zelfs, dat dit zelve Vlies doorzaayt was met verscheide witagtige slippen, die wy eenparig aanmerkten, als het Lidteken van eenige Korsten, die de Naalde in de Operatie kon gemaakt hebben; deeze laatste omstandigheid wierd in beyde de Oogen gevondrn.

Deeze zyn, Myn Heer, de aanmerkingen, die gy my gevraagd heb; ik heb de eer om U Ed. dezelve met veel genoegen mede te deelen, en met veel verpligting te zyn, Myn Heer, U Ed. zeer ootmoedige en gehoorzaame Dienaar. Was geteekend, Morand de Zoon.

Als men de ondervinding van de Heer Woolhousen met die van de Heer Morand vergelykt, is het gemakkelyk aantemerkten, dat het Cristallyne Vogt neergedrukt is geweest in de Cataracte van de Heer Woolhousen, gelyk in die van de Heer Morand; dat is zeer duidelyk uit het Lidteeken van het Vlies der Kas van het Glasagtig Vogt, 't welk de Heer Morand heeft opgemerkt, en overeenkomt met de verduistering van de Heer Woolhousen.

Om duidelyk te doen zien, dat de verduistering van de Heer Woolhousen niets anders is, als een Lidteken gelyk aan dat
van

van de Heer Morand, behoeft men niet als de woorden van 't Verhaal zelfs naar te gaan. Men vond daar, zegt men, een kleyn lederagtig Vlies, geplaatst tusschen de Regenboog en de hayrwyze band, het Cristallyne Vogt wel gestelt en doorschynende zynde, uitgezondert eene verduistering in het midden, veroorzaakt door de vryving van een buitengewoon lichaam. De Heer Woolhousen geeft geen blyk altoos, dat hy de Kas van het Glasagtig Vogt van dit Oog onderzocht heeft, en de ondervinding van de Heer Morand bevestigt die van veele anderen; te weeten, dat de Kas van het Glasagtig Vogt de gedaante van het Cristallyne aanneemt, na de neerdrukking van de Cataracte. Daar uit volgt, dat de Heer Woolhousen voor een welgestelde en doorschynende Cristallyne Vogt gehouden heeft, 't geen daar niets als een gedaante van had. Daar en boven, de Heer Woolhousen zegt, dat de verduistering in het midden van dit Cristallyne Vogt was, dat dezelve veroorzaakt was door de vryving van een buitengewoon lichaam; na aangemerkt te hebben, dat dit buitengewoon lichaam, 't geen hy een kleyn lederagtig Vliesje genoemd heeft, niet in het midden was, maar tusschen de Regenboog en de hayrwyze band. Daar uit volgt wyders vry natuurlyk, dat de verduistering in het midden niet voortkwam van het buitengewoon lichaam, 't welk daar ver van af was; maar dat het zelve veroorzaakt was door de Operatie zelfs, en dat het lederagtig Vliesje het Cristallyne Vogt was, verdroogt, en

verminderd in grootte , gelyk in de onder-
vinding van de Heer Morand aangemerkt is.
Voor 't overige , is het niet te verwonde-
ren , dat men in de opening der geopereerde
Oogen fomtyds een foort van een vliesagtig
lapje gevonden heeft , zonder gedaante van
het Cristallyne Vogt ; maar dat is niet gebeurt
als aan zodanigen , aan wien men de Cata-
racte voor deffelvs rypheyd aan stuk gebroo-
ken en verbryzelt had , gelyk ik aan het
eynd van myn wederantwoord zeggen zal.

Ten aanzien van de historie , die de Schry-
ver van de Brief verhaalt van de Heer Pin-
son , wegens de ontleeding der Oogen van
eene blinde Vryfter , merkt hy aan , dat in
het eene het Cristallyne Vogt weekagtig
was , en dat het zelve neergedrukt worden-
de in stukjes verbryzelde , en dat de Opera-
teur daar niet op merkte.

In het andere zegt hy , dat hy een Vlies
gevonden heeft , 't welk van eene zoo mer-
kelyke hardheyd was , en zoo vast aan de
hayrwyzebanden , dat men veel eer de Regen-
boog zou gebrooken en aan stuk gescheurt
hebben , als het zelve daar van losgemaakt.
Over het eerste Oog is niets anders te zeg-
gen , als 't geen ik in myn Boek gezegt heb ,
en wat het tweede belangt , het schynt vol-
maakt overeen.tekomen met het geen ik van
de vliesige Cataracte in myn Verhandeling
gezeggt heb : te weeten , dat dezelve niet ge-
neeffelyk is door de Operatie , en dat het zel-
ve eene valsche Cataracte is ; men moet maar
de Beschryving zien , die ik daar van gegee-
ven heb.

Ik

Ik zal myn Antwoord op deeze berispemde Brief eyndigen , met een aanmerking over de manier , waar op de Schryver zegt , dat Celsus de Operatie van de Cataracte gedaan heeft , 't welk is die aan stuk te breeken en te verbryzelen. De Schryver van de Brief heeft de plaats van Celsus verminkt , welke zegt ; *dat men de Cataracte geheel en al moet neerdrukken , en indien dezelve na de neerdrukking opryft , dat men die met de Naalde in verscheyde stukjes moet verbryzelen ; om dat , zegt hy , desselvs stukjes zoo verdeelt zynde , zig veel gemakkeliker verbergen , en het Gezigt minder verduisteren.*

De Schryver van de Brief heeft niet opgemerkt , dat Celsus deeze laatste manier van opereeren niet aanpryft , dan als de Cataracte , naar gewoonte neergedrukt , niet blyft op de plaats , daar de Operateur dezelve gebragt had. Men moet aanmerken , dat Celsus niet bepaald heeft de natuur van de Cataracte , welke men genoodzaakt is aan stuk te breeken en te verbryzelen ; om dat deeze weetenschap toen weynig bekend was ; maar de hedendaagsche Operateurs hebben opgemerkt , dat men deeze aan stuk breeking en verbryzeling niet doen moet , als wanneer de Cataracte zagt bevonden word , en als de Operateur in desselvs rypheyd be droogen is ; als dit geval gebeurt , mag men het Cristallyne Vogt in het geopereerde Oog na de dood zoeken , maar men vind het niet meer , om dat het verbryzeld is geweest , en men bevind , dat het Glasagtig Vogt een

ertagtige gedaante aangenomen heeft, tegen over de opening van den Oogappel, die men ligtelyk voor het Cristallyne Vogt houd, gelyk gebeurt is in verscheide ondervindingen, aangehaalt in de berispende Brief, by gebrek van het Glasagtig Vogt in deeze soorten van ondervindingen wel naargespeurt te hebben.

REGISTER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

- A**ders die doortogt aan het wateragtig Vogt geeven. 21
Albugo wat dat is. 176
—— Desselvs teekenen. ibid.
—— Hoe het onderscheyden word van de Vlakken en Lidteekenen van het Hoornvlies. 177
Anchylops zie Ettergezwel van den grooten Hoek.

B.

- B**eweegingen van de Regenboog. 29
—— (Stuiptrekkende) der Oogleeden. 81
—— Manier om die te geneezen. 82
Brillen voor de Scheelen. 121
—— Derzelver verscheydentheyd en Brandpunten. 271

C.

- C**ataracte in 't algemeen. 179
—— Verscheyde gevoelens daar over. ibid.
—— Veelerley soorten daar van in het Cristallyne Vogt. ibid.
—— (Vlie-

R E G I S T E R.

— (Vliesige) desfelvs twee foorten.	ibid.
— Verdeeling der Cataracten.	180
— (Waare) wat die is.	181
— Manier waar op die gemaakt word.	182
— Heeft zyn zitplaats in het Cristallyne Vogt.	183
— In dezelve zyn drie foorten van veranderingen in het Cristallyne Vogt.	185
— Derzelver plaats.	186
— Melk en Kaasagtige wat die is.	ibid.
— Van de geboorte af.	187
— Twyffelagtige wat die is.	188
— Hoe veele foorten daar van zyn.	ib.
— Manier waar op die gemaakt word.	189
— Vliesige waar die geplaatst word.	191, 192.
— Draadige wat die is.	193
— Door Slaagen.	194
— Waarneeming omtrent deeze Cataracte.	194
— Verscheyde plaatsen van deeze Cataracte in het Oog.	195
— Veroorzaakt door een verandering van het Vlies, 't welk de Kas van het Glasagtig Vogt bekleed.	196
— Teken daar van.	197
— Valsche wat die is.	ibid.
— Schuddende wat die is.	202
— Desfelvs teekenen.	ibid.
— Manier om die te geneezen.	ibid.
— Derzelver inwendige oorzaaken.	203
— Uitwendige oorzaaken.	205
— De	

R E G I S T E R.

———— Derzelver teekenen.	210
———— Teekenen om de rypheyd der Cataracte te kennen.	112
———— Teekenen om de vliesige Cataracte te onderkennen van die van het Cristallyne Vogt.	213
———— Teekenen om te weten of de Zieke na de Operatie van de Cataracte zien zal.	214
———— Geslooten wat die zyn.	216
———— Hoe veel tyd die van nooden heeft om ryp te worden.	218
———— 'T is van belang, dat dezelve ter deegen ryp is voor de Operatie.	219
———— Voorbereyding, die men aan de Zieke moet doen voor de Operatie.	ibid.
———— Tyd die men daar toe moet uitkiezen.	ibid.
———— Manier om de Operatie der Cataracte te doen.	220
———— Manier om de Zieke na de Operatie te verbinden.	223
———— Levenswys, die men den Zieken moet laten houden geduurende de negen eerste dagen.	ibid.
———— Verscheyde Naalden die men gebruikt voor de Operatie der Cataracte.	225
———— Manier waar op die gemaakt is, die ik gebruik.	ibid.
———— Manier om de Operatie der Cataracten te doen, die in de Kamer van het wateragtig Vogt zyn.	226
———— Drie soorten van Cataracten kunnen komen in de Kamer van het wateragtig Vogt	ibid.
———— Ma.	

REGISTER.

— manier om de toevallen voor te komen die in de Operatie derzelve voorkomen.	230
— Zwaarigheden die in het neerdrukken van de Cataracte voorkomen.	231
— Eerste en tweede.	ibid.
— Derde.	232
— Vierde.	234
— Vyfde.	235
— Sesde.	236
— 'T geen men moet waarneemen omtrent het bestieren der Naalde als men dezelve neerdrukt.	237
— Drie foorten daar van die onderworpen zyn om: een Vlies hervoorttebrengen, na dat zy neergedrukt zyn.	239
— Middelen om de toevallen te hulp te komen, die op de Operatie derzelven volgen.	240
— Eerste toeval.	ibid.
— Tweede.	241
— Derde.	242
— Vierde.	244
— Vyfde ongeneesselyk.	246
<i>Chemosis</i> wat die is.	138
<i>Choroides</i> vlies van het Oog.	10
<i>Cirkels</i> (hayrwyze)	19
<i>Coulcur</i> zwarte, waar mede het Druivevlies bedekt is.	11
<i>Cristallyne</i> Vogt desselvs beschryving.	14

D.

Deelen, welke den Oogbol uitmaaken, in twee loorten onderscheyden. 2
Dragt

R E G I S T E R.

<i>Dragt</i> wat dat is.	5
— een foort van een Zinking.	135
<i>Drop</i> (Heldere) volkomen wat die is.	251
— desselvs oorzaaken.	252
— Teekenen.	254
— Hulpmiddelen.	255
— Der jonge Dogters , der zwangere Vrouwen , en der Mannen die Aambyen hebben.	256
— (Heldere) der Kinderen.	257
— Hulpmiddelen die daar in te pas komen.	ibid.
— Onvolkomen wat die is.	258
— Desselvs oorzaaken.	259
— Teekenen.	ibid.
— Geneesmiddelen.	ibid.
— Zonderlinge waarneeming daar omtrent.	260
<i>Druivevlies</i> , Netgelyke Vlies , zagt vlies der Oogen.	19

E.

E <i>ttergezwel</i> van den grooten Hoek.	38
— Komt uit verscheide oorzaaken.	39
— Manier , waar op dit Ettergezwel gemaakt word.	40, 41
— Teekenen van het Ettergezwel van den grooten Hoek.	41
— Desselvs voortekenen.	ibid.
— Operatie die men daar aan doet.	44
— Der Oogleeden.	57. 88
— Van het Hoornvlies.	166
	<i>Et-</i>

R E G I S T E R.

<i>Ettergezwel</i> van het Oog wat dat is.	165
— Desselvs teekenen.	166
— Manier om dat door te steeken.	168
— Tusschen het Bind en duistere Hoorn- vlies wat dat is.	167
— Tyd om daar aan de Operatie te doen.	168
— Oppervlakkig van het Cristallyne Vogt.	246
— Desselvs tekenen.	ibid.
— Oorzaaken.	247
<i>Ettergezwellen</i> die tusschen den Oogbol en het Ooghol gemaakt worden.	103
— Derzelver tekenen.	ibid.
— Oorzaaken.	ibid.
— Hulpmiddelen.	104
— Manier om dezelve te openen.	ibid.
<i>Etteroog</i> wat dat is.	166

F.

F <i>istuls</i> der Oogscheelen.	56
— Onder den Oogbol.	60
— Derzelver geneezing.	ibid.
— Door koude Vogten.	61
<i>Fungus</i> (Vleefige) op den Oogbol.	113

G.

G <i>ebruik</i> der Oogleeden.	6
— Van het Vet, 't welk den Oogbol omringt.	7
— Van de verscheyde deelen van het Oog, die de Gezigtstraalen matigen.	27
<i>Gerstengraan</i> der Oogleeden	62
	Ge-

R E G I S T E R

<i>Gevoelen</i> van de Heer Descartes over het onmiddelyk werktuig van 't Gezigt.	28
— Van de Heer Mariotte over het onmiddelyk werktuig van 't Gezigt.	ibid.
<i>Gezigt</i> daar van zyn drie foorten.	36
— Goed.	ibid.
— Der Byzienden.	ibid.
— Welk desselvs onmiddelyk werktuig is.	27
— (Oud)	36
<i>Gezigtstraalen</i> gematigd door de deelen van het Oog.	23
<i>Gezigt-Zenuwen.</i>	13
<i>Glaucoma</i> zie Oogverduistering.	
<i>Graveel</i> der Oogleeden en desselvs geneezing.	64
<i>Grootte</i> (onnatuurlyke) van den Oogbol.	123
— Twee Ziektens doen den Oogbol grooter worden.	124

H.

H <i>agel</i> der Oogleeden, en manier om die geneezen.	64
<i>Hayrkens</i> der Oogleeden.	3
<i>Hayrwyze band</i> wat die is.	11
<i>Hoek</i> van het Oog.	Pag. 3
<i>Hoornvlies</i> van het Oog, desselvs beschryving.	10
— Kan in verscheyde lagen verdeelt worden.	ibid.
— Duister wat het is.	ibid.

REGISTER.

I.

I ngetrokkentheyd der Oogleeden.	83
— Desselvs oorzaaken.	84
— Tekenén.	ibid.
— Manier om die te geneezen.	ibid.
— Operatie om die te geneeven.	85

K.

K amer voorste en agterste van het water- agtig Vogt.	12
<i>Kanker</i> Der Oogleeden.	67
— Desselvs oorzaaken.	ibid.
— Middelen om die te geneezen.	69
— Middel om die te verzagten.	70
<i>Kegels</i> der voorwerpen , Kegels des Gezigts.	25
<i>Kliertjes</i> der Ooghayren wat die zyn.	6

L.

L ichaam doorschynend wat dat is.	13
— (Glasagtig)	13
<i>Ligt</i> manier waar op het zelve weeromkaatst.	24
<i>Ligtstraalen</i> de manier , waar op die van de voorwerpen weerom gekaatst worden.	24
<i>Loopend Zeer</i> der Oogscheelen.	72
— Desselvs tekenen.	ibid.
— Oorzaaken.	ibid.
— Geneezing.	73

REGISTER

M.

- M***anier* om het Oog te onderzoeken, om de staat van het Gezigt te kennen 33
Manier om te kennen de verscheide trappen van Gezigt, die 'er in het Oog zyn. 33
 — Om de Operatie der Traanfistul te doen. 51
 — Om het Gerstegraan der Oogleeden te geneezen. 62
 — Der geen en, die de Cataracte verbryzelen, verworpen. 237
 — Om de Oogen te verbinden. 261
 — Voorbehoedsels daar in te neemen. 262
Middelen om 't Gezigt te versterken en zig van 't gebruik der Brillen vry te maaken. 272

N.

- N***agel* of Pterygion. 113
 — Hulpmiddelen daar voor. 114
 — Operatie om die te geneezen. 115
Nagelgelyk Etteroog wat dat is. 166
Netvlies wat het is. 13
Neuscanaal wat die is. 6

O.

- O***mkeering* van de onderste Oogscheel. 92
 — Desselvs oorzaaken. ibid.
 — Middelen om die te geneezen. 94
 — Operatie om die in korten tyd te geneezen. ibid.
Omloop van het wateragtig vogt in het Oog. 20

REGISTER

<i>Ondervinding</i> der Natuurkunde, die het onmiddelyk werktuig van 't Gezigt bewyft.	29
<i>Onderwerp</i> dezer verhandeling.	I
<i>Ongemakken</i> die men moet vermyden in de Operatie der Traanfistul.	49. 50
<i>Ontsteeking</i> der Oogfcheelen.	87
— Die van tyd tot tyd aan de Traanfistul komt.	45
<i>Oogappel</i> .	II
— Heeft een beweeging van verwyding of vernaauwing.	27
<i>Oogbol</i> wat die is.	10
<i>Oogbol</i> wat het is.	2
<i>Oogleeden</i> wat die zyn.	3
<i>Oogontsteeking</i> in het algemeen.	131
— Desselvs verscheyde soorten.	ibid.
— Oorzaaken.	132
— Drooge.	133
— Desselvs teekenen.	134
— Vogtige.	ibid.
— Desselvs oorzaaken.	ibid.
— Teekenen.	ibid.
— Die op een Zinking volgt.	135
— En desselfs teekenen.	ibid.
— Met drooge dragt en desselfs teekenen.	ibid.
— Die den Oogbol bezet aan de kant der hoeken en desselfs teekenen.	136
— Met puisten en desselfs teekenen.	ibid.
— Met kleyne Ettergezwelletjes op het Hoorn en Bindvlies en desselfs teekenen.	137
— Roofige en desselfs teekenen.	ibid.
— <i>Chemosis</i> genoemd en desselfs teekenen.	138
— Waar-	

REGISTER.

— Waarneeming omtrent deeze Oogontsteeking.	139
— Met een Venuskwaal en desselvs teekenen.	140
— Van de <i>Choroides</i> en desselvs teekenen.	ibid.
— Veroorzaakt door Vuiligheden en Strontjes op de Oogen.	141
— Door slaagen aan het Oog ontfangen.	ibid.
— Door het breeken der Vaten die over het Bindvlies heen loopen en desselvs teekenen.	142
— Desselvs voortteekenen.	ibid.
— Voortteekenen van de vogtige Oogontsteeking.	143
— ———— Van de roofige.	ibid.
— ———— Van de <i>Chemosis</i> .	
Oogontsteeking voortteekenen desselvs met een Venusziekte.	143
— Aan de <i>Choroides</i> .	ibid.
— Door slaagen van het Oog ontfangen.	ibid.
— Door slaagen aan het Hoofd.	144
— Desselvs geneezing.	ibid.
— Verscheyde manieren om een Aderlaating in het Oog te doen tot geneezing der Oogontsteekingen.	145
— Geneezing der drooge Oogontsteeking.	146
— Der vogtige.	147
— Die op Zinkingen volgt.	150
— Met Dragt.	151
— Die den Oogbol bezet aan de kant der hoeken.	152

REGISTER.

— Met puyſten.	ibid.
— Met kleyne Ettergezwelletjes op het Hoorn en Bindvlies.	153
— Der rooſige.	ibid.
— <i>Chemofis</i> .	159
— Met een Venuskwaal.	156
— Van de <i>Choroides</i> .	157
— Veroorzaakt door Strontjes en Vuilig- heden in het Oog.	ibid.
— Van ſlaagen die het Oog ontfangen heeft.	159
— Van de breeking der Varen die over het Bindvlies heen loopen.	160
— Die op de Kinderpokjes volgt	161
<i>Oogverduiſtering</i> met graauheyd.	197
— Teekenen daar van.	198
— Oorzaaken.	199
— Voortekenen.	200
<i>Oorzaaken</i> van de veranderingen des Gezigts.	37
— (toevallige) die het Gezicht kunnen kwet- ſen.	274
<i>Operatie</i> die men aan het Ettergezwel der Oog- leeden doet.	58
— Om de <i>Trichiaſis</i> te geneezen.	77
— Door welke men in een ogenblik de neergedrukte en verſlapte Oogſcheel ge- neeft.	83
— Om de Papegzwellen te geneezen.	90
— Die men doet aan de Oogleeden van de geboorte af vereenigt.	98
— Die men doet aan de Oogleeden met den Oogbol vereenigt.	99
— Van een vleefige Fungus op den Oog- bol.	113
	Over-

REGISTER.

Overvloed (onnatuurlyke) van het wateragtig
Vogt en desselvs oorzaaken. 124

P.

P*apgezwollen* der Oogleeden. 89
 — Derzelver drie soorten, die tot
 een gebragt worden. 90
 — Oorzaaken. *ibid.*
 — Teekenen. *ibid.*
 — Voorbeduiding. *ibid.*

R.

R*egenboog* wat die is. 11

S.

S*cheelheyd* wat die is. 117
 — Der zoodanigen die Scheel wor-
 den in een bejaarden ouderdom. 119
 — Desselvs oorzaak. *ibid.*
 — Teekenen. *ibid.*
 — Hulpmiddelen voor Kinderen die
 Scheel zien. 120
 — Masker-neus die meer dienst doet voor
 de Scheelen als de Brillen. 121
 — Middelen om bejaarder Menschen die
 Scheel zien te geneezen. *ibid.*
Schurft der Oogleeden. 71, 72
 — Desselvs tekenen. *ibid.*
 — Oorzaaken. *ibid.*
 — Middelen om die te geneezen. 73
Slagaders van het Oog. 18, 19
Spieren van het Oog. 8

R E G I S T E R.

— Derzelver gebruik.	5
— Der Oogleeden.	3
— Gestraalde van de Regenboog.	12
<i>Straalbuiging</i> hoe die geschied.	24
<i>Staat</i> waar in de Lyder moet zyn om aan hem de Operatie van de Cataracte te doen.	218
<i>Stuiptrekking</i> der Oogleeden.	81
— Desselvs oorzaak.	ibid-
— Middelen die de Stuiptrekking der Oogleeden doen ophouden.	82

T.

T <i>raanfistul</i> wat die is.	44
— Open en verborgen.	45
— Vermengde.	ibid.
— Ontsteeking komt van tyd tot tyd aan dezelve.	ibid.
— Waarom dezelve op de eene tyd vogt opgeeft, en niet op een andere.	46
— Oorzaaken desselvs.	ibid.
— Voortekenen desselvs.	ibid.
— Manier om die te geneezen.	47
<i>Traangoot.</i>	6
<i>Traanklier</i> wat die is.	5
<i>Traanknobbeltje.</i>	6
<i>Traansak</i> wat die is.	5
<i>Traanstippen</i> wat die zyn.	5
<i>Trichiasis</i> wat die is.	74
— Desselvs twee soorten.	75
— Oorzaak.	ibid.
— Voorbeduiding.	76
— Hulpmiddelen.	ibid.

REGISTER,

U.

U itdrooging van het Netvlies.	250
— Desselvs teekenen.	ibid.
— Menschen daar aan onderworpen.	ibid.
U itstorting van water tusschen de rokken van het Bindvlies.	100
— Desselvs geneezing.	101
U itwassen (vleezige) op den Oogbol.	111
— Derzelver oorzaaken.	ibid.
— Op het doorschynende Hoornvlies.	ibid.
— Operatie om die te geneezen.	112
— Tusschen de Oogleeden en den Oogbol.	101
— Derzelver twee soorten.	ibid.
— Oorzaaken.	102
— Voorteekenen.	ibid.
— Geneezing.	ibid.
U itwas (vleesige) op het Bindvlies: Operatie om die te geneezen.	113

V.

V aten, die het overige van het bloed, en de vogten van het Oog, in de groote Vaten te rug brengen.	20
— (Uitspattende) van het Netvlies.	248
— Derzelver oorzaaken.	ibid.
— Teekenen.	249
— Voorteekenen.	ibid.
— Teeken om deeze Ziekte van de Cataracte te onderscheyden.	ibid.
V 5.	Ver-

REGISTER.

<i>Verdeeling</i> der Slagaders in de verscheyde deelen van den Oogbol.	18
— Der Oogontsteeking.	133
<i>Verdikking</i> en stilstand van het bloed doet den Oogbol grooter worden.	126
<i>Vet</i> 't welk den Oogbol omringt en desselvs gebruik.	7
<i>Vereeniging</i> (naauwe) van de <i>Choroides</i> met de Gezigt-zenuw.	29
— (tegenatuurlyke) der Oogleeden wat die is.	95
<i>Verlies</i> van het Gezigt word gekent door de onbeweegelykheyd van de Regenboog, zoo in desselvs verwyding als vernaauning.	29
<i>Vernaauning</i> van de Regenboog.	29
<i>Verzameling</i> der vogten die agter den Oogbol komt.	105
— Drie waarneemingen van deeze Ziekte.	ibid. &c.
<i>Verskil</i> dat 'er is tusschen Menschen die scheel zien van hunne kindsheyd af, en die geen, waar aan dit gebrek komt in een bejaarder ouderdom.	119
<i>Verlappening</i> van de Regenboog, die van de <i>Choroides</i> komt.	35
— Van de Regenboog, die niet van de <i>Choroides</i> komt.	ibid.
— Van de bovenste Oogscheel wat die is.	78
— Desselvs tweederley soort.	ibid.
— Manier om die te geneezen.	79
<i>Verwarring</i> der Vogten in het Oog door een slag.	129
<i>Verwyding</i> van de Regenboog.	29
	Ver-

REGISTER.

<i>Verzweeringen</i> van het doorschynende Hoorn-	
vlies.	169
— Derzelver teekenen.	170
— Hulpmiddelen.	ibid.
— Die op de Kinderpokjes volgen.	162
— Derzelver twee soorten.	ibid.
— Middelen om die te geneezen.	164
<i>Vesels</i> vleefige of gestraalde spieragtige van de	
Regenboog.	12
— Of hayrwyze uitsteekfels.	14
<i>Vetgezwellen</i> wat die zyn.	91
— Derzelver plaats.	92
— Tekenen.	ibid.
— Operatie om die te geneezen.	92, 93
<i>Vlakken</i> die op de Verzweeringen van het	
doorschynende Hoornvlies volgen.	171
— Operatie die men daar aan doet.	ibid.
— Middel waar van men zig bedient om	
die te geneezen.	ibid.
<i>Vliesen</i> gemeene en byzondere van den Oog-	
bol.	10
— Van het Glasagtig Vogt.	14
<i>Vogt</i> wateragtig wat dat is.	12
— Glasagtig wat dat is.	13
<i>Voorbereyding</i> om te komen tot de Operatie	
der Traanfistul.	50

W.

W <i>aarneeming</i> van een Cataracte van zelve	
neergevallen.	185
— Omtrent een vliefige Cataracte.	189,
	190, 191
<i>Waarneemingen</i> omtrent Cataracten door slaan-	
gen gekomen.	206 &c.
— Van	

REGISTER.

— Van Cataracten geplaatst in de voorste Kamer van het Oog.	228
<i>Waarom</i> in sommige Gezigten de beeltenissen der voorwerpen verward gezien worden.	26
<i>Wateragtig</i> Vogt doet den Oogbol grooter worden.	124
— Word wederom herstelt.	125
<i>Watergezwelletjes</i> en Waterblaasjes aan de Oogleeden en het Bindvlies.	100
— Derzelver tekenen.	ibid.
— Voorteekenen.	ibid.
— Operatie om die te geneezen.	ibid.
<i>Waterzugt</i> der Oogleeden.	88
— Manier om die te geneezen.	89
<i>Wennen</i> der Oogleeden.	62
<i>Werktuig</i> onmiddelyk van 't Gezigt.	27
<i>Wit</i> van het Oog.	9
<i>Wratten</i> of Preywratten der Oogscheelen.	65
— Derzelver verscheyde soorten.	ibid.
— Manier om die te geneezen.	66

Z.

Z enuwen, die zig naar alle de deelen van het Oog verspreyden.	15
<i>Ziektens</i> die volgen op slaagen die het Oog ontfangen heeft.	128
<i>Zwakheyd</i> van 't Gezigt word gekent door de weynige beweeging in de Regenboog.	29
— Van 't Gezigt.	272

